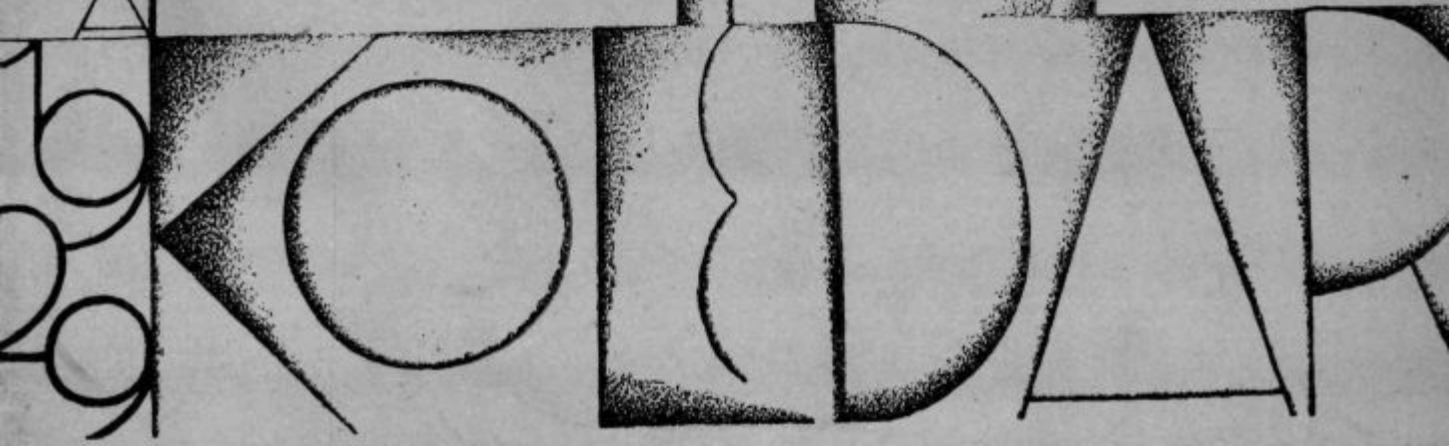
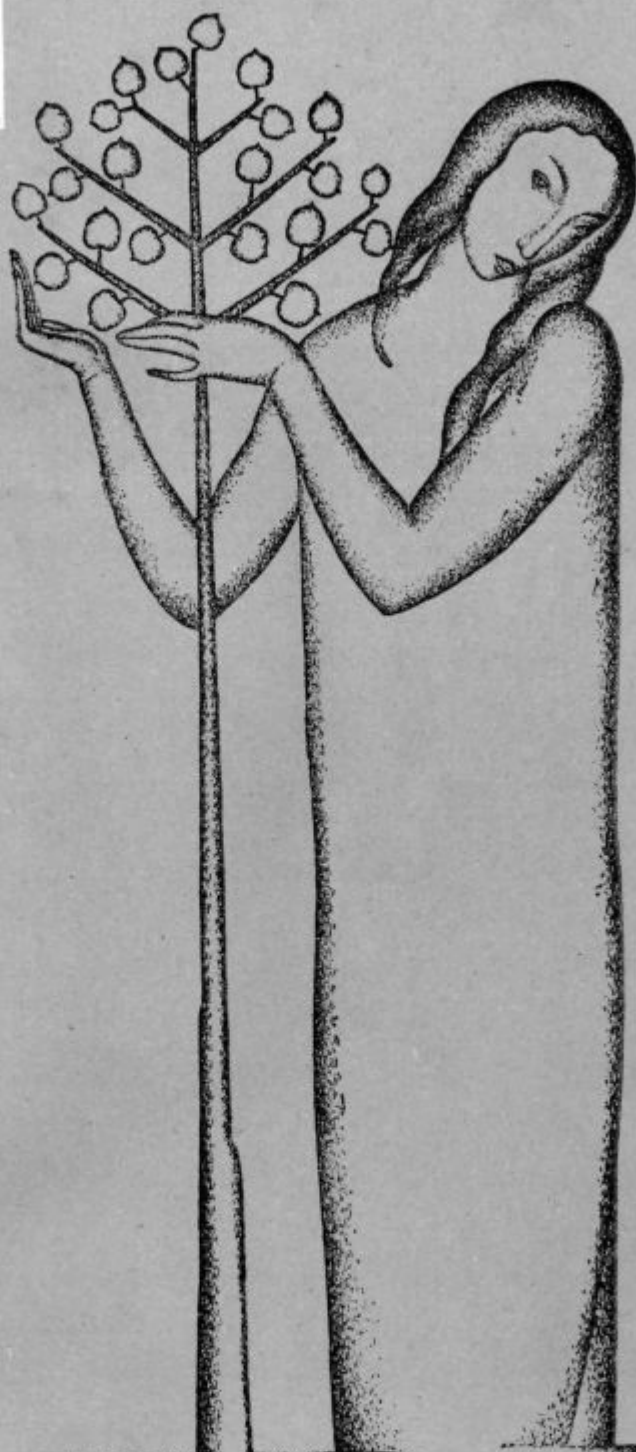

1929

Knjige Goriške Matice

v desetih letih.

Prvo leto. 1919.

Koledar za leto 1920.

Drugo leto. 1920.

Koledar za leto 1921.

Alojz Gradnik, **Božje solze.**

Tretje leto. 1921.

Koledar za leto 1922.

Lojze Remec, **Naši ljudje.**
Joža Lovrenčič, **Gorske pravljice.**

Četrto leto. 1922.

Koledar za leto 1923.

Alojz Gradnik, **Zlata srca.**
Dr. Egidij, **Sirahove bukve.**

Peto leto. 1923.

Koledar za leto 1924.

Franc S. Finžgar, **Bogu, kar je božjega.**

Ivan Pregelj, **Zgodbe zdravnika Muznika.**

Soški črnošolec, **Mladi gozdar.**

Šesto leto. 1924.

Koledar za leto 1925.

Carli Lukovič, **Zadnji dnevi v Ogleju.**

Dr. Andrej Pavlica, **Sveti Frančišek Ksaverski.**

France Bevk, **Mlada Zora.**

Sedmo leto. 1925.

Koledar za leto 1926.

France Bevk, **Smrt pred hišo.**

Carli Lukovič, **Evfemija.**

Ivan Bežnik, **Otroci stepe.**

Ivan Mežé, **Častitljivi don Bosco.**

Osmo leto. 1926.

Koledar za leto 1927.

Damir Feigel, **Pasja dlaka.**

Dr. Just Bačar, **Zdravje in bolezen v domači hiši.** Prvi zvezek.

Naši kraji v preteklosti.

Prvi koraki, abecednik.

France Bevk, **Brat Frančišek.**

Deveto leto. 1927.

Koledar za leto 1928.

Dr. Just Bačar, **Zdravje in bolezen v domači hiši.** Drugi zvezek.

Slavko Slavec, **Župan Žagar.**

Gabrijel Majcen, **Zgodovina domačih živali in pitomih rastlin.**

Venec domačih pravljič.

France Bevk, **Krvavi jezdec.**

Deseto leto. 1928.

Koledar za leto 1929.

Just Ušaj, **Kmečko branje**

Janko Furlan, **Danska in Danci.**

VI. St. Reymont, **Pravica.**

Iz starih časov, zgodovinske bajke in povesti iz domačih krajev.

France Bevk, **Škorpijoni zemlje.**

Na zimo izide:

France Bevk: **Črni bratje in sestre.**

Knjige za prihodnje leto:

Koledar za leto 1930.

Dr. Just Bačar, **Zdravje in bolezen v domači hiši.** Tretji zvezek.

Ciril Drekonja, **Pod domačim krovom.**

Slavko Slavec, **Čigava si?**

Slika iz prirode.

Neobvezne knjige (proti doplačilu po L 3.— za knjigo)

Gizela Majeve, **Knjiga za gospodinje.**

France Bevk, **Mrtvi vstajajo.**

Najnovejše delo Franceta Bevka

NOVOST!

NOVOST!

Izšla sta kot neobvezni knjigi prva dva zvezka obširne okoli 700 strani broječe zgodovinske trilogije Franceta Bevka: „ZNAMENJA NA NEBU“ in sicer:

1. Krvavi jezdec

v drugi izboljšani izdaji.

2. Škorpijoni zemlje.

V kratkem proti koncu meseca novembra izide še tretji zvezek:

3. Črni bratje in sestre.

Prvi zvezek „Krvavi jezdec“ v svoji prvi večtisočeri nakladi je pošel v štirinajstih dnevih. Upravičeno je velikansko zanimanje za ostala dva zvezka. Vsak nad 200 strani obširen zvezek

stane samo **3** lire.

Kdor se hoče potopiti v silno napeto pripovedovanje trpljenja bojov in nesreč v srednjem veku po naših krajih, naj se brž naroči, ker so se knjige tiskale le v omejeni nakladi!

Znamenja na nebu. Najobširnejši Bevkov roman!

**DESETI
KOLEDAR**

GORIŠKE MATICE

ZA LETO

1929

**OB DESETLETNICI
1919 - 1929**

Književna zadruga „Goriška Matica“

je izdala za leto 1929. te le knjige:

1. Koledar za leto 1929.
2. Zdravje in bolezen v domači hiši. III. del.
3. Pravica, povest.
4. Danska in Danci.
5. Pripovedke.
6. Črni bratje in sestre, roman (neobvezno).
7. Kmečko branje (neobvezno).

UPRAVA „GORIŠKE MATICE“:
GORICA, VIA S. GIOVANNI ŠT. 6.

PODUPRAVA „GORIŠKE MATICE“:
TRST, VIA S. FRANCESCO ŠT. 20.

25094/1929

D(2) 14.428/1956

OVITEK IN VINJETE JE NARISAL TONE KRALJ.
IZDALA IN ZALOŽILA GORIŠKA MATICA V GORICI.
NATISNILA TISKARNA „EDINOST“ V TRSTU.

1928.

KOLENDAR ZA NAVADNO LETO 1929.

Navadno leto 1929. ima 365 dni (52 tednov) ter se začne s torkom in se konča s torkom

Začetek leta 1929.

Občno in državno leto se začne na dan novega leta, t. j. s prvim januarjem.

Cerkveno leto se prične s prvo adventno nedeljo (1. decembra).

Letni časi.

Pomlad se začne z 21. dnem marca meseca ob 3. uri in 36 min. Solnce stopi v znam. Ovna. Pomladansko enakonočje.

Jesen se začne z 23. dnem septembra meseca ob 13. uri in 54 min. Solnce stopi v znamenje Tehtnice. - Jesensko enakonočje

Poletje se začne z 21. dnem junija meseca ob 23. uri in 0 min. Solnce stopi v znamenje Raka. Najdaljši dan, najkrajša noč.

Zima se začne z 22. dnem decembra meseca ob 8. uri in 54 min. Solnce stopi v znamenje Kozla. Najdaljša noč, najkrajši dan.

Znamenja za lunine mene.

Mlaj . . . . . ☉ | Ščip ali polna luna ☽
Prvi krajec . . . ☾ | Zadnji krajec . . ☽

Mrki solнца in lune v letu 1929.

V tem letu ni nobenega luninega mrka.

Solnce pomrkne dvakrat:

1. popolni solnčni mrk 9. maja (začetek ob 4. uri 33 min., konec ob 9. uri 48 min.); pri nas neviden;

2. obročasti solnčni mrk 1. novembra (začetek ob 10. uri 12 min., konec ob 15. uri 57 min.); deloma viden v južni Evropi.

Kvatrni posti.

I. kvatre, spomladanske ali postne: 20., 22. in 23. februarja.

II. kvatre, letne ali binkoštno: 22., 24. in 25. maja.

III. kvatre, jesenske: 18., 20. in 21. septembra.

IV. kvatre, zimske ali adventne: 18., 20. in 21. decembra.

Cerkveni prepovedani časi.

Obhajati ženitve je prepovedano od 1. adventne nedelje do božiča in od pepeln. srede do velikonočnega ponedeljka.

Premakljivi prazniki.

- 1.) Septuagesima: 27. januarja.
- 2.) Pepelnica: 13. februarja.
- 3.) Velika noč: 31. marca.
- 4.) Križevo: 6., 7. in 8. maja.
- 5.) Vnebohod: 9. maja.
- 6.) Binkošti: 19. maja.
- 7.) Sv. Trojica: 26. maja.
- 8.) Sv. Rešnje Telo: 30. maja.
- 9.) Prva adventna nedelja: 1. decembra.

Pust traja od 7. januarju do 12. februarja t. j. 37 dni. Postnih nedelj je šest, povelikonočnih tudi šest, pobinkoštnih pa sedem in dvajset.

Prazniki.

a) Običajni in civilni.

- 1.) Vse nedelje. — 2.) Novo leto. — 3.) Sv. Trije Kralji (6. januarja.) — 4.) 21. aprila (rojstvo Rima). 5.) Vnebohod (9. maja.) — 6.) 20. septembra (zavzetje Rima). — 7.) 28. oktobra (pohod na Rim). — 8.) Vsi svetniki (1. novembra). — 9.) 4. novembra (zmaga pri Victorio Veneto.) — 10.) Božič (25. decembra).

Prazniki, ki se ujemajo s cerkvenimi, so v Koledarju mastno tiskani, drugi so zaznamovani z dvema zvezdicama.

b) Državni, ob katerih se skrči delovni urnik samo na dopoldanske ure.

- 1.) 8. januarja: rojstni dan kraljice Helene,
- 2.) Pustni četrtek, ponedeljek in torek.
- 3.) Velikonočni četrtek, velikonočna sobota in velikonočni ponedeljek.
- 4.) 24. maja: napoved vojne.
- 5.) 29. julija: obletnica smrti kralja Humberta.
- 6.) 18. avgusta: god kraljice Helene.
- 7.) 15. septembra: rojstni dan prestolonaslednika Humberta.
- 8.) 2. novembra: vseh vernih duš dan.

9.) *11. novembra: rojstni dan kralja Vik-
torja Emanuela III.

10.) 24. decembra: božični večer.

11.) 31. decembra: Silvestrovo.

* * *

Ti prazniki so v Koledarju, ako ne padejo
na nedeljo, zaznamovani z eno zvezdico.

c) *Dnevi, v katerih se razobešajo državne
zastave poleg prej označenih.*

1.) 4. januarja: obletnica smrti prve kraljice
Italije.

2.) 9. januarja: smrt kralja Viktorja Ema-
nuela I.

3.) 23. marca: ustanovitev fašjev (l. 1919.)

4.) prva nedelja v juniju: praznik ustave.

5.) 12. oktobra: obletnica odkritja Amerike.

Kako se določijo premakljivi prazniki ?

Vsi glavni premakljivi prazniki našega gre-
gorijanskega koledarja se ravna po veliki
noči. Velika noč pade na nedeljo, ki sledi
prvemur ščipu spomladi, t. j. polni luni po 20.
marcu.

Če pade ščip na nedeljo 21. marca, je ve-
lika noč prihodnjo nedeljo, t. j. 28. marca. Če
pa pade ščip na dan 20. marca, potem je ve-
lika noč komaj po naslednjem ščipu, t. j. po
18. aprilu. Če je 18. aprila nedelja, se praz-
nuje velika noč nedeljo pozneje t. j. 25. aprila.
Velika noč se torej ne more praznovati pred
22. marcem in ne po 25. aprilu.

Ko se je na ta način določil dan veliki
noči, se določijo po njej drugi premakljivi
prazniki, ki so od nje odvisni:

Velika noč:

Kvatre se določijo:

- spomladanske ali postne: sreda, petek
in sobota po prvi postni nedelji (evan-
gelij: invocavit).
- letne ali binkoštné: sreda, petek in
sobota po binkoštni nedelji.
- jesenske: sreda, petek in sobota po
povišanju sv. križa (14. septembra).
- zimske ali adventne: torek in sobota
po sv. Luciji (13. decembra.)

Križevó: ponedeljek, torek in sreda po 5.
povelikonočni nedelji t. j. 36., 37. in
38. dan po veliki noči torej dnevi pred
vnebohom.

Advent šteje štiri nedelje pred božičem.
Prva adventna nedelja je med 27. no-
vembrom in 3. decembrom.

* * *

Dolgost dneva, ki je navedena pri posamez-
nih mesecih, velja za zemljepisno širino pri-
bližno v sredini med Gorico in Trstom. V Go-
rici in še bolj severnih krajih je po zimi dan
nekoliko krajši, poleti in jeseni pa nekoliko
daljši; za Trst in za južnejše kraje pa je o-
bratno po zimi in pomladi dan nekoliko daljši,
poleti in jeseni pa krajši, kakor navaja naš
Koledar.

JANUAR - PROSINEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeli	ZAPISNIK.	
1 Torek	Novo leto. Obrez. Gospod.		
2 Sreda	Makarij, opat; Martinijan, šk. ☾		
3 Četrtek	Genovefa, dev.; Salvator, spoz.		
4 Petek	† Tit, škof; Izabela, kraljica.		
5 Sobota	Telesfor, pap. muč.; Simeon Stol.		
1	Ko je bil Herold umrl. Mat. 2, 19.—23.		
6 Nedelja	Sv. Trije kralji. Razgl. Gosp.		
7 Ponedeljek	Valentin, škof; Lucijan, muč.		
8 Torek	* Severin, opat; Erhard, škof.		
9 Sreda	Julijan in Bazilisa, mučenca.		
10 Četrtek	Pavel I., papež; Agaton, papež.		
11 Petek	† Higin, pap. muč.; Božidar, ☽		
12 Sobota	Arkadij, mučenec; Ernest, škof.		
2	Dvanajstletni Jezus v templu. Luka 2, 42.—52.		
13 Nedelja	1. po raz. Gosp., Veronika, d.		
14 Ponedeljek	Feliks iz Nole, sp.; Hilarij, škof.		
15 Torek	Pavel, pušč.; Maver, opat. ☽		
16 Sreda	Marcel, papež; Ticijan, škof; ☽		
17 Četrtek	Anton, pušč.; Sulpicij, škof. ☽		
18 Petek	† Sv. Petra stol v R.; Priska, ☽		
19 Sobota	Knut, kralj; Agricij, škof.		
3	O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2, 1.—11.		
20 Nedelja	2. po raz. Gosp.; Fab. in Bošt.		
21 Ponedeljek	Neža, devica mučenica.		
22 Torek	Vincencij, muč.; Anastazij, muč.		
23 Sreda	Zaroka M. D.; Emerencijana, dev.		
24 Četrtek	Timotej, škof; Babila, muč.		
25 Petek	† Izpreobrnitev Pavla apost. ☽		
26 Sobota	Polikarp, škof; Pavla, vdova.		
4	O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1.—16.		
27 Nedelja	1. predpepel.; Janez Zlatoust		
28 Ponedeljek	Karl Veliki, cesar; Julijan, škof.		
29 Torek	Frančišek Sal., šk.; Konstantin		
30 Sreda	Martina, dev.; Janez milošč., škof.		
31 Četrtek	Peter Nol., sp.; Marcela, vdova.		
Davčni koledarček.		Lunine mene.	
V občinskih uradih so izpostavljeni seznama.			
Ako so pogrešeni, rekuriraj. (Čas do 16. julija.)		Nebesno znamenje in dolgost dneva.	
☾ Zad. krajec	2. ob 19. uri 44 m.	Solnce stopi v znamenje Vodnarja.	
☽ Mlaj	11. ob 1. uri 28 m.	Dan zraste od 8 ur 49 min. do 9 ur	
☽ Prvi krajec	18. ob 16. uri 15 m.	43 min., torej za 54 minut.	
☽ Ščip	25. ob 8. uri 9 m.		

FEBRUAR - SVEČAN

Dnevi	Godovi in nedeljski evangelijski.
1 Petek	† Ignacij, škof.; Brigida, dev. ☉
2 Sobota	Svečnica, Dar. Gospodov.
5 Prilika o sejalcu in semenu. Luka 8, 4.—15.	
3 Nedelja	2. predpepel. Blaž, škof.
4 Ponedeljek	Andrej Kor., šk.; Veronika, dev.
5 Torek	Agata, dev. muč.; Japonski muč.
6 Sreda	Doroteja, dev. muč.; Tit., škof.
7 Četrtek	* Romuald, op.; Rihard, kralj.
8 Petek	† Janez Mat., sp.; Juven, škof
9 Sobota	Ciril, škof; Apolonija, dev. m. ☿
6 Jezus ozdravi slepca. Luka 18, 31.—43.	
10 Nedelja	3. predpepel. Školastika, dev.
11 Ponedeljek	Lurška M. božja; Adolf, škof
12 Torek	P u s t. Evlalija, devica.
13 Sreda	† P e p e l n i c a. Katarina od Riči
14 Četrtek	Valentin, muč.; Zojil, spozn.
15 Petek	† Favslin in Jovita, muč.; Jordan
16 Sobota	Julijana, dev.; Onezim, spozn.
7 Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1.—11.	
17 Nedelja	1. postna. Donat in tov. ☽
18 Ponedeljek	Simeon, škof; Flavijan, škof.
19 Torek	Julijan, spozn.; Konrad, spozn.
20 Sreda	K v e t r e. Eleverij, škof.
21 Četrtek	Maksimilijan, šk.; Eleonora, kr.
22 Petek	K v a t r e. Stol sv. Petra v Antij.
23 Sobota	K v a t r e. Peter Damijan, šk. ☿
8. Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17, 1.—9.	
24 Nedelja	2. postna. Matija, apost.
25 Ponedeljek	Valburga, opat.; Viktorin, muč.
26 Torek	Porficij, škof; Nestor, šk. spoz.
27 Sreda	Leander, škof; Baldomir, škof.
28 Četrtek	Rajmund, spozn.; Roman, spoz.

ZAPISNIK

Davčni koledarček.

Od 10. do 18. plačaj prvi davčni obrok.

Lunine mene.

☉ Zad. krajec	1. ob 15 uri 10 m.
☽ Mlaj	9. ob 18. uri 55 m.
☼ Prvi krajec	17. ob 1. uri 25 m.
☿ Ščip	23. ob 19. uri 59 m.

Nebesno znamenje in dolgost dneva.

Soince stopi v znamenje Rib. — Dan zraste od 9 ur 46 min. do 11 ur 4 min., torej za 1 uro 18 min.

MAREC - SUŠEC

ZAPISKI.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Petek	† Albin, šk.; Hadrijan, pap. muč.
2 Sobota	Simplicij, papež; Karl blaž.
9	Jezus izžene hudiča iz mutca. Luka 11, 14.—28.
3 Nedelja	3. postna. Kunigunda, ces. ☉
4 Ponedeljek	Kazimir, spozn.; Lucij I, papež.
5 Torek	Agapeta s tov., muč.; Evzebij.
6 Sreda	Fridolin, opat.; Viktorin.
7 Četrtek	Tomaž Akv., cerkveni učenik.
8 Petek	† Janez od Boga, o.; Filemon, m.
9 Sobota	Frančiška Rim., vd.; Pacijan, šk.
10	Jezus nasili 5000 mož. Jan. 6, 1.—15.
10 Nedelja	4 postna (sredp.) 40. mučen.
11 Ponedeljek	Heraklij, muč.; Kozem, muč. ☉
12 Torek	Gregor I, pap.; Teofanez, spoz.
13 Sreda	Rozina, vdova; Evfrazija, dev.
14 Četrtek	Matilda, kr.; Evtihij, muč.
15 Petek	† Longin, muč.; Klemen Hofb.
16 Sobota	Hilarij in Tacijan, muč.
11	Judje hočejo Jezusa kamenati, Jan. 8, 46.—59.
17 Nedelja	5. postna (tiha). Patricij, šk.
18 Ponedeljek	Ciril Jeruz., šk.; Edvard, kralj. ☉
19 Torek	Jožef, ženin Device Marije
20 Sreda	Feliks in tov., muč.; Niketas, šk.
21 Četrtek	Benedikt, opat.; Serapijon, muč.
22 Petek	† Benvenut, škof; Bazil, muč.
25 Sobota	Viktorijan, muč.; Nikolaj, muč.
12	Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1.—19.
24 Nedelja	6. postna (oljčna). Gabr. nad.
25 Ponedeljek	Oznanenje Mar. Dev. ☉
26 Torek	Emanuel, muč.; Dizma, muč.
27 Sreda	Rupert, šk.; Janez Dam., spozn.
28 Četrtek	* Vel. četrtek. Sikst III., pap.
29 Petek	† Vel. petek. Bertold, spozn.
30 Sobota	* Vel. sobota. Angela Fol.
13	Jezus vstane od smrti. Mark 16, 1.—7.
31 Nedelja	Vel. noč. Vstaj. G.; Modest.

Davčni koledarček.

Lunine mene.

☾ Zad. krajec	3. ob 12. uri 9 m.
☽ Mlaj	11. ob 9. uri 57 m.
☽ Prvi krajec	18. ob 8. uri 42 m.
☽ Ščip	25. ob 5. uri 46 m.

Nebesno znamenje in dolgost dneva.

Solnce stopi v znamenje Ovna. Dan zraste od 11 ur 8 min. do 12 ur 41 min., torej za 1 uro 33 min. 21. začetek pomladi. Pomlad. enakonočje.

APRIL - MALI TRAVEN

ZAPISKI

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Pondeljek	* Velikon. pond. Hugon, šk.
2 Torek	Frančišek Pav.; Marija Egipt. ☉
3 Sreda	Rihard, škof; Abundij, škof.
4 Četrtek	Izidor, škof; Rozalija, dev.
5 Petek	† Vincencij, spaz.; Irena, dev.
6 Sobota	Sikst, papež; Celestina, muč.
14. Jezus se prikaže pri zaprtih vratih. Jan. 20, 19.—31.	
7 Nedelja	1. povelik. (bela). Herman.
8 Pondeljek	Albert, škof.; Dionizij, muč.
9 Torek	Marija Kleofa; Demeter, muč. ☾
10 Sreda	Ecehijel, prorok; Mehtilda, dev.
11 Četrtek	Leon I., pap.; Betina, dev.
12 Petek	† Zenon, škof; Julij, I., pap.
13 Sobota	Hermenegild, muč.; Ida, dev.
15 Jezus dobri pastir. Jan. 10, 11.—16.	
14 Nedelja	2. povelik. Justin, muč.
15 Pondeljek	Helena, kralj.; Anastazija, dev.
16 Torek	Turibij, škot; Kalist, muč. ☽
17 Sreda	Anicet, pap. muč.; Rudolf, muč.
18 Četrtek	Apolonij, muč.; Elefterij, škof.
19 Petek	† Leon IX., papež; Ema, vdova.
20 Sobota	Marcelin, škof; Neža, dev.
16 Jezus napove svoj odhod. Jan. 16, 16.—22.	
21 Nedelja	3. povelik. Bruno, spozn.
22 Pondeljek	Soter in Kaj, papeža mučenca.
23 Torek	Adalbert, škof; Viljem, spoz. ☽
24 Sreda	Jurij, muč.; Fidelis, muč.
25 Četrtek	Marko, evang.; Ermin, muč.
26 Petek	† Klet, papež; Marcelin, papež.
27 Sobota	Peregrin, duhov.; Anastazij, pap.
17 Jezus obljubi učencem Sv. Duha. Jan. 16, 5.—14.	
28 Nedelja	4. povelik. Pavel od križa.
29 Pondeljek	Varstvo sv. Jožefa; Robert, op.
30 Torek	Katarina, Sijen., dev.; Marijan

Davčni koledarček.

Od 10. do 18. plačaj drugi davčni obrok! Do 15. vložij prijavo za oprosjitev davka na premično bogastvo od 1. 1. 1929., če so prenehali dohodki ob novem letu ali prej!

Lunine mene.

☾ Zad. krajec	2. ob 8. uri 29 m.
☽ Mlaj	9. ob 21. uri 33 m.
☽ Prvi krajec	16. ob 15. uri 9 m.
☽ Ščip	25. ob 22. urt 47 m.

Nebesno znamenje in dolgost dneva.

Solnce stopi v znamenje Bika. — Dan zraste od 12 ur 45 min. na 14 ur 11 min., torej za 1 uro 26 min.

MAJ - VELIKI TRAVEN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	ZAPISNIK.
1	Sreda	Filip in Jakob, apostola	
2	Četrtek	Atanazij, škof; Sekund, muč. ☾	
3	Petek	† Najdba sv. križa; Mavra, muč.	
4	Sobota	Florijan, muč.; Monika, vd.	
18 Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 25.—30.			
5	Nedelja	5. povelik. Pij V., papež.	
6	Pondeljek	Janez, Ev. pred lat. vrati	Križovo
7	Torek	Stanislav, škof.	
8	Sreda	Prikazen Mihaela nadan.	
9	Četrtek	Krist. Vnebohod; Grgor šk. ☾	
10	Petek	† Antonin, škof; Gordijan, muč.	
11	Sobota	Mamert, škof; Gandolf, opat.	
19 Jezus govori o pričevanju sv. Duha. Jan. 15, 16—27 in 16, 1—4.			
12	Nedelja	6. povelik. Pankracij, muč.	
13	Pondeljek	Servacij, šk.; Peter Regalat, sp.	
14	Torek	Bonifacij, muč; Viktor in Korona.	
15	Sreda	Zofija, muč.; Hilarij, spoz.	
16	Četrtek	Janez Nep., muč.; Ubald, šk. ☾	
17	Petek	† Paskal, spoz.; Maksima, dev.	
18	Sobota	Feliks, spozn.; Venancij, muč.	
20 Jezus govori o Sv. Duhu in ljubezni. Jan. 14, 23—31.			
19	Nedelja	Binkošti. Prihod sv. Duha	
20	Pondeljek	Binkoštni pond., Bernardin.	
21	Torek	Feliks K., spoz.; Valent, muč.	
22	Sreda	Kvatre. Helena, dev.	
23	Četrtek	Deziderij, škof; Andrej B., sp. ☾	
24	Petek	† Kvatre. Mar. Dev. pom. krist.	
25	Sobota	Kvatre. Gregor VII., p.; Urban, p.	
21 Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18—20.			
26	Nedelja	1. pobink. Sv. Trojica; Filip N.	
27	Pondeljek	Magdalena Puc., d.; Beda, c. uč.	
28	Torek	Avguštin, škof.; Viljem, opat.	
29	Sreda	Maksim, škof; Teodozija, muč.	
30	Četrtek	Sv. Rešnje telo; Ferdin., kr.	
31	Petek	† Angela, dev.; Kancijan in tov. ☾	
Davčni koledarček.		Lunine mene.	Nebesno znamenje in dolgost dneva.
Ves mesec (ter do 31. VII.) teče rok za popravo dohodkov na pre-mično bogastvo.		☾ Zad. krajec 2. ob 2. uri 26 m.	Solnce stopi v znamenje Dvojčkov.
		☽ Mlaj 9. ob 7. uri 7 m.	Dan zraste od 14 ur 13 min. do 15
		☾ Prvi krajec 15. ob 21. uri 56 m.	ur 21 min., tedaj za 1 uro 8 min.
		☽ Sčip 23. ob 13. uri 50 m.	
		☾ Zad. krajec 31. ob 17. uri 15 m.	

JUNIJ - ROŽNIK

ZAPISNIK

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
1 Sobota	Juvencij, muč.; Gracijan, muč.
22	Prilika o veliki večerji. Luka 14, 16.—24.
2 Nedelja	2. pobink, Marcellin, muč.
3 Ponedeljek	Klotilda, kraljica; Oliva, dev.
4 Torek	Frančišek Kan., sp.; Kvirin, škof.
5 Sreda	Bonifacij, škof; Valerija, muč.
6 Četrtek	Norbert, škof; Bertrand, škof.
7 Petek	† Robert, opat; Sabinijan, m. ☉
8 Sobota	Medard, škof; Maksim, škof.
23	Prilika o izgubljeni ovci. Luka 15, 1.—10.
9 Nedelja	3. pobink. Primož in Felicijan
10 Ponedeljek	Marjeta, kraljica; Mavrin, muč.
11 Torek	Barnaba, apost.; Marcijan, muč.
12 Sreda	Janez Fak., spozn.; Flora, dev.
13 Četrtek	Anton Padovanski, spozn.
14 Petek	† Bazilij, škof; Elizej, prer. ☉
15 Sobota	Vid, Modest in Krescencija, muč.
24	O velikem ribjem lovu. Luka 5, 1.—11.
16 Nedelja	4. pobink. Frančišek Reg. sp.
17 Ponedeljek	Adolf, škof; Lavra, nuna.
18 Torek	Feliks in Fortunat, muč.; Marko.
19 Sreda	Gervazij in Protazij, muč.; Julijana.
20 Četrtek	Silverij, pap.; Florentina, muč.
21 Petek	† Alojzij, spozn.; Alban, muč.
22 Sobota	Ahacij, muč.; Pavlin, škof. ☉
25	O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20.—24.
23 Nedelja	5. pobink. Eberhard, škof.
24 Ponedeljek	Janez Krstnik (rojstvo) Kres.
25 Torek	Viljem, opat; Prosper, škof.
26 Sreda	Janez in Pavel, ap.; Rudolf, šk.
27 Četrtek	Hema, vdova; Ladislav, škof.
28 Petek	† Leon II., pap.; Irenej, spozn.
29 Sobota	Peter in Pavel, apostola.
26	Jezus nasiti 4000 mož. Mark 8, 1.—9.
30 Nedelja	6. pob. Spomin sv. Pavla ☉

Davčni koledarček.

Od 10. do 18. plačaj tretji davčni obrok.

Lunine mene.

- ☉ Mlaj 7. ob 14. uri 56 m.
- ☽ Prvi krajec 14. ob 6. uri 16 m.
- ☽ Ščip 22. ob 5. uri 15 m.
- ☾ Zad. krajec 30. ob 4. uri 54 m.

Nebesno znamenje in dolgost dneva.

Solnce stopi v znamenje Raka. Dan zraste od 15 ur 22 m. do 15 ur 28 m. in se nato skrči na 15 ur 36 m. — 21. začetek poletja. Najdaljši dan, najkrajša noč.

JULIJ - MALI SRPAN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji	ZAPISNIK
1	Pondeljek	Presveča Rešnja Kri; Teobald, p.	
2	Torek	Obiskovanje M. Dev., Oton, škof.	
3	Sreda	Helijodor, škof; Bertram, škof.	
4	Četrtek	Urh, škof; Berta, devica.	
5	Petek	† Ciril in Metod, škofa.	
6	Sobota	Izaija, prerok; Dominika, muč. ☉	
27 O lažnivih prerokih. Mat. 7, 15.—21.			
7	Nedelja	7. pobink. Vilibald, škof.	
8	Pondeljek	Elizabeta, kraljica; Kilijan, škof.	
9	Torek	Anatolija, dev.; Veronika, dev.	
10	Sreda	Amalija, dev.; Felicita, dev.	
11	Četrtek	Pij I., papež; Peter F., spozn.	
12	Petek	† Mohor in Fortunat, muč.	
13	Sobota	Marjeta, dev. muč.; Anaklet, p. ☉	
28 O krivičnem hišniku. Luka 16, 1.—9.			
14	Nedelja	8. pobink. Bonaventura, škof.	
15	Pondeljek	Henrik I., cesar; Vladimir, kralj.	
16	Torek	Dev, Marija Karmelska (Škap.)	
17	Sreda	Aleš, spozn.; Generozij, muč.	
18	Četrtek	Kamil Lel., spozn.; Friderik, šk.	
19	Petek	† Vincencij, sp.: Maksima, dev.	
20	Sobota	Marjeta, dev. muč.; Elija prerok	
29 Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luka 19, 41.—47.			
21	Nedelja	9. pobink. Daniel, prerok ☉	
22	Pondeljek	Marija Magdal., sp.; Teofil, muč.	
23	Torek	Apolinar, škof in muč.; Liborij, šk.	
24	Sreda	Kristina, dev. muč.; Roman, muč.	
25	Četrtek	J a k o b, apost.; Krištof, muč.	
26	Petek	† Ana, mati Mar. Dev.; Valens, m.	
27	Sobota	Pantaleon, muč.; Natalija, muč.	
30 O farizeju in cestninarju. Luk. 18, 9.—14.			
28	Nedelja	10. pobink. Viktor, muč.	
29	Pondeljek	Maria, dev.; Beatriks, dev.; Olaf ☉	
30	Torek	Abdon in Senen, muč.; Julita, m.	
31	Sreda	Ignacij iz Lojole, spozn.	
Davčni koledarček.		Lunine mene.	Nebesno znamenje in dolgot dneva.
Do 16. se vlagajo prizivi proti porazstkom v davčnih seznamih (glej pod jan.!) in so izpostavljeni dodatni davčni seznam. 31. steče rok za prijavljenje zmanjšanja dohodkov od premožnega bogatstva.		☉ Mlaj 6. ob 21. uri 47 m.	Solnce stopi v znamenje Leva.
		☽ Prvi krajec 13. ob 17. uri 3 m.	Dan se skrči od 15 ur 55 min. na 14 ur 46 min., torej za 49 minut.
		☼ Ščip 21. ob 20. uri 21 m.	
		☾ Zad. krajec 29. ob 15. uri 56 m.	

AVGUST - VELIKI SRPAN

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.	ZAPISNIK.
1	Četrtek	Vezi Petra apost.; Makab. bratje.	
2	Petek	† Porcijunkula. Alfonz Lig.	
3	Sobota	Najdba sv. Štefana; Lidija, vd.	
31. Jezus ozdravi gluhtonemega. Mark 7, 31.—37.			
4	Nedelja	11. pobink. Dominik, spozn.	
5	Pondeljek	Mar. Dev. Snežna. Ožbolt, kr. ☉	
6	Torek	Gospodova sprem.; Sikst II., pap.	
7	Sreda	Kajetan, spok.; Donat, škof muč.	
8	Četrtek	Cirjak, Larg in Smaragd, muč.	
9	Petek	† Roman, muč.; Emigdij, škof.	
10	Sobota	Lavrencij, muč.; Hugon, škof.	
32 O usmiljenem Samaritanu. Luka 10, 25.—37.			
11	Nedelja	12. pobink. Suzana, dev.	
12	Pondeljek	Klara, dev.; Hilarija, muč. ☾	
13	Torek	Hipolit in Kasijan, muč.; Radeq.	
14	Sreda	Evzebij, spozn.; Anastazija, dev.	
15	Četrtek	Vnebovzetje Marije Device	
16	Petek	† Joahim, oče M. D.; Rok, spoz.	
17	Sobota	Liberat, muč.; Sibila, dev.	
33 Jezus ozdravi deset gobavih. Luka 17, 11. 19.			
18	Nedelja	13. pobink. Helena, krajica.	
19	Pondeljek	Ludovik Toled., šk.; Julij, muč.	
20	Torek	Bernard, opat; Štefan, kralj ☉	
21	Sreda	Ivana Franciška, vdova; Adolf, sp.	
22	Četrtek	Timotej, muč.; Hipolit, škof.	
23	Petek	† Filip Ben., spozn.; Cahej, sp.	
24	Sobota	Jernej, apost.; Ptolomej, škof.	
34 O božji previdnosti. Mat. 6, 24.—33.			
25	Nedelja	14. pobink. Ludovik, spoz.	
26	Pondeljek	Ceferin I., papež; Samuel muč.	
27	Torek	Jožef Kal., sp.; Natalija, dev. ☾	
28	Sreda	Avguštin, škof; Hermes, muč.	
29	Četrtek	Obglavlj. sv. Janeza Krstnika.	
30	Petek	† Roza Limanska, dev.; Feliks.	
31	Sobota	Rajmund, spozn.; Izabela, dev.	
Davčni koledarček.		Lunine mene.	Nebesno znamenje in dolgost dneva.
Od 10. do 18. plačaj četrti davčni obrok.		☉ Mlaj 5. ob 4. uri 40 m.	Solnce stopi v znamenje Device.
		☽ Prvi krajec 12. ob 6. uri 1 m.	Dan se skrči od 14 ur na 44 min.
		☽ Ščip 20. ob 10. uri 42 m.	na 13 ur 22 min., torej za 1 uro 22 minul.
		☾ Zad. krajec 27. ob 21. uri 2 m.	

SEPTEMBER - KIMAVEC

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji.	ZAPISNIK.
35. Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luka 7, 11. 16.		
1 Nedelja	15. pobink. Egidij, opat.	
2 Ponedeljek	Štefan, kralj; Verena, dev. muč.	
3 Torek	Evfemija, Tekla, Doroteja, muč. ☉	
4 Sreda	Rozalija, dev.; Ida, kraljica.	
5 Četrtek	Lavrencij Just., škof; Viktorin, šk.	
6 Petek	† Hermogen, muč.; Pelagij, muč.	
7 Sobota	Bronislava, nuna; Albin, škof.	
36 Jezus ozdravi vodeničnega. Luka 14, 1.-11.		
8 Nedelja	16. pobink. Rojstvo Mar. Dev.	
9 Ponedeljek	Korbinijan, škof.; Gorgonij, muč.	
10 Torek	Nikolaj Toled., sp.; Pulherija ☉	
11 Sreda	Prot in Hijacint, mučenca.	
12 Četrtek	Ime Marijino; Gvidon, spozn.	
13 Petek	† Virgilij, muč.; Notburga, dev.	
14 Sobota	Povišanje križa; Maternij, škof.	
37 O n-jvečji zapovedi. Mat. 22, 34. - 46.		
15 Nedelja	17. pobink. Nikomed, muč.	
16 Ponedeljek	Ljudmila, vdova; Kornelij in Ciprij.	
17 Torek	Lambert, škof muč.; Hildegarda	
18 Sreda	Kvatre. Jožef Kup., spozn.	
19 Četrtek	Januarij, škof; Arnulf, spozn. ☉	
20 Petek	Kvatre. Evstahij, muč.	
21 Sobota	Kvatre. Matevž, apost.	
38 Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1.-8.		
22 Nedelja	18. pobink. Mavricij in tov.	
23 Ponedeljek	Tekla, dev. muč.; Lin, papež.	
24 Torek	Marija Dev. rešiteljica ujetnikov	
25 Sreda	Kleofa, spozn.; Firmin, škof.	
26 Četrtek	Ciprijan in Justina, muč. ☉	
27 Petek	† Kozma in Damijan, muč.; Kaj.	
28 Sobota	Vaclav, kralj; Marcijal, muč.	
39 Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1.-14.		
29 Nedelja	19. pobink. Mihael nadangel.	
30 Ponedeljek	Jeronim, spozn. c. uč.; Honorij, šk.	
Davčni koledarček.		
Lunine mene.		
☉ Mlaj	3. ob 12. uri 48 min.	
☽ Prvi krajec	10. ob 23. uri 57 min.	
☽ Ščip	19. ob 0. uri 16 min.	
☾ Zad. krajec	26. ob 3. uri 7 min.	
Nebesno znamenje in dolgost dneva.		
Solnce stopi v znamenje Tehtnice. Dan se skrči od 13 ur 19 min. na 11 ur 49 min., torej za 1 uro 31 m. 25. začetek jeseni. Jesen. enakonočje.		

OKTOBER - VINOTOK

Dnevi		Godovi in nedeljski evangeliji.	ZAPISNIK.
1	Torek	Remigij, škof.; Areta, muč.	
2	Sreda	Angeli varuhi; Leodegar, škof. ☉	
3	Četrtek	Kandid, muč.; Ewald, muč.	
4	Petek	† Francišek Seraf., sp.; Edvin.	
5	Sobota	Placid in tov., muč.; Gala, vdova.	
40. Jezus ozdravi kraljičnega sina. Jan. 4, 46.—53.			
6	Nedelja	20. pobink. Brunon, spozn.	
7	Pondeljek	Marija kr. rož. venca; Justina, dev.	
8	Torek	Brigida, vdova; Simeon, spozn.	
9	Sreda	Dionizij, šk., muč.; Abraham očak.	
10	Četrtek	Franč. Borg., sp.; Gereon in tov. ☉	
11	Petek	† Nikazij, škof; Firmin, škof.	
12	Sobota	Maksimilijan, muč.; Serafin, spoz.	
41. Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23.—35.			
13	Nedelja	21. pobink. Edvard, kralj.	
14	Pondeljek	Kalist, papež; Domicijan, škof.	
15	Torek	Terezija, devica; Brunon, škof.	
16	Sreda	Gal, opat; Maksima, dev.	
17	Četrtek	Hedviga, kraljica; Viktor, škof.	
18	Petek	† Luka, evang.; Just, muč. ☉	
19	Sobota	Peter Alk., spozn.; Etbin, opat.	
42. Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15.—21.			
20	Nedelja	22. pobink. Janez Kancijan, sp.	
21	Pondeljek	Uršula, dev.; Hilarijan, opat.	
22	Torek	Kordula, muč.; Marija Saloma.	
23	Sreda	Severin, šk.; Janez Kapistr., spoz.	
24	Četrtek	Rafael, nadangel; Kristina, muč.	
25	Petek	† Krizant, muč.; Krišpin, muč. ☉	
26	Sobota	Evarist, pap.; Lucijan in Marcel, m.	
43. Jezus obudi Jajrovo hčer. Mat. 9, 18.—26.			
27	Nedelja	23. pobink. Frumencij, škof.	
28	Pondeljek	Simon in Juda, apost.; Fidel, m.	
29	Torek	Narcis, škof; Hijacint, muč.	
30	Sreda	Klavdlj, muč.; Marcel, muč.	
31	Četrtek	Volfgang, škof; Lucila, dev.	
Davčni koledarček. Od 10. do 18. plačaj peti davčni obrok.		Lunine mene. ☉ Mlaj 2. ob 25. uri 19 m. ☾ Prvi krajec 10. ob 19. uri 5 m. ☽ Ščip 18. ob 13. uri 6 m. ☽ Zad. krajec 25. ob 9. uri 21 m.	Nebesno znamenje in dolgost dneva. Solnce stopi v znamenje Škorpijona. Dan se skrči od 11 ur 45 minut na 10 ur 15 minut, torej za 1 uro 30 minut.

NOVEMBER - LISTOPAD

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	ZAPISNIK.
1 Petek	God vseh svetnikov.	
2 Sobota	* Vseh vernih duš dan.	
44	Jezus pomiri vihar na morju. Mat. 8, 23.-27.	
3 Nedelja	24. pobink. Just, muč.	
4 Ponedeljek	** Karl Boromej, šk.; Modesta.	
5 Torek	Caharija, oče Janeza Krstnika.	
6 Sreda	Lenart, opat; Sever, škof.	
7 Četrtek	Prosdocim, škof; Engelbert, škof.	
8 Petek	† Bogomir, šk.; Deodat, muč.	
9 Sobota	Božidar, muč.; Orest, muč.	
45	Prilika o dobrem semenu. Mat. 13, 23.-30.	
10 Nedelja	25. pobink. Trifon, muč.	
11 Ponedeljek	* Martin, škof; Mena, muč.	
12 Torek	Martin, papež; Livin, škof, muč.	
13 Sreda	Stanislav Kost., spozn.; Didak, sp.	
14 Četrtek	Serapijon, muč.; Jozafat Kunč, šk.	
15 Petek	† Leopold, vojvoda; Jedert, dev.	
16 Sobota	Edmund, škof; Otmar, opat.	
46.	O gorčičnem zrnju. Mat. 13, 31.-35.	
17 Nedelja	26. pobink. Viktorija, muč.	
18 Ponedeljek	Odon, op.; Evgen, sp.; Hilda, m.	
19 Torek	Elizabeta, kraljica; Poncijan, pap.	
20 Sreda	Edmund, kralj; Feliks Val., spozn.	
21 Četrtek	Darovanje Mar. Dev.; Kolumban.	
22 Petek	† Cecilija, muč.; Maver, muč.	
23 Sobota	Klement, pap; Felicita, muč.	
47.	O razdejanju Jeruzalema in o sodbi. Mat. 24, 15.-35.	
24 Nedelja	27. pob. Janez od križa, sp.	
25 Ponedeljek	Katarina, dev. muč.; Jukunda, m.	
26 Torek	Konrad, škof; Silvester, opat.	
27 Sreda	Virgil, škof; Ahacij, škof.	
28 Četrtek	Eberhard, škof; Gregor III., pap.	
29 Petek	† Saturnin, muč.; Filomen, muč.	
30 Sobota	Andrej, apost.; Justina, dev.	
Davčni koledarček.		Lunine mene.
		☉ Mlaj 1. ob 13. uri 1 m
		☾ Prvi krajec 9. ob 15. uri 10 m.
		☽ Ščip 17. ob 1. uri 14 m.
		☼ Zad. krajec 23. ob 17. uri 4 m.
		Nebesno znamenje in dolgost dneva.
		Solnce stopi v znamenje Strelca.
		Dan se skrči od 10 ur 13 min. na 9 ur 5 min., torej za 1 uro 8 min.

DECEMBER - GRUDEN

ZAPISNIK.

Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji
48	O poslednji sodbi. Luka 21. 25. - 35.
1 Nedelja	1. advent. Natalija, dev. m. ☉
2 Pondeljek	Bibijana, muč.; Pavlina, muč.
3 Torek	Frančišek Ksav., spoz.; Lucij, šk.
4 Sreda	Barbara, dev. m.; Peter Zlatoust.
5 Četrtek	Saba. opat; Krišpin, muč.
6 Petek	† Miklavž, šk.; Apolinar, muč.
7 Sobola	Ambrozij, škof; Agaton, muč.
49.	Janez Krstnik v ječi. Mat. 11. 2. - 10.
8 Nedelja	2. advent. Brezm. spoč. M. D.
9 Pondeljek	Peter Forezij, šk.; Valerija m. ☉
10 Torek	Lavret. Maši Božja; Judita, dev.
11 Sreda	Damaz, papež; Trazon, opat.
12 Četrtek	Sinezij, muč.; Epimah, muč.
13 Petek	† Lucija, dev. muč.; Otilija, dev.
14 Sobota	Spiridijon, škof; Nikazij, škof.
50	Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1. 19.-28.
15 Nedelja	3. adventna. Jernej, škof.
16 Pondeljek	Evzebij, škof; Adela, dev. ☉
17 Torek	Lazar, škof; Berta, vdova.
18 Sreda	Kvatre. Gracijan, škof.
19 Četrtek	Nemazij, muč.; Favsta, vdova.
20 Petek	Kvatre. Liberat, muč.
21 Sobota	Kvatre. Tomaž, apost.
51	Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luka 3, 1.-6.
22 Nedelja	4. adv. Demetriji in Honorat.
23 Pondeljek	Viktorija, dev.; Dragobert, kr. ☉
24 Torek	† * Adam in Eva; Irmina, dev.
25 Sreda	Božič. Rojstvo Gospodovo.
26 Četrtek	Štefan, muč.; Arhelaj, škof.
27 Petek	† Janez Evang.; Fabiola, vdova.
28 Sobota	Nedolžni otročiči; Kastor, muč.
52	Simeon in Ana oznanjata Gospoda. Luka 2, 35.-40.
29 Nedelja	Nedelja pred novim letom.
30 Pondeljek	David, kralj; Liberij, m.; Nicefor.
31 Torek	Silvester, papež; Pavlina, m. ☉

Davčni koledarček.

Od 10. do 18. plačaj šesti davčni obroki

Lunine mene.

☉ Mlaj	1. ob 17. uri 48 m.
☽ Prvi krajec	9. ob 10. uri 42 m.
☽ Ščip	16. ob 0 uri 35 m.
☽ Zad. krajec	23. ob 3. uri 27 m.
☉ Mlaj	31. ob 12. uri 42 m.

Nebesno znamenje in dolgost dneva.

Solnce stoji v znamenje Kozoroga. Dan se skrči od 9 ur 4 min. na 8 ur 46 min. in zraste nato na 8 ur 50 min. — 22. Začetek zime. Najdaljša noč. Najkrajši dan.

Desetič se osiplje cvetje . . .

Desetič se osiplje cvetje v naših logih, desetič rumeni listje in pada na zemljo, desetič gredo knjige «Goriške Maticе» med svet. Jesen je čas pobiranja zrelih sadov, v jeseni spravljamo tudi duševne sadove pod streho, treba je duševne hrane za zimo, za dolge večere, za turobne snežene dni, ko gore svetiljke v izbah in se tema vlači krog voglov.

Telo potrebuje hrane, hrane pa hoče tudi duša; pameten človek da obema po svoji potrebi in duši ne najzadnje. Razumen človek ni napolnil v jeseni le svojih kleti in hramov, kupil je tudi knjige «Goriške Maticе». Ni jih kupil samo eno leto, nabavil si jih je vsako leto, odkar izhajajo, bile so mu skozi devet let in mu bodo tudi deseto leto zvesta zvezda vodnica in zabavnica. Ta, ki se je zavedal, kaj pomenijo knjige «Goriške Maticе» za njegovo izobrazbo in dobro voljo, ima danes že nad štirideset knjig v svoji domači knjižnici, duševni žitnici, ki bi v nobenem slovenskem domu ne smela manjkati. Morebiti se vsakdo ne zaveda koristi, ki jih ima in jih je imel od teh knjig, zavedal pa bi se, če bi teh knjig ne bilo.

Pod knjigami «Goriške Maticе» mislimo vselej tiste ljudske knjige, ki so napisane in natiskane za to, da prodrejo v največjem številu in po najnižji ceni med najširše sloje ljudstva, da jim prinesejo v prvi vrsti estetske in strokovne izobrazbe, šele v drugi vrsti pa zabave in užitka.

Ozrmo se nekoliko nazaj. Preskočimo deset let, dobo vojne in begunstva, prestavimo se v tisti čas, ko se nam o vojnih gro-

zotah še sanjalo ni. Ali smo poznali takrat lepo knjigo, ki je šla v velikem številu med ljudstvo? Seveda smo jo poznali. Knjige so takrat tiskali tudi v Gorici, marsikdo se spominja Remčeve povesti «Veliki punt», ki je izšla v Narodni tiskarni in se je v dveh izdajah zelo razširila med naše ljudi. Pa to je bilo še malo. Andrej Gabršček, ki je imel tiskarno v nekdanji Gosposki ulici, je tiskal knjigo za knjigo; izdajal je ruske, poljske, češke prevode, poleg tega pa tudi kako izvirno delo. Tudi z druge strani Hublja je prišla takrat nekatera lepa knjiga, ki se je razširila v naše domove.

Vendar to niso bile tiste knjige, ki so našle pot skoraj v vsako hišo. Tisto po ceni knjigo je bil dal slovenskemu narodu veliki škof Anton Martin Slomšek, prihajala pa je iz Celovca. Še vsakdo izmed nas se je spominja. Skoraj vsaka hiša je dobila po pet ali šest novih knjig na leto. Koliko novega duha je prišlo med ljudstvo, koliko pouka in zabave vsako leto, koliko plemenitih potez so zarisale te knjige našemu narodu. Knjiga, ki je prodrla v najširše sloje, je bila Mohorjeva iz Celovca.

Vojna je raztrgala mnogotere vezi. Med nami in med tradicionalno Mohorjevo družbo je nastala državna meja. Bila je nevarnost, da ostanejo naši ljudje brez knjige. In vendar se je baš naše preprosto ljudstvo, kmetje in delavci, boljanimalo za lepo knjigo kakor pa preprosto ljudstvo v kateremkoli drugem kraju. Najboljši odjemalec slovenske knjige je bilo Primorje. Glasovi o dobri in ceni knjigi so se množili od dne do dne. Treba je bilo nekaj storiti.

Dr. Anton Gregorčič

Dr. Andrej Pavlica

in knjig do leta 1924. je bil dr. Andrej Pavlica. Ta je istega leta prostovoljno odstopil, nakar je dr. Anton Gregorčič imenoval za urednika Franceta Bevka. Naslednjega leta, ko je Narodna tiskarna nehala biti lastnica «Goriške Matice» in se je ta spremenila v književno zadrugo z istim imenom, je bil priključen k uredništvu še Damir Feigel. Ta je bil ob enem tajnik zadruge, France Bevk pa predsednik. Lansko leto sta omenjena menjala svoji mesti.

Damir Feigel

tiskane v tolikih izvodih kot nobena naša knjiga v Primorju. Najvišja naklada se je vrtela okrog 25.000.

Leta 1919. je izšel zato v Narodni tiskarni v Gorici «Koledar za leto 1920». Iz tega skromnega koledarja, iz te nežne koreninice se je razvila «Goriška Matica». Prvo leto je izšel sam Koledar, naslednja leta je število knjig rastle, letos je izšlo poleg Koledarja še šest drugih knjig. Iz nežne mladike se je razvilo krepko drevo.

Prvi Koledar še ni izšel pod firmo «Goriške Matice», to se je zgodilo šele naslednjega leta. Pravi lastnik «Goriške Matice» je bila do leta 1925. Narodna tiskarna v Gorici. Njen predsednik je bil pokojni dr. Anton Gregorčič, ki mu je bila ta ustanova tako živo pri srcu, da je še pred svojo smrtjo opozarjal merodajne osebe, naj ne pozabijo nanjo. Urednik prvega in vseh naslednjih Koledarjev

in knjig do leta 1924. je bil dr. Andrej Pavlica. Ta je istega leta prostovoljno odstopil, nakar je dr. Anton Gregorčič imenoval za urednika Franceta Bevka. Naslednjega leta, ko je Narodna tiskarna nehala biti lastnica «Goriške Matice» in se je ta spremenila v književno zadrugo z istim imenom, je bil priključen k uredništvu še Damir Feigel. Ta je bil ob enem tajnik zadruge, France Bevk pa predsednik. Lansko leto sta omenjena menjala svoji mesti.

To bi bila suha dejstva, ki jih moramo ob desetletnici vsaj mimogrede omeniti, ne da bi se podrobno spuščali vanje. Prvi Koledar je bil sprejet z velikim zadoščenjem v vseh naših krajih. Naklada je v nekaj tednih popolnoma pošla. Naj omenim, da so bile te prve naklade «Goriške Matice»

Leta 1920. je nastalo ime «Goriška Matica». Koledarju za leto 1921. je bila dodana še ena knjiga, namreč «Božje solze», povesti in slike iz srbske literature, ki jih je bil priredil pesnik Alojzij Gradnik. S tem dejstvom je bil dan temelj za izdajanje dobrih in cenih knjig po vzorcu stare Mohorjeve družbe.

Tretje leto je književni dar zrastel. Glede papirja in glede oblike je izdajateljstvo napravilo korak naprej. Naročniki so dobili poleg «Koledarja za leto 1922.» še «Gorske pravljice» v verzih, ki jih je spisal pesnik Joža Lovrenčič, ilustriral pa A. A. Bucik. Druga knjiga so bile Remčeve črtice iz Primorja «Naši ljudje».

V četrtem letu Matičnega obstoja so izšle poleg «Koledarja za leto 1923.» hrvatske povesti «Zlata srca», ki jih je priredil Alojzij Gradnik, in Sirahove bukve v prevodu dr. Egidija (Pavlice).

V petem letu so dobili ljudje poleg «Koledarja za leto 1924.» Finžgarjev molitvenik «Bogu, kar je božjega», zanimivo Pregljevo povest «Zgodbe zdravnika Muznika», ki je bila ena prvih pomembnejših leposlovnih izdanj «Goriške Matice», in z Jurčičevo romantiko močno pobarvanega «Mladega gozdarja», mladostno delo pisatelja Soškega črnolca, ki se pozneje pisateljsko ni več udeleževal. Ta knjiga je bila le uskočila na mesto antologije goriškega pesništva, ki jo je bil pripravil Joža Lovrenčič, a iz raznih vzrokov ni izšla. To leto je bilo prvo, da je književni dar zrastel na štiri knjige. Tega števila se drži «Goriška Matica» v glavnem še do danes, če izvzamemo mladinsko knjigo, ki jo je dve leti navrgla za

France Bevk.

Alojzij Gradnik.

Lojze Remec

nameček. Knjig za doplačilo ne moremo šteti med redni književni dar.

V šestem letu je izdala «Goriška Matica» poleg «Koledarja za leto 1925.» povest «Zadnji dnevi v Ogleju», ki jo je bil spisal davno od tega svetolucijski župnik Alojzij Carli-Lukovič, in je takrat izhajala v podlistkih «Slovenca». Predelal in za tisk pripravil jo je Joža Lovrenčič. Druga knjiga istega leta je bil izbor narodnih pripovednih pesmi «Mlada Zora», ki jih je priredil France Bevk. Dr. Egidij pa je bil napisal knjigo «Životopis sv. Frančiška Ksaverskega». Z letom 1923. ko je izšel molitvenik, je Matica izdajala vsako leto po eno knjigo nabožne vsebine.

Joža Lovrenčič

V sedmem letu so izšle poleg «Koledarja za leto 1926.» še sledeče knjige: Alojzij Carli-Lukovič, «Evfemija», razne črtice in podlistki, izvirne in prevodi, pod naslovom prve novelice, ki jih je bil priredil za tisk Joža Lovrenčič. Bodi omenjeno, da so te črtice ob enem s knjigo «Zadnji dnevi v Ogleju» vse, kar je ta pisatelj napisal. V tem letu je prišel v izdanje knjig «Goriške Maticice» nekak sistem, izdati vsako leto tudi po eno knjigo poljudno znanstvene vsebine. Izšla je knjiga Ivana Bežnika «Otroci stepe», črtice o Kirgizih in Turkmenjih. Istega leta je izšel tudi zgóščeno pisani roman Franceta Bevka «Smrt pred hišo». Novost tega leta je bila tudi prva fakultativna knjiga, ki jo je izdala «Gor. Matica» za doplačilo. Izšel je življenjepiš «Častitljivi don Bosco», ki ga je spisal J. Mezé.

Ivan Pregelj

V osmem letu svoje-ga obstanka je izdala «Goriška Matica» poleg «Koledarja za l. 1927.» prvi zvezek dr. Bačarjeve zdravniške knjige «Zdravje in bolezen v domači hiši». Druga knjiga je bila Damira Feigla dogodivščin polna povest «Pasja dlaka». Kot tretjo knjigo je izdala zadruga zgodovinske črtice iz preteklosti naše domovine pod naslovom «Naši kraji v preteklosti»; knjigo je bil priredil France Bevk. Kot dar in nameček so dobili naročniki še priljubljeni abecednik «Prvi koraki». Šesta knjiga

je bila fakultativna; za obletnico velikega svetnika svetega Frančiška Asiškega je napisal France Bevk knjižico «Brat Frančišek». To leto je bilo prvo, da so bile knjige, ki so izšle, izbrane po nekem sistemu: Koledar, ena izvirna povest, ena poučno-znanstvena, ena poučno-zabavna in ena mladinska knjiga. Tega načela se Matica po svojih močeh še danes drži z dodatkom, da izdaja poleg običajnega knjižnega daru po dve fakultativni knjigi, in sicer en večji roman in po eno gospodarsko ali strokovno knjigo. Vodstvo «Gor. Mat.» je prepričano, da ta sostav odgovarja željam in potrebam naročnikov.

Lansko leto je izšel poleg «Koledarja za leto 1928.» drugi zvezek dr. Bačarjeve knjige «Zdravje in bolezen v domači hiši». Kot poučna in zabavna knjiga je izšla Gabrijela Majcna «Zgodovina domačih živali in pitomih rastlin». Priljubljena je je bila goriško okoličanska povest Slavka Slavca «Župan Žagar», ki se godi med vojno. «Venec domačih pravljic» je bil kot dar in nameček za otroke. Kot fakultativna knjiga je izšel prvi del romana «Znamenja na nebu» pod naslovom «Krvavi jezdec», ki ga je spisal France Bevk.

Leto 1928. je deseto, ob enem jubilejno leto. Knjige za to leto imate pred seboj. Ni potreba, da vam jih šele naštevam. V teku desetih let je izdala «Goriška Matica» vse skupaj ena in štirideset knjig. Kdor je bil Matici zvest, ima danes že malo knjižnico. Ne povemo radi bahaštva, da se tiskajo naše knjige v visoki nakladi mnogo nad deset tisoč izvodov. V teku desetih let je šlo nad pol milijona knjig med ljudi. Vsak naš človek, bodisi dojenček ali starček, je na ta način dobil več ko eno knjigo.

Deset let ljubezni, deset let dela, deset let uspehov. Desetič se suje cvetje na tla, desetič se naše ljudstvo zaveda, da je treba poleg vsakdanjega kruha tudi duševne hrane v obliki lepe in koristne besede, ki je tiha graditeljica naše kulture. Ena in štirideset knjig je šlo v naše domove. Naj

Dr. Just Bačar

Just Ušaj

jih gre v naslednjih desetih letih, dvakrat po ena in štirideset! V desetih letih smo sezidali prvo nadstropje naše kulturne zgrad-

be, naj postane v bodočih desetih letih naša kulturna zgradba veličastna palača, ki naj priča o naši požrtvovalnosti in moči.

Deset let knjig Goriške Matice

Z ozirom na vsebinsko vrednost in opremo so šle knjige «Goriške Matice» od leta do leta v valoviti črti; niso bile vsako novo leto boljše od prejšnjega, včasih so celo nazadovale, a so se v naslednjem letu povzpele čez črto prejšnjega leta. Če knjige niso vsako leto napredovale, ni bila vselej krivda uredništva, včasih so posegle tudi razmere vmes. Sotrudnikov, ki bi leto za letom preskrbovali s pripovednimi in poljudno znanstvenimi spisi petero podobnih družb med Slovenci, primanjkuje. Tudi ostale družbe se borijo z istimi težkočami. Poudariti moramo še, da smo prav zadnje čase tudi v sotrudniškem oziru ostali navezani zgolj sami nase in moramo strniti, kar imamo najboljšega, da damo ljudstvu. To je v enem oziru dobro, da si izmerimo svoje moči, po drugi strani pa stopa obilo takih ovir in nevarnosti na pot, da se jih je le težko izogniti. Kljub temu lahko s mirno vestjo trdimo, da se je «Goriški Matici» prav zadnji čas posrečilo, da je z domačimi močmi dvignila knjige tudi vsebinsko na tisto višino, ki je potrebna za tekmovanje z ostalimi družbami in se ji ni treba bati, da bi se njeni naročniki soglasno ne izrekli zanjo.

Namen tega članka ni, da bi knjige, ki jih je izdala «Goriška Matica» v teku zadnjih desetih let, ocenjevali; njegov namen je, da jih opišemo v kratkih potezah tudi tistim, ki jih še niso imeli prilike videti in poznati, ali pa so pozabili nanje. Naj se ob deseti obletnici prikaže celotna slika izdanih knjig pred našimi očmi v naš ponos in v nadaljno boдрilo.

1.) Koledarji.

Prvi «Koledar za leto 1920» je izšel v znamenju porušenih domov in vračanja beguncev. Šablonska slika na prvi strani nam to predstavlja, številne fotografije nam kažejo, kakšna je bila takrat naša zemlja. Koledar je v mnogočem podoben Mohorjevemu, celo Koželjeve mesečne vinjete so bile po njem posnete. Med Koledarjevimi sotrudniki srečamo pisatelje, ki jih pozneje več ne srečamo; nekateri pa so skriti za skromne psevdonime. Tako izluščimo iz Cirila Strahote župnika Cirila Metoda Vugo; dr. Egidij je naš dr. Andrej Pavlica, takratni urednik Koledarja, ki je moral mnogo pisati sam, da je izpolnil vrzeli naše povojne revščine; priobčil je tudi igrokaz «Dva prstana». Dr. Josip Ličan se je skrtil

za šifro svojega imena, Venceslav Bele se je stisnil za Ponikavskega. Pesnik Pastuškin je že znan, ako tudi je izmišljeno ime. Pravo ime je pokazal le Alojzij Gradnik v svojih izvirnih pesmih in v prehodih iz spisov Rabindranatha Tagoreja in Oskarja Wildeja. Tudi Josip Grilanc je podpisal svoje «Spomine» in dr. Just Bačar članek «Prva pomoč». Koledar je bil pristna slika povojne dobe, ko se niso dvigale iz razvalin polagoma le materijalne dobrine, ampak so tudi duševne jedva začenjale rasti.

Tudi «Koledar za leto 1921» je izšel v znamenju vojnega pustošenja. To pot ne več materijalnega, ampak človeškega; naslovna stran nam predstavlja «zlato materdomovino, s krvjo, solzamj napojeno...», v tekstu pa prinaša nad tisoč slik naših sinov in mož, ki so umrli ali izginili na bojnih poljanah. Koledarska vsebina je bila izbranejša kot prejšnje leto. Med sotrudniki v verzih srečamo Alojzija Gradnika, Iga Grudna, Pastuškina, Josipa Jurca in Frana Tratnika. Dr. Egidij je seznanil čitatelje «O boljševikih in menjševikih»; ta je tudi napisal uvodnik «Padlim...» Božidar Borko je prispeval članek «O prekmurskih Slovencih», Starovaški pa se je oglasil s svojimi «Spomini na Zagreb». Med ostalo prozo ne smemo pozabiti še treh prispevkov: črtice Andreja Čeboklija «Smrad», Simon Gregorčičev «Govor o želodcu» in V. Vodopivec članek «Nekaj malega o tamburicah».

«Koledar za leto 1922.» je bil urejen po geslu: «Bodi zdrava domovina»; to geslo podkreplja le par člankov in morebiti naslovna stran Koledarja. Nove mesece za Koledar je narisal A. A. Bucik, ilustrativni del lista pa je bil posvečen primorskim kulturnim delavcem. Prejšnji Koledar je seznanil čitatelje s prekmurskimi Slovenci, ta jih je peljal med beneške Slovence (spisal Viator) in med tiste koroške Slovence, ki so prišli pod Italijo (J. Majerhofer). Dr. Egidij se je oddolžil spominu na umrlega Antona Mahniča, ob enem je podal po geslu Koledarja nekaj socialnih nauk za našo dobo. Med ostalimi prispevki je igrokaz v treh dejanjih avtodidakta Dragotina Vodopivca «Na Visokem»; Damir Feigel «Povest o izgubljeni ideji»; dr. Ivo Šorli, «Čudež sv. Marka» in «Govoreči bankovec» od Simona Gregorčiča. Vinko Vodopivec je napisal «Nekaj o petju»; pesmi so prispevali Alojzij

Gradnik, Fran Tratnik, J. M. Kržišnik, Domen Butkovič, Josip Juča in drugi. *nca*

«Koledar za leto 1923.» je bil prvi Koledar, ki je pomenil v tehničnem oziru napredek. Urejen je bil v pravcu dobrotelčnosti, ovitek prinaša sliko velikega dobrotelnika sv. Vincencija Pavelskega, dr. Egidij je napisal članek o dobrotelčnosti in ga opremil z nekaterimi slikami. Ilustrativni del Koledarja je posvečen Marijinim družbam, prinaša pa tudi par slik prosvetnih družtev. Strogo enotni pravec ilustrativnega dela, ki ga je bilo opaziti skozi tri leta, je izginil. V leposlovju je ostal Koledarju zvest Ivo Šorli s črtico «Velika zdravica»; Lojze Remec je podal čitateljem «Tri božične povestice», Fran Tratnik pa pripovedko «Daro-

noma opuščen. V tem Koledarju je največ sodeloval profesor Vinko Šarabon, ki je poleg razgleda napisal vrsto člankov: «Ameriški nebotičniki», «Tekočine namesto preмога», «Na najvišjo goro sveta», «Etna», «Faraon Tutankhamon», «Promet v Zedinjenih državah», «Simon Rutar», itd.; koledar ima radi tega značaj časopisne revije. Leposlovje je stopilo v ozadje. Razen črtice Franceta Bevka «Božič ubogih» nas srečata samo še dve Pregljevi in ena Lovrenčičeva pesem. Zanimivi so še sledeči prispevki: M. Urbana Gorup, «Zdrava hrana zdravo telo»; par zgodovinskih paberkov o cerkvi sv. Antona Padovanskega v Gorici in o Kojskem; Ivan Mercina, «Nekaj zgodovine cerkvenih zvonov do Karla Velikega». Ostali članki so

Deset Koledarjev „Goriške Matice“.

vi». Med pesniki sta zastopana Joža Lovrenčič in Ivan Baloh. Poučnih in praktičnih člankov je obilo; med temi so gospodarski članki Justa Ušaja, zdravniški članek dr. Justa Bačarja «O nalezljivih boleznih», Ivan Mercina je pisal o pritrkavanju in zvonenju, Fran Pirc o sv. Vincencu Pavelskem. Zanimiva je tudi črtica dr. Egidija «Cerkvica sv. Jerneja in sv. Duha na Gradu v Gorici».

«Koledar za leto 1924.» nosi geslo: «Zdrava duša v zdravem narodu». Uvodnik v tem zmislu je napisal dr. Egidij. Novost za ta Koledar je popoln imenik članov, ki je bil priobčen deloma le še naslednjega leta, a pozneje iz taktičnih razlogov popol-

praktične in gospodarske vsebine. Iz Gregorčičeve zapuščine je priobčil Koledar dva prispevka v verzih: «Pesnikov govor o priliki blagoslavljanja zavodov Sloge v Gorici» in «Moderna poezija».

«Koledar za leto 1925.» je bil posvečen «Prosveti slovenskega ljudstva v Julijski Krajini». Ovitek je risal M. Gaspari. Dr. Egidij je napisal članek «Prosveta», nadaljni članek, ki se nanaša na smernico Koledarja, nosi naslov «Mladenka in izobrazba». Tudi to leta je prinesel Koledar celo vrsto člankov iz peresa Vinka Šarabona: «Jugoslavija», «Potres na Japonskem», «Svetovna poštna zveza», «Ali se da komunizem izvesti», «Smrtni žarki», «Polet

čez Severni tečaj», in še mnogo drugih član-
kov podobne vsebine, najsi so od njega
podpisani ali ne. Poleg tega je prinesel Ko-
ledar vrsto pesmi iz literarne zapuščine
pesnika Simona Gregorčiča poleg nagrobnih
napisov, misli in raznoterosti. Ivan Pregelj
je priobčil «Slavčjo pesem», sicer pa se je
leposlovje ponižno stisnilo za ostalo gradivo
v skromno, a lepo črtico Lojzeta Remca
«Paznik Pirnat». Ostali članki so gospodar-
ske in praktične vsebine.

«Koledar za leto 1926.» je opustil gesla,
v ilustrativnem delu je posvetil več pozor-
nosti društvenemu življenju, ovitek je risal
Franjo Kopač, papir je boljši, leposlovje si
je priborilo nekoliko veljave. Uvodnik Fran-
ceta Sivca je posvečen pokojnemu Antonu
Gregorčiču. V ostalem je bil Koledar pestra
zbirka kratkih člankov o odkritjih, iznajd-
bah, zemljepisnega in narodopisnega zna-
čaja, ki so jih spisali Vinko Šarabon, Z. B.
in drugi. Naj navedem le par najvažnejših:
«Amundsenov polet na Severni tečaj», «Na
Mount Everest», «Sirovine», «Plavanje čez
Kaňal». Med pisano množico podobnih član-
kov so bili pomešani leposlovni in drugi
prispevki, med temi tri «Zgodbice» Narteja
Velikonje, Samčeve pesmi «Nemir», «Pri
oknu», «Elegija», pravljica «Te vidim», ki
jo je zapisal France Bevk, «Nekaj o narod-
nih nošah in dečvah», spisal Vladimir Št.,
«Dr. Klement Jug», spisal Z. J., «V skriv-
nostni luči solz», spisal pokojni Andrej Če-
bokli, «Kumovanje», spisal Pastuškin, «Za-
ljubljeni lev», pesem, prevel iz francoščine
Josip Jurca, «Pesem» in «Tanakvil», zložil
Joža Lovrenčič. Med ostalimi gospodarskimi
in praktičnimi članki je bil naročnikom
dobrodošel «Seznam slov. občin in pošt.»

«Koledar za leto 1927.» je ostal po obliki
neizpremenjen. Na prvem mestu je prinesel
članek «Ob dvajsetletnici smrti Simona
Gregorčiča», ki je vzbudil ploho napadov na
«Goriško Matico»; spisal ga je Št. Ž. V Ko-
ledar se je poizkušal uvesti nekak red, lepo-
slovje je na prvem mestu. Med pesniki so
Fran Zgur, —st—, Josip Jurca in pokojni
Srečko Kosovel. Med prozo je prispeval
France Bevk kmetsko novelico «Prikazen»;
—st— pa je spisal črtico «Štirinajst». Lepo-
slovje prepletajo obletnice in osmrtnice
slavnih mož, Ivana Cankarja, dr. Karla La-
vriča, Srečka Kosovela, Arturja Lokarja,
Verdija, Aškerca, in še vrsta drugih. Drugi
oddelek Koledarja prinaša članke tistega
pravca, ki so prej v celoti prevladovali v
Koledarju: «Polet na Severni tečaj», «Pod-
morski Pompeji», «Konec sveta» in drugi.
Med poučnimi članki naj omenimo sledeče:
Dr. Josip Wilfan, «Manjšinsko gibanje»,
Franc Starovaški, «Spomini s pota»; —č,
«Čebela računar», Zlatko Bisail, «Bodočnost
zrakoplovov in letal». Novost Koledarja je

rubrika «Za naše malčke» s pravljicami, ki
so prevodi, in s pesmicami. Ostali članki so
gospodarskega in praktičnega značaja.

«Koledar za leto 1928.» je dobil po načr-
tu slikarja Špacapana preprosto tipograf-
sko opremo. Vsebinsko Koledarja se je trudila
s sistematično ureditvijo z večjim uspehom
kot prejšnje leto. Leposlovje je na prvem
mestu: Slavko Slavec, «Pepe s Krasa»; Ivan
Vuk, «Pravljica o šipku» in nekaj prevodov.
Med pesniki so Radivoj Rehar, Drago Bajc,
Josip Jurca in Janko Samec. Drugi del Ko-
ledarja se je oddolžil znamenitim možem,
zlatomašniku dr. Frančišku Sedeju, Zofki
Kvedrovi, Matildi Serao, Antonu Možini in
dr. Rojcu. Poljudni znanstveni članki so
sledeči: «O čitanju», «O koledarju», «Poroka
in ženitovanjski običaji pri starih Slova-
nih (dr. Joahim Ražem), «Naš dom», «Kmet-
ska izba — vzgled», «Koledar v koledarju»,
«New-York - Evropa» (Zlatko Bisail). Med
tem gradivom so bili priobčeni tudi «Tol-
minski pregovori in reki», ki jih je bil za-
pisal Josip Kenda. V rubriki «Za naše
malčke» se je oglasil s pesmijo Janko Sa-
mec, ostalo gradivo so narodne pravljice in
pesmi. Med gospodarskimi članki bodi ome-
njen obširnejši članek Maksa Rejca «Mle-
karstvo in planšarstvo v naših gorah».

«Koledar za leto 1929.» imate v rokah.
Deseti Koledar je, radi tega je urejen v
pravcu desetletnice «Goriške Matice», v ko-
likor je bilo to mogoče. Po svoji novi opremi
je dosegel umetniški višek med slovenskimi
Koledarji. V ostalem pa naj ga cenjeni čit-
atelji sodijo sami.

2.) Leposlovne in poljudnoznanstvene publi- kacije. Josip Kosovel.

V leposlovnih izdanjih srečamo že trdno
utemeljena imena naših pa tudi srbohrva-
ških pisateljev. Sestava je zelo raznovrstna.
Pestra slika se nam nudi: prikazi iz pretek-
losti naše ožje domovine v spisih Bevka in
Preglja, pripovednikov naših gor in našega
grčavega gorskega ljudstva, slike iz ravno-
kar pretekle preteklosti, ki so se začele in
dokončale na Goriškem v povesti Slavca,
tega dobrega poznavalca duševnosti našega
ljudstva, narodna umetnost v naši pripo-
vedni narodni pesmi («Mlada Zora») in iz
naroda zajeti umetnosti Lovrenčičevi («Gor-
ske pravljice»). Skrben izbor novel iz srbo-
hrvaške književnosti nam prikaže vsaj de-
loma umetnost te veje slovanskega sveta.
Vse to je takšno, da je pristopno nam, da čit-
amo kot da je naše, kot da bi bilo za nas
pisano. Vmes pa zamiga veselo «Pasja dla-
ka» in nam pripoveduje o čarobno-smešnih
dogodkih po divji srednji Afriki.

Med najlepše lahko prištevamo doslej
«Zgodbe zdravnika Muznika», Ivana Preg-
lja, ki se mnogo bavi s pokrajinskim ro-

manom, Bevkovo «Smrt pred hišo», katera je, kot pravi Bèvk, bolj ugajala ljudstvu kot kritiki radi prevelike zgoščenosti, ki pa je vzlic temu krasna. Slog je močan, trd, tehten in zajame vse, kar mora biti povedano. Nato pridejo Bevkovi «Krvavi jezdec», pretresljive zgodbe iz dobe trpljenja našega ljudstva, ki je bilo kot prorokovano. Na to mesto spada po zanimivosti zgodbe in po preprostosti in ljudskosti pripovedovanja «Župan Žagar» Slavca, katerega že dovolj poznamo, da lahko pravilno ocenimo njegovo delo. Našemu ljudstvu se je Slavko Slavec zelo priljubil in čisto po pravici. Vse knjige pa so take, da se morajo omiliti vsakomur.

Prvi zvezek «Zabavne knjižice» so bile

Prva skupina leposlovnih knjig.

povesti in slike, izdane pod naslovom «Božje solze». Poslovenil jih je Alojzij Gradnik. Prav dobro razume Gradnik zbirati posamezne kosce, ki niso bili nikoli medseboj v nobeni zvezi, in jih tako združiti, da nastane iz tega nekaj, kar tvori novo skupnost, četudi ni medsebojne vezi. Vse novelice so tako pristno narodne, da so gotovo našle odmeva v duši našega ljudstva. Čitalo jih je z veseljem in jih bo vedno znova prebiralo. Uvod je «Bogojavljenjska noč». Nebo se odpre na večer sv. Treh kraljev in kdor to vidi in si v tem hipu nekaj zaželi, temu bo želja izpolnjena. Kaj ni to lep pravljичni motiv? V drugem je orisana ljubezen do rodne grude, katero zapušča Omeraga, ker mu razmere v onem kraju, kjer je dostej bival, ne ugajajo več. Drži se trdno in moško, dokler ne zapusti vlak postaje. To je dožitek, ki ga je doživel že marsikdo izmed vas, dragi bravci. Saj je moralo mnogo naših ljudi le z neznatnim delom svojega imetja iskati zavetja v zaledju pred smrtonosnim orožjem. Prepričan sem, da jim bo ta novela govorila prav iz srca. In takó dalje, in tako dalje; kako naj vam na tem kratko odmerjenem prostoru vse povem? Cela zbirka je zrastle na preprostosti enostavne narodove

duševnosti. Nič ni pokvarjenosti moderne dobe, nič onega prehitvajočega se časa, ki leti v brzem tempu mimo nas. Človeški duh se ob tem odpočije in naučije novih moči. Zemlja mu daje novega soka v njegove žile in globoko srka čitatelj vase lepoto te neposredne umetnosti. Lahko vam še povem, da so pisatelji v tej knjigi samo priznani književniki, katerih dela so zelo visoko ocenjena. Borisav Stanković, kateri ima v tej

Druga skupina leposlovnih knjig.

zbirki «Zadušnico», krasen opis, kako se spominjajo preostali umrlih svojcev, in «Stanojo», je bil pred kratkim predstavljen tudi italijanskemu narodu s prevodom njegove «Nečiste krvi» (Sangue impuro), katerega je oskrbel Umberto Urbani.

Zelo so prirastle k srcu tudi Lovrenčičeve «Gorske pravljice». Kar mu je mati pripovedovala, je pretil v pesniško obliko. Vzel je iz naroda in dal narodu. Marsikdo bo veselo vzkliknil: «Glej, glej! saj to že poznam! Pa kako lepo je to Lovrenčič povedal!»

Kar je Gradnik priobčil v «Zlatih srcih», izbrano iz hrvaške književnosti, je vse dobro, vse lepo, vse v pravem sorazmerju in dobro razvrščeno: idealno lepa slika Aleksandre Košančičke, ki bi dala za svoje in za vse ljudi svojo kri; prava slika matere. «Smrt Petra Zrinskega in Frana Kosta Frankopana». Nato sledi burkasti «Obisk», da se malo oddahnemo od prevelike dobrote in one krvi. Nato sta opisana dva tipa ali originala kot jim pravimo. Mnogo podobnih slučajev lahko vidite po svetu. «Salomon», duševno omejen človek, ki se radi svoje ljubezni do Mare pokorava njeni prekanjeni zlobnosti in «Pruski kralj» čudak v svojem bistvu, ki zblazni radi hčerke, ki mu zbeži

z ljubljenim možem, ko ji hoče oče usiliti neljubljenega človeka. Seveda nista pravi imeni, ampak sta le priimka, ki ju je nadela tema dvema nesrečnežema ljudska nagajivost.

Alojzij Remec nam je pokazal «Naše ljudi», ki so naši ljudje zato, ker se njih življenje dogaja v naših krajih. Dobro nam je povedal, kako je razsajala kuga po naših krajih: smrt dirja po Vipavski dolini in kosi staro in mlado, vmes pa je pretresljiva zgodba grajske gospe in njenega moža, ki je moral ubežati na tuje, ker je v silobranu in razburjenju nehote ubil svojega brata. Ko se vrne domov ga pred njegovim gradom ustrelijo, ker nočejo, da bi kdo prišel v grad in nanesel tja kuge.

Poljudno - znanstvene knjige.

Knjige so vse pisane tako, da morajo vzbuditi veselje do čitanja. Vse so veren izraz nas vseh, ker so domače, kot je domač prijatelj, če pride v našo hišo. Povejo nam mnogo prijetnega. Zberi jih skrbno skupaj in preberi jih znova in videl boš, da so vedno in vedno ne samo čitljive, ampak vedno na novo lepe in tudi zanimive kot prvič. Ni zanimivo samo to, kar je popolnoma novo. Knjiga je vedno zanimiva, tudi tedaj, če že popolnoma poznam njeno vsebino. Meni se zdi, da dobim vsakikrat, ko ponovno čitam knjigo, nekaj novega, lepega v njej. To je odvisno od misli. Misli so zelo raznovrstne. Pri vsakem čitanju se mi sprožijo misli in čustva, ki so drugačna kot one misli, ona čustva, ki sem jih imel pri prejšnjih čitanjih in v tem najdem vedno nekaj novega. Kot se ne naveličaš nikoli staršev, prijateljev, svoje izvoljenke, dasi jih poznaš popolnoma in ti ne morejo biti več zanimivi v smislu no-

vosti, tako je tudi s knjigo. Kar ima dušo, je vedno živo in kar je živo, je vedno lepo. Tudi knjiga ima svojo dušo in ta duša govori tebi. Telesni užitek je mimoidoč in kvaren v svojih posledicah, duševni užitek pusti le dobre posledice. Prečitajte zatorej te knjige še enkrat in ugotovite sami, ali je vse to res, kar sem vam povedal. Videli boste sami, kaj vam je hotela dati «Goriška Matica».

***

Razen leposlovnih del je izdala naša književna zadruga še par poljudno-znanstvenih knjig bodisi posvetne bodisi nabožne vsebine. Vsakega malo, da se samo enega ne preobjemo. Človeške potrebe so mnogovrstne. Eden in isti človek hoče mnogo ve-

Nabožne knjige.

deti. Poglejte, kaj vam vse da: svetniško življenje, polno samega žrtvovanja sv. Frančiška Asiškega, sv. Frančiška Ksaverskega in častitljivega Janeza Bosca, apostola mladine. Življenje sv. Frančiška Asiškega nam pripoveduje F. Bevk. Mojstrska njegova roka nam ga je tako lepo prikazala, da se prav z lahkoto živimo v duševne preobrate tega moža, kateri je pred več ko sedmimi sto leti ustanovil svoj frančiškanski red, da njegova misija ne konča z njegovo smrtjo. Njegovo življenje je bilo eno samo nasprotje razuzdanosti, telesnemu uživanju, sovraštvu, ki je vladalo v oni dobi. Smisel njegovega delovanja je še danes živ, da nas odvede od materijalnosti našega življenja k dobroti, človekoljubju, ljubezni do bližnjega, k idealizmu in hrepenenju po lepši dobi kot je sedanja, ki je še polna posledic svetovne vojne. S tem delcem se je tudi naš narod oddolžil spominu tega moža, katerega je

proslavljaj ves kulturni svet, dobro zavedajoč se, da je duševni preporod človeštva ravnotako tudi danes potreben.

Janez Bosco je apostol mladine, ustanovitelj Salezijancev, sv. Frančišek Ksaverski pa apostol misijonarstva med divjimi narodi.

Čitali ste pri Bevku in Preglju zgodbe, ki so se dogajale na Tolminskem in v davni preteklosti. V lažje razumevanje imate v skupini poljudno-znanstvenih spisov kratek pregled naših krajev v preteklosti, čeravno to ni bilo s tem namenom pisano. Vsakega človeka zanima, da se o kakem predmetu, katerega je dobil že kje omenjenega, podrobneje podučí še na drugem mestu. Pri umetniškem doživljanju s čitanjem leposlovja se vzbudi v človeku njegova znanstvena radovednost. Vsakdo hoče poznati svoje kraje in njih zgodovino. Kjer sem dosedaj še bil, povsod so mi ljudje prav s ponosom razkazali vsako zgodovinsko poseb-

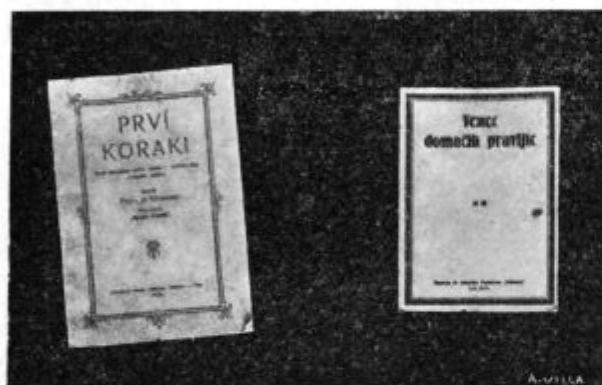
itd. Pri odrastlem pa je ta nagon po samozobrazbi že zavesten. Da tej potrebi po vedoželjnosti zadosti, je «Goriška Matica» čisto upravičeno izdala tudi to knjigo. Marsikdo bo pripomnil, da se brez tega lahko živi, da bodo živali vseeno uspevale in rastline vzlic temu rastle ali pa tudi ne. Prav, dragi prijatelj! Ali vedi, da korist ni samo posredna, ampak tudi neposredna.

Ziate nauke in bogat zaklad modrosti ti nudijo «Sirahove bukve». «Ker nam je bilo mnogo in veliko reči razodetih po postavi, po prerokih in drugih, ki so za njimi živeli, radi česar se mora Izrael hvaliti zavoljo uka in modrosti; in ker je potrebno, da napredujejo v znanju ne-le ti, ki beró, ampak da modroslovci koristijo z besedo in pismom tudi zunanjim ljudem...», to je posvetilo nam vsem, kot ga je postavil na čelo tem bukvam oni, ki je to napisal.

«Zdrava duša v zdravem telesu». Be-težni bolniki nimajo nič od življenja. Ko zbolíš, je ozdravljenje težko, pazi se rajši, dokler je čas. Kakšno je naše telo in kako ga negujemo, nam pripoveduje dr. Just Bačar. Zanimanje za to knjigo je veliko. Knjiga je dosegla svoj namen. Težko je pripovedovati take stvari, da so splošno razumljive. Bačar pa je izborno zadel način, kako treba to napraviti. Ta knjiga naj postane naš vsakdanji brevir. Naj bo na najvidnejšem mestu v naši hiši in čitajmo jo dan za dnevom, dokler jo bomo znali na izust.

* * *

Do tu sem vsaj v glavnem omenil vse. Sedaj, ko imate vse knjige skupaj, pregledajte jih še enkrat, da boste videli, koliko dobrega in koristnega je v njih. Razvoj «Goriške Matice» je šel navzgor. Izbira je bila od leta do leta boljša. Kot kaže, gre razvoj v tem zmislu dalje. Književno delovanje zadruga je takšno, kot hočemo mi, da je. Če jo bomo izdatno podprli z naročevanjem, bomo dokazali razumevanje njene kulturne naloge in s tem razumevanje izišlih del. Pravilno vrednotenje knjige nastane šele tedaj, ako vsebina ne zapade pozabljenju in s tem izgubi svoj zmisel. Naše znanje se širi šele tedaj, če se vsega spominjamo. Ponavljamo vedno s čitanjem in razgovori, kar že vemo in učimo se vedno na novo. Hotel sem vam dopovedati, kaj smo dobili in kakšno je to, kar smo dobili, in kakšne koristi nam donáša. Toda več kot moje besede, vam bo povedala vaša izkušnja. Jasen dokaz vsega našega razumevanja je naše težko hrepenenje po vsaki novi obetajoči se knjigi.

Dve mladinski knjigi.

nost svojega kraja, kot n. pr. grad, taborišče in slično in pripovedovali so mi, kdo je tu bival in kdaj. Prav živo so si predstavljali te kraje in življenje v preteklih časih, ko so te razvaline bile še ponosni gradovi. Če pa dabi to še sedaj zapisano v knjigi, zve, kar še prej ni vedel, poznanje lastne domovine in domačega kraja se večá. Škoda, da ni knjiga še bolj obširna in podrobna in da nima še slik in sicer fotografičnih posnetkov teh krajev kot so danes in slike, ki bi nam kazale, kako je to tedaj bilo, ko so še živeli naši pradedje.

Knjiga «Zgodovina domačih živali in pitomih rastlin» nas seznanja z izviro naših živali in rastlin. Kdor je količkaj odprte buče in to ne samo kadar zija, kdor ima nekaj življenja v sebi, hoče biti obveščen o vsem, kar se godi okoli njega in vprašanje «zakaj?» in «odkod?» je večno. Že otrok hoče vedeti zakaj in kam in odkod in komu

Tolovajeva ljubica

Prej nekaj leti so lovili doli ob Simétu tolovaja, nekega Gramigno, če se ne motim — prekleto ime kakor trava, ki se tako imezuje —, kateri je bil pustil od enega konca pokrajine do drugega grozo svoje slave za seboj. Orožniki, vojaki in stražniki na konjih so ga že dva meseca zasledovali, a ni se jim

Giovanni Verga

posrečilo, da bi ga bili dobili v kremplje; bil je sam, toda zalegel je za deset drugih in grozila je nevarnost, da se plevel razraste. Vrh tega se je bližal čas žetve, seno po poljih je bilo že na tleh, klasovi so se pripogibali in pritrjevali žanjcem, ki so imeli že srp v pesti. Kljub temu se ni upal noben gospodar pomoliti nosa čez mejo svojega posestva iz strahu, da ne bi srečal Gramigne zleknjenega med razori, s karabinko med nogami, pripravljenega, da razžene črepinjo prvemu, ki bi se kanil vtikati v njegove zadeve. Zato so bile pritožbe splošne. Tedaj je prefekt sklical vse gospode pri policiji, pri orožnikih in pri stražnikih in jim je rekel par tistih besedic, ob katerih vsakdo napne ušesa. Drugi dan se je začel vsepovsod pravi potres: obhodne straže, četice, posamezne straže po vseh jarkih in za vsakim obzidkom; preko vse pokrajine so ga gonili pred seboj kakor nevarno zverino, ponoči in podnevi, peš, jež in z brzozjavom. Gramigna se jim je izmikal iz rok in je odgovarjal s strelji iz puške, če so mu stopali preveč na pete. Po poljanah, po vaseh, po posestvih, pod gostilniškimi vejami, po vseh shajališčih so govorili samo o njem, o Gramagni, o tem besnem lovu nanj, o njegovem ubupnem begu. Orožniški konji so padali do smrti utrujeni na tla, stražniki so se metali po vseh hlevih izčrpani na tla, obhodne straže so spale stoje; samo on, Gramigna ni bil nikoli utrujen, ni spal nikoli, neprestano je bil na begu, plezal je po prepadih, plazil se je po zrelem žitu, tekal je po vseh štirih skozi goščavo indijskih smokey, skrival se je kakor volk v suhi strugi hudournikov. Glavni predmet vsakega pogovora v gručah pred vaškimi vrati je bila uničujoča žejā, ki jo je moral trpeti preganjenec v neizmerni, ožgani planjavi, pod rožnikovim solncem. Lenuhi so odpirali oči na stežaj.

Peppa, ena izmed najlepših deklet v Licodiji, bi se bila morala v tistem času poročiti z botrom Finom, ki so mu bili vzdeli «lojeva sveča», ki je imel nekaj njiv v solncu

in rjavkasto mezgico v hlevu, ki je bil visok mladenič, lep kakor solnce, in je nosil zastavo svete Marjete, kakor da je steber, ne da bi se krivil v križu.

Peppina mati je jokala od zadovoljstva radi velike sreče, ki je zadela njeno hčer, in se je zabavala s tem, da je vedno znova preobračala nevestino balo, «vse iz belega blaga in vse po štiri», kakor bala kakšne kraljice, uhanе, ki so ji segali do ramen, in zlate prstane za vseh deset prstov; zlata je imela toliko, kolikor ga je imela morda sveta Marjeta, in poročiti bi se bila morala prav za sveto Marjeto, ki se je praznovala v juniju po košnji sena. «Lojeva sveča» je puščal vsak večer, ko se je vračal s polja, svojo mulo pri Peppinih vratih in ji je hodil pravit, da so žetve čudovito lepe, če le Gramigna žita ne zažge, da pletena lesa nasproti postelji ne bo dovolj za ves žitni pridelek in da že komaj čaka, da odpelje nevesto na hrbtu svoje rjavkaste mezgice na svoj dom. Toda Peppa mu je rekla nekega dne:

«Le pusti svojo mezgico pri miru; jaz se ne maram poročiti.»

Ubogi «lojeva sveča» je osupel obstal in statka si je začela ruvati lase, ko je čula, da njena hči odklanja najboljšega ženina v vasi.

«Jaz ljubim Gramigno,» ji je rekla deklica, «in ne maram nobenega drugega za moža kot njega.»

«Ah!» je vpila mati po hiši in sivi lasje so ji vihrali po zraku, da je bila podobna čarovnici. «Ah, ta zlodej je prišel do nas, da mi je hčer urekel!»

«Ne!» je odgovarjala Peppa z nepremičnim očesom, ki se je zdelo kakor od jekla. «Ne, ni prišel do nas.»

«Kje pa si ga videla?»

«Nisem ga videla. Slišala sem o njem. Čujte: tukajle ga čutim, kako me žge!»

V vasi je dvignila stvar precej prahu, dasi so jo skrbno prikrivali. Botre, ki so Peppi zavidale uspevajočo setev, rjavkasto mezgico in lepega mladeniča, nosečega zastavo svete Marjete, ne da bi se v križu krivil, so si šepetale vsakovrstne grde zgodbičice, da Gramigna zahaja ponoči k njej v kuhinjo in da so ga videle skritega pod njeno posteljo. Uboga mati je prižgala svetiljko za duže v vica in celo gospod kurat je prišel v Peppino hišo ter se s štolo dotaknil njenega srca, da izžene iz njega tega hudičevega Gramigno, ki se je bil naselil v njem. Ona pa je še nadalje trdila, da ga niti na videz ne pozna, tega kristjana, da pa ga ponoči gleda v sanjah in vstaja zjutraj z žgo-

čimi ustnami, kakor bi bila tudi ona izkusila vso žejo, ki jo mora on prenašati.

Tedaj jo je starka zaprla v hišo, da ne bo več slišala, kaj se govori o Gramigni, in je vse špranje v vratih zadelala s podobicami svetnikov. Peppa je poslušala, kaj se govori na cesti za blagoslovljenimi podobicami, in je bledela in rdela, kakor bi ji hudič pihal ves pekel v obraz.

Končno je čula, da so Gramigno iztaknili med indijskimi smokvami Palagonije.

«Tri ure je streljal,» so pripovedovali, «en orožnik je mrtev, več nego trije stražniki so ranjeni. Toda spustili so nanj tako točo strelcev, da so to pot našli jezero krvi na mestu, odkoder so ga pregnali.»

Tedaj se je Peppa prekrizala pred starčinim zglavjem in je zbežala od okna.

Gramigna je bil med indijskimi smokvami Palagonije, kajti niso ga mogli spoditi iz tiste pritlične goščave za domače zajčke, razstrgan, krvav in bled in z udih in z nastavljenjo karabinko; ko jo je zagledal, da se mu bliža odločno sredi grmov indijskih smokey, v temačnem svitu prve zore, je za trenutek pomislil; naj li sproži strel.

«Kaj hočeš?» je vprašal. «Po kaj prihajaš sem?»

«Pri tebi hočem ostati,» je rekla ona in ga strmo pogledala. «Ali si ti Gramigna?»

«Da, jaz sem Gramigna. Če prihajaš zato, da zaslužiš tistih dvajset zlatnikov, razpisanih na mojo glavo, si se zmotila v računih.»

«Ne, prihajam, da ostanem pri tebi!» je odvrnila ona.

«Odidi!» je rekel on. «Pri meni ne moreš ostati, jaz ne maram nikogar pri sebi! Če prihajaš po denar, si se zmotila v računih, ti pravim; jaz nimam ničesar, glej! Že dva dni nimam niti koščka kruha.»

«Zdaj se ne morem vrniti več domov.» je rekla ona; «cesta je polna vojakov.»

«Pojdi odtod! Kaj me to briga? Vsakdo skrbi za svojo kožo!»

Medtem ko se je ona obrnila kakor pes, ki so ga nagnali z brcami, jo je Gramigna poklical:

«Čuj, pojdi mi po steklenico vode doli v reko; če hočeš biti pri meni, je treba tvegati kožo.»

Peppa je slušala brez besede in ko je Gramigna zaslišal strel, se je začel režati, rekoč sam pri sebi:

«Ta je bil meni namenjen.»

A ko jo je kmalu nato znova ugledal s steklenico v roki, blede in krvavo je najprej planil proti njej in ji iztrgal steklenico, nato pa, ko se je napil, da mu je kar sape zmanjkovalo, jo je vprašal:

«Ali si jim ušla? Kako si to naredila?»

«Vojaki so bili na drugem bregu, na tej strani pa je bilo gosto grmovje.»

«Vendar kožo so ti preluknjali. Ali krvaviš pod obleko?»

«Da.»

«Kje si ranjena?»

«Na ramenu.»

«Nič ne de. Hodila boš lahko.»

Tako ji je dovolil, da je ostala pri njem. Vsa raztrgana je hodila za njim, mrzlična od rane, bosa. Iskala je zanj kakšno steklenico vode ali kos kruha in če se je pod streli vrnila praznih rok, jo je ljubček pretepel, ker ga je mučila lakota in žeja. Končno ji je rekel Gramigna neke noči, ko je sijala mesečina med indijskimi smokvami:

«Prihajajo!»

Velet ji je, naj se nasloni ob pečino na dnu velike razpoke, nato je sam zbežal v nasprotno smer. Streli so odmevali med grmovjem gosteje in gosteje in senca je tu in tam zaplamenela v kratkih pobliskih. Mahoma je začula Peppa nagle stopinje v svoji bližini in zagledala je Gramigno, ki se je vračal, vlekoč eno nogo zlomljeno za seboj, ter se oslanjal ob debela indijskih smokey, da bi spet nabasal karabinko.

«Končano je,» ji je dejal. «Zdaj me ujemo.»

Kar pa je njej bolj od vsega drugega zledenilo kri po žilah, je bilo tako svetlikanje v njegovih očeh, da je bil podoben blaznežu. Ko je padel nato kakor sveženj drv na suhe veje, so planili vsi stražniki ob enem nanj.

Drugi dan so ga vlekli na vozu po vaških ulicah, vsega raztrganega in krvavega. Ljudje, ki so se gnetli, da bi ga videli, so se zdaj smejali temu, da je bil tako majhen, bled in grd, da je bil podoben glumaču. In radi tega človeka je Peppa zapustila botra Fina, «lojevo svečo!» Ubogi «lojeva sveča» se je skrtil, kakor bi moralo biti njega sram, Peppo pa so vojaki odpeljali vklenjeno kakor tatico, njo, ki je imela toliko zlata kakor sama sveta Marjeta! Uboga Peppina mati je morala prodati vso balo «iz belega blaga», zlate uhane in prstane za vseh deset prstov, da je laho plačala odvetnike za svojo hčer in jo spravila spet domov, vso ubogo, bolno in osramočeno, grdo kakor sam Gramigna in z Gramignevim otrokom na vratu. A ko so ji jo dali na koncu sodne obravnave, je sredi orožnikov, v golem in že temnem zidovju vojašnice izmolila avemarijo in zdelo se ji je, da ji vračajo zaklad, ubogi starki, ki ni imela ničesar več in je od uteh jokala kakor studenec. Peppa pa, se je zdelo, da nima več solzá; ona ni rekla ničesar in v vasi je ni nikdo nikoli več videl, dasi sta si hodili obe ženski s svojimi rokami služiti kruh. Ljudje so govorili, da

se je bila Peppa v gozdu naučila pravega poklica in da ponoči krade. Resnica pa je bila ta, da se je tiščala doma v kuhinji kakor divja zver v svojem brlogu in je prilezla na dan šele, ko je starka umrla od naporov in je morala hišo prodati.

«Vidite!» ji je rekel «lojeva sveča», ki jo je imel še zmerom rad. «Glavo bi vam strl med dvema kamnoma radi gorja, ki ste ga storili sebi in drugim.»

«Res je!» je odgovorila Peppa. «To vem. Takšna je bila božja volja.»

Ko je prodala hišo in tisto malo oprave, ki ji je bila še ostala, je odšla iz vasi, ponoči, kakor je bila prišla, ne da bi se bila še kaj ozrla na krov, pod katerim je tako dolgo spala; odpravila se je vršit božjo voljo v mesto, s svojim otrokom, v bližino jetnišnice, kjer je bil zaprt Gramigna. Na nemem, velikem pročelju ni videla drugega kakor črno nevoščljivost in straže so jo odganjale, če je obstala, da bi z očmi poiskala, kje bi mogel biti on. Končno so ji povedali, da njega že dolgo ni več tam, da so ga bili odvedli drugam, čez morje, vklenjenega, s košarico okrog vratu. Ona ni odvrnila ničesar. Ni se več ganiła odondod, ker ni vedela, kam naj gre, in ker je ni nihče več pričakoval.

Životarila je s tem, da je delala za vojake in jetničarje, kakor bi bila tudi sama del tistega velikanskega, črnega in molčnega postopja; do orožnikov pa, ki so ji bili zajeli Gramigno v goščavi indijskih smokov in so mu bili s streli zdrobili nogo, je čutila nekakšno spoštljivo mehko, podobno živalskemu občudovanju moči. O praznikih, ko jih je videla s perjanicami in bleščečimi obravnimi našitki, stroge in ravne kot sveča v prazniški opravi, jih je požirala z očmi, se motala vedno po vojašnici, pometala velikanske prostore in snažila visoke čevlje, tako da so jo imenovali «orožniško brislo». Samo kadar je videla, kako se v trdi noči oborožujejo in odhajajo po dva in dva, s privihanimi hlačami, s samokresi na trebuhu, ali ko so sedali na konje pod veliko svetiljko, da so se karabinke svetlikale v njenem soju, in je slišala, kako se konjsko peketanje in rožljanje sabelj izgublja v temi, je vsakikrat prebledela in ko je zapirala vrata pri hlevu, se je zdrznila. In kadar se je njen paglavček igral z drugimi na planišču pred jetnišnico, ko se je zapletal vojakom v korak in so ga otročaji zmerjali: «Gramignev sin, Gramignev sin!» se je ona razhudila in je metala kamenje za njimi.

Giovanni Verga. - (Prevel Slavko Slavec.)

Ob jezu

Voda brzi čez jez...

V sencí pokojnih brez
divje preliwa se s šumom čez skale,
belo se peni, kreše kristale,
pa jih skoz jutro mlado razsipa
kot da v njej novo življenje utripa
zdaj, ko na polju, gozd in trate
solnce nasulo žarke je zlate.

Kaj bi še plakal, poet, nad življenjem,
tudi če mračni tvoji so dnovi? —
Čuj: v daljavah zvonijo zvonovi,
vetri veselo pod nebom šumijo,
ptički čez polja zelena hitijo...
Vse je svetlo in prijazno —
tvoje srce naj ostalo bi prazno?

Voda brzi čez jez...

V sencí pokojnih brez
divje preliwa se s šumom čez skale
belo se peni, kreše kristale,
pa jih skoz jutro mlado razsipa,
kot da v njej novo življenje utripa
zdaj, ko na polja, gozd in trate
solnce nasulo žarke je zlate.

Jaz pa nad njo zamišljen se sklanjam,
gledam v bodočnost — sanjam... sanjam...

Skloni se niže nad vodo šumeče!
Glej, kakor padajo v brezdna globine,
da se spet dvignejo v vedro višine
nekam v nebo hrepeneče,
tak o življenju srce naj tvoje
zdravo in vedro pesem zapoje!

To je usoda, ki tebe še čaka:
srca človeška buditi iz mraka,
biti kot luč, ki jim sveti v daljavo
in pripeljati na cesto jih pravo
mimo prepadov strasti, sovraštva,
rešiti dvomov jih, uma beraštva,
spremiti v carstva Ljubezni jih bela,
kakor da Mojzes si, sin Izraela...

Jarko Samec.

V Maremmo*) gredo

To mi je povedal ob ognju prijatelj Rafael tisti večer, ko me je povabil na rezance z zajcem.

Dne šestega decembra lanskega leta — ti se gotovo spominjaš in če se ne, nič ne dé — je bilo vražje vreme. Če je človek le pogledal proti goram, se je kar ustrašil; pa tudi tod po dolini se je čulo bučanje burje, ki je cvilila v kostanjih in pošiljala do nas posamezne suhe liste z ivjem, ropotajočim kakor toča po šipah na oknih.

Jaz sem ustvarjen slabše od žerjavov: čim hujše je vreme, tem bolj čutim potrebo, da bi zunaj kolovratil. Zato sem hotel s puško ven, da poiščem kakšno žival.

Pol milje od doma sem srečal na glavni cesti Masa del Gallo vsega zavitega in sem ga ustavil, da bi čul, ali ve za kakšne močvirne sloke.

«Za Boga milega, gospod Rafael», je rekel puhajoč si v roke, «ne ustavljajte me; zdi se mi, da sem postal kos marmorja».

«Povej mi za kakšno kozico!»

«Eno imam doma v nečkah, ubil sem jo oni večer na preži. Če hočete to, grem ponjo, za druge pa prav zares ne vem.»

«Kako da ne?»

«Kje pa jih hočete najti, preljubi moj gospod, če je vse eno samo ledeno zrcalo? Vrnite se, vrnite, drugače si še kaj nakopljete. Ali ne slišite, kakšen posel je to?»

In res je človek s težavo stal pokonci; takšna je bila moč ledeno mrzlega vetra, ki naju je zdaj, ko sva mu obrnila hrbet, mučil s tem, da nama je sipal za vrat drobnega in trdega, kakor steklo ostrega snega.

Tedaj me je zanimala gruča petero oseb, ki so stopale mimo naju, in vprašal sem Masa:

«In ti nesrečniki?»

«Hribovci so; kaj ne vidite? V Maremmo gredò... Na svidenje, gospod, v volčjem žrelu, toda vrnite se, poslušajte mene nevedneža... brèèèèè!...»

In izginil je naglo, naglo, močno topotajoč z nogami, da bi si jih ugrel.

Jaz sem še trenutek postal in zamišljeno gledal te nesrečne ubožce. To je bila gotovo ena izmed toliko družin, ki se pozimi izselijo z gorá, ker jih oster mraz in glad preženeta izpod rodnega krova: oče, mati, dva

*) Maremmo se imenujejo močvirnati in nezdravi obmorski kraji v južnem delu Toscanne ob Sredozemskem morju. Že pred sto leti so se tam pričela uspešna izsušitvena dela.

dečka pod dvanajstim letom in deklica, ki jih je bila komaj osem izpolnila, kakor sem izvedel pozneje.

Oče, možiček s kakšnimi petimi križi, nizek, že upognjen, s krivimi, rezniku podobnimi nogami, je stopal pred krdelcem in mukoma vlačil za sabo svoje težke cokle z lesenimi, tri prste debelimi podplati; na glavi je imel od moljev izjedeno veliko kučmo iz lisičje kože, oblečen je bil v hlače, zložene iz stotero zaplat, ki so kazale prav toliko zamazanih in zbledelih barv, in v mezlana-sto skoro novo jopo, izpod katere je kuka!a ostrina reznika in toporišče sekirice, zatak-njene za pas; v roki je držal železni konec sekire, ki mu je služila za gorjačo. S palico je podpiral na levem ramenu vrečico ko-stanjev.

Brž za njim sta stopala dečka, oblečena skoro kakor oče, le da sta imela kapo na glavi prevezano s cunjastim robcem, ki je bil pod grlom zavozlan, da bi jima branil vrat snega.

Prvi je nosil velikanski dežnik poševno na vrviči obešen čez ramo, smejal se je in se zabaval s tem, da je stopal z dolgimi koraki za očetom in vlekel z enakomernimi potegljaji mlajšega brata za seboj, ki je cvilé in švedraje kobalil za njim, morda radi cbridgnjenih ozebkov, v velikih raztrganih moških čevljih brez vrvice.

Ker si je ta mali nesrečnež z rokavom jope brisal solze in svečico pod nosom, se mu je ves rokav do komolca preobrazil v leden škrnicelj.

Deset korakov za njimi je stopala mati, bleda in mršava, ravna kot sveča, z očmi povešenimi v tla, premikajoč se v dostojanstvenih zagonih kakor vsi hribovci. Levo roko je bila vtaknila skozi ročaj košare in je skrivala dlan pod predpasnikom, z desno je skoro vlekla deklico, ki se je spotikala ob vse kamne in tekla za njo kakor medvedek, zavita v veliko, strgano moško jopo, ki ji je segala do tal. Na nogah je imela trde lesene cokle, roke pa ovite s cunjami, ki so bile z žoltovino pritrjene k zapestju.

V tem trenutku se jim je morala zdeti pot malo naporna, kajti veter jih je skoro nosil na ramenih, zanašajoč jih zdaj na to, zdaj na ono stran ceste in pokajoč kakor z biči z maloštevilnimi cunjami, ki so jih ime-li na sebi.

«V Maremmo gredò!» je bil rekel Maso. Kdaj pridejo tja? Kako pridejo tja? Taka vprašanja sem stavil samemu sebi in nisem mogel odtrgati oči od pomilovanja vredne

gruče, ki je v malo minutah skozi meglo drobnega snega ne bom mogel več videti.

Gnalo me je za njimi, rad bi se bil porazgovoril s starim poglavarjem čete; pospešil sem korak in v nekaj skokih sem bil vstric njega.

«Presneto vreme, oče,» sem dejal, da bi napletel pogovor.

«Lepo res ni, gospod.»

«Ali greste zelo daleč?»

«V Maremmo.»

«V kateri kraj?»

«V Talamone.»

Ko je mož videl, da sem napravil krenjo, kakor bi hotel reči: ‚Za Boga‘, in nisem mogel prikriti svojega začudenja, me je pogledal, se nasmehnil in nadaljeval:

«To pa ni tako strašno daleč, veste. Od tod bo malo več kakor sto milj. Gremo in gremo, počasi, prav počasi; z božjo pomočjo, in prihodnji teden, najkasneje v soboto, bomo tam. Pot — ne bojte se — prav dobro poznam; pet in trideset let jo merim; sreča mi je bila zmerom mila in po božji milosti sem še tu. Lani sem vzel samo tega s seboj,» je rekel in z ramenom pomignil proti otroku, ki je meril korak. Ko je deček čul, da ga oče omenja, se je ozrl vame, da bi me pogledal, pri tem pa se je trdo zadela ob očetove cokle in butnil z nosom ob vrečico kostanjev, ki jo je starec nosil na ramenu. «Samo tega sem vzel lani s seboj. Do Grosseta je še hodil, kakor je bilo Bogu všeč; tam pa se mu je noga oluščila in moral sem ga nesti štupo-ramo... Malo milj je od tam do Talamona. Letos pa, dragi gospod, sem jih moral vzeti vse s seboj.»

«To je tvoja družina?»

«Ta dva sta moja, da, gospod; ona deklica pa, ki ima, če jo pogledate, osem let za seboj, pa bi ji jih človek ne prisodil niti šest, toliko je trpela pri svoji materi, ki je ni imela nikoli rada, ta je mojega brata, ki je ono leto umrl od malarije v močvirnatem grmovju. Tako me je prosil, naj se jaz pobrigam zanjo, da je nisem maral pustiti njeni materi, ko se je ta v zadnjem avgustu spet omožila; in ker tudi župnik to odobrava, je ne vrnem več njeni materi. To pa je Zita, moja žena.»

«Dober dan, mati,» sem dejal, ko me je njen pogled otožno pozdravil in se je njena glava komaj premaknila.

«Zakaj pa ne potuješ s parnikom ali vsaj s kakšnim kosom dvokolnice, če si moral vzeti te uboge otroke s seboj?»

«Tudi jaz, dragi gospod, bi bil šel rad z lepim vozičem na pot, kajti tako človek

tudi malo rabi,» je rekel in me plašno pogledal, «toda kako naj to storim? Če se bo vse dobro končalo, le veselite se, otroci,» je rekel obrnivši se k malim, «se bomo skušali malo peljati, ko se bomo vračali.»

«Še rajši,» je nadaljeval ter se obrnil zopet k meni, «še rajši bi jih bi! pustil doma; toda ne bil bi jim mogel pustiti ničesar, gospod, ničesar! Niti malo moke, da bi zimo prebili.»

«Dobro, dobro; toda kako pa po cesti prebiješ?»

«Človek živi, kakor more, da vam po pravici povem; pri kmetih prosimo vbogajme in malo jih je bilo do zdaj — resnico govorim —, ki so nam odrekli prenočišče v svoji bajti in košček kruha. Tam imamo kostanjeve hlebčke,» je pokazal ženino košaro, «tu pa nekaj kostanjev, to bo skoro dovolj, da pridemo na mesto, če nas ne zadene nesreča, da se bomo morali spotoma ustavljati.»

Ošinil sem z očmi košaro, vrečico in tistih pet trpečih obrazov in čutil sem, da mi je roka skoro sama segla v denarnico. Vzel sem iz nje nekaj malega, kolikor se mi je zdelo, saj veš, da moram žal še preveč misliti tudi nase, približal sem se starejšemu dečku in mu previdno, da bi njegov oče ne videl, izročil droben listek. Otrok me je strahoma pogledal, pogledal je tudi, kaj ima v roki, poklical očeta in začel vpiti:

«Oče, oče, pogledjte, kaj mi je dal ta gospod! Kaj pa je to? Kaj je to?»

«Reci mu: ‚Bog vam povrne‘, temu gospodu, Tonček; reci mu: ‚Bog vam povrne‘...»

«Ni treba, ni treba. Zbogom, paglayček; srečno pot in mnogo sreče, oče!»

«Enako vam, gospod, in da ste mi zdravi!»

Ko je prišla mimo mene mati, ki je bila obdržala svojih deset korakov razdalje, mi je rekla: «Bog vas blagoslovi!» Obstal sem nekaj trenutkov in gledal za njimi. Odhajali so v burji, ki je vrtinčila vedno bolj ledeni in vedno gostejši sneg, žvižgajoč skozi gola drevesa ob cesti.

***

Tu je Rafael prenehal in naročil Gianu, naj dene še eno glavno na ogenj. Nato je za nekaj trenutkov povsobil glavo in razmišljal. Ko jo je zopet dvignil, me je vprašal: «Kaj se je z njimi zgodilo?»

Renato Fucini - (Prevel Slavko Slavec.)

Naši kraji

Kneža

Štanjelski grad

Dol nad Ajdovščino po zimi

Belopeško jezero

Zimska pesem

Brez besede
dolgčas prede
bele niti v zimski čas...
dušo tlači,
v mrak oblači
nam zamišljeni obraz.

Tenka nitka
brez počitka
krog srca ovije se,
misel — kaplja,
v dvom se vtaplja,
tone v njem in ubije se —

Brez besede
dolgčas prede
bele niti v zimski čas...
Duša moli
v grenki boli:
«Bog, o zdaj se usmili nas!»

Janko Samec

Moja punčka

Moja punčka, še ne veste? —
si je glavico razklala,
pa jo mamica je naša
davi k doktorju poslala.

Doktor je z glavò pomajal
in je rekel, da ji glava —
tudi če ozdravi, reva —
nikdar več ne bode prava.

Rekel je, da bode gluha
in nemara tudi slepa,
in da, kakor prej je bila,
nikdar več ne bode lepa.

Jaz pa sem Boga prosila,
da bi punčka ozdravela
in da k nam se povrnila
spet bi zdrava in vesela.

Radivoj Rehar.

Skriti otrok

Grazia Deledda

Zarota se je skovala baš v kleti deda Bainzona, kakor so se tam vršili vsi važni sestanki sorodnikov rodbine Coïna, kadar je bilo potrebno, da je tudi ded navzoč. Ded Bainzone je bil vedno pravičen mož s čisto vestjo; zdaj je bil že star in onemogel in je vse dni posedal poleg vrat kakor lesen malik, ki so ga postavili tja kot hišnega varuha. Govoril ni nikdar; čas si je kratil s tem, da je gledal in v sebi presojal ljudi, ki so hodili po cesti. Živel je z mlajšo hčerjo Teleno, vdovo po bogatem oskrbniku, in z njenim sinom, vnučkom Bainzeddom; toda drugi njegovi otroci, vnuki in pravnuki so ga neprestano obiskovali, zlasti zato, da so ga prosili za njegovo mnenje in njegov nasvet v težkih notranjih dvomih, dasi ga niso tudi vselej slušali. Toda že sama misel, da on ve, kaj nameravajo, je pomirjala njih vest, tudi če so kaj krivičnega snovali, tedaj še celo, kajti če bi jim bil kdo kaj očital, bi bili lahko brž odgovorili: ded ni nič rekel. To je bilo dovolj in je vse pomirjalo. Ali že nekaj časa ded ni niti odgovarjal več na njihova vprašanja; gledal jih je in jih presojal v sebi in njegov molk jih je še bolj osrčeval. Vsak dan je prišel kateri izmed njih. Če je bil sestanek malo važen, se je vršil pred vrati; drugače je moral ded s sorodnikovo pomočjo vstati, premeriti ozki in dolgi hodnik, kamor so se odpirala vrata iz kuhinje in iz sobe z mlinskim kamnom za žito, kreniti po sedmih stopnicah navzdol in odpreti klet. V kleti je lahko človek docela prosto govoril, ne da bi ga poslušali hišni sosedje ali mimo idoč; in potem se je tam lahko pilo.

«Pogum, svetohlinec, pojdimo praznovat!» mu je rekel tisti dan Antoni Paskale, najlepši med vnuki, visok in močan mladenič, vsem poznan po svoji objesti; potrepal ga je lahko s prsti po plečih ter ga odvedel previdno po sedmih stopnicah navzdol.

Drugi so šli s težkimi koraki za njima. Vsi so nosili nove obleke in nekateri so ga imeli že nekaj pod kapo, ker je bilo v praznik popoldne, na binkoštno nedeljo.

Starec se je dal odvesti, opirajoč se pri tem z eno roko ob steno; toda njegov trdi, črni obraz, obdan z veliko rumenkasto brado, ki je segala do senc, kjer se je stapljala z lasmi in z gostimi, skodranimi obrvmi, in

njegove debele, napete, zelo črne oči so izražale notranji odpor in temno, nepopustljivo nezaupanje. Ko so prišli do kletnih vrat, se je zdelo, da se obotavlja, preden je izvlekel ključ, ki ga je imel vedno pri sebi; toda ko je nato opazil, da mu skuša Antoni Paskale brskati po žepu, se je odločil in odprl, tipaje s prsti po ključavnici, da bi našel luknjo. Vrata so bila velika in trdna kakor pri vhodih, ena polovica je bila od znotraj zaprta z dolgim, zarjavelim železnim kaveljnom, druga se je odprla in iz kleti je udaril duh po podzemlju, siru in vinu in prikazala se je skrivnostna notranjščina. Za vse tiste krepke može in mladeniče, ki so stopali za dedom, je bil ta kraj vedno še skrivnostnejši in privlačnejši od shrambe v hiši enega izmed njih, Paula, prvorojenca starega Bainzona; govorilo se je, da ima ta v kleti skrit zaklad in zato ne dá nikdar nikomur ključa; govorilo se je tudi, da so prihajali veseli iz kleti ljudje, ki so vstopili s kakšno nevšečnostjo vanjo, in to je bilo res, ker je čuvala močno vino in zalogo žganja v svojih prostorih. Vsi mladeniči so se mimogrede dotaknili kola ob kaveljnu, s katerim so se bili kot dečaki bežno vadili ob dneh, ko so spravljali vino v hram in so vrata ostajala nekaj časa odprta. Luč je lila skozi visoko, zamreženo okence in pršila srebrn soj po črnih sodih z rdečim čelom, razvrščenih kakor toliko bratov. Onstran sodov je bilo videti velike oljenice in vrče, podgrednjake, kupe obrabljenih predmetov, lestve s klini in v enem kotu kakor stolp visoko kad in na njej stiskalnice s štirim ročaji, še vijoličasto od mošta.

Ko je starec sédel na klop, prislonjeno h kadi, je prvi spregovoril starejši sin Paulu, ki je bil tudi že v letih in je imel sive lasé. Drugi so se razmestili tod in ondod, a vsi stojé, opiraje se ob kad dedu ob straneh ali ob oljenice, in nejasna, daljna svetloba, ki se je zdela bolj notranja nego zunanja, jim je obsevala obraze — bledikasta koprena, iz katere se je v očeh še živeje blesketala strast.

Samo Paulu je bil obrnjen s hrbtom proti luči; govoril je mirno, k očetu obrnjen, obnavljajoč s kratkimi besedami zgodbo nekega sovraštva, ki je mučilo rodbino. Radi neke slabo razdeljene dediščine so bili Coïnovi v prepiru z nekimi Bellovimi, svojimi sorodniki po ženskem kolenu. Običajne grozote so grenile življenje obema rodbinama: rezanje podkolenskih kit pri živini in njeno pobijanje, požigi, rvanje trt in dreves. Do prelivanja krščanske krvi še ni prišlo, a oboji so bili na robu prepada. Poslanice s smrtnimi grožnjami so romale sleherni dan od enih do drugih. Zaman je stari Bainzone

stražil vrata svoje poštene hiše; temelj je bil izpodjeden in vse je grozilo, da se zruši.

«Evo, če hočete slišati najnovejšo.» je dejal Paulu, ne spremenivši zvoka svojega glasu, «odvetnik je dal sporočiti, da se v malo dneh razglasi razsodba ovržbenega sodišča, ki bo ugodna za nas. Juanne Bellu, njih načelnik, pravi, da najde, če se to zgodi, že on pot, kako se postava popravi. In tako, oče», je dodal, nagnivši se malo naprej k starcu, «mi je prošlo noč zaznamenoval duri s krvavim križem. Znamenje velja meni; prvi zreli sad, ki naj pade, sem jaz, vaš prvi sin.»

Starec je trdovratno povešal oči k tlom; s črnimi rokami se je krepko opiral ob robove klopi in zdelo se je, da sicer posluša, a da ob enem čaka ugodnega trenutka, da bi vstal in brez odgovora odšel. Antoni Paskale ga je gledal zviška; nato se je ozrl naokrog po sorodnikih in vsakemu je nekam zaničljivo odkimal: ne, naj se ne varajo, ded nikdar ne privoli.

«Le en izhod je, da se človek reši», je povzel prvorojenec ter se sklonil še globlje k starcu, «da spravimo noter Juanna Bella, dokler se razsodba ne razglasi; če bo lepo v sencih, se ne bo tako razgreval.»

Drugi so se zasmejali; ded niti oči ni dvignil.

«Zdaj vam povem, oče; a ne srdite se. Naredimo nekaj...»

Nenadoma se je dvignil in ni mogel nadaljevati; zdelo se je, da mu očetovo vedenje jemlje pogum, ker tudi oče je odkimal. Morda se je zdela stvar tudi njemu nemo-goča. Toda Antoni Paskale je namrščil obrvi kakor za grožnjo, ki pa ni bila resna; z roko na dedovih plečih se je nagnil nekoliko k starčevemu ušesu, rekoč s šaljivim glasom:

«Skrijmo Bainzedda...»

Starec je moral brž razumeti, za kaj gre, kajti vstal je in dvignil ramo, da bi z zaničevanjem odgnal vnuka; ta pa je še bolj pritislil dlan in se vzravnal s temnim licem. Bil je človek, ki se ne bi obotavljaj, pokazati svojo moč, če bi bilo treba, tudi proti trmastemu dedu...

«No», je povzel Paulu pomirljivo, «zdaj veste, tata, za kaj gre. Saj ni to nič tako vražjega! Skrijmo torej Bainzedda in raztrosimo glas, da se bojimo, da nam ga je Juanne Bellu vzel in skrili, iz maščevanja. Juanna spravijo pod ključ. Medtem se razglasi obsodba, on pa ta čas, kakor sem rekel, lahko žveči notri kraljev hlebec in dožene, da je precej trd. Ali ste razumeli?»

Starec je končno dvignil svoje kot biseri svetle in trde oči in je gledal svojega sina; dvakrat je iztegnil kazalec proti njemu, dvakrat so mu vijoličaste ustne zadržgale v beli bradi; a ni izustil besede, znova

je sklonil glavo in začel zopet strmeti v senco pri svojih nogah.

«Dečka seveda vzamem s seboj na svoj dom», je zaključil Paulu preplašen. «Imam tisto mestece...»

«Eh! Eh!»

Ta je zapraskal, oni zakašljaj; vsi so poznali slavno skrivališče v Paulovi hiši; Paulova žena je bila podedovala staro hišo po stricu, ki je bil mnogo let izgnan in si je bil izgredel tisto gnezdo kakor krt. Torej se ni bilo treba prav nič bati za dečka, kateremu bi se skrivališče na tistem «mestecu» celo priljubilo. Kljub temu je začel govoriti Antoni Paskale iz kljubovalnosti:

«Jaz bi ga rajši odnesel v goro, k ovčji staji, v prosti zrak; tam se de laže skriti. Nekoč — saj se spominjate, stari tata — sem bil en teden skrit v votlinah v Puntì Marini; bilo mi je osem let! V tistih jamah je voda kot srebro in veter bobni po njih, kakor bi bil doma. En sam krat pa, ko sem vstopil v tisto luknjo v vaši hiši, stric Pavel, sem kihal kakor maček.»

Vsi so se smejali. Neki bratranec je vprašal tenkovestno, ne da bi se dvignil z oljenice, ob katero se je opiral, ali ve dečkova mati za ta načrt in ali ga odobrava.

«Ve! Ve!» je rekel z dolgočasnim glasom nekdo drugi. «Telena — to je žena!»

«Kdo pa pravi, da je mož?»

Zdelo se je, da v bistvu niso vsi popolnoma istih misli. Vsi so prav za prav vedeli, da skriva stric Paulu pod svojim mirnim videzom strahovito besnost radi tistega krvavega križa, ki ga je bil našel na svojih vratih, in da išče katerokoli pretvezo, samo da bi spravil Juanna Bella v ječo. Pomagali so mu v njegovi nevarni igri, ali vest jih je nekoliko grizla, toda ne da bi se bili za to Bog ve kaj brigali, grizljala jih je narahlo kakor mačka, ki se šali.

«Torej tako bodi sklenjeno; vi, tata, ne ugovarjajte; to je končno stvar, ki bo vsem koristila. Jaz pošljem nocoj svojo ženo po dečka, ali pa ga pošlje njegova mati s kakšnim naročilom k nam. Videli boste, da bo ta zgodba vsem koristila, kakor naj me Bog sodi», je zaključil, zatakivši oba palca za pas, in z zadovoljstvom dvignil obraz. Zdelo se mu je, da vidi nasprotnika že zvezanega in premaganega. «To je stvar, ki bo vsem koristila.»

«Zdaj pa, stric, potipljimo žilo onemu-le trebušniku.»

Trebušnik je bil sod poln najboljšega vina. Eden izmed mladeničev je stopil tja in natočil rdečega, penečega se vina v vrč in iz tega v čašo, ki jo je ponudil stricu. Nekdo se je zadel od zadaj obenj in vino se je prelilo črez rob ter se pocedilo prav do tal; drugi mladeniči so se za šalo obdelovali

s pestmi in dva bratranca, ki sta se posebno rada imela, sta jih gledala, oklepajoč se drug drugega okrog vratu. Antoni Paskala ni bil še dvignil roke z dedovih pleč; ko pa je sin Paulu ponudil tudi dedu cedečo se čašo, je ta znova dvignil oči; premeril je sina od temena do petá in od petá zopet do temena in obrvi so se mu tresle od srda; nato je vstal in zahropel, da so vsi obmolknili.

* * *

Večerilo se je in on je sedel pred vrati tih, z nagrbnčenim čelom. Od znotraj se je še čulo enolično ropotanje mlinskega kamna za žito in tanki glas Telene, ki je zdaj pa zdaj poganjala osla okrog kamna; notri so še delali, dasi je bil že skoro večer, in sicer prazniški večer.

Zunaj je bilo videti na vsakem koncu ravne ceste, ki so jo ob tej uri oživiljale gruče dečakov, gorski vrh; desni vrh je črnel na rdečem ozadju somraka, levi je modrel na bledem nebu in velik, zlat mesec je plaval nad njim. Toda nocoj se ni odtrgal Bainzeddu kakor druge večere s svojimi zamazanimi hlačicami in z raztrganim žametastim jopičem od trume drugih paglavcev, da bi se približal dedu ter mu skušal z obema tridima ročicama iztrgati palico, vlekoč jo na vso moč nazaj, stiskajoč svoje bele zobke in bliskajoč z velikimi, modrikastimi očmi pod divje razmršenimi lasmi.

Vendar ded se ni vznemirjal; zdelo se je, da ve, da je deček že skrit, in čaka, kako se pustolovščina konča. Ves popoldan ni več odprl ust; niti ko je pozno zvečer prišla snaha po dečka, ni znil besede.

Dečka ni bilo.

Mati, majhna in utrujena kakor pridna dekla, je stopila na prag, da bi ga poklicala.

«Bai? Bainzè?»

Oslíček notri se je ustavil in poslušnil. Deček se ni odzval. Mati se je vrnila v kuhinjo, odšla je na dvorišče, pogledala v gornje hrame.

«Bainzè? Bainzeddu?»

Nihče ji ni odgovoril.

Znova je zaklicala na cesto, proti črnemu vrhu na desno in proti modremu vrhu na levo; oslíček je vsaki krat obstal in pri-sluhnil in ko je mlinski kamen utihnil, se je materin glas še močnejše razlegal.

Pritekli so dečaki s ceste, nato še paglavci z druge ceste; ženske so stopile na pragove in na hodnike, prišle so dol in se približale dedu z dojenčki v naročjih.

Nihče ni bil videl Bainzedda; o pač, vsi so ga bili videli, ta zjutraj, oni popoldne, ta pred nekaj trenutki, oni na konjiču iz trstike, kdo dugi z vrtavko v roki. Toda v tej minuti ni vedel nihče, kje je. Ženske so začele seveda brž ugibati; dečaki so s prstom v nosu radovedno poslušali; dojenčki so izrabili

splošno zmedo v svojo zabavo, skušali so svojim mamicam odtrgati gumbe na srajci, uhane ali tudi lase; samo ded je gledal mirno, celo z rahlim izrazom ironije: gledal je in sodil vse, tudi dojenčke.

Tudi mala mati se je nenadoma umirila. Vedela je, kaj naj si misli. Paulu je bil že skril Bainzedda in svakinja je stala tam, visoka in lahka, z lepim rumenim obrazom, dostojna in hladna kakor svetnica iz voska, z rokami v sprednjih razpokah krila; stala je tam, da začne komedijo. To je bila ženska, ki je znala izborno igrati, ta svakinja; toda vsi tega niso vedeli. Vendar se mati ni mogla premagati, da ne bi bila rekla:

«Ali je prišel morda k vam, moj Bainzeddu?» In ko jo je svakinja pred vsemi zagotovila, da dečka že tri dni ni več videla, je pomislila: «Kako dobro zna igrati!»

Ona tega ni znala tako dobro; gotova je bila, da je Bainzeddu pri stricu, vendar je pričevala čutiti na dnu srca skrivnostno vzburkanost.

«Tata, tata», je rekla ter se oklenila starca, «ali ste ga vi poslali s kakšnim naročilom k Paulu?»

On je zaničljivo in naveličano dvignil pleča, da bi jo odgnal kakor prej Antonija Paskala, in komaj premaknivši ustne ji je dejal eno samo, a tako kruto besedo, da je zardela in vzravnala hrbet.

V svojem osramočenju pred vsemi je ona razumela samo, da je storila živinsko neumnost, ko ga je pred vsemi vprašala, ali je on poslal dečka k stricu. Na tihem pa je v dnu svoje duše začutila nekaj temnega, kes, ki se ni tikal samo storjene neprevidnosti. Gotovo, dečka so bili poslali k stricu in so ga tam skrili; toda to se ni smelo povedati; treba je bilo znati igrati in ona se je potrudila, da bi igrala prav tako dobro kakor svakinja, in je začela zopet klicati dečka, oddaljujoč se po cesti zdaj sem, zdaj tja, stopajoč na vse pragove in k vsem vrtnim obzidkom. In dasi je bila zdaj že čisto prepričana, da je sinko dobro skrit in zadovoljen v tistem slavnem skrivališču, je vendar občutila tesnobo, da ga ne najde. Vest je naskakovala tudi njo in jo zavratno grizla kakor mačka, ki se igra, a se nato naveliča igre in ugrizne zares.

Povsod so stopali ljudje iz hiše na prag; napol radovedna, napol tesnobna vprašanja so brnela po cestah od enega konca do drugega. Ženske so klicale svoje otroke v strahu, da niso morda tudi oni izginili. In mala mati, za katero je stopala visoka svakinja — njeno obličje od ambre je še malo zbledelo — je grabila mimo idoče dečke za roke ter jih izpraševala:

«Ali si videl mojega Bainzedda?»

Vsi so ga poznali in vsi so ga bili videli; eden je rekel prostodušno, da je morda pa-

del v vodnjak, drugi je menil, da je morda v globočini pod nasipom za cerkvijo, kjer ima sova svoje gnezdo.

«Pojdimo ga iskat!»

In res so šli. Tam so ga klicali z vrha nasipa; nato so se spustili večji in urnejši navzdol. Nastal je trenutek tišine in tedaj se je jasno zaslíšal spodaj iz doline glas slavca, ki je tako prelival svoje napeve, da se je zdelo, kakor bi pelo osem slavcev.

Mesec je žametno obseval travo in ograja okoli trga pred cerkvijo visoko vrh nasipa je bila podobna gori, ovenčani na srebrnem nebu z vsemi črnimi glavami zbranih žená. Mati in svakinja sta se prerili naprej in z nevarnega mesta gledali navzdol skozi vrzel za odtekanje vode; in pričakovali sta resno, kakor bi dečaki res morali za roko privedi Bainzedda nazaj.

Nenadoma je priteknel moški na trg; slišati je bilo njegovo hropenje in udarjanje nečesa po njegovih žepih. Kakor vkopan se je ustavil za ženskama.

«Torej? Kaj se je zgodilo? Kaj je z otrokom?»

«Zgodilo se je to, da je izginil in ga ni najti, Antoni Paskal», je rekla mati z očitkom, vendar gledajoč ga, kakor bi pričakovala, da ji pomigne ter jo s tem pomiri.

On pa ni pomignil in tedaj je začela ona mahoma rjuti in klicati otroka.

«Odnesli so mi ga», je vpila. «Sovražniki so mi ga skrili. Naj jim drob zgori kakor strn po žetvi!...»

«Če se je kdo dotaknil otroka, gorje poslednjemu izmed njegovih las», je zagrozil Antoni Paskale, dvignil čepico in udaril z njo po ograji. «Ženske, razidite se, to bo moja skrb.»

«Kako dobro zna igrati!» je pomislila mati in da bi tudi sama dobro igrala, je še glasneje vpila.

Ljudje so se medtem natekali od vseh strani in oblak dečakov se je razlil po nasipu: igrali so, se smejali in klicali Bainzedda.

«Ali si se skrili pod kamen?»

«Ali te je martinček požrl?»

Toda poklicale so jih matere, ki se jih je polagoma lotevala prava bojazen, in tiste, ki se jim je posrečilo prijeti svoje otroke za roko, so jih odvedle proti domu, kakor bi jim grozila nevarnost. Končno se je ena ženska drznila izustiti neko ime.

«Juanne Bellu, razčtetverijo naj ga...»

Spet je sledil trenutek splošnega molka; in znova se je oglasilo slavčje petje.

Antoni Paskale je odgnal obe teti za ramena domov in jima velel, naj molčita. In vsi, ženske in dečki, so jim sledili po travnatí poti, črni v mesečini kakor s paše vračajoča se čreda.

***

Pozno v noči so stale mati in dve stari sorodnici na dvorišču pred hišo, s priprtí glavniím vhodom, in čakale. Ded se je bil zvil na rogoznico v kuhinji, v senco velike, sardski groblji podobae peči; ni se premaknil, le zdaj pa zdaj je rahlo zajavkal kakor ovčarski pes, ki slutí, da bodo sovražniki hišo napadli.

Otroka ni bilo od nikoder in polagoma se je matere polastila čudna norost. Ona je zmerom mislila, da je bil svak Paulu skrili Bainzedda, kakor je bilo domnjeno, a da vsi okrog nje igrajo zato, da bi jo s tem prisilili boljše igrati ulogo obupane matere. Ob enem pa je **čutila**, da se moti, in dvom, da, včasih gotovost, da je otrok zares izginil, sta jo pripravljala ob pamet. Tedaj jo je napadal občut omotice; toda v vrvežu misli se ji ena ni nikoli premaknila, bila je kakor tečaj, okoli katerega so se vrtele vse druge: misel, da jo Bog s tem strahom kaznuje za njeno hudobijo, ker je privolila v peklenko spletko sorodnikov.

Najhujše je bilo to, da niso ženske, ki so ostale pri njej, o tej spletki ničesar vedele in so bile prepričane, da je skrili dečka Juanne Bellu; ta je predlagala materi, naj gre bržk gosposki in krivca ovadi, ona pa, naj ga prosi, da ji otroka nemudoma vrne.

Mati se je že nekam zatekala k tej misli, ko je prišel Antoni Paskale. Zdaj ni več tekel, ta Antoni Paskale, toda hrušč njegovih korakov je razodeval nekaj grozečega. Slišati je bilo, kako udarjajo žebli njegovih škornjev po tlaku; silovito je odrinil velika vrata in ob jasnem mesecu, podobnem srebrnemu solncu, se je prikazal njegov obraz, ves bel od bolesti in pridržane jeze. Mati ga je pogledala in pri srcu jo je zazeblo: **čutila je**, da je deček zares izginil. V tem trenutku jo je premagala blazna tesnoba. Odšla je na cesto, se ozrla gor in dol ter se nato spustila v tek. Antoni Paskale jo je dotekel, ujel jo je kakor metulja samo z dvema prstoma, jo prinesel nazaj na dvorišče, zaprl je velika vrata, jo pahnil v kuhinjo in zaprl duri. Toda ni se dalo počteno govoriti, kajti sorodnice so bile zunaj in so poslušale.

«Ded», je dejal mladenič, «dajte mi ključ od kleti; govoriti moram s to norico; pa tudi vi pridite, če vas mika.»

Starec se proti svoji navadi ni upiral; oslonil je odprto dlan ob rogoznico, se dvignil, temen in težek, ter stopal za vnukom, ki je bil snel medeno lučko s peči; prekoračil je tistih sedem stopnic in odprl.

Prikazala se je klet, črna in mrzla kakor rudniški rov; čulo se je glodanje miši. Mati, ki ni mogla več dalje, se je oprla na kljuko pri vratih in je začela vsa razkačena vpiti:

«Če mi ne poveste brž resnice, grem na sodišče in jim vse povem in dam porušiti

Paulovo hišo, ki bodi prekleta do poslednjega kamna. Povejte mi brž, da je deček tam; povej mi brž, Antoni Paskal; povej mi, ti pravim!»

Njene svetlikajoče se oči so bile tako podobne očem blazne ženske, da se je mladenič prestrašil in mu je za trenutek šinila v glavo misel, da bi ji rekel, da je deček v skrivališču strica Paula; nato je krepko strel glavo in potrdil resnico:

«Zaman je delati škandale, ženska! Dečka ni najti nikjer.»

Ona je padla, kakor je bila dolga, z obrazom na zemljo, trda kakor meč; toda ni se onesvestila; jokala je in prosila Boga odpuščanja:

«Gospod, Gospod! Dobro si me kaznoval. Pravično je, pravično... In vi, tata, ubijte me... stopite mi s peto na hrbet...»

Starec je gledal v senci, visok, z dolgo brado, strašen in vendar človeški, kakor maščujoči Bog stare zaveze. In Antoni Paskale se ni sramoval trepetati, z mrzlim občutkom v kosteh, še ves potan od dolgega, nepotrebnege tekanja po vseh kotih vasi in od iskanja po vodnjakih in po okolici. Tudi on je tiho preklinjal strica Paula in misel, da bodo imeli Bellovi, ko izvedo o spletki, časa dovolj, da otroka zares skrijejo, bolj

zato, da se z nasprotniki ponorčujejo, nego da bi se maščevali, je vzbujala v njem drget besnega ponižanja.

«Vstani», je ukazal ženski in se z nogo dotaknil njenih nog, «nikar ne nòri. Otrok gotovo ni umrl in ga najdemo. Zdaj pa bo treba še tebe skriti. Vstani, za Boga!»

Telena je sedla, toda obtičala je sključena na tleh in neprestano otroško hlipanje ji je napenjalo ramena.

Ded je medtem spremenil lučki prostor ter jo postavil na pokrov neke oijenice, tako da je bila visoka kad poleg nje s sencami stiskalniških drogov podobna vetrnemu mlinu. Nenadoma je udaril trikrat s palico ob kad; udarci so znotraj odmevali kakor v prazni hiši. Tedaj sta druga dva, ženska in vnuk, mislila, da se jima sanja. Vražji Bainzeddov obrazek se je prikazal v praznini med robom kadi in lokom stiskalnice in se je smejal v senci kakor mesec v noči. Mati ga je gledala od spodaj, z odprtimi usti, kakor bi ji vid jemalo; Antoni Paskale se je pripogibal sem in tja, da bi našel kaj, kar bi lahko vrgel proti njemu; ker ni našel drugega, mu je zagnal čepico, ki je obvisela na stebriču stiskalnice.

Grazia Deledda - (Prevel Slavko Slavec.)

Naše cerkve

Cerkev v Spodnji Idriji
(Fot. Seljak - Podmelec)

Prelepa cerkev na Gočah
(Fot. Brajnik - Ajdovščina)

Cvetka

Blodeč po grebenu gore, ki se pri Seravallu loči od Appennina in se s položnimi pobočji izgublja pri Signi v ozkih soteskah Gonfoline, lahko sreča srednji hribolazec, ki se ne poteguje za nevarno slavo divjega kozla, najčudovitejše slike, s katerimi je prijazna природа razlila tako bogato in otožno poezijo po naših netežavnih toskanskih gričih.

Vrh, na katerem stoji stolp Sant'Allucija, je gotovo najbolj slikovit v gorovju Monte Albano. Žal mi je, da so ga naši hribolazci v svojem kašipotu pozabili, poudarjajoč namesto njega najbližji vrh Pietra Marina, ki je tudi zelo lep, a se mora brez dvoma skriti pred mojim ljubljencem, čeprav se dviga skoro sto metrov više nad morsko gladino.

Ko sem prvič prišel tja gor, mi je skoro vid jemalo; očaran po čudežnem prizoru pred seboj, nekaj minut nisem mogel drugega kakor zavzeto gledati naokrog, ne da bi bil v širnem zelenem obzorju kaj jasnega razložil, dokler se ni moje prvo strmenje poleglo in sem mogel opaziti blizu sebe svetlo laso, približno dvanajstletno dekletce, oblečeno v borno pastirsko nošo. S šopkom vijolic mi je prišla naproti, obstala dva koraka pred menoj in rekla, povešujoč oči od sramu:

«Ali jih hočete?»

«Draga moja paglavčica, gotovo jih vzajem in sem ti prav hvaležen zanje», sem odvrnil in ji pobožal lice. «Ali si jih ti nabrala?»

«Jaz, gospod.»

«Za koga pa si jih nabrala?»

«Za vas.»

«Zame! Ali me poznaš?»

«Ne, gospod.»

«Kako pa ti je torej šinila ta lepa misel v glavo?»

Povesila je oči in poigravajoč se z enim oglom svojega predpasnika, je pogledala proti gabrovemu grmu v bližini in odgovorila:

«On mi je rekel.»

Tudi jaz sem se ozrl tja in zagledal med vejami živahen deški obraz, ki se mi je boječe in navihano smehljal izpod sivega volnena klobuka.

Ko je dekletce videlo, da sem njenega tovariša zapazil, ga je poklicalo:

«Ali te je sram, šema? Le pokaži se!»

Deček se nama je s klobukom v roki in z vejico žoltovine med zobmi prav počasi približal.

«Kaj pa delata tu gori čisto sama, paglavca — saj drugega nista — in zakaj se

skrivata po gabrovju?» sem vprašal napol resno, napol šaljivo.

Pogledala sta si v obraz in mahoma izbruhnila v smeh.

«Aj, tudi smejeta se?»

In znova se je razlegel še bolj zvonek smeh nego prvič.

«Jaz te naučim, kaj se pravi smejeti se v brk poštenim ljudem, ti malopridnež, ti!» Rekši sem se zagnal za dečkom, ki je preplašen zbežal in vpil skakaje kakor srnjak med metličevjem: «Ne ujamete me, ne!» In ni se ustavil, dokler ni videl, da ne tečem več za njim.

Ko sem se vrnil k deklici, sem opazil, da joče.

«Ti jočeš?» sem dejal. «Ali ne vidiš, neumnica, da se šalim? Ali si zares verjela, da mu hočem kaj slabega storiti? Pojdi, pojdi: nikar se ne kisaj in mi rajši povej, kako ti je ime.»

«Cve...etka.»

«No, no, moja uboga Cvetčica, potolaži se in s temi-le si kupi v nedeljo kolačev, ko pojdeš k maši. Povej mi: kako pa se on imenuje?»

«Pipica.»

«Pipica je vzdevek; jaz sem vprašal po imenu. Kako mu je ime?»

«Kaj jaz vem? Vsi ga imenujejo Pipico.»

In dvignila je od solz vlažne oči, ki so se spet zvedrile.

«Ah, ti se smeješ? Torej sva sklenila mir!»

«Da.»

«Prav tako! Zdaj so mi tvoje lepe, svetle očke zares všeč! — Pogum, Pipica, sem zaklical dečku, «midva sva sklenila mir; če ga hočeš skleniti tudi ti, vrni se k nama, da dobiš tudi ti kaj za kolače, ako mi izkažeš majhno uslugo.»

Misel na kolače ga je takoj ukrotila, da je pritekel.

«Ali ne poznaš nobenega studenca v bližini?»

«Da, gospod; brž tam spodaj je eden, pa kako dober!»

«Ná, napolni ta usnjeni čolniček in mi ga spet prinesi.»

Pipica, ves zadovoljen, da mu zaupam, je stekel v urnih, velikih skokih po vodo. To pot je naredil pozneje še večkrat in z veseljem, kajti mastikov sok iz steklenice na mojem obravnem jermenu je v vodi, ki je postala od njega modrikasta, mojima novima prijateljčkoma tako ugajal, da me nista nehala prositi in sta ga z otroško požrešnostjo pila, dokler ga ni bilo konec.

Vkup smo posedli po travi in čez malo se je razvila med nami najodkritejša, naj-

prisrčnejša zaupljivost. S svojim srebrnim glasom sta zapela nekaj narodnih; pokazala sta mi tam pred nami Firenze, Prato in Pistoio, ki jih je bilo razločiti kot gostejše gručice marjetic sredi prostornega travnika, za nami pa daljno morje, vprašujoč me, ali je res mnogo večje od močvaric pri Poggiju v Cajano. Nato sta mi pokazala Appennine, na katerih se je bil Pipica rodil, in globoko pod nami hišice, kjer sta zdaj stanovala, pogreznjene v senco ozke soteske, z vrtečim se mlinom ob njih, ki je pošiljal do nas sveži ropot svojega vodoravnega kolesa.

Pipici sem moral obljubiti, da ga v septembru, ko pojdem na lov, zopet obiščem; povedal mi je, da ve, kje se skrivajo številne jate jerebic, in da mi jih pokaže. Cvetka je rekla, da je ondod mnogo zajcev in lisic. Kmalu nato, ko se je oglasil večerni zvon v Baccheretu, sta me moja prijatelja naglo zapustila in stekla navzdol po strmih gorskih pečinah. Jaz se nisem hotel zganiti, dokler se ni izgubilo v daljavi njuno žvižganje in vpitje, s katerim sta skušala zbrati svoje ovce, raztresene po travnatih gozdnih pobočjih.

«Zadovoljna sta, uboga otroka!» sem pomislil sam pri sebi, ozrši se poslednjikrat na zelenkasto streho njunih hišic, čepečih sredi jelš. «Srečna sta!» Ponavljajoč si v duhu te besede, sem se vrnil korakoma proti domu; ter se spotoma veselo razgovarjal s prijateljem Ciaccim, ki je opazil mojo dobro voljo in ob njej povsem pozabil na svoje dostojanstvo kraljevskega vohona; dokler je bilo še kaj dneva, ni vso pot nič drugega delal kakor se zaganjal v martinčke ter veselo pogledaval mene in škranjančke, ki so gostolé vzfrfotavali iz njiv turške detelje ob poti.

Storjene obljube so se na obeh straneh točno izpolnile. Brž sem se privadil lovu v tistih krajih, kamor me je vlekla razmeroma obilna divjačina in naklonjenost onih dveh brezskrbnih paglavcev.

Kadarkoli sta me od daleč zagledala, sta mi stekla naproti. Dobri Pipica mi je pravil za jerebice in mi jih je pazil, dokler jih nisem polovil, Cvetka pa je vsa zadovoljna ostajala pri kakšnem studencu, urejajoč kamne, na katerih smo pozneje med malico sedeli, in pripravljajoč ogenj za peko kostanjev.

Moji obiski pri mladih prijateljih so bili pogosti v jeseni, izredka pa sem ju videl ali o njiju kaj izvedel v ostalih letnih časih; tako so leta hitro minevala in oba paglavca sta kmalu dorastla v dva prekrasna, brhka in močna mlada človeka. Sčasoma sem opazil še nekaj drugega. Kal preproste ljubezni, ki je pognala in se razvila v onih samotah, kjer se ta strast v vseh bitjih javlja v obliki

bolesti, od škarjančka, ki kot zlata točka v zračnih višinah prepeva svoj jutranji trio, do samotne vrabice, tožeče v votli pečini, je dala njunim očem odsev neizrekljive otožnosti. Njunega veselega petja ni bilo več: ob mojem prihodu mi nista pritekla več veselo naproti in najčeseje sem ju presenetil, kako sta negibna in tiha sedela v majhni razdalji drug od drugega.

«Cvetka, ti si zaljubljena!» sem ji rekel nekega večera, ko se je zaman trudila, da bi mi prikrila svojo vznemirjenost, ker njenega prijatelja ni hotelo biti nazaj iz neke bližnje bajte. Zardela je kakor cvet granatnega jabolka in stekla iskat izgubivšega se kozliča, katerega meketanje se je čulo iz daljave.

Ko sem nekega srpanovega jutra počival pod črepinjakom, je sedel Pipica poleg mene, me prijel s svojima tresočima se rokama za eno roko, se mi izpovedal, da je zaljubljen v Cvetko, ter me vprašal, ali stori prav, če se z njo poroči.

«Ako čutiš v sebi voljo in moč, skrbeti za potrebe nove družine», sem rekel, «moraš to storiti in to bo dobro delo, kajti Cvetka je dobra deklica, rada te ima in... Cvetka ne more postati nevesta koga drugega... Ali si me razumel? Kaj pa vajini družini — ali sta s tem zadovoljni?»

«Če sta zadovoljni? Pa še kako! Toda njeni ljudje so mi dali vedeti, da mi je ne dajo, če si ne kupim še pet in dvajset ovac.»

«Če je to vsa nesreča», sem dejal polglasno, «se že najde odpomoček.»

Na te besede se je zdelo, kakor da me Pipica z očmi objema. Pomolčal je nekaj trenutkov, nato pa je povzel:

«Pa je še neka druga zapreka... in sicer precej velika!»

«Katera?» sem vprašal.

«Jaz sem nabornik. Cvetka to ve; a ne ve, da sem pri žrebanju slabo zadel in mi mora priti te dni list o prebiranju. Povedali so ji tudi — ne vem kdo —, da bo spomladi vojna čisto gotovo!...»

«Vojna ni tako gotova, prijatelj», sem mu segel v besedo.

«Ne, ne! Vi veste bolje od mene, da prav gotovo bo, in meni ni treba tajiti, kajti jaz sem že pripravljen nanjo... Toda to dekle?! Čujte, kaj mi je naredila oni večer. Za roko me prime in brez besede me vleče na zid ob strugi. In ko sva bila tam, me je pogledala in vzdihnila. ‚In zdaj?‘ pravim. Ona reče: ‚Ali jo vidiš, vodo? Če te odvedejo in pošljejo v vojno, tam spodaj me išči, ko se vrneš.‘ In je utihnila in ves večer ni rekla več besedice.»

Najin pogovor je prekinil Cvetkin glas z nasprotnega brda:

«Oj Pipicaaaa!»

«Kaj želiš?»

«Teci brž domov; nekdo te išče.»

Pipica je naglo odšel, jaz pa sem se nameril proti dekletu.

Našel sem jo v solzah; a to pot je bil njen jok drugačen nego bežne solze, ki sem videl, kako jih je v otroških letih prelivala v torreškem metličju. Skušal sem jo pomiriti, a nekaj minut mi to ni uspelo. Rekel sem ji nekaj tolažilnih besed. Toda radi česa naj bi jo bil tolažil? Pokaral sem jo prizanesljivo; ni me poslušala. Sedel sem poleg nje in čakal. Polagoma se je zdelo, da se pomirja, in položil sem ji rahlo roko na glavo; toda moje božanje je samo podvojilo njene vzdihne, ki so bili obupni kakor še nikoli.

«Le kaj ti je, za Bóga svetega, kaj ti je? Saj me vendar poznaš; saj veš, kako sem vama obema prijatelj, kako rad sem vaju vedno imel...»

Vrgla se je z obrazom na tla in vpila:

«O Bog, o Bog! Pomagajte nama za božjo voljo, pomagajte nama za božjo voljo; vam se priporočam.»

«Toda le kaj se je zgodilo? Povej mi kaj.»

«Ukradejo mi ga, ukradejo mi ga, odvedejo mi ga!»

Jaz nisem vedel, kaj početi, sam, kakor sem bil, brez vsake družčine razen psa, ki je plašno skakal okrog naju, lajal in lizal obličje zdaj meni, zdaj dekletu. Kar spoznam glas gozdarja Fiorancina, ki nama je od daleč klical:

«Ej, vi tam gori, kaj pa je?»

«Fiorancino, tebi se priporočam», sem odvrnil; «Cvetki je slabo. Príteci hitro sem gor ali pa pojdi na njen dom, naj kdo príteče sem; a teci, kar moreš!»

Čez pet minut je prišel Fiorancino ves zasopel do naju. Komaj je zagledal dekle v takem stanju, je zamrmral ter me ošinil obenem s sumljivim pogledom:

«Bog nebeški, kaj pa se je tu zgodilo?!»

«Tiho, tiho!» sem odvrnil odločno. «Zdaj je treba delati, ne govoriti. Nesiva jo domov, tam že izveva. Stopi bliže; ti jo tu podpri pa hajdi navzdol!»

Fiorancino bi se bil prav rad razgovarjal, mene pa ni govorenje prav nič mikalo. Nikdar mu nisem odgovoril, temveč neprestano sem pazil, da sem varno zastavljal stopinje po strmih gorskih stezicah navzdol.

Ko smo dospeli k mlinu, Pipice ni bilo tam, ker je bil stekel k župniku — so mi rekli — z listom, ki ga je bil malo prej prinesel občinski sluga, rekoč, da je v njem nekaj o naborih.

Cvetka se je kmalu nato spet zavedela in se je kazala zelo mirno; vendar pa sem hotel, da jo vsekakor spravijo v posteljo, ker se mi je zdelo, da ima nekaj mrzlice. Re-

kel sem domačim, da pošljem že jaz po zdravnika, in sem se odpravil proti domu.

Vrnil sem se drugi dan in v svoje veselo presenečenje sem našel Cvetko sedečo na pragu; voščila mi je dober dan ter se otožno nasmehnila. Povedala mi je, da je Pipica med naborniki, da pojde v štirih dneh v Samminiato k prebiranju in odondot takoj v Firenze v spodnjo trdnjavo, kajti tako zal mladenič kakor on — je rekla — bo prav gotovo potrjen.

Vsa ta pokojnost me je nekam presenetila; a takrat se nisem Bog ve kaj menil za to. Veselil sem se z njo, da sem jo našel tako pametno, in sem jo skušal — čeprav z nevoljo — prepričati, da se njen Pipica kmalu vrne, ker se o vojni sploh ni več govorilo. Rekel sem ji, da na koncu koncev vse zlo ne pride samo za škodo, češ, da sta oba še nekoliko premlada, da kakšen mesec ločitve samo poveča njuno ljubezen, in še mnogo drugega, kar se mi je zdelo primerno, da potrdi vdanost, ki se je zdelo, da se je že naveličala v njeni duši.

Ona me je prav pazno poslušala; zdelo se je, da mi je hvaležna za moje besede; prosila me je, naj sprejemem hlebček skute, ki jo je tisto jutro ona pripravila, kajti Pipica ni imel niti časa, da bi bil tekel od duhovnika k županu, od župana k doktorju in tako dalje.

Ko se je zvečerilo, sem ji rekel ob slovesu, da se nekaj dni ne prikažem več, ker me nad vse važna zadeva kliče v Livorno, kjer se zamudim najmanj teden dni. Voščila mi je srečno pot in ni rekla nič drugega. Toda ta večer sem jo zapustil poln žalostnih slutenj. — Bog ne daj!

Mislil sem, da v Livornu ne ostanem dalje nego deset dni približno; toda radi dušečega zavlačevanja prokuratorjev in odvetnikov sem moral prebiti tam en mesec in nekaj dni, tako zbit radi nevšečnosti neke pravde, da sem ves ta čas pozabil celo na svoja dva nesrečna prijatelja.

Ko sem se vrnil domov, mi ni znal povedati nihče izmed domačih nič novega o njiju, ker nisem bil te zgodbe nikdar nikomur omenil. Zato sem bil pod večer, malo ur po svoji vrnitvi, že v sedlu in sem dirjal v skok proti goram.

Ko sem jezdil mimo doktorjeve hiše, je bil gospodar na oknu in me je poklical.

«Oh, doktor; pozdravljeni!»

«Pozdravljeni. Ali greste tja gor?»

«Grem tja gor.»

«Ne hodite.»

«Zakaj ne?»

«Poslušajte mene, ne hodite.»

«Toda kaj se je zgodilo? Ali se je pripetila kakšna nesreča? Ne držite me v tej tesnobi.»

«Potrpíte malo in stopíte s konja; pridíte za trenutek k meni. Jožef! — je rekel nato služabniku — postavi njegovega konja v hlev in vrzi mu naročje sena.»

«Prosim vas, doktor, povejíte mi brž, kar mi hočete povedati; zares se ne morem muditi.»

«Izvolíte.»

«Ne.»

«Ali stopíte v salon?»

«Ne, ne.»

«Vidim, da ste potni; ali se hočete prej ohladiti?»

Moral sem stopiti v salon, moral sem sesti, moral sem se ohladiti in končno, ko sem to tako drago plačal, se mi je posrečilo izvedeti, kaj se je bilo zgodilo v moji odsotnosti.

Mladenič je šel k naboru, brž so ga potrdili in drugi dan je bil že v trdnjavi, preobleden v novinca. Kakor hitro je deklica to zasluhila, ni ničesar rekla, ni tožila in ni jokala; a začeli so se tedaj resno bati za njeno pamet, kajti tisti dan je ni bilo mogoče spraviti s hišnega praga, kjer je čepela do večera in s trsko risala kroge v prah, ne meneč se ne za jed ne za pijačo in vzkipevajoč, kadarkoli jo je mati prosila, naj se spravi proč, da se ji od solnca možgani ne vnamejo.

«Toda vi, doktor,» — sem mu segel v besedo — «niste ničesar storili, ničesar poizkusili, ničesar ukrenili?»

«Vse smo poizkusili, vse smo storili, a zaman. Pisali smo poveljstvu, odgovorili so nam, da ne; pisali smo še enkrat, naj nam tistega mladeniča vrnejo vsaj za en dan, in zopet so nam odgovorili, da ne. Župnika sem prisilil, da je pisal; gospod Leopold je bizojavil na prefekturo... skratka, drezali, brbali in moledovali smo tako dolgo, da sem ga pred štirinajstimi dnevi res zagledal bolj mrtvega nego živega pred seboj, kakor je prišel iz Firenz, in jaz sem ga hotel sam spremiti na dom, da bi videl učinek tega srečanja.

Komaj naju je deklica od daleč zagledala, naju je začela prav strmo gledati; nato se je mahoma dvignila kakor vzmet in stekla v hišo, da oznani — sva mislila — najin prihod. Toda brž se je vrnila z reznikom v roki, začela je teči proti nama in se zagnala v Pipico, rjoveč kakor obupanka: 'Ubijte ga! Ubijte ga!' — in da ni bilo slučajno Fiorancina tam, ki mi je pomagal, da sva jo zadržala, bi ga bila prav gotovo zadela v glavo in ubila, kajti on je obstal na mestu kakor okamenel in bi se ne bil ognil.»

«Torej je znorela!»

«Žal, da; in kar je še bolestneje, zdaj ne besni več, kajti po tem napadu je zavzela njena zmešanost obliko...»

«Pustite me, doktor, da grem.»

«Ne, ne. Čujíte še o njem...»

«Ne briga me, ne briga me, poveste mi potem...»

In z doktorjem, ki je teke! za mano, da bi me ustavil, sem stekel v hlev, se zagnal na konja in odvihral.

Na pol poti sem srečal Fiorancina, ki mi je od daleč pomignil, naj se ustavim. Pridržal sem konja v skoku in ko sem bil blizu njega, mi je dejal:

«Ampak, čujíte, o njem bi si ne bil tega nikoli mislil!»

«Kaj se je zgodilo?»

«Ali vi še ne veste? Ko so osušili strugo pri mlinu...»

«Utonil?»

«Da, gospod. Kajti zdi se, ker je odšel pozno zvečer, da je, namesto da bi se bil vrnil v Firenze...»

Nisem čakal, da konča, izpodbjedel sem besno svojo ubogo žival in oddirjal.

Malo korakov pred mlinom se mi je konj vzpel kakor pred kakšno pošastjo in je puhajoč udaril nazaj. Cvetkina mati je prišla iz hiše in vpila: 'Saj mi jo pohodite! Saj mi jo pohodite!' Ko me je nato spoznala, je rekla: 'Ah, vi ste? Dobro došli, gospod!' Spustila se je v neutešen jok in pomignila proti hčerki, čepeči na grivi ob poti, kjer je gugaje glavo s pridržanim glasom pelja otožen napev, ki se je zdelo, da prihaja od daleč, silno od daleč.

Stopil sem s konja in stekel k njej, kliče jo po imenu; a ni se niti zganila. Sédel sem k njej, vzel njeno glavo v svoje naročje in ji začel takole govoriti:

«Cvetka! Uboga Cvetka, jaz sem. Ali me več ne poznaš? Povej mi, kako ti je; ali te tukajle boli?» Pri tem sem se dotaknil njene glave. «Pa ubogega Pipice se še spominjaš? Glej, tako si si jih želela: prinesel sem ti korafne uhane.»

Ni se ganila. Del sem ji eno roko pod brado ter ji rahlo dvignil obraz. Uprla mi je v lice svoje preplašene oči, pomirila se je, zdelo se je, kakor da poizkuša premikati ustne, in čakal sem, da mi kaj odgovori, toda pahnila me je prav počasi od sebe in glava ji je zopet omahinla na prsi. Obrnil sem se k njeni materi, ki je vzdihovala ob strani.

«Marija, uboga žena!» sem rekel ter jo prijel za roko.

«Ah, dragi gospod... pogledjte, kam smo prišli!»

Vodoravno mlinsko kolo je molčalo in v pokoju zatona se je v višavi čulo petje prepelic, ki se po holmih in vrhovih vabijo med seboj k počitku.

Renato Fucini. — (Prevel Slavko Slavec.)

Lepota naših krajev

Idrija ob Bači

Čezsoča z Rombonom

(Fot. Janez)

Žabnica v Kanalski dolini.

Koder je divjala vojna vihra

Selo pri Volčah

Ročinj v razvalinah]

(Fot. Seljak - Podmelec)

Trgovina s krstami

Gospodu Lipniku ni bila sreča nikakor mila. Že tedaj, ko so ga nesli h krstu, bi bil splašen bik skoroda na roge nabodel ženo, ki ga je povezanega nesla v cerkev. Ko je dobil prve hlačke, da je lahko vsakdo že iz daljave spoznal, da ima opraviti z možem, se je z njimi že prvi dan obesil na žebelj črez potok vodečega mosta. Razmeroma hitro so si sledile druge nesreče in nezgode.

Tako je padel nekoč s podstrešja na najlepšega gosjaka svoje matere in ga seveda ubil.

Pri padcu se mu ni bilo sicer ničesar zgodilo, zdelo se mu je celo prijetno padati na gosi — kakor bi človek legel na mehko posteljo — zdi se pa, da je bila njegova mati drugih nazorov in da se je mali Francek tedaj prvič seznanil z brezovko, ki je odslej vestno opravljala v družini svojo službo.

Vkljub tem okolnostim bi bilo pri mladem Lipniku napačno sklepati na razposajenost. Nezgode so prihajale same od sebe... Nesreča je minila, da je drugi napravila prostor. V šoli je nekoč prežal s črtalom na sošolca, in razume se, da je s črtalom oplazil po nosu ravnatelja, ki je prav tedaj odprl nepričakovano vrata.

Ko si je pozneje v dobi, ko se mora vsak dostojen človek zaljubiti, izbral ljubka dekleta, se je navadno zaljubil v taka, ki so ga za nos vodila.

Bil je vsega skupaj zaljubljen v dvanajst žensk. Od teh se jih je poročilo devet z drugimi, ko so mu bile vse prisegle, da ne marajo nobenega drugega za moža kakor njega. Tri so ostale. Ena jo je popihala z drugim, druga ga je polila pomotoma z vitrijolom, tretja pa, bila je to ločena žena, česar pa ni vedel, se je vrnila k svojemu možu.

Kar je začel, vse se je slabo končalo. Tako je postal državni uradnik. Ko je stopal nekoč v urad, je zašel v gnečo in preden se je zavedel, so ga že prijeli. Na policiji so dobili v njegovem žepu kamne in v svoje največje začudenje je zvedel, da je metal na dragonce kamne. Obsojen je bil na dva meseca zapora, izgubil službo, se pritožil proti krivici in proti kazni in sodnija višje stopnje mu je zvišala kazen na pet mesecev.

Nato si je uredil trgovino z lepotili. Nastanil se je v malem mestecu, ki je štelo 900 prebivalcev, med temi je bilo 280 steklarjev. Seveda niso kupovali meščani finega pudra, ne tinktur za kožo, ne finih toaletnih mil, niti dišav, zobnega praška, blagodišečih mazil za prsa in za lase. Vse to je prodal čez čas za malenkostne novce nekemu mirodilničarju v večjem mestu, toda preden je zamogel odposlati zalogo, je

izbruhnil v trgovini ogenj, ki mu je uničil vso ropotijo.

Odpeljal se je v mesto, da se ustrelji. V hotelu je legel v posteljo, zagrabil revolver in sprožil. Krogla je zgrešila njegovo glavo, skozi tenko leseno steno je odletela v sosedno sobo, kjer je izbila potniku skodelico čaja iz roke in se zarila v vzorčne stekleničice likerjev, ki so se nahajale v potnikovem kovčegu. Imel je radi tega mnogo sitnosti, plačati je moral globe in odškodnine. Hotelir je jadikoval, kakor bi mu bil nesrečni Lipnik razstrelil ves hotel in trgovski potnik je napravil iz vzorčnih stekleničic razbite hektolitrske sode, polne najdražjega likerja.

Ni čuda, da je postal obraz gospoda Lipnika od vseh teh nezgod neznansko otožen.

Lepega dne je bral, da proda večja trgovina s krstami ob priliki smrti lastnika svojo zalogo po zelo nizkih cenah. Gospod Lipnik ni dolgo razmišljal. Uveril se je, da ga njegova večna smola, njegova neprestana nesreča silita v kupčijo z zelo žalostnimi predmeti.

Velike zaloge krst v novi trgovini ga niso potrle, saj so krste predmet, po katerem se mnogo povprašuje. «Le poglej,» si je dejal, «gledal sem že smrti v obraz, zakaj bi se ne lotil krst?»

Nakupil je torej vso zalogo in si poiskal kraj, kjer bi se s svojimi krstami nastanil. Njegov znanec mu je zaupal, da ni še v Spodnjih Patrovicah take trgovine ne na debelo ne na drobno in da imajo Patrovice ostro podnebje. Vložil je prošnjo za koncesijo in črez tri tedne je že obesil na neki hiši v Spodnjih Patrovicah tablo z napisom:

FRANC LIPNIK

priznana veletrgovina s krstami vseh vrst za gospe, gospe in otroke.

Gospod Lipnik je imel nad tri sto krst v zalogi. Hodil je med njimi po skladišču in se zadovoljno muzal. Bilo mu je nekam prijetno pri srcu. Slednjich torej predmet, ki je za vsakega neobhodno potreben.

Zvečer se je seznanil v gostilni z odlični ki mesteca, a minila mu je kmalu dobra volja. Govorilo se je o toletni hripi. On še je potožil, da ga nekaj teži v prsih.

«Tu ozdravite,» mu je dejal davkar, «naš kraj je zelo zdrav.»

«Hentaj, to mi pa ni pogodju,» je zastokal gospod Lipnik in njegov obraz se je zmračil.

Štirinajst dni pozneje je hodil s povešeno glavo. Do tedaj niti enega kupca. «Velik idealist sem,» si je rekel, «Če Bog da, bo že kdo umrl.» Črez štiri tedne je hodil kakor

senca in skušal zaman privabiti kupce z napisom, pritrjenim na vrata: «Tudi na obroke.»

Mimoidoči so se mu zdeli maščobne kepe, kakor utelešeno zdravje. Ure in ure je zdihoval v prodajalni «Jezus, Marija, ta kraj je pa zares zdrav!» Ponoči je sanjal o samih nalezljivih boleznih, o koleri, pegastem legarju, pri vходу v trgovino so se gnetle jokajoče vdove in žalujoči ostali. Štirideset krst na dan, petdeset... Cele družine so izumrle. Pravkar je odposlal na tvrdko v glavnem mestu brzovjavo: «Pošljite takoj tisoč dve sto krst, sprejem tudi pokvarjene.» V tem trenutku se je pa zbudil gospod Lipnik iz svojih krasnih sanj. Bil je sam med krstami in nobenega ni, nobeden ne odpre vrat in nobeden ne prosi jokaje se, naj vzame mero.

Poskusil je torej na drug način. V gostilni je gospod Lipnik zasukal zvečer pri pivu pogovor na to, da imajo na Kitajskem poslednje reči vedno pred očmi. Tam se trudi vsak, da si nabavi že v življenju lepo krsto. Mož daruje ženi krsto, otroci darujejo staršem.

Govoril je ko angelj. Hvalil je to navado in končal z opazko, naj bi se kaj podobnega uvedlo tudi pri nas. On bi rad dal dober vzgled in je pripravljen darovati lepo krsto iz hrastovega lesa za tombolo, ki se bo vršila za dober teden v dobrodelne namene. Če bi se njegov predlog glede kitajskih šeg sprejel, je pripravljen dodati vsaki tretji krsti otroško krsto brezplačno.

Navzočni so se najprej pogledali med sabo, nato so se ozrli vsi v strahu nanj in končno mu je rekel prireditelj tombole, da se smejo žrebati pri tomboli kvečjemu en kilogram težki predmeti.

Zalosten se je vrnil domov. Ponoči je spisal lepak, ki ga je pritržil v izlozbi: «Kdor kupi krsto, dobi zastoj platneno mrliško srajco. Kdor naroči otroško krsto, dobi brezplačno lepe okraske za njo, kakršne si sam izbere. Pri večjih naročilih je vsaka deseta krsta zastoj. Opozarjam, da se neugajajoče krste zamenjajo.»

«Če to nič ne pomore, potem res ne vem,

kaj početi.» V srce se mu je naselilo novo upanje. A pomagalo ni nič. Bledlo se mu je, slišal je zvoniti mrtvaški zvon. Tekal je okrog, da poizve, kdo je umrl, a vračal se je razočaran.

Pripetilo se je, da je javno pripovedoval, da ima brata, ki je zdravnik na ladji in ki se sedaj mudi v Indiji, kjer razsaja kuga, in da mu je pisal, naj pride čimprej k njemu.

V gostilni je trdil, da bi bilo sedaj pozimi za otroke zelo zdravo, če bi jih starši utrjevali in jih pustili boste letati po snegu.

Nato se je njegov obraz nenadoma izjasnil. Neki someščan se je bil po nesrečnem naključju na lovu ustrelil v trebuh in govorilo se je, da ne preboli poškodbe. Pomencal si je gospod Lipnik roke in si rekel, da mu da tako krsto, kakršne Spodnje Petrovice sploh še nikdar videle niso.

Tudi ta nada ga je prevarila. Ranjenec se je prepeljal v bolnišnico v Prago. Lipnik je letal nekaj časa za vozom in obupno vpil: «Ne peljite ga v Prago, dam vam petdeset odstotkov popusta!» Njegova bojazen se ni uresničila. Pokopali so vkljub temu njegovo upanje v Pragi.

Nato se je dogodilo, da je nekdo okrajnega zdravnika, ki je prišel cepit otroke, ponoči lopnil s palico po cilindru. Domnevali so, da je bil storilec gospod Lipnik. Istočasno je došlo na okrajno glavarstvo pismo brez podpisa. Po tem pismu naj bi visoko c. kr. okrajno glavarstvo prepovedalo zdravniku zdraviti bolnike.

To se je zgodilo v torek. V sredo je dobil orožnik, ki se mu je bilo naročilo, naj preišče slučaj napadenega okrajnega zdravnika, gospoda Lipnika obešenega na žreblju poleg vrat. Njegov obraz se je nekam zadovoljno smehljal, kar je postalo umljivo šele, ko se je prebral listič pod visečim truplom: «In vendar sem se iznebil ene krste!»

Pozneje se je ugotovilo, da je ležalo na njegovi pisalni mizi nedokončano pismo, s katerim je hotel pisec pri bakterijološkem zavodu na Dunaju naročiti dva deset retort s klicami pegastega legarja. Bil je v resnici prizadeven trgovec.

Češko spisal Jaroslav Hašek.

Očetom mojim

Temine so se zgrinjale nad mano
in bitje moje na življenja dnu
zaklopljenih oči v pravečnem snu
zavito v skrivno je bilo nirvano.

V višinah je bilo življenje vžgano
in bitja, ki bila so brez rodu,
iz mrtvega je klicalo miru,
da bode tudi njim živeti dano.

Bil ko nebiten sem v globini svoji,
stoletja so bežala in nikdar
zasanjat nisem, da postanem stvar.

A vi po mnogotisočletni hoji
prinesli ste mi tja življenja dar,
da zro mi v svet oči, očetje moji.

Jos. Jurca.

Moj prvi zajec

F. Starovaški

Terezije. Pozneje so nekateri vaščani ob lepih dnevih pasli sami, da prihranijo sena in otave za dolgo zimo. Zeblo me je, iz megle je pršlo, dračje pa ni hotelo goriti, da bi si ogrel bose noge in posušil svoj jopič. Nekje počil strel. Kmalu vidim Jugovičevega psa, ko goni obstreljenega zajca. Z dolgim bičem ošvrknem pridnega psa, ki jo jadrno odkuri proti svojemu gospodarju, zajca pa udarim z bičevnikom po tilniku, da se je koj iztegnil, ko ga je lovska smrt že itak davila. Naglo ga poberem in zanesem morda 20 korakov v gosto brinje, živino pa poženem malo v stran ter se silim — zvižgati... Jugovic pride iz jelšja, gre počasi za psom, ki po sledu išče zajca in nervozno otepa s kratkim repkom. Sledu pa je zmanjkalo na mestu, kjer sem potolkel zajca in ga odnesel v grm. Pes se obrne in gleda gospodarja: «Prav dotod sem ga imel, še par korakov, pa bi ti ga bil prinesel!» Pes išče in voha, a zajec leži v gostem brinju proti vetru. Nato se pes obrne proti meni, zarenči; že sem se bal, da zadere bele derače v moje noge, do kolen zavihane... Lovec pomiri zvestega psa in mi reče prijazno: «Francelj, tod je moral teči zajec, ki sem ga v jelševju obstrelil. Poišči in prinesi mi ga, dobiš desetico v dar, jutri pa še svežo regljo.» V mojem mladem srcu se vname hud boj: vest me opominja, naj grem po ukradenega zajca, naj pošteno zaslužim srebrno desetico in dobro regljo; oglašča pa se obenem ono lovsko zadoščjenje, da sem ulovil žival, ki tako neznanško teče, da jo še puška vsakokrat ne ulovi... Slabo nagnenje je zmagalo in jaz sem lagal, da nisem videl zajca. Malo pomirjen sem bil, ko sem kmalu potem slišal dvojni strel, po katerem sem sklepal, da gopod Jugovic ne pojde prazen domov.

Bilo je že pozno, ko sem gnal živino v domači hlev. Zajca sem skrtil v svoj mokri

jopič: glavo s prednjima nogama sem vtaknil v en rokav, v drugega pa zadnji. Nato sem jopič zvil in ga del na ramo, da se je v mraku zdelo, da nesem lesen panj za v peč. Skozi debelo mokro srajco iz domačega hodnika nisem več čutil mraza, še v noge me ni zeblo: zajec me je težil kot moja slaba vest. «Kaj poreče dobra mati!» sem v strahu pomišljal. Najbolj pa sem se bal očeta, ki je bil z nami sila strog. Privezal sem živino k jaslim ter ji s slamo odrgnil in posušil mokro dlako. Zajca sem izmotal iz jopiča in ga skrtil v steljo pod jasli.

«Zakaj nisi prignal prej?» me vpraša mati, ko sem stopil v kuhinjo. «Ves moker si! Pojdi v izbo in ogrej se pri peči! Oče je pravkar prišel iz gorice in je malo natak-njen. Tihi bodite, otroci, ne jezite ga, da ne bo pela brezovka!»

«Mama, nekaj vam moram povedati: v hlevu imam — zajca!»

«Odkod ga imaš? Kje si ga dobil? Fant, povej mi vse po pravici!»

Pa sem ji povedal vse, kako je bilo...

Pogledala me je s svojimi lepimi očmi in je rekla žalostno: «Ali ne veš, da je to — tatvina?!» Tu počakaj, da se pomenim z očetom!»

Slišal sem skozi peč, kako se oče togoti: «Da, da, potuho mu daješ, nikoli ne bo kaj prida iz dečka! Pošlji ga noter, da ga naklestim! Zajca mora še nocoj nesti v Krško in na kolenih prositi g. Jugovica za odpuščanje! Oj, ti salamenski poba, še v grob me spravi!»

«Sevé, zdaj po dežju, mrazu in ponoči bo hodil v Krško, ko je itak že ves moker in prezebel! Jutri ga ponese, ko pojde v šolo! In če Jugovic fanta naznani? Ako ga izpodijo iz šole, ko se tako radi uči! In to vse radi ušivega zajca, ki ga prinese za 14 grošev Strgarjev Matevž. Tudi on ga ne ulovi na — svojem! Dva funta masla napravim in ga pošljem Jugovicu, pa bo škoda poravnana!»

Dobra mama me je tistikrat kot že večkrat prej in slej obvarovala debele brezovke, ki jo je oče tako mojstrski znal vihteti po mojem hrbtu. Pa to bi vse rad pozabil, tudi dejstvo, da sem bil tolikokrat tepen prav po krivici; ne pozabim pa nikoli sramote, da sem po vsaki taki eksekuciji moral še poklekniti in tisto prekleto brezovko — poljubiti! Bog vam daj nebesa, ljubi oče! Ali bojim se, da ste baš radi one dolge šibe morali nekoliko tednov v vicah trpeti.

Povedal sem, da me je dobra mati tisti večer obvarovala šibe, ni pa mogla preprečiti dolgovezne pridige, ki sem jo moral poslušati. Oče si je bil izbral za predmet svoje

dolge govorance moralni rek: «Kdor laže, gotovo tudi krade in ne pride nikoli v nebesa, pač pa na — vislice!» Po pravici vam povem, da bi bil rajši prenesel pet gorkih udarcev, da ni bilo potrebno poljubiti onega mučilnega orodja, nega li poslušal sadistično pridigo, zasoljeno s strašnimi izgledi, med katerimi je bil tudi oni, ko je hudo-delec pred smrtjo na vešalih želel objeti svojo mater, pa ji je — odgriznil nos, rekoč: «Mati, to imaš za spomin, ker mi nisi prve ukradene igle zabodla v srce. Začel sem krasti, ropati, ubijati, in zdaj bom radi tvoje krivde višel med nebom in zemljo, potem večno gorel v globočini pekla!» Stokrat več je izdal en sam prijazen pogled nepozabljene matere, en sam opomin: «Francelj, priden bodi!» nego vse šibe in druge kazni očetove, ki so mi grenile mlado srce in ga z bridkostjo polnile.

Navzlic klavernemu uspehu svojega prvega lova sem postal že zgodaj navdušen lovec, za kar sem imel pri graščaku O. v

Kosnici pri Zagrebu obilo prilike, ko sem bival pri njem na počitnicah in poučeval njegovega sina, ker so «hudobni» profesorji živahnemu fantu vsako šolsko leto privoščili ponavljalni izpit iz tega ali onega predmeta. Žalostna zgodba o mojem prvem zajcu ima pa vesel «epilog». Ko sem bil že v sedmem semestru univerze, sem prišel v domače kraje na obisk ljubih znancev in prijateljev, s katerimi smo se bili domenili, da se snidemo v Gregoričevi gostilni v Krškem. Navzoč je bil tudi gospod Jugović, pa sem v šaljivem govoru pripovedoval, kako sem mu bil takrat ukradel zajca in kako sem trpel radi onega «zločina». «Veš prijatelj,» odgovori dobri Jugović, «za kazen izpiješ polno čašo vina, jutri pa pojdeš z menoj v svojo ljubo Vrbino na kljunače, pa tudi kakšno divjo račico smeš odstreliti. Po lovu pa boš pri meni večerjal!» — In tako je bilo.

Prijatelj Jugović se v družbi sv. Huberta že dolgo veseli svojih lovskih uspehov, jaz pa mu hranim prijazen in hvaležen spomin.

F. Starovaški

Kubanski kazaki

Ponosni tako kot oblaki,
ki z vetrom gredo čez nebo,
so čili in mladi kazaki,
ki pesem davnine pojo.

Pojo mi pot slavno in dolgo,
razglašajo Stenjkim pogum,
opevajo mamico Volgo,
valov nje razpenjenih šum.

Zadivljena pesem visoko
v poletu gre z orlom v nebo —
in pada v bolesti, globoko
materi Volgi na dno...

Čuj, tiho šepečejo bajko,
zdaj pesem brez strastnih duhov
zdaj drzno kot zletel bi s šajko
čez jezo kipečih valov.

Zdaj tiho pojo in spokojno,
to pesem sanjavih je dev —
zdaj pesem viharo, razbojno,
izmučenih prsi odmev...

Zdaj splava na božja obzorja,
zavriska, zaplaka, zamrè —
z valovi v dno Črnega morja
njih pesem utrujena gre...

Fran Žgur

Starodavni deželni most na Hublju
med nekdanjo Kranjsko in Goriško
(Fot. Brajnik - Ajdovščina)

Vse je gola resnica

«Grozen je ta dogodek!» je rekla kokoš na drugem kraju mesta, tam, kjer se ta dogodek ni pripetel. «Grozni dogodek v kurniku! Niti spati si ne upam sama! Dobro, da nas je toliko na drogu!» In nato je kokoš pripovedovala, da se je drugim kuram perje ježilo in da je petelinu upadel greben. Popolnoma resnica.

Toda začnimo z začetkom in ta je bil na drugem koncu mesta v nekem kurniku. Solnce je zahajalo in kokoši so hitele v kurnik. Ena med njimi — belo je bilo njeno perje in kratke so ji bile noge — je bila čez mero čislana. Ko je vzletela na drog, se je še s kljunom osnažila, pri čemer ji je izpadlo belo peresce.

«Bodi,» je rekla kura, «nič zato, saj postajam vkljub temu lepša!» To je omenila kura le bolj v šali, saj je bila najživahnejša živalica med vsemi. In nato je zaspala.

Temno je postalo v kurniku. Kokoš je čepela pri kokoši, le ona kura, ki je čepela najbliže naši kuri, ni spala. Obrnila se je k svoji drugi sosedu in dejala: «Ali si slišala, kaj se je bilo pravkar povedalo? Nobenega nočem imenovati, toda v naši sredi imamo kuro, ki se hoče sama sebe oskubsti, samo da postane lepša. Če bi bila jaz petelin, bi tako kuro gotovo prezirala.»

Visoko gori prav nad kurami je sedela sova s svojim možem in s svojimi otroki. Vsi v družini so imeli dober sluh; slišali so vsako besedo, ki jo je bila izgovorila sosednja kura, oči so se jim zablistale in mati je dejala: «Ne poslušajte, kar se spodaj menijo! Pa saj ste itak slišali! S svojimi ušesi sem slišala. Kaj takega pa že ne tako kmalu! Da se je kura tako daleč spozabila, da ne ve več, kaj se spodobi za kuro. Tu sedi in si skubi svoje perje in petelin jo gleda. Fej!»

Oče je dejal svoji ženici francoski, da ga mlade sovce niso razumele: «Govori tišje, da ne opozoríš otroke, to ni nič zanje!»

«Vsekakor moram povedati svoji sosedu! Je zelo spoštovana sova v našem okraju!» In sova je odletela.

«Hu-hu! Uuh!» sta se obe sovi čudili in govorili, da so jih slišali golobje v sosedovem golobnjaku. «Ali ste že čuli, ali ste

že čuli? Uuh! Živi kura tu v bližini, ki si je vse perje izpulila radi petelina. Zmrzovala bo, če že ni zmrznila! Uuh!»

«Kje, kje?» so grulili golobje.

«Na sosednjem dvorišču! Jaz sem vse to skoraj s svojimi očmi videla. Ni dostojno, kaj takega praviti. Toda vse je čista resnica!»

«Resnična, resnična je vsaka beseda,» so grulili golobje in zleteli na dvorišče h kuram: «V bližini imamo kuro, nekateri menijo, da sta dve kuri, ki sta si izpulili vse perje, samo da nista taki kakor ostale kure in da tako razdražita petelina. Nevarna igra, lahko se prehladita in umrjeta v ognjenci. Sicer pa sta tudi že umrli!»

«Vzbudite se, vzbudite se!» je zapel petelin in zletel na leseni plot. Sen mu je tiščal še vedno v očeh, kljub temu je krehal:

«Pet kur je bilo,» se je govorilo, «vseh do petelina. Izpulile so si bile vse perje. Ni lep dogodek, toda v svarilo naj gre vest o tem dogodku naprej!»

«Naj gre naprej!» so zapiskali netopirji, zakokodakale kure in zapeli petelini. «Naj gre naprej!» In tako je šla vest o tem dogodku od kurnika do kurnika in je slednjič prišla do kurnika, od katerega je bila v prvem začetku izšla.

«Pet kur je bilo,» se je govorilo, «vseh pet si je izpulilo perje, da so se prepričale, katera med njimi se je najbolj shujšala iz ljubezni do petelina. In nato so si jih dajale s kljuni, da je tekla kri, dokler ni padlo vseh pet na tla. Kaka sramota za njihove družine, kaka izguba njihovemu lastniku!»

In kura, ki ji je bilo odpadlo pri večerni telesni negi belo peresce, ni več spoznala svojega lastnega dogodka, in ker je bila spoštovana kura, je dodala: «Jaz zaničujem te kure! Toda še več je takih! O tem pa ne smemo molčati, in jaz sem zato, da pride vsa stvar v časopisje, da se raznese po vsej deželi: to so zaslužile one kokoši, to so pa tudi zaslužile njihove družine, ki so jih tako vzgojile!»

In tako je prišla zadeva v časopisje, tiskala se je in vse je gola resnica: iz malega peresca se lahko naredi pet celih kur.

Po Christianu Andersenu.

Kuharska

Mi pa danes kuhamo
od mušice stégence,
od komarja rebrce,
dolge polževe rogé,
božje špelice nogé...
Kadar bo vse skuhanu

in na mizo znóšeno,
bomo povabili vas,
dobro pogostili vas,
jedli, pili štiri dni,
štiri dni in pet noči...

Rađivoj Rehar.

Bela srajca

Med našim in Francozom je nastala vojna. Na vojsko pa je moral tudi že neki naš oženjen mož, Ivan Zornik. Ko se je poslavljajal od svoje ljube žene, mu reče ta: «Dokler bo ta tvoja srajca bela, do tedaj ti bom tudi jaz zvesta.» — Ivan Zornik pa ni imel sreče v vojni; sovražnik ga je ujel in odpeljal na jug v obmorsko mesto, vtaknil v ječo in čakal priložnosti, da ga proda v Afriko. To se je le prekmalu zgodilo; kupil ga je bogat Turek iz Egipta. Ta bogati Turek je pa imel več sužnjev, na katere so pazili priganjači, da so pridno delali. Ubogi sužnji so morali veliko prestradati; pa tudi preteпали so jih priganjači za vsak pregrešek, ker se jim niso prav nič smilili; skratka, huje se jim je godilo, kakor pri nas živini.

Priganjač je posebno zavidal Ivana Zornika, ker je ime vedno belo srajco, pa naj je še tako nesnažno delo opravljal in se pri tem potil. Z njim ni imel priganjač prav nič usmiljenja: zmerjal ga je in mu dajal prav grde priimke; pretepal ga je, da se je smilil še svojim sotrpinom; čimbolj je bilo delo umazano, prej ga je odločil Zorniku; srajco mu je pomočil v blato, da bi mu jo le umazal. Pa ves priganjačev trud je bil zastonj: srajce mu ni mogel umazati, srajca je bila vedno bela. Tudi bogati Turek je opazil, da ima Zornik vedno belo srajco; večkrat se je posmehoval priganjaču, ker mu ni mogel umazati srajce.

Nekega dne se je kazal priganjač Ivanu Zorniku posebno prijaznega; nalagal mu je lažja dela in tudi boljše hrano mu je dal kakor drugim sužnjem. Zvečer ga pokliče k sebi ter ga jame izpraševati, kako je to, da ima vedno belo srajco, pa naj dela še tako nesnažno delo. Ta ni slutil nič slabega; zato mu je vse po pravici povedal, zakaj ima tako belo srajco in tudi natanko povedal, iz katerega kraja je in kje je ta kraj. Ko je priganjač vse zvedel, kar se mu je zdelo potrebno za njegov namen, je šel in vse povedal svojemu gospodu, kakor je slišal. Turek pošlje priganjača na Zornikov dom, da mu zmoti ženo.

Ko pride priganjač v Zornikov rojstni kraj, jo krene v krčmo, pozveduje po njegovi ženi in pošlje dečka po njo. Ta pride, ker je mislila, da bo kaj zvedela o svojem možu. Le na vse načine jo je motil priganjač in ji prigovarjal, da bi šla z njim, kjer se ji bo prav dobro godilo. Vse sladke besedice in lepe obljube niso nič pomagale; ona je ostala zvesta svojemu možu. Drugo jutro gre od njega, se preobleče v moško obleko in se vrne v krčmo z goslimi pod pazduho in začne gosti in peti. Priganjač je ni spoznal, ker je bila ostrizena; pač pa se mu je zelo priku-

pila z godbo, petjem in govorjenjem. Priganjač prosi godca, naj bi ga spremil k Zornici in ji prigovarjal, naj bi pozabila moža in naj se oprime priganjača. Ko stopita v hišo, vprašata taščo po nevesti; ta pa jima pove, da je ni od prejšnjega večera domov. Tudi taščica ni prepoznala neveste preoblečene v godca. Zdaj je priganjač obupal, da bi si pridobil naklonjenost Zornikove žene, obrne se k godcu in ga prosi, naj ga spremlja v Egipt in mu dela kratek čas na poti. «Zakaj bi ne šel,» pravi godec; «samo da mi daste spremljevalca nazaj v Evropo, ker ne znam dobro poti; pa tudi kratkočasil bi me kaj na poti.»

In godec je šel s priganjačem in ga vso pot razveseljeval. Ko sta prišla v Egipt, reče priganjač svojemu gospodu: «Gospod! žene nisem mogel premotiti. Ko je spoznala, da jo hočem premotiti, se je skrila, da je nisem mogli več najti. Na pot pa sem vzel tega godca, da me je kratkočasil na poti z godbo, petjem in s šalo.» Turek je ukazal godcu, naj katero zagode, da bo videl, če zna kaj prida. Godec je godel tako lepo, da se je na prvi hip prikupil Turku, nakar ga je obdržal pri sebi. Godec je mnogokrat godel Turku v sobi, odkoder se je videlo na vrt. Od tu je le premnogokrat videla žena, kako je pretepal priganjač njenega moža. Nji se je pri tem neusmiljenem delu vselej milo storilo v srcu in so ji jele solze polzeti po licu, da se je morala proti zidu obrniti, da bi kdo tega ne opazil. Turek je večkrat videl godca žalostnega in zamišljenega; zato ga vpraša, česa mu manjka. Godec mu pove, da se mu toži po domu.

Ko se je ženi zdelo, da je le predolgo v Egiptu, reče Turku, da bi se rada vrnila domov. Turek jo nerad pusti domov, ker ne bo imel več zabave. Hotel je pregovoriti godca, da bi še ostal; pa ker ta ni maral ostati, mu ukaže odbrati spremljevalca in mu da tudi precej zlata na pot. Ona je pa odbrala svojega moža kot spremljevalca, se mu pa ni dala spoznati. Priganjač je bil zelo zadovoljen, da je odbral godec Zornika, moža z belo srajco, ker ga ni mogel videti zaradi nje, pa mu je tudi gospod mnogokrat oponašal, da ne more sužnju srajce umazati.

Godec je vso pot veselo godel in bil ves vesel; a spoznati se ni dal. Ko sta prišla v domači kraj, je krenil godec v krčmo in Ivan Zornik z njim. Tu sta bila ob noč; a godec je vstal, ko je Zornik zaspal, in šel na svoj dom, kjer se je zopet preoblekel v žensko obleko. Ko vstane drugo jutro Ivan Zornik, se odpravi na svoj dom. Tu sreča najprej mater in jo vpraša po ženi. Mati mu

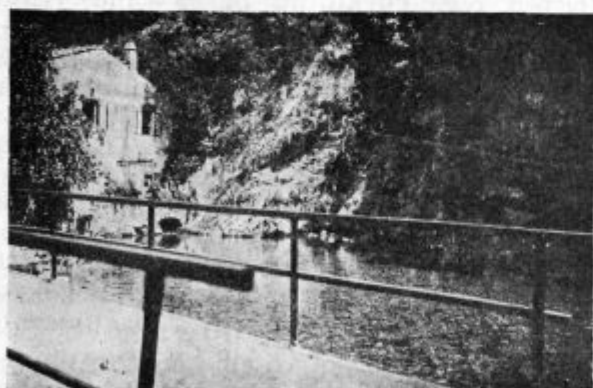
pove, da je že več ko leto dni ni bilo domov; pa nič ne ve, kod se je klatila. Sinoči se je pa zopet vrnila. Sin je ves jezen zgrabil ženo in jo vrgel psom, da jo raztrgajo. Psi se je pa ne dotaknejo. Prosila ga je, naj ji odpusti, kar je bila naredila; pa ni nič zaleglo.

Ko mu pa žena pove, kod je hodila, kaj je delala, koliko je trpela in kako ga je rešila, poklekne, mož pred njo in jo prosi odpuščenja.

Pripovedka, slišal na Temljinah, I. Kenda
(Prim. Joh. Gabr. Seidl: Das Pilgerhemd)

Veliki slap ob izvihu Hublja
(Fot. Brajnik - Ajdovščina)

Izvir Vipave
(Fot. Brajnik - Ajdovščina)

Cerkev sv. Jurija na Kneži
(Fot. Seljak - Podmelec)

Neusmiljena grofica

Zlahtna gospa bolna leži,
žlahtna gospa milo ječi.
K sebi kliče dekle svojé:
«Le sem, le sem, dekle mojé!
Pojdite gledat, kaj na stehi šumi,
po noči, po dnevi miru mi ni!»

Dekle pri priči gledat hité,
kakšne stvari se na stehi godé.
Prisopejo naglo, prihrópé,
žlahtni gospe v en glas sporočé:
«Na naši stehi nič drugega ni,
le polno črnih orlov sedi,
jim kremplji železni tako šumé,
iz kljunov jim rdeči plameni goré.»

Zlahtna gospa zavpije: «O joj,
o joj mene in trikrat sprejoi!
Moja duša je že prekleta,
v nebo ne bo nikdar vzeta.»

Zlahtna gospa bolna leži,
žlahtna gospa milo ječi.
K sebi kliče hlapce svojé:
«Le sem, le sem, hlapci trijé;
pojdite gledat, kaj delajo,
kaj na naši tlaki delajo!»

Gledat gredo, kaj delajo,
kaj na njih tlaki delajo.
Suhe roké v nebo držé:
«Reši nas, Bog, nadloge té!»

Hlapci se vrnejo k žlahtni gospé,
kar so videli, vsak jim pove.
Zlahtna gospa zavpije: «Gorjé,
dvakrat in trikrat gorjé!
Moja duša je že prekleta,
v nebo ne bo nikdar vzeta.»

Zlahtna gospa bolna leži,
žlahtna gospa milo ječi.
K sebi pokliče kelnarce tri:
«Le sem, le sem, dečle mojé!
Pojdite po vina najslajšega,
točite iz soda najmlajšega!»

Šle so po vina najslajšega,
točile iz sodca najmlajšega.
Na sodcih sedita škrata dva,
na glavi vsak rdečo kapo ima;
železen krempelj vsak v sodec tišči,
plamen rdeč jima iz ust gori.

Kelnarce pridejo k žlahtni gospé,
kaj so vse videle, ji govoré.
Zlahtna gospa zaihti: «Strašno,

trikrat strašno, pó meni bo!
Moja duša je že prekleta,
v nebo ne bo nikdar vzeta.»

Mojškre stoje okrog žlahtne gospe,
še jo napravljajo, ji govoré:
«Oh, kaj vam pravimo, žlahtna gospa,
da bi po mašnika ktera šla,
po namestnika božjega žegnanega;
da bi se spravila z Bogom nocoj,
da bi vam našla duša pokoj.»

Žlahtna gospa le milo ječi,
žlahtna gospa tako govori:
«Kaj bi se z Bogom spravljala,
kaj bi tako se poslavljalala!
Nisem po krivem prisegala,
nisem se z Bogom kregala.
Drugega nisem storila na svet',
le umorila sem hlapcev devet,
hlapcev devet in dekel deset.
In pa ubogega kmetiča,
ki je prinesel davek plač'vat,
krajcarja enega mogel ni dat',
sem globoko v dno ječe zagnala,
nanj pozabila, mu jesti ne dala.»

Žlahtna gospa kvišku zleti,
kvišku zleti, strašno zakriči:
«Pojdi sem, pojdi sem, valpet moj,
stopi v globoko ječo takoj,
kaj moj kmetič počne, mi poglej,
kaj moj kmetič počne, mi povej!»

Valpet v globoko ječo hiti,
v črnem kotlu leži kup kosti,
na vsaki koščici lučka gori,
od kupa je planil golobček bel,
kot sveti Duh je v nebo zletel.

Valpet se vrne k žlahtni gospe,
kakor je videl, vse ji pove:
«V črnem kotlu leži kup kosti,
na vsaki koščici ena lučka gori,
od kupa je planil golobček bel,
kot sveti Duh je v nebo zletel.»

Žlahtna gospa še bolj zakriči:
žlahtna gospa strašno zaječi:
«Joj mene in trikrat gorjé,
moja duša že pogubljená je,
moja duša v nebésa ne sme!»

Tole izreče, že dušo spusti,
skozi vsako okno en vrag hiti;
za dušo se trga črna tolpa vsá,
kdo jo bo nesel na dno peklá.

Fran Žgur

Pesem jezdecev

Sije solnce, sije
na zelene griče,
mi pa osedlali
svoje smo konjiče,
Hija-hoja-hoj...

Kjer po bregu cesta
vije se iz mesta,
tam se utaborimo,
hiše naredimo,
hija-hoja-hoj...

Gledala bo mama,
ko bo reva sama
in strmél bo oče:
«Saj to ni mogoče!»
Hija-hoja-hoj...

Sije solnce, sije
na zelene griče,
mi pa osedlali
svoje smo konjiče,
Hija-hoja-hoj...

Radivoj Rehar

Umjerenó je prsi valovanje

Umirjeno je prsi valovanje,
ob meni vzplul svetlobe poln je dan,
so misli kakor valčkov šepetanje,
je mir življenja moj objel pristan...

Razumem rož opojnih govoricé
in ptic razumem spev krasán, sladák:
kot mavrica sem vzbočen nad vodice,
ki vdihnil jim je barve zlat oblak...

Fran Žgur.

Jubileji odličnih mož.

Ob štiristoletnici Emanuela Filiberta Savojskega

Pred štiristo leti, 8. julija 1528. l., se je rodil savojskemu knezu Karlu III. sin Emanuele Filiberto. Z vztrajnostjo in srčnostjo je Emanuele Filiberto, ta odlični sin Savojske hiše, delal tekom svojega življenja tako za svojo deželo, da se po pravici imenuje drugi ustanovitelj Savojske monarhije.

Kneza Karla III. je nasledovala nesreča za nesrečo. Francozi so zasedli v letu 1536. Pijemont. Dolgoletne vojne med dvema naj-

mogočnejšima vladarjema Evrope, med nemškim cesarjem Karlom V. in francoskim kraljem Francom I., so pritiskale ubogo pijemontsko deželo sedaj z ene, sedaj z druge strani. Knez Karel III. sam je umrl nesrečne smrti. Ni bila zato vesela mladost mladega kneza Emanuela Filiberta. Ker je bil slabotnega zdravja, se je moral utrjevati v gibanju na prostem. Kot tretji sin je bil namenjen za duhovniški stan in mu je papež Klement VII. že zagotovil kardinalsko mesto. Pomrli pa so mu vsi bratje in se je zato moral oprijeti vojaškega stanu. Že s trinajstimi leti je hotel spremljati cesarja Karla V. na njegovem pohodu v Alžir, ob sedemnajstem letu je pa dosegel vstop v vojaško službo ter se povzpел v službi Karla V. do enega največjih vojskovodij svojega časa. Eno največjih in najslavnejših njegovih dejanj je njegova zmaga nad Francozi v zgodovinski bitki pri Quintinu. Z mirom, sklenjenim v Château-Cambrésis, je bila dana tudi knezu Emanuelu

Filibertu možnost, vrniti se v svojo deželo, ki je toliko let ječala pod tujim jarmom. Z vso silo se je vrigel na delo. Reformiral in reorganiziral je vojsko ter ustvaril celò malo mornarico proti morskim roparjem. Razruvane državne finance so se za časa njegovega vladanja popravile, prestrašeno kmetsko ljudstvo se je zopet vrnilo k svojemu delu, povsod sta vzcveteli industrija in trgovina.

Mladoletni Emanuele Filiberto v kardinalski obleki.

Žal, da ni mogel knez dolgo nadaljevati svojega obnovitvenega dela. 30. avgusta l. 1580. so hudi napadi mrzlice neizprosno ustavili delavno življenje velikega Savojskega kneza.

Štiristo let po njegovem rojstvu je drug Savojski princ, vojščak kot on, zmagovit kot on, knez d'Aosta s sledečimi besedami označil osebnost velikega Emanuela Filiberta:

«Vseboval je on v sebi celo Domovino, kadar je bila Domovina šele zarja zanj.»

Poslanec dr. Josip Wilfan — petdesetletnik.

30. avgusta 1928. je slavil petdesetletnico svojega rojstva naš zastopnik v rimskem parlamentu poslanec dr. Josip Wilfan.

Rodil se je l. 1878. v Trstu kot najmlajši sin inženerja Josipa Wilfana, ki je tedaj pri pomorski vladi nadzoroval velike gradnje v

ši učitelj. Ko je l. 1908. otvoril lastno odvetniško pisarno v Trstu, je bil že dobro znan našemu ljudstvu, zlasti po svojih nastopih v volilni borbi l. 1907. — L. 1909. je bil prvič, l. 1913. pa v drugič izvoljen v tržaški mestni svet in deželni zbor. L. 1910. je postal pred-

tržaškem pristanišču. Mati Gabrijela je bila hči tržaškega trgovca Jugovića. Najprej se je šolal mladi Wilfan v nemških šolah v Trstu. Ko pa je bil njegov oče l. 1890. službeno premeščen v Dubrovnik, je prestopil na tamošnjo hrvatsko gimnazijo, ki jo je l. 1896. dovršil z odličnim uspehom. Po končanih pravnih študijah na Dunaju je postal dr. Wilfan l. 1901. koncipijent pri odvetniku in poslancu dr. ju Matku Laginji v Puli, ki mu je ostal v večnem spominu kot najbolj-

sednik trž. političnega društva «Edinost». Načeloval je z največjim uspehom raznim drugim prosvetnim in gospodarskim ustanovam. L. 1921. je bil izvoljen obenem s štirimi drugimi tovariši slovanske narodnosti v rimski parlament. Po volitvah l. 1924. ga je zopet poslalo tja ljudstvo, tokrat le v družbi dr. ja Besednjaka.

Z neverjetno marljivostjo in neumornostjo se je posvečal dr. Wilfan svojim dolžnostim kot poslanec in član raznih naših usta-

nov. Premnogokrat ga je zasačila jutranja zora sedečega še pri delu za pisalno mizo. Pri tem je celo preziral dejstvo, da se mu je vid oslabil do skrajnosti. In tudi ko so ga zadeli najhujši udarci v družinskem življenju, se ni odtegnil svojim dolžnostim.

Potom takozvane Interparlamentarne unije je prišel v stike z zastopniki manjšin v drugih državah in po svojih sposobnostih in svojem znanju, zlasti pa po polnem obvladovanju cele vrste jezikov je bil predestiniran za predsednika kongresov manjšin.

Velezaslužnemu petdesetletniku naše častitke in naša zahvala!

Oton Župančič

(Ob 50-letnici rojstva.)

Med Slovenci nimamo primera, da bi ves narod tako cenil, tako poznal in tako priznaval kakega še živečega pesnika, kot cenimo in priznavamo danes Otona Župančiča.

Pesnik je bil rojen dne 23. januarja leta 1878. na Vinici v Beli krajini kot sin tamkajšnjega učitelja. Šolal se je v Novem mestu in v Ljubljani; pozneje je študiral na Dunaju, kot domači učitelj pri neki rodbini je tudi potoval; potovanje ga je mikalo tudi pozneje. Kmalu po smrti Antona Aškercu mu je podelila ljubljanska mestna občina službo rotovškega arhivarja, pozneje pa je sprejel mesto gledališkega dramaturga in slednjič gledališkega dramskega ravnatelja. S svojo družino živi stalno v Ljubljani, od koder z bistrim očesom zasleduje vse po-

jave slovenskega in jugoslovenskega kulturnega življenja.

Slovenci smo dosegli visok pesniški zalet pred kakimi sto leti, ko je Prešeren zapel svoje neminljive lepe pesmi. Za njim je prišlo več pesnikov, ki jih po vsej pravici slavimo, a se po svoji globini, sili in širokosti nihče ni tako približal Prešernu kot naš Oton Župančič.

Ko je nastopil Oton Župančič, je bilo v naših pesniških gajih pusto. Stari pevci so odpeli, novejši so bili le jecljavci. Tista doba je bila po svoji globoki siromašnosti neka-ko podobna naši. Skozi evropske gaje je zazvenela nova pesem, ki je znova uveljavila intimnost duše. Novim pesnikom se ni zdelo važno, če je pesem ritmična ali rimana, važno je bilo to, ali ima pesnik kaj tehtnega povedati in kako bo to povedal. Temu pesništvu se je priključila takrat nastajajoča slovenska «moderna», Murn in Kette, Cankar in Župančič. Prva dva sta morala umreti, še preden sta dozorela, Cankar je opustil verz in se posvetil prozi, Oton Župančič pa je ostal pesmi zvest.

Prva Župančičeva knjiga je bila «Čaša opojnosti». Občinstvo je sprejelo knjigo z nezaupanjem, le mladina je bila navdušena zanjo. Ta knjiga je pokazala vse vrline, ki so se razvile v naslednjih letih: nove krepke misli, drznost v obliki, čistost in klenost v jeziku. Pesniku je bila ljubezen največja zagonetka, skušal jo je reševati čuvstveno na pesniški način. Pa ni nič mehkužen, preveč je zdrav, zato gleda v svet pogumno in veselo.

Ta pogum in veselost sta bila že podlaga za njegovo drugo zbirko «Čez plan». Med to in med prejšnjo zbirko se je naredil v pesniku velik preobrat. Poet je v prvi knjigi še plah, v drugi je odrasel, življenski. Prišla so leta dozorevanja, odnos do večno ženskega se je poglobil. Ni mu več le čutno vprašanje, duša je, ki ga s svojimi težkimi silami vznemirja. Obzorje se mu razširi, pesnik stopi iz sebe in se razgleduje po širnem svetu, motri ga, vrednoti in obsoja. Ivan Cankar je pisal o tej zbirki: «Jedva vsakih dvajset let dobimo Slovenci knjigo take cene». Preveč bi bilo, da bi se spustili v naštevaje posameznih lepot in vrlin te zbirke.

Tretja zbirka so bili «Samogovori». Svet se je umaknil pesnikovim očem, ki so obrnjene vase. V njem je dozorel mož, ki je trudoma iskal in končno našel svojo podobo. Njegovo razmerje nasproti svetu je čisto in jasno, brez strasti, vedro in mirno. Ljubezen ženske je tiha harmonija, ni več viharjev, duša je uravnovešena, pesnik je dosegel najvišjo stopnjo, približal se je modrijanu. Misel mu razriva čelo, a tudi v najbolj črnih mislih najde zavetja v samem sebi. Naj omenimo le še «Dumo», to naj-

bolj slovensko pesem med slovenskimi pesmimi, v kateri sta stisnjeni vsa naša radost in bol. Globoka je in vendar taka, da jo lahko vsak preprost človek razume.

Po «Samogovorih» je nastal v pesnikovem delu premor. Med svetovno vojno se je pesnik približal otroški duši in ustvaril «Cibana» in «Sto ugank». Zadivili so ga mistični in metafizični problemi; iz njih je nastala povojna zbirka «V zarje Vidove». V tej zbirki so tudi nekatere slovenske socialne in nacionalne pesmi. Je pa še nekaj pesmi, ki niso izšle v nobeni knjigi; te so važne radi tega, ker tvorijo prehod k dramatiki.

Dramska pesnitev «Veronika Deseniška» je njegov oderski prvenec, ki ima obilo pesniške lepote v sebi. Naj omenimo še satiričen epos «Jerala», ki ga je pesnik že pred leti začel, a ga do danes še ni dokončal.

Oton Župančič je mojster slovenskega jezika. Baš to ga je usposobilo, da je naš najboljši prevajalec; njegovi prevodi so prave mojstrovine. Naj prevaja iz kateregakoli jezika, človeku se zdi, kakor bi bral izvornik.

Poleg tega je napravil veliko dobrega tudi kot dramaturg glavnega slovenskega dramskega gledališča. On ustvarja naš oderski jezik, gradi slog slovenske igralske umetnosti. Uspehi so že vidni.

Obseg Župančičeve osebnosti je širok, brezbrežen, njegovo delo je postalo narodno, last celokupnosti, zato ni čuda, da je njegova petdesetletnica našla toliko pristrčnega odmeva. Petdesetletnik je še čil in veder ko mladenič, še stoji kot sejalec in seje nova semena. Bog mu daj še obilo sadov!

Silvin Sardenko

(Ob 50-letnici rojstva)

Sredi meseca junija je obhajal na tih in skromen način petdesetletnico svojega rojstva naš prvi religiozni pesnik.

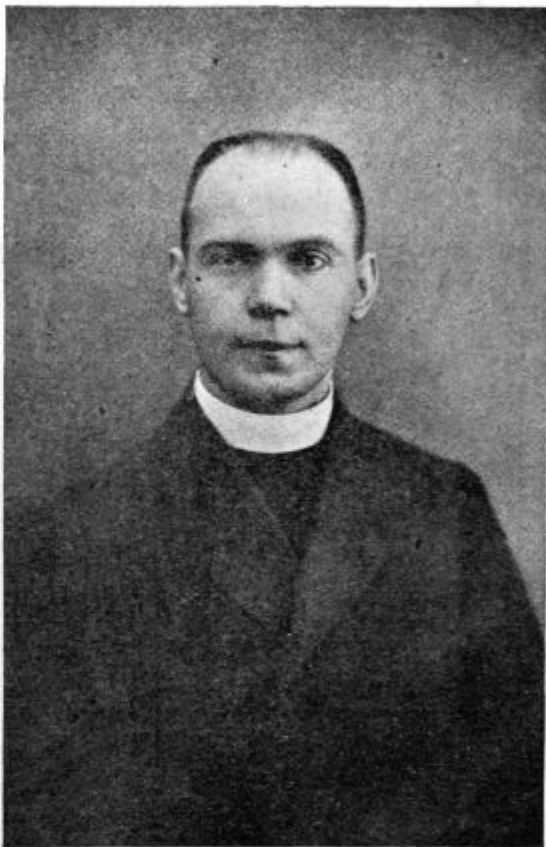
Njegovo pravo ime je Alojzij Merhar, pesniško ime Silvin Sardenko si je nadel že zelo zgodaj in mu je ostal do danes zvest, redki ga poznajo pod pravim imenom. Rojen je bil dne 15. junija leta 1878. na Ježici pri Ljubljani. Pestra slika te idilične vasi na Posavju gleda iz njegovih pesmi z vso ljubeznijo spomina opletana. Vas z gredicami jo imenuje, cerkvice na gori se spominja, bele ceste in valujočih žit, večerni ave mu s tiho pesmijo polni srce.

Bil je kmetske matere sin, ene tistih mater, ki imajo tako bogato dušo, da lahko kljub vsakdanjim skrbem prepevajo od jutra do večera. Sardenkova mati je bila cerkvena pevka, v njenem spominu je bila cela zakladnica narodnih in cerkvenih pesmi, znala jih je menda kakih pet sto na pamet. Iz te bogate žive zakladnice je zajemal Sar-

denko, ko je bil še majhen in se je navduševal za lepo pesem.

Deček je bil nadarjen, namenili so ga za duhovnika. Poslali so ga v ljubljanske šole. Tam se je seznanil z mladim pesnikom Kettejem, ki je s svojim tovarištvom ugodno vplival nanj. Poleg tega je rad prebiral sveto pismo in narodne pesmi raznih narodov. Sam priznava, da se je pri narodni pesmi mnogo učil, kar se mu prvi hip pozna. Brai je tudi druge takrat znane svetovne pisatelje.

Pesniški talent se je zbudil zelo zgodaj v njem. Prve pesmi je poslal v «Vrtec», po-

zneje v «Ljubljanski zvon». Po Kettejevi smrti je stopil med sotrudnike «Doma in sveta», ki mu je še danes zvest; piše tudi za «Mladiko».

Njegova najznačilnejša zbirka je bila v «V mladem jutru». V tej zbirki se je Silvin Sardenko že pokazal z vsemi vrlinami mehkega, liričnega pesnika. Dobro so tudi njegove zbirke: «Roma», ki je nastala za časa njegovega bivanja v Rimu, «Nebo žari», ki prinaša pesmi vojnega žanra in «Dekliške pesmi», v katerih se je pesnik intimno uživel v boli in sladkosti dekliške duše v različnih dobah njene starosti.

Pesnik je rastel z «moderno», a v notranjem pogledu nima njene svojstvenosti. «Moderna» je bila revolucionarna, Sardenko pa je miren, uravnovešen. Le vnanja oblika

pesmi, ki je prosta, a vedar čedna, uglajena, zvočna, nas nekoliko spominja na njegove sodobnike. Njegova največja oblikovna vrlina je baš čistost in zvočnost stiha. Trdega verza sploh ne zna napraviti; kar se tega tiče, so vse njegove pesmi enako dobre.

Silvin Sardenko je naš prvi nabožni pesnik. Sam pravi, da mu nihče ne more šteti v zlo, če nosijo njegove pesmi znamenje svečeništva na sebi, ker je duhovnik. Kdo bi mu štel v zlo? Pesnik poje kakor misli in čuti, sicer bi ne bil pesnik. Njegovo nabožno čuvstvovanje je bolj splošno kot osebno, iz njegove pesmi gleda pobožnost naše vasi, doživljena zavestno in s čutom za vse njene lepote; v njegovih verzih srečujemo naša znamenja in naše cerkvice, domače in cerkvene pobožnosti, bolj vnanji kot notranji izraz verskega dogajanja. Vsepovsod najdemo pri njem rahle sledove Marijinih stopinj. Lahko bi ga imenovali Marijinega pesnika.

Spisal je deset knjig, navedli smo le glavne. Vse knjige ne nosijo pečata trajne vrednosti na sebi, vendar nam je pesnik ustvaril častno vrsto večnih lepot, za katere mu moramo biti hvaležni.

Vinko Vodopivec

(Ob 50-letnici rojstva)

Vinko Vodopivec je bil rojen dne 16. januarja leta 1878. v Ročinju, kjer je bil njegov oče učitelj. Doraščal je v Podgori, kamor je bil njegov oče premeščen. Veselje

do glasbe ga je objelo že zelo zgodaj, kot dvanajstletni deček je že spremljal petje v podgorski cerkvi.

Vstopil je v gimnazijo in doraščal v deškem semenišču, kjer je našel obilo prilike za učenje glasbe. Pokojni Danilo Fajgelj mu je pokazal s svojo večjo roko pot

v glasbeni svet, v kolikor je pozneje s svojim učenjem sam ni našel.

Po končani gimnaziji je stopil Vinko v bogoslovje, leta 1901. je pel novo mašo. Bil je za kaplana v Črničah in še prej v Kamnjah. Od leta 1907. nadalje je za vikarja v Kronbergu pri Gorici. Med svetovno vojno je bival kot begunec v Cerknici pri Rakeku. Ko se je vrnil, je začel v barakah novo življenje. Vinko Vodopivec je med svojimi Kromberžani že celih ena in dvajset let.

Radi metodike in optimizma, ki veje iz njegovih del in ki se tako prilega našemu ljudstvu, radi lahkote, s katero je mogoče izvajati njegova dela, je med nami tako priljubljen kot nihče izmed domačih skladateljev. Njegove pesmi pojejo povsodi, v cerkvah in na veselicah, na vaseh in v salonih.

Vinko Vodopivec je plodovit skladatelj. Ustvarja z veliko lahkoto. Po svoje zaklade je segel v narodno pesem, zato je tudi sam ponarodel. Njegovih skladb je veliko število, preveč bi bilo, če bi jih hoteli naštevati. Nekateri naši čitatelji jih predobro poznajo. Naj omenimo le, da je večina njegovih skladb cerkvene vsebine, toda tudi svetnih pesmi je zelo mnogo med njimi. Obilico del hrani skladatelj v rokopisu.

Ne pozabimo, da je petdesetletnik Vinko Vodopivec napisal v prvi dobi obstoja «Goriške matice» celo vrsto člankov iz glasbenega življenja za naš Koledar. On usluge nikoli in nikomur ne odreče, zato ima tudi obilo naklonjenih duš, ki mu ob jubileju želijo še veliko let življenja in še mnogo uspehov.

Lev Nikolajevič Tolstoj

(Ob 100-letnici rojstva)

Vsa Rusija, ves kulturni svet je praznoval stoletnico rojstva enega največjih mislecev in pisateljev, kar jih je dalo nebo človeštvu — Leva Nikolajeviča Tolstega.

Tolstoj je bil rojen po našem koledarju dne 10. septembra leta 1828. v selu Jasna poljana v turski guberniji na Ruskem. Bil je sin ruskega plemiča. Mladi Tolstoj ni užival dolgo materine ljubezni; ko je bil dve leti star, mu je smrt ugrabila roditeljico. Po njeni smrti sta ga vzgajali neka sorodnica in teta. V Tolstojevem devetem letu se je družina preselila z dežele v Moskvo. Tam mu je kmalu umrl oče. Nato so šli znova v Jasno Poljano, pozneje pa je šel Tolstoj v Kazan k neki teti, kjer je hodil tudi na vseučilišče. Izpite je dovršil na petrogradskem vseučilišču leta 1848.

Tolstoj je živel nato tri leta v svojem rodnem selu, nakar je vstopil v topničarski polk, ki je bival na Tereku. Tam je ostal

do začetka vojne med Rusijo in Turčijo. Med vojno je prevzel poveljstvo gorske baterije, bil je navzoč pri zavzetju Sevastopola.

Po končani vojni je Tolstoj leta 1856 pustil vojno službo in prišel v Petrograd, kjer so ga sprejeli z zanimanjem kot pisatelja in udeleženca rusko-turške vojne. Kmalu se je seznanil z imenitnimi osebnostmi ruske literature. Petrograjsko življenje

1859. pa «Tri smrti» in «Družinska sreča». Tolstoj je mnogo razmišljal. Prišla je doba, ko je dvomil nad umetnostjo. Baš v tistem času pa je napisal svoj največji roman «Vojna in mir». Kmalu za tem je izšlo njegovo drugo velikansko delo roman «Ana Karenina». Spisal je tudi več krajših povesti za ljudstvo. Eno prinašamo tudi v našem Koledarju. Zadnja njegova dela, ki razodevajo vso veličino Tolstojevega talenta, so: «Smrt Ivana Iliča», drama «Moč teme» in povest «Gospodar in sluga». Leta 1899. je izšlo poslednje večje delo Tolstega roman «Vstajenje». Takrat je imel pisatelj že sedemdeset let.

V nobenem ruskem pisatelju tistega časa se ni tako globoko izražala doba kot baš v Tolstoj. Bil je izmed vseh najbolj neusmiljeno dosleden, globok in radikalen. Nihče izmed njih se ni tako zelo približal demokratskim in narodnim idealom. Turgenjev pravi, da gleda Tolstoj za glavo nad vse svoje tovariše. On je spadal med tiste genialne prirode, katerim pusti vsak dojem življenja globok in neizbrisljiv sled. Ustvarjen je, da nosi v sebi vse bolečine svojega stoletja. Vsaki stvari hoče prodreti do dna.

Na vsak način je Tolstoj med vsemi letošnjimi jubilejniki na prvem mestu. Nanj ni ponosna samo Rusija, ampak ves kulturni svet.

Maksim Gorki

(Ob 60-letnici rojstva.)

Izmed vseh svetovnih pisateljev ima morda najbolj pestro življenje Maksim Gorki, ki je obhajal dne 15. marca šestdesetletnico svojega rojstva.

Maksim Gorki, po naše Grenki, čigar pravo ime je Aleksej Maksimovič Pješkov, je bil rojen leta 1868. v Nižjem Novgorodu. Njegov oče je bil slikar in tapetar. V četrtem letu je izgubil očeta, v sedmem letu mater. Ostal mu je le ded. Devet let je imel, ko je moral iti k nekemu čevljarju za vajenca. Ob prostih urah ga je ded učil brati. Takrat se že začenja njegovo potepuštvo, hodil je od gospodarja do gospodarja, iz kraja v kraj. Od čevljarja k stavbnemu risarju, nato k slikarju svetih podob, k nekemu tiskarju, k vrtnarju, postal je težak na ladji, prišel v ladijsko kubinjno, kjer mu je kuhar posojeval knjige. Hotel je iti v šolo, a ni imel denarja, zato je stopil v Kazanu v službo k nekemu peku. Znova ga je gnalo po svetu; bil je drvar, nosač, prodajalec sadja in kvasa, železniški čuvaj in tovarniški delavec. Pregarjala ga je misel na samomor, poizkusil se je umoriti, a je ozdravel. Po ozdravljenju je znova potoval križem Rusije. Končno je prišel kot pisar v odvetniško pisarno nekega Lanina, ki je zelo

je bilo takrat zelo pestro, kar je na Tolstojevega duha vplivalo zelo ugodno.

Leta 1856. je odpotoval v inozemstvo, da si ogleda evropski napredek, a to potovanje ga ni nič kaj razveselilo. Spoznal je, da ima Evropejec sicer kulturo razuma, da mu pa manjka kultura srca.

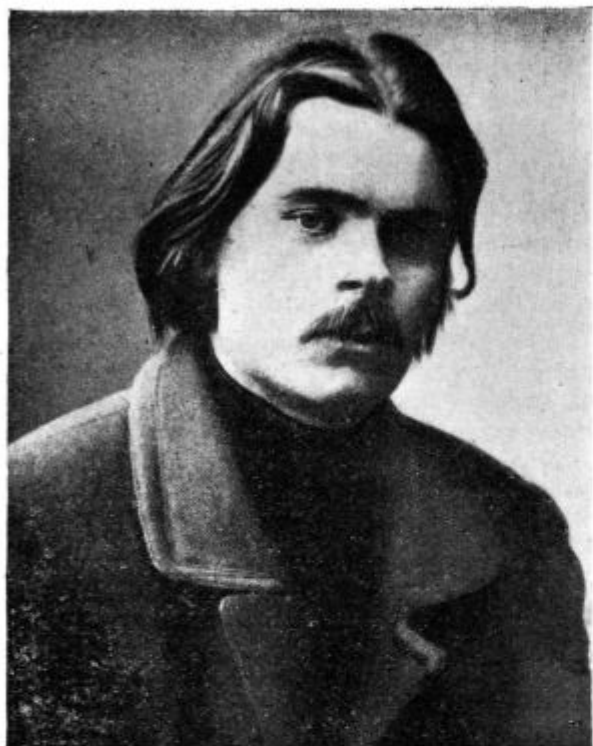
Ko se je vrnil v domovino, se je veliko bavil s šolstvom in njegovo preosnovo. Leta 1862. se je oženil s hčerjo nekega moskovskega zdravnika. Od tedaj se v njegovem življenju ni nič posebnega več pripetilo. Živel je deloma v Moskvi, deloma na Jasni Poljani. Vsak dan jasneje je spoznaval, da bogastvo in slava ne privedeta do sreče. Na Jasni Poljani je oral, v Moskvi je delal čevlje. Koliko je storil za posameznike dobrega, ni mogoče popisati.

Tolstoj je pisal mnogo. Prvi njegovi spisi so iz dobe, ko je bival kot vojak na Kavkazu. Takrat je napisal «Detinstvo», «Deštvo», «Napad», «Graščakovo jutro» in «Kazaki». Pozneje, ko je pustil službo, je napisal mračno povest «Dva Huzarja». Leta

skrbel za Gorkega, čigar nemirna noga se je takrat za nekaj časa ustavila.

Vendar Gorki dolgo ni miroval, znova ga je gnalo po svetu. Zapustil je pisarno in prepotoval polovico Rusije, preizkusil zelo mnogo in prišel v Tiflis, kjer je spisal svojo prvo povest «Makar Čudra». Pozneje je prišel domov, spoznal se je s pisateljem Korolenkom; pot v ruske liste mu je bila odprta. Ko je njegov talent potrdil še pisatelj Čehov, je bil na konju.

Od tega časa nadalje je pisal Gorki povest za povestjo. Preveč jih je, da bi jih na tem mestu naštevati. Leta 1905. se je udeležil revolucije in je moral bežati v inozemstvo. Obiskal je Ameriko, bil je v Parizu, nato je počakal na otoku pri Neaplju amnestije, ki ga je doletela leta 1913.

Tudi leta 1917. se je udeležil revolucije. Leta 1921. se je radi rahlega zdravja odpravil znova iz Rusije, bival je v Italiji. Jedva letos se je ob priliki jubileja znova povrnil v Rusijo, kjer so ga sprejeli z velikanskim navdušenjem.

Kdo naj ga sprejme z navdušenjem, če ne današnja Rusija? On je prvi opisoval nižje ljudi, proletarijat, mnogokrat je njegova umetnost služila v propagandne svrhe. On je veliko pripomogel, da je ruski duh vzorel za revolucijo. Poleg tega se je udeleževal revolucij tudi kot človek. Ječo je poizkusil večkrat. Toda ne časti ga kot pisatelja samo Rusija, ves kulturni svet se pridružuje čaščenju književnika, ki je ustvaril obilo lepih del in čigar namen je čist, kot je njegova umetnost čista:

«Vi morate soglašati z méno, da je dolžnost leposlovja pripomoči človeku, da spozna samega sebe, da se okrepi njegova vera v sebe samega, da se razvije lastno hrepenenje po resnici, da se bori proti tistemu, kar je slabega v človeku, in da vzbudi tisto, kar je dobrega v njem.»

Henrik Ibsen

(Ob 100-letnici rojstva)

Ta norveški dramatik našemu ljudstvu ni tako znan kot Tolstoj, vendar je že marsikdo slišal o njem ali pa je videl katero njegovih dram na odru.

Henrik Ibsen je bil rojen dne 20. marca leta 1828. v majhnem obmorskem mestecu Skienu. Njegovi predniki so bili pomorščaki in trgovci, ljudje, ki so se morali trdo boriti za svoj obstoj. Ibsen je imel šele šestnajst let, ko je njegov oče izgubil vse premoženje, moral je v lekarno za vajenca. Svaljkal je kroglice in delal pesmi, poizkusil se je tudi v pisanju drame. Ob prostem času je mnogo bral, rad je sanjari, a mrzil je vse, kar ga je obdajalo. Pred njegovimi očmi so lebdeli veliki junaki, sovražil je meščansko omejenost.

Pozneje je šel v Oslo, kjer je delal izpit, izdajal satiričen list in spisal dramo «Gomila», ki je njegov prvenec. Na Ibsenov talent so postali pozorni, zato so ga poklicali v službo k gledališču v Bergen. Tam je spisal po pogodbi po eno novo dramo na leto. Tedaj so nastale drame: «Kresna noč», «Gospa iz Ostrota», «Veselica na Solhaugu» in «Olaf Liljekraus».

Leta 1857. je prišel Ibsen k gledališču v Oslo. Naslednjega leta se je poročil. Tam je bival sedem let in spisal vrsto pomembnih dram: «Junaki na Helgolandu», «Komedijski ljubezni», «Pretendent za prestol». Občinstvo in kritika nista prenesla njegovega biča. Ponašala sta se tako, da je pisatelj užaljen

zapustil domovino. Šel je v Berlin, nato v Rim.

V tistem času je izvedel tudi ostali svet za njegovo ime. Pisal je svoje največje drame «Brand» in «Peer Gynt»; nato «Zveza mladine» in «Cesar in Galilejec». Kot svetovno znan dramatik se je preselil zopet v Oslo, kjer so ga sprejeli z vsemi častmi. Pisal in izdajal je dramo za dramo: «Stebri družbe», «Nora ali hiša lutk», «Divja raca», «Rosmersholm», «Gospa z morja», «Hedda Gabler», «Mojster Solnes», «Mali Eyolf», «John Borkman» in svoje zadnje delo «Če se mrtvi prebudimo».

Ibsen je razvijal v svojih delih probleme o socialnih in občečloveških razmerah sedanjosti. V pisanju dram pomeni pravo revolucijo, novo dobo, nihče ne more preko njega. Njegov vpliv na svetovno slovstvo je bil velikanski. Nekaj vpliva je imel tudi na izvirno slovensko dramatiko. Njegove drame so igrali že tudi pri nas. Njegovo ime ostane v zgodovini svetovne literature neizbrisno.

Jules Verne

(Ob 100-letnici rojstva)

Francoski pisatelj Jules Verne med nami ni docela neznan. Če kdo ni bral «Carskega slá», je morda prečital «Otroka kapitana Granta» ali «Skrivnostni otok», «Pet tednov v zrakoplovu», «Potovanje okoli sveta» ali kaj krajšega. Z eno besedo, pisatelja prištevajo med najboljše svetovne pisatelje, akotudi ga po svoji umetniški sili ne moremo prištevati v tisti visoki krog umetnikov kakor Tolstega.

S pisateljevim življenjem pa je nekaj čudnega. Francozi trdijo, da je bil Jules Verne rojen dne 8. februarja leta 1828. v Nan-

tesu. Poljaki pa pravijo, da Jules Verne ni Francoz, ampak Poljak, ki mu je bilo ime Juliusz Olszewicz in je bil rojen v mestecu Plocku blizu Varšave. Po prepirih z domačimi je zapustil dom in se napotil čez Dunaj in Trst v Rim. V Rimu je prišel v stik z nekimi Poljaki, ki so ga izšolali. Po raznih ovinkih je prišel v Pariz, kjer je dobil službo na borzi, a jo je kmalu zamenjal s peresom. Pozneje je pretrgal vse stike z domom in spremenil svoje ime. Domovinsko pravico mu je podelilo mesto Nantes. Vendar pa pravda o pisateljevem pokolenju ni še docela končana.

Leta 1863. je izšel njegov prvi roman «Pet tednov v balonu». Doživel je velik uspeh in priboril pisatelju znano ime. Pisatelj se je nato posvetil drami, a ni uspel. Vrnil se je znova k romanu. Njegovih del je množina, celih štiri in trideset zvezkov. Nekaj važnejših, ki so bili prevedeni tudi v slovenščino, smo že omenili.

Tip njegovega romana je fantastični naravoslovni roman. Svoje čitatelje je vodil na razne vožnje polne nenavadnih dogodivščin, a vse fizikalno motivirane. V vrsti romanov nas je vodil v prostranstva, na luno, kamor človek nikoli ne bo stopil; jedva v domišljiji si upamo z njim na pot. Tudi pod morskó gladino je šel in odkrival prava čuda; še to mu ni bilo zadosti, prodrl je v središče naše zemlje.

Vsa ta potovanja so opisana tako, da ima čitatelj vtis, da so pod gotovimi pogoji mogoča, ob enem pa je seznanil čitatelja z naravoslovnimi zakoni. Čitatelj radi tega ni imel samo zabave, ampak tudi znanstvene koristi. Ni čuda, da ga posebno mladina z užitkom in koristjo bere.

Jezero v dolini Tičaric (Fot. Janez)

Idrijska pri sv. Luciji. (Fot. Janez.)

Sveti trije kralji

V viharju mi okna žvenkečejo,
pred oknom mi konji rezgečejo...
«Hej, vstani, zaspani gospodar,
mi smo Gašper, Miha, Boltažar,
smo sveti trije kralji;
iz jutrovih smo dežel prišli,
neznani nam je kraj in trudni smo vsi,
mi bi radi tu nočevali.»

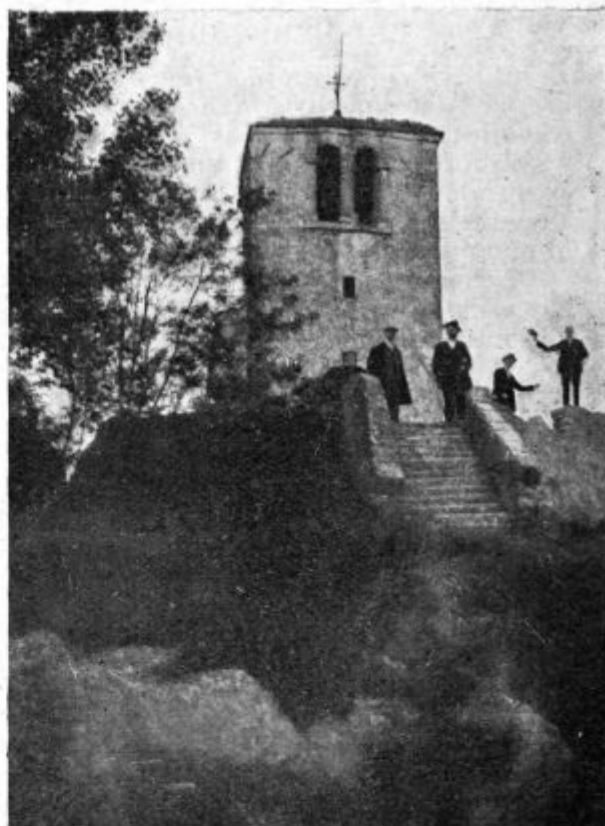
Konjiče v hlev, pa po vina v klet —
«Ajd v kuhinjo, ženka, brž peč in cvret!
Kaj so ti je tak raztrgal obraz?
Sveti trije kralji so danes pri nas —
poglej jih — za mizo sedijo!»
Na glavi se vsakemu krona blešči,
in Gašper na palici zvezdo drži,
od nje trije roglji štrlijo.

In on se k njim nagne zaupno med tem:
«Vi greste tja v mesto Betlehem?
In zvezda rogata vam kaže pot...
baš danes so pravili v cerkvi gospod...»
Sveti trije kralji sedijo,
na glavi se vsakemu krona blešči,
in Gašper na palici zvezdo drži,
a vsi trije molčijo...

«A kaj ne pokušate vinčeca nič?
Jaz nisem krčmar niti čifutski tič,
ne bojte se, jaz sem vam veren kristjan,
a cviček je moj trdovraten pogan —
Bog živi!» — a oni sedijo —
na glavi se vsakemu krona blešči,
šest vanj je uprtih steklenih oči,
a vsi trije molčijo.

«No, baba, obrni se vendar urno,
sveti trije kralji so lačni zelo,
sveti trije kralji hudo se drže —
sveti trije kralji — kaj hočete?» —
Sveti trije kralji sedijo:
velike votline so njih oči,
na licih mesa ne kože ni,
in vanj, in vanj strmijo...

In kot pri večernicah, kadar trije
kanoniki pred oltarjem kleče,
po cerkvi odmeva njih nizki bas,

Cerkvica sv. Martina na Brjah

vsi trije naekrat: «Saj vabil si nas!»
Le to — in potem molčijo —
na licih mesa in ne kože ni,
velike votline so njih oči —
tak do jutra vanj strmijo...

Oton Zupančič.

Pripomnja. Široko po Slovenskem je razširjena
vera v svete tri kralje: Kdor jih namreč časti in se jim
posti od prve mladosti, temu pridejo naznaniti tri dni
prej njegovo smrt. Jaz vem, da sem bil v Novem mestu
zelo žalosten in nesrečen, ker sem bil že prestar, da bi
mi bila molitev in post še kaj pomagala. Pozneje sem
zasledil isto vero tudi v slovenskem Štajerju.

Santa Cecilia

Lo mirno spi, Cecilija!
Saj nisem divji jaz Almahi,
le verzi moji tihi, plahi
ko mistična vigilija
nad grobom tvojim dihajo.

Pa se ne boj za lilijo!
Saj nisem jaz Valerijan,
da vzel bi cvet srebrnotkan.
Kako se meni smilijo
vso lilije pohojene.

Samo poljubil bi jo rad.
In z duhom tvojim prenapojen
odšel bi blažen i pokojen
v oskrunjen svet naznanjevat:
Kako je lep prečisti rod!...

Silvin Sardenko.

Škrbina iz Sedla. (Fot. Janez)

Justični umor

V Nižnjem Novgorodu je živel mlad trgovec, ki se je imenoval Aksenov. Imel je dve trgovini in hišo. Aksenov je bil lep človek s svetlimi lasmi in prikupnim vedenjem. V svoji mladosti je mnogo pil in je bil v takih slučajih zelo razbrzdani. Ko pa se je poročil, je opustil pitje skoraj docela.

Nekega dne je sklenil Aksenov iti v Kijev na sejmu. Ko je jemal od svoje žene slovo, mu je dejala žena:

«Ivan Dimitriovič, ne hodi danes; hude sanje sem imela.»

Aksenov se je smejal in menil: «Ti se bojiš, da bom na sejmu napravil kako neumnost.»

Žena je odvrnila: «Saj niti ne vem, česa se bojim. Toda v sanjah sem te videla, kako si prišel iz mesta, vzel klobuk z glave in tvoji lasje so bili vsi beli.»

Aksenov se je smejal znova: «No, to je dobro znamenje! Dobro kupčijo bom napravil in tebi kaj lepega prinesel.»

Nato je dejal še enkrat zbogom in odšel.

Na pol poti se je sešel z nekim znancem, s katerim sta stopila v isto krčmo. Tam sta povečerjala in legla vsak v svojo sobo, ki sta bili druga poleg druge, k nočnemu počitku. Aksenov ni spal trdno; ponoči se je prebudil. Da bi ob jutranji zarji lažje potoval, je prebudil voznika in mu naročil, naj vpreže konje. Nato je stopil v temno izbo, plačal krčmarju in se odpeljal.

Ko je potoval že lep kos poti, se je znova ustavil, da bi se konji odpočili in bi se tudi sam oddahnil v krčmi. Potegnil je izmed svoje prtljage kitaro in začel igrati nanjo. Kmalu je zaslišal zvončkljanje trojke, iz katere je izstopil činovnik z dvema vojakoma; stopil je k Aksenovu in ga vprašal, kako se imenuje in od kod prihaja. Aksenov ga je vijudno pozdravil in ga prosil, naj pije z njim čaj, toda činovnik je bil vsak hip usi-

Motiv iz Trnovskega gozda
(Fot. Brajnik - Ajdovščina)

ljivejši s svojimi vprašanji in je silil vanj: «Kje je zadnja noč spal? Ali je bil sam s trgovcem? Zakaj je krčmo zapustil tako naglo?»

Aksenov je povedal vse, kar je vedel in dejal nato: «Kaj pomenijo vsa ta vprašanja? Nisem tat niti razbojnik, potujem po opravkih in nimate pravice, da me na tak način izprašujete.»

Činovnik je pomignil svojima vojakoma in dejal: «Jaz sem izpravnik, in če te zaslišujem, se to godi radi tega, ker je bil trgovec, s katerim si ti zadnja noč v gostilni spal, umorjen. Pokaži svojo prtljago, in vidva,» se je obrnil k vojakoma, «preiščita jo.»

Stopili so v gostilno, in se spravili na temeljito preiskavo trgovčeve prtljage. Nenadoma je potegnil izpravnik izmed ostalih stvari dolg nož in vzkliknil: «Čigav je ta nož?»

Aksenov je pogledal in uzrl s krvjo oškropljen nož. Blazen strah ga je popadel.

«Kako pride kri na ta nož?»

Aksenov je mislil odgovoriti, toda ni bil zmožen, da bi spravil besedo z jezika.

«Jaz... ne vem nič... nož... saj ni moj.»

Izpravnik je odvrnil: «Trgovca so dobili danes zjutraj mrtvega v svoji postelji. Nihče razen tebe ni mogel izvršiti zločina. Izba je bila od znotraj zaklenjena in nihče drugi ni bil v nji kot ti. Poleg tega smo dobili med tvojo prtljago krvav nož; sicer pa stoji zločin na tvojem obrazu zapisan. Povej na mestu, kako si ga umoril in koliko denarja si mu vzel?»

Aksenov je prisegel pri Bogu, da ni krivec, da trgovca od večerje dalje ni več videl, da ima le svojega denarja osem tisoč rubljev pri sebi in da nož ni njegov. Toda njegov obraz je postal blede, iz strahu je trepetal ko kak zločinec.

Izpravnik je poklical vojaka in jima velel, naj zvežeta trgovca in ga spravita v voz. Aksenovu so vzeli denar in vse njegove stvari in ga odpeljali v bližnje mesto v zapor. V Nižnjem Novgorodu so uvedli sodno preiskavo, toda prebivalci in trgovci so pričali soglasno, da je Aksenov, če tudi je včasih čez mero pil, skozi in skozi poštenjak. Nato se je vršila razprava, Aksenova so dolžili, da je umoril trgovca Riazana in mu uropal dvajset tisoč rubljev.

Trgovčeva žena je bila strašno obupana in ni vedela, kaj naj začne. Njeni otroci so bili še v nežni mladosti, najmlajši je bil še dojenček. S tem je potovala v mesto, v katerem je bil mož, in je prosila, če sme govoriti z njim.

Sprva so ji prošnjo kratkomalo odbili, pozneje pa so ji vendarle dovolili. Ko je zagledala svojega moža v jetniški obleki in v okovih v družbi zločincev, je padla neza-

vestna na tla. Ko se je znova zavcdla, je sedla k svojemu možu in ga prosila, naj ji pove, kako je vse to prišlo. Ugodil je njeni želji in ona je dejala: «Kaj naj se zdaj zgodi?»

«Carja moraš prositi za milost.»

Povedala mu je, da je že vložila prošnjo, ki pa je carju še niso predložili. Nato je pristavila: «Nisem te zaman svarila takrat pred potovanjem; ali se spominjaš na sanje, o katerih sem ti pravila? Mene bi bil moral poslušati.» Položila je roko na njegovo ramo in nadaljevala: «Moj ljubi Ivan, povej svoji ženi resnico! Ali si ga res umoril?»

«Ti ne verjameš?» je vzkliknil Aksenov začuden in zakopal svoj jokajoči obraz v roke.

Pristopil je vojak in naznanil ženi in otrokom, da je čas vzeti slovo. Zadnjikrat se je Aksenov poslovil od svoje družine.

Ko je bil sam, je mislil z grozo na to, da ga ima tudi žena za zločnica in si je dejal: «Bog sam ve za resnico, le pri njem je pomoč in rešitev!»

Od tega trenutka dalje se je Aksenov upiral, da bi poslal prošnjo na carja; zaprl je svojo dušo temu upanju in ni storil drugega kot molil.

Sodišče ga je obsodilo na udarce in na prisilno delo. Obsodbo so izvršili; ko so se mu rane zacelile, so ga poslali z ostalimi zločinci v Sibirijo.

Aksenov je ostal šest in dvajset let v Sibiriji. Njegovi lasje so postali beli ko sneg, njegova brada je posivela. Vsa njegova radost in veselje do življenja sta izginili; govoril je, smejal se ni nikoli, včasih je molil.

V zaporu se je Aksenov naučil čevljari. Za prisluzeni denar si je kupil zgodbe o krščanskih mučencih, ki jih je bral pri goreči sveči. Ob praznikih je hodil v jetniško kapelo, kjer je bral zgodbe apostolov in pel v zboru. Predstojniki so ga ljubili radi njegove miline; tovariši njegove usode so ga cenili in ga klicali za «očko» ali «človeka božjega». Če so imeli jetniki kakšno prošnjo, so prosili Aksenova, da jo je povedal predstojnikom. Če so se sprli med seboj, je bil on izbran za razsodnika.

Iz svoje domovine ni dobil nobenega glasu; niti tega ni vedel, če so njegova žena in otroci še živi.

Nekega dne je prišlo novo krdelo jetnikov. Zvečer so izpraševali stari jetniki nove, iz katerih mest in vasi so in zakaj so prišli; tudi Aksenov je pristopil bliže in poslušnil v te razgovore.

Med novodošleči se je nahajal tudi šestdesetletni starec, visoke postave in s sivo brado. Pripovedoval je o vzroku svoje obsodbe:

«Radi nič a so me sem poslali! Nekega konja sem izpregel iz sani, pri tem so me zalotili in so mislili, da sem ga hotel ukrasti. Nič ni pomagalo, da sem se izgovarjal, obsodili so me. Sicer bi me bili morali za moja prejšnja dejanja že davnaj sem pripeljati, le zasačiti me niso mogli. Toda danes so me proti postavi in po krivici spravili v Sibirijo. Toda potrpljenje, saj sem že enkrat bil v Sibiriji, četudi ne za dolgo.»

«Od kod pa si ti?» ga je vprašal eden izmed kaznjencev.

«Iz Nižnjega Novgoroda, kramarstvo je moj poklic. Imenujem se Makar, po svojem očetu Semjonovič.»

Aksenov je dvignil glavo in vprašal:

«Povej, Semjonovič, ali si kaj slišal v Nižnjem Novgorodu o družini Aksenovi? Ali so ti ljudje še živi?»

«Seveda, saj so to bogati trgovci, njihov oče je v Sibiriji. — Čemu pa si ti tu?» je pristavil.

Aksenov je vzdihnil in odvrnil: «Radi svojih grehov!»

Ostali kaznjenci so pripovedovali novim, zakaj je bil Aksenov obsojen v Sibirijo, kako je nekdo umoril med potjo trgovca in je skrnil svoj okrvavljeni nož med njegovo prtljago, radi česar je bil ta po nedolžnem obsojen.

Ko je Makar Semjonovič slišal te besede, je pogledal plašno Aksenova in vzkliknil: «O, kakšen čudež, kakšen čudež! Ti si se pa res postaral, očka!»

Vprašali so ga, kdaj je Aksenova že videl, toda Makar jim ni odgovoril, dejal je samo: «Čudež je, da je naju usoda skupaj pripeljala.»

Pri teh besedah je spreletelo Aksenova kot blisk, da mora biti ta mož pravi morilec, zato je dejal:

«Ali si kaj slišal praviti o tem, Semjonovič? Ali si me morda že kdaj videl?»

«No, seveda sem slišal praviti o tem. Toda to je že dolgo od tega, in kar so mi

Krnsko jezero (Fot. Janez)

Lepa slika gorske mlekarne. (Fot. Sturolo - Gorica.)

pripovedovali, sem že pozabil,» je odvrnil Makar Semjonovič.

«Morda veš, kdo je umoril trgovca?» je vprašal Aksenov.

Makar se je smejal in dejal: «No, gotovo tisti, pri katerem so našli nož, kdo drugi naj bi bil morilec?»

Ko je Aksenov slišal še te besede, je bil do dna prepričan, da je ta mož umoril trgovca. Dvignil se je in šel proč. Vso noč ni mogel spati. Celo njegovo življenje je šlo mimo njega. Videl je svojo ženo in svoje otroke, nato je videl samega sebe, kako igra ves vesel na kitaro v krčmi, kjer so ga aretirali, videl je prostor, kjer so ga bičali, mislil je na šest in dvajset let prisilnega dela in divja jeza proti Makarju je vzklopela v njem. Vso noč je molil, miru ni mogel najti.

Tako je prešlo štirinajst dni. Ko je neko noč hodil brez spanja tja in sem po svoji celici, je nenadoma opazil, da se nekaj giblje pod njegovo posteljo. Upognil se je, da bi videl, kaj je tam. V tistem hipu je splezal izpod postelje Makar Semjonovič in pogledal Aksenova z mrzlo odločnostjo v oči.

Aksenov se je obrnil od njega, toda Makar ga je popadel za roko in mu je povedal, da je izkopal luknjo v zid, da jemu dan za dnem zemljo v svojih škornjih s seboj, ki jo iztrese, kadar jih peljejo na delo.

«Da boš molčal, starec,» je pristavil, «zakaj tebe bom vzel s seboj. Če me ovadiš, me bodo topli, toda tudi tebi kazen ne odide, ker bi te potem umoril.»

Aksenov je trepetal od srda, iztrgal mu je roko in dejal:

«Ne veseli me bežati in ni treba, da me umoriš, zakaj tebi se moram zahvaliti za vso svojo nesrečo. Ali te naznamim ali ne, o tem bo odločil Bog.»

Ko so naslednjega dne peljali kaznjence na delo, so opazili vojaki, da je Makar stresal zemljo iz svojih škornjev; v jetnišnici so uvedli preiskavo in odkrili izkopano luknjo. Vsi so tajili. Ti, ki so kaj vedeli o stvari, Makarja niso hoteli izdati, zakaj znano jim je bilo, da bi bil radi tega bičan do nezavesti. Tu se je obrnil predstojnik do Aksenova in mu dejal: «Ti si poštenjak, povej po resnici, kdo je to storil?»

Makar Semjonovič se ni premaknil; gledal je predstojnika ne da bi obrnil oči na Aksenova. Ta je trepetal po vsem telesu in ni bil zmožen, da bi spregovoril kako besedo.

Predstojnik je ponovil vprašanje. Aksenov je pogledal Makarja Semjonoviča in dejal: «Ne smem povedati, Prezvzišenost, Bog mi tega ne dovoli, zato tudi tega ne bom

storil. Napravite z menoj, kar hočete, vi ste gospodar.»

Naj se je predstojnik trudil še tako, Aksenov ni spregovoril besedice več.

Ko je Aksenov ležal naslednjo noč na svoji postelji, je nenadoma zaslišal šum poleg sebe. Pogledal je kvišku in spoznal Makarja.

«Kaj hočeš tu?»

Makar Semjonovič je molčal, Aksenov pa se je dvignil in dejal: «Kaj mi hočeš? Pojdi, sicer pokličem paznike!»

Makar se je pripognil nad Aksenova in mu dejal s tihim glasom:

«Ivan Dimitrivič, odpusti mi!»

«Jaz naj ti odpustim?»

«Jaz sem umoril trgovca in vtaknil nož med tvojo prtljago. Hotel sem umoriti tudi tebe, toda v tistem trenutku je nekaj zašumelo na dvorišču, zbežati sem moral skozi okno.»

Aksenov je molčal; ni vedel, kaj naj reče. Makar Semjonovič je padel na kolena in vzklikal:

«Ivan Dimitrivič, odpusti mi. Povedal bom, da sem umoril trgovca, vrnil ti bodo svobodo, da se boš lahko povrnil domov.»

«To je lepo rečeno! Toda jaz sem preveč pretrpel. Kam naj grem? Moja žena je mrtva, moji otroci so me pozabili. Kam naj tedaj grem?»

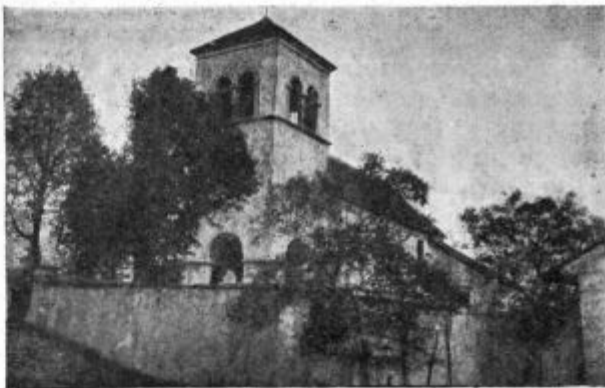
Makar je še vedno klečal na zemlji, s pestmi se je bil na prsi:

«Ivan Dimitrivič, odpusti mi! Če bi me bili topli s knuto, bi mi ne delo tako hudo kot ta trenutek... In ti si imel še usmiljenje z menoj, nisi me izdal! Odpusti mi, v imenu božjem te prosim za to!»

Objel je Aksenova noge in ihtel.

Ko je Aksenov slišal Makarja jokati, je zaplakal tudi on in dejal: «Bog ti bo odpustil! Morda sem jaz večji grešnik nego ti!»

Ko je spregovoril te besede, je čutil, ka-

Cerkvica na Erzeltu (Fot. Brajnik - Ajdovščina)

ko vzvišena radost je napolnila njegovo srce. Ni mislil več na svoje, ni več želel zapustiti jetnišnice, pripravljal se je na svojo zadnjo uro.

Makar Semjonovič je šel k predstojniku in je izjavil, da je on morilec.

Ko je prišlo povelje, naj Aksenova izpustijo na svobodo, je bil ta že mrlič.

Lev Nikolajevič Tolstoj.

Iz knjige spominov „Med tujimi ljudmi“

Jeseni so me dali v šolo. Prišel sem tja v maminih čevljih in v suknji, katero so mi urezali iz obleke stare matere. Hlače sem moral nositi na zunaj, saj nisem imel škornjev. Vse to je postalo na mah predmet splošnega zasmehovanja. Radi rumene srajce so mi dali priimek «kaznjenec». Z dečki sem se kmalu sprijaznil, a učitelj in pop me nista marala. Učitelj je bil plešast, rumen, iz nosa mu je vedno tekla kri. Prihajal je v razred z zamašenim nosom, sedal k mizi in nosljivo izpraševal učence. Zdaj zdaj je nepričakovano sredi besede umolknil, potegnil vato iz nosa, jo ogledoval in zmajal z glavo. Imel je plosk, bakren, kisel obraz z zelenkastimi, zakajenimi gubami. Svinčene oči, ki so bile popolnoma odveč, so posebno kazile ta obraz. Tako neprijetno so obvisle na meni, da sem vselej nehote dvignil roko ter si obrisal neviden klej na licih. Par dni sem sedel pri prvem oddelku v sprednji klopi skoraj poleg učiteljeve mize; to je bilo neznosno. Zdelo se je, da nikogar ni videl razen mene. Nепrestano je nosiljal: «Peško-ov, kdaj boš že oblekel drugo srajco! Peško-ov, ne vózil nog po tleh! Peškov, že zopet nisi obrisal čevljev, cela mlakuža je na tle-eh!»

Vračal sem mu na divjaški način mило za drago. Nekoč sem dobil polovico buče, ki sem jo izdolbel in navezal na vrvici na utež,

¹⁾ Na Ruskem so nosili kaznjenci na hrbtu rumeno znamenje.

Štárodavna cerkvica sv. Pavla na Planini pri Vipavi (Fot. Brajnik - Ajdovščina)

ki je odpirala vrata v temačni veži. Ko so se vrata odprla, je zlezla buča navzgor, v hipu, ko je učitelj zaprl vrata, se mu je spustila kakor kučma naravnost na plešo. Sluga me je tega dne odpeljal z učiteljevim pismom domov, pa sem plačal to šalo z lašno kožo. Drugič sem mu nasul v miznico tobaka, ki ga je njuhala stara mama. Učitelj je tako kihal, da je moral zapustiti razred. Poslal pa je v šolo svojega zeta, ki je bil častnik, ta nas je pustil peti vse skupaj pesem «Bože carja hrani» in «Ah, prostost ti moja zlata.»²⁾ Tiste, ki so slabo peli, je tolkel z ravnilom po glavah: znal je lopniti posebno glasno in smešno, bolelo pa ni nič.

Katehet je bil lep in mlad, bujno kodrast pop, a me ni maral, ker nisem imel zgodb svetega pisma stare in nove zaveze in sem oponašal njegov način govorenja.

Če je vstopil v razred, mi je redno stavil vprašanje:

«Peškov, si prinesel knjigo ali ne? Da, knjigo?»

Odgovarjal sem: «Ne. Nisem prinesel. Da.»

«Kaj, da?»

«Ne.»

«No, pa pojdi domov! Da, domov. Kajti nimam te namena učiti. Da. Nimam namena.»

To me ni posebno bolelo. Šel sem ven in sem se potikal do konca pouka po umazanih predmestnih ulicah in opazoval njihovo hrupno življenje.

Učil sem se srednje. A kljub temu so mi kmalu rekli, da me bodo spodili iz šole radi nedostojnega vedenja. To mi je grozilo z velikimi neprijetnostmi in postal sem hudo zamišljen. A dobil sem pomoč — v šolo se je nepričakovano pripeljal na obisk škof Hri-sanf.

Ko je sedel, majhen in v široki obleki, k mizi, si je malo zavihal rokave, da je osvo-

²⁾ Državna himna in pesem osvobojenih kmetov.

Romarska božja pot na Vitovljah
(Fot. Seljak - Podmelec)

bodil roke, in spregovoril: «No, pogovorimo se, deca moja.»

V razredu je postalo na mah veselo in toplo, zadišalo je po nečem prijetnem. Po mnogih drugih je poklical k mizi tudi mene in me resno vprašal:

«No in ti — koliko let imaš? Samo-o? Ti pa si dolg, prijatelj, kaj? Najbrž si stal vedno na dežju, kaj?»

Položil je na mizo drobno suho roko z dolgimi ostrimi nohti, pograbil s prsti svojo redko bradico, mi uprl v obraz dobre oči in dejal:

«No, pa mi povej, kaj ti je vseč iz zgodb svetega pisma?»

Ko sem mu rekel, da nimam knjige in se ne učim veronauka, je popravil svoj meniški klobuk in vprašal:

«No, kako pa je to? To se vendar človek mora učiti! Mogoče pa znaš karkoli sam ali si kaj slišal? Psalme poznaš, praviš? To je lepo! Pa še molitve? No, torej vidiš! Pa še življenje svetnikov poznaš? V verzih? O, ti pa veliko veš, prijatelj.»

Prikazal se je naš pop, ves upehan in rdeč. Škof ga je blagoslovil, a ko je začel katehet pripovedovati o meni, je škof dvignil roko in rekel:

«Dovolite za trenutek... No, pa mi povej o Alekseju, božjem človeku?»³⁾

«Prav je to, prijatelj, kaj?» mi je rekel, ko sem se zataknil, ker sem pozabil neki verz. «No, zdaj pa še kaj?... O kralju Davidu, praviš? Seveda bom poslušal, pa še kako rad!»

Videl sem, da me res posluša in so mu pesmi všeč. Dolgo me je izpraševal, nato pa se je nenadoma ustavil in je hitro vprašal:

«Po psalmih, praviš, da si se učil? Kdo pa te je učil? Ali je dober ta tvoj ded? Hud je, praviš? Glej ga no! Ali mu ti zelo nagajaš?»

Bil sem v zadregi, a sem vendar rekel: «Da.»

Učitelj in pop sta mnogobesedno potrčila moje priznanje. Škof ju je poslušal s povešenimi očmi, potem pa je vzdihnil in rekel:

«Si čul? Take stvari pripovedujejo o tebi! No, stopi bliže!»

Položil mi je na glavo roko, ki je dišala po cipresnem molku, in me je vprašal:

«Zakaj počenjaš take reči?»

«Zelo dolgočasno je v šoli.»

«Dolgčas? No, prijatelj, to pa menda ne bo res. Če bi ti bilo dolg čas, bi bil slab učenec, in vendar pravita učitelja, da se dobro učiš. To pomeni, da je vmes kaka druga stvar.»

³⁾ Priljubljena ljudska povest o kraljeviču, ki gre v puščavo.

Potegnil je iz nedrij malo knjižico in zapisal:

«Peškov Aleksej. Tako. Veš kaj, bratec, nekoliko se boš že moral brzdati, nikar preveč ne razgrajaj! Nekoliko boš že smel, preveč pa ne smeš, sicer se te bodo naveličali ljudje. To je že tako. Ali ni res, otroci?»

Veliko glasov je veselo odgovorilo, vsi skupaj: «Res!»

«Vi vsi najbrž le malo razgrajate?»

Dečki so se muzali in odgovarjali:

«Ne! Mi tudi veliko nagajamo! Še preveč!»

Škof se je naslonil na stol, me stisnil k sebi in rekel tako začudeno, da so se zasmeli vsi — še učitelj in pop:

«Čudna reč, prijateljčki, še jaz sem bil v vaši starosti prav tak velik nepridiprav! Od kod to pride, prijateljčki?»

Otroci so se smejali. Škof jim je stavil vprašanja, jih spretno zapletal v pogovor, da je moral vsak ugovarjati drugemu, in je s tem dvignil splošno veselje. Končno je vstal in rekel:

«Lepo je pri vas, razgrajaci, a že je čas, da se odpeljem.»

Dvignil je roko, da mu je zlezal široki rokav na pleča, blagoslovil nas je in na široko prekrizal:

«V imenu Očeta in Sina in svetega Duha blagoslavljam vsako vaše dobro početje! Z Bogom!»

Vsi smo zakričali:

«Z Bogom, vladika! Zopet pridite!»

Kimal nam je s svojim meniškim klobukom in pravil:

«Bom, bom prišel! Pripeljal vam bom knjig!»

Ko je splaval v svoji dolgi črni obleki iz razreda, je rekel učitelju:

«Pošljite jih za danes domov!»

Mene je peljal škof za roko v vežo in mi rekel tiho, sklonjen nad menoj:

«Daj se brzdati, saj se boš? Saj razumem, zakaj vse to počenjaš! No, pa z Bogom, bratec!»

Bil sem hudo razburjen, neko posebno čuvstvo mi je vrelo v srcu.

Še takrat, ko je poslal učitelj vse sošolce domov, mene pa pridržal in začel govoriti, da moram biti zdaj priden in tih kakor miš, še takrat sem ga rad in pazno poslušal.

Pop si je oblačil kožuh in mrmral prijazno:

«Od danes nadalje moraš biti pri mojih urah navzoč! Da. Moraš. Toda-da boš sedel mirno! Da. Mirno.»

Maksim Gorki

Atlantis

...Kopnega ni bilo videti nikjer več. Na brezmejni morski gladini so se pojavile, kakor da bi zrastle iz obzorja, nekatere jadrnice... Nebo se je pooblačilo; pripravljalo se je k viharju.

Ned se je togotno trudil, da bi prodril s pogledi daljno megleno obzorje. Nadejal se je, da se bo za to meglino prikazalo toli željeno kopno.

Ob dvanajstih je za hip posijalo solnce. Poročnik je izrabil ta trenutek, da je odprl pokrov. Ker pa je morje postalo še bolj nemirno, smo zopet zaprli odprtino in odšli v notranjost.

Uro pozneje sem opazoval zemljevid in opazil, da je naš «Nautilus» na 16° 17' dolžine in 33° 22' zemljepisne širine. Sto petdeset lieujev daleč od najbližjega kopnega. Nemo goče je bilo, da bi jo kdo popihal odtod. Lahko si mislite, kako se je hudoval naš Kanadčan, ko smo mu povedali, kje se nahajamo.

Glede sebe moram reči, da nisem bil nič preveč neutolažljiv. Čutil sem, kakor da bi mi bilo odvzeto neko breme. S čudovito mirnostjo sem se lotil vsakdanjih opravkov.

Ob enajstih zvečer me je nenadoma obiskal kapitan Nemo. Vprašal me je prijazno, če sem zelo utrujen, ker sem prejšnjo noč bdel.

Odgovoril sem mu: «Ne!»

«Tedaj vam bom predlagal nekaj čisto posebnega.»

«Kar dajte, kapitan!»

«Vi še niste obiskali morskega dna drugače kot podnevi, ob solnčni svetlobi. Ali bi vas mikalo spustiti se tudi ponoči pod vodo?»

«Prav rad.»

«Povem vam že naprej: tak sprehod bo utrudljiv. Treba bo hoditi precejšnjo pot in še navkreber v hrib. Pota najbrž niso skrbno narejena.»

Motiv s Črne Vrh (Fot. Sturolo - Gorica.)

Motiv iz Brd (Fot. Sturolo - Gorica)

«Vse to me še bolj podžiga, kapitan. Voljan sem, da vas spremljam na tej poti.»

«Pojdite brž v našo oblačilnico, gospod profesor, da si oblečete potapljaško obleko.»

Prišla sva v oblačilnico, opazil sem, da naju ne bo spremljal nihče od tovarišev.

Kmalu sva bila oblečena. Nadela sva si z zrakom napolnjene nahrbtnne posode, toda električne svetiljke niso delovale. Povedal sem to kapitanu.

«Saj jih ne bova rabila,» je odvrnil.

Mislil sem, da me je napak razumel. Vprašanja pa nisem mogel več ponoviti. Kapitanova glava je bila že izginila v kovinski napravi. Tudi jaz sem si nadel oklep. Čutil sem, da so mi potisnili v roko trdo palico. Nekaj minut pozneje so stopile najine noge v globini tri sto metrov na tla Atlantskega oceana.

Kmalu je bila polnoč. Vodovje je spalo v globoki temi. Kapitan Nemo mi je pokazal v daljavi rdečkasto pikico, v daljavo viden lesk, ki je utegnil biti dve milj od «Nautilusa». Kakšen ogenj je bil to? Kdo ga je prižgal? In kako more svetiti v tej neskončni vodi? Tega ne vemo. Res pa je, da nama je svetil, čeprav dokaj brleče. Kmalu sem se privadil čudnemu mraku in sem doumel, da bi mi tu malo rabile električne svetiljke.

Drug poleg drugega sva stopala v smeri k omenjeni lučki. Ravnina se je neznatno dvigala. Delala sva velike korake in se posluževala izbornih palic. V resnici pa sva se kaj počasi pomikala dalje. Noge so se nama udirale v nekak glen, ki je bil prepleten z algami in tu in tam pokrit s ploščatim kamenjem.

Tedaj sem začutil, da mi nad glavo nekaj šumi. Šum je postajal čimdalje močnejši in se je zdel kakor nekako prasketanje. Kmalu sem se spomnil vzroka: zgoraj je morala biti nagla in huda ploha. Loteval se me je občutek, da sem premočen. Od dežja sredi vode!

Hodila sva kake pol ure. Občutil sem, da je bilo na tleh čimdalje več kamenja:

Meduze, majčkene lupinarji, so nekoliko razsvetljevali temo s svojim fosfornim bleiskom. Videl sem velike skale, ki so bile pokrite z milijoni zoofitov in z množico alg. Glena je bilo tako na debelo, da bi se bil s težavo ril naprej, če ne bi imel tako dobre palice. Ko sem se ozrl, sem videl v ozadju belo luč našega «Nautilusa», ki je v tej razdalji postajala čimdalje bledejša.

Skale, ki sem jih pravkar omenil, so se vrstile na oceanskem dnu v povsem pravilni vrsti, ki si je nisem mogel pojasniti. Opazil sem, da imajo podobo ogromnih brazd, ki teko nekam v neprodarno temo, in si nisem mogel ustvariti niti najmanjšega pojma o njihovi dolžini. Pokazale so se tudi druge značilne posebnosti, ki si jih nisem mogel pojasniti. Zdelo se mi je, da moje svinčeno obuvalo mandrá okostje, ker sem slišal čisto določen suh hrusk. Kakšna planota se je razprostirala pod najinimi nogami? Rad bi bil vprašal o tem kapitana, toda brez govorenja z znamenji bi se na morskem dnu ne mogla sporazumeti.

Rdečkasta lučka je postala večja. Obzorje je zažarelo v plamenih. Da je pod vodo mogoče takšno ognjišče, me je na vso moč vznemirilo. Ali je to električno izžarevanje, ali je kakšen učenjakom še neznan pojav? Ali pa je celo delo človeških rok? Kaj, če najdem na morskem dnu tovariše in prijatelje kapitana Nema, ki se prav tako kot on ukvarjajo s skrivnostnimi pustolovčinami pod vodo, in h katerim prihaja zdaj Nemo v obiske? Morda je tu spodaj cela naselbina ljudi, ki so se naveličali zemlje in njenih tegob in so odkrili svobodno življenje na oceanskem dnu? Take in podobne bedaste, neverjetne misli so me pričele mučiti. Moj duh je bil toliko vznemirjen od čudovitih novosti, ki sem jih srečaval na vsakem koraku, da bi se ne bil prav nič začudil, če bi bil zašel v kakšno podmorsko mesto na dnu, o katerem je kapitan Nemo toliko sanjari.

Najina pot se je čedalje bolj jasnila. Bleda luč je svetila na vrhu osem sto čevljev visokega hriba. To, kar sem videl, je bilo samo odsev, ki se je odražal v kristalnih morskih plasteh. Izvor neumljive svetlobe je utegnil biti na nasprotni strani.

Sredi kamenitih labirintov, ki prepređajo dno Atlantskega oceana, je stopal kapitan Nemo z veliko gotovostjo. Poznal je že to temno stezo. Ne dvomim, da je že parkrat hodil todi in ni mogel zgrešiti poti. Sledil sem mu, kakor slediš človeku, ki mu docela zaupaš.

Ob eni uri zjutraj sva bila pri prvem vrhu oceanskega gorovja. Preden sva prišla na vrh, sva morala iti po težavni poti skozi gozd z ogromnim drevjem.

Da, bil je pravcati gozd odmrlega, brezlistnatega posušenega drevja, ki se je pod vodo spremenilo v rudnino. Nad drevjem so morale mogočne, sila visoke smreke. Vse je bilo videti kakor ogromen, pokonci stoječ sklad premoga, ki se je s koreninami oprijel tal in čigar krone, spominjajoče na slike iz papirnatih izrezkov, so se jasno črtale v višjih vodnih plasteh. Stezo sta pokrivali grez in morska trava, med katero je mrgolelo nešteto drobnih živih lupinarjev. Oprijemal sem se pečin in se plazil preko prevrnjenih dreves; trgjal sem morske lijane, razpete od debla k deblu in plašil ribe, ki so švigale med drevesi. Kljub temu nisem čutil utrujenosti.

Kakšno pozorišče! Ni je slike, ki bi lahko pokazala človeku podobo tega gozda in skalovja, spodaj temačnega in divjega, zgoraj obsijanega z rdečkasto svetlobo, prihajajočo iz neznanega kraja in odbijajočo se na plasteh oceanske vode. Plezala sva po čereh, ki so se za najinim hrbtom lomile in padale z zamolklim truščem na dno. Na levi in na desni so bile vidne temne soteske, ki so se izgubljale v tajnostni temi.

Kapitan Nemo je šel više in više. Nisem maral zaostajati, vse pogumneje sem stopal za njim. Napačen korak na tej ozki stezi bi pomenil smrt, toda moj korak je bil čvrst, v glavi nisem čutil omotice. Zdaj sem skočil čez globoko razpoko, zdaj sem se smelo zavihтел čez viseče drevo nad prepadom. Plezal sem čez skale, ki so jedva visele in sem ključoval zakonu težnosti.

Skoraj nisem čutil razlik, ki so se javljale v težki zgoščenosti vode. Kljub okorni potapljaški opravi, bakrenemu pokrivalu na glavi in svinčenemu obuvalu sem stopal poleg prepadov tako lahkotno in vešče kakor divja koza.

Zavedam se, da bo ta in oni ob mojem pripovedovanju neverjetno zmajal z glavo. Toda res je bilo tako in ne mislite, da vam pripovedujem, kar se mi je sanjalo.

Dve uri sta potekli, odkar sva zapustila ladjo. Ze sva dospela na drugo stran gozdovja. Sto čevljev nad najinima glavama se je dvigal vrh visoke gore, ki je skrival za svojim stožcem zagonetno luč, ki sva jo opazila, ko sva prišla na dno. Tu pa tam se je vegasto viló kvišku okamenelo grmičevje. Pod najinimi koraki so prhutala krdela rib. Pečine so bile polne nepronikljivih razpok, globokih jam, čudnih lukenj, na dnu katerih je venomer nekaj vrvelo in se gibalo. Srce se mi je hotelo ustaviti, ko sem nenadoma zagledal velik morski tipalnik ali so se pomolile iz razpoke strahovite škarje. Na tisoče svetlikajočih se točk se je bliskalo spodaj. Bile so oči lupinarjev, ki so prežale v svojih luknjah, ogromnih jastogov, pošas-

Romarska božja pot mirenskega gradu

stnih polipov, katerih tipalnice so bile podobne neštetim sikajočim kačam.

Ta strahotni podmorski svet mi je bil doslej popolnoma neznan. Koliko stoletij so živele te živali v temnih oceanskih globinah?

Nisem imel časa da bi se ustavljal pri takih pojavih. Kapitan je neprestano hitel naprej. Prišla sva na eno pravih planjav, kjer so naju čakala nova presenečenja. Uzrla sva slikovite razvaline, ki so razodevale človeško roko. Ogromni kupi kamenja, na katerih si lahko razločil poslednje nejasne obrise nekdanjih gradov in templjev, so bili pokriti s cvetčo navlako zoofitov ali z debelo plastjo grezi in alg.

Rad bi bil vprašal kapitana, kdo je postavil te skale in kamenje. Ze sem ga prijel za roko, hoteč ga ustaviti. Mož je samo zmajal z glavo in mi pokazal najvišji vrh, kot bi hotel reči:

«Naprej! Tja vodi najina pot!»

Zbral sem poslednje moči in sem šel za njim. Čez nekaj minut sva dospela na vrh, ki je molel deset metrov nad ostalo skalovje.

Ozrl sem se, da bi videl pot, ki sva jo prehodila. Lahko sem gledal v precejšnjo daljavo. Tedaj me obsine blisk. Glej, saj to je ognjenik! Petdeset čevljev pod vrhom je v dežju kamenja bruhala iz žrela lava in vrela v ognjenih potokih v vodo. Tako je ognjenik kakor mogočna baklja razsvetljeval vso ravan do obzorja.

Dejal sem si: podmorski krater je bruhal samo lavo ne plamenov. Za nje je treba zračnega kisika, zato se ne morejo razviti pod vodo. Toda lava, ki nosi v sebi princip gorljivosti, se lahko razžari do razbeljenosti in kljubujoče premaguje mokri živelj. Plini so se neprestano sukljali iz žrela in lava se je mogočno valila navzdol...

Mojim očem so se razgalile razvaline na morsko dno potopljenega mesta z razrušenimi strehami, prevrnjenimi stebri, na katerih sem spoznal sledove toskanskega stavbarstva. Tam zadaj so bile razvaline

ogromnega vodovoda tu pa v glen zakopana Akropola; še dalje so bili vidni sledovi pomola, kakor da bi bilo nekoč na obrežju oceana veliko pristanišče za trgovinske in vojne ladje. Vse naokrog se je razprostirala dolga vrsta razpadlih zidov in velikih zapuščenih ulic. Kapitan Nemo je pričaral pred moje oči cele potopljene Pompeje.

Kje sem bil? Za vsako ceno sem hotel govoriti in bi bil voljan vreči z glave bakreno kroglo, ki mi je zapirala obraz.

Kapitan Nemo je skočil k meni in me je zadržal.

Nato je dvignil košček kredi podobnega kamna, stopil k črni bazaltni skali in napisal nanjo eno samo besedo: **Atlantis**.

Kakor blisk mi je šinila v glavo misel: stara Platonova Atlantis, celina, ki se je nekoč potopila, katere obstoj je zanikalo mnogo učenjakov in jo uvrščalo v svet pravljic, medtem ko so bili drugi učenjaki prepričani o njej — ta Atlantida je tedaj ležala pred mojimi očmi in mi jasno pričevala o svoji usodi. Torej se je pogreznila v morje celina, ki je bila nekoč izven Evrope, Azije in Libije, pred Herkulovimi stebri, kjer je bival mogočni narod Atlantov, s katerimi se je stara Grška zapletla v svoje prve boje.

Ti zgodovinski spomini so se mi obudili v prvem hipu. Čudna usoda me je privedla

na enega izmed bregov te celine, kjer sem se lahko z roko dotaknil razvalin izza pradobe geoloških razdobij.

Kako žal mi je bilo, da sem imel tako malo časa. Rad bi se bil povzpel na sūrme vrhove, odkoder se odpira razgled čez daljno celino, ki je nekoč spajala Afriko z Ameriko. Kako rad bi bil obiskal razvaline nekdanjih velikih mest.

Med tem ko sem sanjaril, se je tudi kapitan Nemo globoko zamislil. Sanjavo je stal poleg nekega stebra.

Celo uro sva sanjarila na tem mestu in motrila v blesku lave pod nama razprostrto podmorsko planjavo. Iz globine je prihajal trušč, se širil po okoliški vodi in mogočno odmeval v neskončnih oceanskih daljavah.

Luna je sinila skozi vodne plasti in vrgla nekaj žarkov na potopljeno celino. Samo nekaj žarkov, le slab odblesk - učinek je bil nepopisen. Kapitan se je zdrznil, ošinil s poslednjim pogledom potopljeni svet in mi dal z roko znamenje, da kreneva na pot.

Zapustila sva hrib in zavila navzdol. Ko sva se vračala skozi okameneli gozd, sem opazil, da «Nautilus» sije kakor zvezda. Kapitan je ubral pot naravnost k tej luči in kmalu sva bila zopet na krovu.

Jules Verne.

Mangart z Jalovcem (Fot. Sturolo - Gorica)

Slavnostno praznovanje 400-letnice Emanuela Filiberta v Turinu

Nj. Kralj. Visokost prestolonaslednik Umberto. Savojski kot Emanuele Filiberto. - Njena Kralj. Visokost princezinja Jolanda kot Margerita iz Francije v slavnostnem sprevodu.

Štiri imena naših slikarjev

Jubilej je kot mejnik na poti, kot obcestni kamen. Človek se za hip ustavi, premeri pot, ki jo je prehodil, in si postavi nove cilje. Uspehi in neuspehi so kot magnetna igla, da veš kam in kod.

Ko pregledujemo dovršeno delo, ne smemo pozabiti sodelavcev, ki so nam omogočili uspeh; niti najskromnejših ne.

Ne vem, kje sem že čul, da so ob neki slavnosti čisto pozabili na cvetje. Bilo je vse

in vendar je nekaj manjkalo. To cvetje so pri nas naši slikarji. Ne omalovažujmo jih ob jubileju naše književne zadruga, dolgo so že igrali ulogo pepelke pri nas. Iz kopice naših upodablajočih umetnikov naj rešim vsaj štiri imena. Bambič, Gorše, Pilon, Sirk. Različni so si po vrednosti, različni po strujah in ciljih, a ena lastnost jih druži: delavnost.

***

Milko Bambič: Hlapec Jernej in potepuh.

Milko Bambič

Če pregleduješ naše knjige in revije iz zadnjih petih let, srečaš v njih nešteto krat Bambičevo ime. Od danes do jutri je vzrastel in postal znan v zadnji kmetski hiši. Kdor Bambiča pozna, ta se temu ne čudi. Poosebljen «perpetuum mobile» je, vedno v delu, vedno v knjigah. Govori o vsem, razume se na vse, pa naj že sestavlja radioaparate ali rebuse, ali naj piše smešnice ali pa riše. In Bambič je še 22-leten dijak!

Če raziskujemo Bambiča, spoznamo, da je izredno priden, praktičen in iznajdljiv. To se pozna v vseh njegovih delih.

Za slikarstvo je Bambič zelo nadarjen. Ali usoda vseh današnjih samoukov je, da se ne povzpnejo nad povprečnost. Ta nemeza zasleduje tudi njega. Še posebno zato, ker drobi svoje moči v vse smeri. Umetnost pa zahteva celega moža in poleg tega še študija

in študija. Ni čuda tedaj, če mu pri večjih slikah roka odpove, omahne čopič. Bambič se je bavil že z vsem mogočim, z inscenacijami, z ilustracijami, v poslednjem času tudi z linorezom in karikaturo. Jedro njegovega uspeha tiči pred vsem v ilustracijah. Uverjen sem, da bi se po temeljitih študijah preril v prve vrste naših ilustratorjev, če bi le hotel. Neverjetno je namreč, s kakšno naglico in lahkoto Bambič ilustrira. Zdi se ti, da mu gre svinčnik kar sam po papirju.

Idej mu ne manjka, kopičijo se mu, priganjajo ga k delu in mu diktirajo čas.

O kaki originalnosti pri Bambiču ne moremo skoraj govoriti. Svoje ilustracije bolj impresionistično nakaže kot izdelava in njegovim stvarjem manjka dih čuvstva, hladne so, bolj zadeva možganov kot srca.

Milko Bambič: V krčmi

Albert Sirk

Albert Sirk je posebljeno zdravje. Maršikateri atlet ga lahko zavida za njegovo herkulsko telo. Težko je reči, kaj je v Sirku več — kmeta, slikarja, ribiča ali atleta. Zdaj ti tekmuje z ribiči v plavanju in veslanju, zdaj ti v vinogradu s krampom kljubuje solncu in kamenju, zdaj ga vidiš zopet s paletami in s platnom, kjer ti riše ljubo mu pokrajino. Najsrečnejši je Sirk, ko je z ribiči na lovu. Vsenaokrog mir; morje rahlo diha, tam pa neskončno zvezdnato nebo.

Mestni vzduh in nemir Sirk sovraži, ne ljubi knjig in ne učenih pogovorov. Korenike ima še globoko v naši zemlji.

Tak kot je Sirk — preprost, zdrav, svež, ne more biti v slikarstvu drugega kot realista. Kot človek pa, ki mu ni do razglabljanja, ki se ne mota rad po labirintu modernih struj, ki ljubi kontraste, barve, solnce, — ne more biti po tehniki drugo kot impresionist. In to tudi je. Le v portretu je šel korak naprej, za korak na levo.

Albert Sirk je iz Sv. Križa pri Trstu, kjer se je rodil 26. maja 1887. Razen ljudske

šole je dovršil obrtno šolo v Trstu in akademijo v Benetkah.

Razstavljal je malo, tudi delal je malo in že smo mislili, da postane kvečjemu dober profesor in nič več. Ali, ko smo nad njim že obupavali, se je zbudila v njem silna vo-

Albert Sirk: Portret g. H.

lja do dela. In od takrat dalje je sodeloval pri raznih listih, revijah in knjigah kot karikaturist in ilustrator.

Drugače je gojil posebno pokrajino in portret. Skušal se je tudi v večjih kompozicijah. Kot poskusi so njegove kompozicije zanimive, a dozdej so le poskusi. Višek je dosegel Sirk v portretih. Tu se je povzpел včasih neverjetno visoko. Njegova posebnost so portreti z ogljem. Ti so toliko bolj popolni, kolikor več moči in odločnosti izražajo obrazi portretirancev. Svojega zdravja, svoje moči Sirk v slikah ne more zatajiti in je v tem oziru podoben Novačanu v literaturi. Nežnost in bolehnost prezira. Še njegove pokrajine so vedno polne žarkega solnca.

France Gorše

Gorše je edini slovenski umetnik, ki je prišel v teh letih k nam in se je tu tudi ustalil. Rodil se je l. 1897. v Zamostecu na Dolenjskem, a tega ne izdajajo ne njegovi črni lasje ne njegove žareče oči, komaj njegov naglas. Pravi Tržačan je že, dobro znan Slovincem in Italijanom.

Človek, ki prost vsakih vplivov zahrepeni v samoti po umetnosti, je gotovo od narave bogato obdarjen. Tako Gorše. Biti bi moral knjigovez, a hrepenenje ga je gnalo na obrtno šolo v Ljubljano in na akademijo v Zagreb.

France Gorše: Moja žena

Albert Sirk: Kanal

Kakor je po telesu slaboten, tako je močan po volji. Bič na poti mu je tudi ambicija, čeprav jo Gorše skrbno skriva za preprostostjo in skromnostjo. Doseči in preseči vse, kar so dozdej najboljšega ustvarili naši kiparji, to je Goršetov življenjski cilj.

In to niso samo besede. Od plahih početkov se vije njegova pot vedno navzgor. In ko je moč že pešala, se je oglasila z večjo silo volja. Tako se je v tej borbi s samim seboj med upanjem in obupavanjem razvijal in rastel. Tisti, ki so ga prezirali, ga zdaj občudujejo.

Pri prvih negotovih korakih mu je stal ob strani prof. Repič; zadnje besede na pot mu je dal Meštrovič. Sploh je Gorše prvi Slovenec, ki je izšel izpod mojstrske Meštrovičeve roke.

Ali kakor je Meštrovič kot umetnik velik, je kot učitelj nevaren. Mnogo da, pa mnogo tudi vzame. Vse prehitro je njegov učenec tudi njegov medij, ki slepo ponavlja mojstrove besede.

Tako tudi Gorše. Ali vsa zadnja Goršetova leta niso nič drugega kot hud boj proti Meštrovičevim vplivom. In uspeh je tu. Njegova moč izraza je v tem boju sicer

nekoliko obledela, a njegova dela so pridobila na samostojnosti.

Gorše dela mnogo, mora delati mnogo. Prej je delal mnogo za cerkve, zdaj se bavi večinoma s portreti, a ker je tu in tam prisiljen na kompromis, prihaja njegova umetniška moč docela do veljave samo v kompozicijah.

France Gorše: Sv. Frančišek Asiški

Gorše je ekspresionist. Rad poudarja duševnost stvari, čeprav pri tem zunanost nekoliko deformira; ob enem pa je mojster linije.

Neverjetno je, kako zna Gorše pravilno raznihati linijo, da pride v skladnost s poudarjenim izrazom!

Kar ima Gorše risb, so vse kot načrti za kipe. Z barvami nima rad opravka. Kipe dela v mavec, v les, v kamen in v bron. Čim trši je material, tem rajši se spravi na delo.

Največ dela v les. Njegova posebnost so portretni reliefi v les. Ali ti so zgolj drobnjad. Po laskavih ocenah slovenskih in italijanskih kritikov upa Gorše na kakšno večje delo, da se denarno nekoliko opomore in ob enem lahko dokaže vso svojo moč.

Veno Pilon

Pilon je pravi Amerikanec, gibčen, praktičen, zdrav. Povsod se ti naglo vživi, v vasi, v trgu, v velemestu. On ne pozna razdalj: danes pride v kinematograf v Trst, jutri gre h koncertu v Gorico, pojutrišnjem se ti gre kopat v Sesljan. Če je treba seže po delu, po kateremkoli delu. In pri tem se ne cmeri, ne toži, rajši kaže v ošabnem smehu svoje zlate zobe.

Pilon ljubi zelo izpremembo; solnce in senco, mir in nemir, tišino dežele in šum velemesta. On zna biti skromen in prešeren, zna skopariti in razsipati. Drugačnega Pilona pozna njegova Ajdovščina kot ga pozna Pariz.

Nekaj vsega tega je tudi v njegovih delih. Od razstave do razstave se izpreminjajo. Vse ga miče in vsega se zopet naveliča. Nekoč je slikal s pasteli, potem z oljem, nato se je vrgel na grafiko, zdaj se ukvarja celo s kiparstvom. Ne čudiš se niti, če ga zasačiš pri pisanju kritik ali celo pri zlaganju pesmi.

Isti nemir opažamo pri njegovih študijah. Študiral je na akademiji v Pragi, potem v Firencah in nazadnje na grafični šoli na Dunaju. Nikjer ni vzdržal dolgo. V enem oziru pa je Pilon zelo konsekventen: vedno mladeniški je, ni literaren, ni arhiven, ampak življenski.

Veno Pilon: Portret Pavle

Med slikarji se vedno rad bori v prvih vrstah levice.

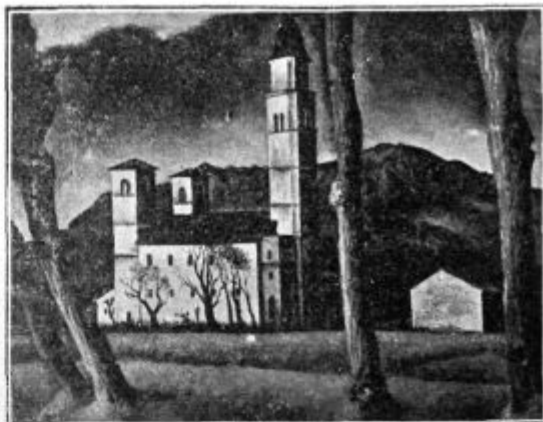
V Pilonovih slikah vidim odpor proti stari umetnosti, odpor proti sladkanju, gostobesednosti in rokokoški navlaki v umetnosti in boj za elementaren izraz. Zato so njegove stvari enostavne, grobe, ampak silne. Tako po vsebini, barvi in formi.

V portretu je Pilon psiholog, ki se ne klanja, ne hlina, ne retušira potez, ampak z brezobzirnostjo trga smehljajočo se krinko z obraza in ti kaže, golo notranjost, češ: poglej se, tak si!

Še nekaj zelo značilnega ima Pilon na sebi: silno strasten je. Erotika je zanj prizma, skozi katero gleda svet naokoli. Še njegove pokrajine in tihožitja ne morejo zatajiti njegove erotike, da o aktih in portretih niti ne govorim.

Pilon se je rodil 22. septembra 1896., je torej še mlad, vendar je precej znan ne samo med nami, ampak tudi v tujini. Malokateri umetnik je toliko razstavljal kot on. Razstavil je že v Trstu, v Gorici, na Reki, v Benetkah, v Rimu, v Ljubljani, v Zagrebu, v Splitu, v Sarajevem, v Varšavi, v Pragi, na Dunaju, v Berlinu, v Curihu in v Parizu. V nekaterih mestih po večkrat.

Pilonova dela so raztrešena že po vsej Evropi; nekatera so v privatni lasti, druga

Veno Pilon: Log

pa visijo po raznih narodnih galerijah, tako v Ljubljani, v Zagrebu in v Pragi.

Kritiki si o Pilonu še niso popolnoma edini. Med tem ko ga nekateri proglašajo za stvaritelja novega slikarskega sloga, mu drugi nasprotno očitajo razne pariške vplive in se zgražajo nad mesenostjo njegovih aktov.

V tem pa so si vendarle vsi kritiki složni, da je Pilon izredno talentiran slikar, od katerega lahko pričakujemo še velika dela.

Albert Širok.

Veno Pilon: Pokrajina (za Ajdovščino)

Dvoje slikarskih jubilejev

Leto dvajsetosmo je bilo bogato na obletnicah. Likovna umetnost jih je praznovala lepo vrsto. Dürer in Goya sta bila najvažnejša med njimi. Nemci so praznovali štiristoletnico Dürerjeve smrti s slavnostmi, ki so trajale celo leto: predavanja, razstave, publikacije itd.; počastili so ga celo s posebnim pivom, ki so mu naredili častljivo ime «Dürerbier». No, Španci niso v ničemer zaostajali in stoletnica Goyeve smrti je bila prav tako vneto proslavljena. Ker pa Španci niso vneti za pivo, so si omislili Goyske sladkorčke.

Življenje Dürerja in življenje Goye nas učita, da je umetnost nekaj podzavestnega, ki se nenadoma sprosti v duši izvoljenca brez posebnih predpriprav in posebnega uvajanja. Dürer pojmuje umetnost kot rokodelstvo in le na tak način — brez zanosa — zamore spočeti velika dela. Goyevo življenje ni sicer tako jasno in preprosto, kakor Dürerjevo, vendar so tudi njegova najboljša dela iz dobe, ko slika izključno zase, ne da bi mu bilo pri tem treba odgovarjati naročniku ali pa javnosti.

Albrecht Dürer

je najslavnejši in najgloblji nemški slikar. Sicer je bil njegov oče Madžar, vendar je njegova umetnost tako izrazito nemška, da

Albrecht Dürer: Lastni portret.

mu že sama zadošča za pripoznanje domovinske pravice. Rodil se je v Nürnbergu 21. maja 1471. Radi izredne nadarjenosti ga je oče imel zelo rad. Dal ga je v šole in ko se je naučil pisanja in branja, ga je vzel v svojo delavnico in ga uvajal v skrivnosti urarske in zlatarske umetnosti, ki je bila družinski poklic rodbine Dürerjev. A mladi Dürer se je že v zgodnji mladosti začel zanimati za slikarsko umetnost. Oče ga je poslal v šolo k Mihaelu Wolgemuthu, obžaluje pri tem, da se mora odreči tako nadebudnemu nasledniku. Mihael Wolgemuth je veljal takrat za najboljšega slikarja, vendar je bila ustvarjajoča sposobnost malega Dürerja tako močna in tako dozorela, da se od svojega učitelja ni mogel naučiti nič drugega kot tehnične spretnosti. Veliko bolj je vplival na Dürerja Martin Schongauer s svojimi lesorezi. Ko se Dürer po dovršenih študijah pri Wolgemuthu odpravi na potovanje preko večjih nemških mest, ga namerava obiskati, da mu izrazi svojo naklonjenost. Ko pa dospe v Kolmar, dobi tam le njegove sinove, ker je bil Schongauer medtem že umrl. Nekaj podobnega se mu je pripetilo pozneje, ko ga je Mantegna povabil v Mantovo in se obisk ni mogel izyršiti, ker je Mantegna umrl prav ko je bil Dürer na poti. Dürer nadaljuje svoje potovanje preko Bazla in Strassburga in se pomudi v vsakem važnejšem mestu, kot vajenec v tamkajšnjih slikarskih delavnicah, da se tako praktično izuči v najrazličnejših panogah slikarske umetnosti. Prav posebno mu je to potovanje koristilo za poglobitev svojega znanja v grafični umetnosti. V Bazlu dogotovi lesoreze za «Pismo sv. Hieronima», ki ga je izdal tamkajšnji tiskar Kessler; slična naročila dobiva tudi v drugih mestih. Po štiriletni odsotnosti se vrne leta 1494. domov, da se poroči z Nežo Frey, ki so mu jo bili starši izbrali za nevesto. Istočasno se odpravi prvič v Italijo — vsaj tako bi se dalo sklepati po nekaterih slikah iz te dobe, ki močno spominjajo na kraje južne Tirolske in severne Italije — a le za kratek čas, ker si v tem času ustanovi v Nürnbergu svojo lastno slikarsko delavnico; s tem prične prava doba njegovega samostojnega umetniškega delovanja. Spočetka deluje neopaženo in skromno, a polagoma začne rasti in ko dovrši svoje slovite lesoreze «Skrivno razodetje», «Veliki Pasijon», «Mali Pasijon» in «Življenje Matere Božje», se njegova sposobnost pričjenja uveljavljati, četudi le počasi, ker so njegovi sorojaki preveč trdoživi, da bi mu takoj priznali sloves, ki mu gre. V jeseni 1505. zapusti Dürer Nürnberg

in gre v Benetke. Tamkajšnji nemški trgovci so ga bili poklicali, da jim poslika tržne prostore; njegov prijatelj Pirkheimer pa ga je naprosil, naj mu poišče nekaj draguljev in biserov.

Bivanje v Benetkah je za Dürerjev umetniški razvoj neprecenljive važnosti. Dürer je vzrastel na razvalinah srednjega veka.

Albrecht Dürer: Glava otroka

Človek je po takratnem mnenju le nezaten drobec vesoljstva in življenje je minljivo in za pokoro; zgolj predpriprava za onostransko blaženost. Srednjeveški slikar slika v tem zmislu in Dürer mu sprva na tej poti sledi. V Italiji je bilo renesansa takrat v popolnem razmahu. Človek renesanse je po vsem nasproten človeku srednjega veka. Nova doba pojmuje človeka kot središče in gospodarja vsega stvarstva. Narava je vzor reda in lepote, kult telesa je na prvem mestu. Tudi v tehniki se Dürer v Benetkah izpopolni. V splošnem je Dürer vsestransko popoln risar in grafik, slikarsko pa ni preveč izurjen. Skrivnosti barvnega izraza mu niso še znane. Šele v Benetkah se lahko seznanj z neizčrpljivo slikarsko tehniko, s široko kompozicijo in s perspektivo.

Dürerjevo bivanje v Benetkah je navdušujoče. Italijani ga visoko čislajo, pred vsem kot grafika, a tudi v slikarstvu ne zaostaja za njimi, ko dovrši «Mater Božjo rožnega venca» in «Madono s kanarčkom». Celo dož in patrijarh ga prideta obiskat. Mesto bi ga rado pridržalo, a on se odpove vsaki časti in se vrne domov. Medtem so tudi v Nürnbergu spoznali vso veličino njegove umetnosti in

cesar Maksimiljan I. ga imenuje svojim dvornim slikarjem. Iz te dobe so njegovi tako zvanj «mojstrijski bakrorezi», med katerimi je «Melanholijska» svetovno znana. To je eno izmed onih redkih del likovne umetnosti, ki jih mora vsakdo poznati. Leta 1520. zapusti Dürer vnovič Nürnberg. To pot pa obišče nizozemske dežele. Povod njegovega potovanja je smrt Maksimiljana, ker se mora iti Dürer predstaviti njegovemu nasledniku Karlu V., da izprosi še za nadalje letno podporo, ki mu jo je bil Maksimiljan dodelil. Namen je tudi že takoj dosežen, a Dürer nadaljuje svoje potovanje po važnejših belgijskih in holandskih mestih, kjer je vsepovsodi z velikimi častmi sprejet. Podrobno poročilo tega potovanja nam je preskrbel Dürer sam, ker je vodil zapisnik o vsakem najmanjšem dogodku, ki mu je prisostvoval. To potovanje je bilo za njegovo življenje usodno. Nekje se prehladi, in ko se vrne v Nürnberg, podleže zavrati bolezni 6. aprila 1528. V tem izdelava še veliko slovitih del, med katerimi so splošno znani «Štirje apostoli» ali «Štirje temperamentni». V tem delu doseže namreč tudi slikarsko tako popolnost, da bi mu niti Benečani ne imeli pri tem ničesar oporekati.

Povsem svojevrstno pa je Dürerjevo delovanje na polju slikarskega vzgojnega slovstva. Rekli smo že, da je imel Dürer svojo slikarsko delavnico, kjer je zaposloval večje število učencev. Kako tesno je bilo sodelovanje učencev z učiteljem, nam dokazuje dejstvo, da se je marsikaka slika, ki so jo izdelali Dürerjevi učenci, pripisovala Dürerju samemu, kakor tudi obratno. Pri tem je imel Dürer priliko spoznati, kako velike važnosti je nazoren študij razmerij človeškega telesa. V dobi, ko je bila narava postavljena na vodilno mesto, je bilo pač treba spoznati pred vsem tajne zakone splošnega reda. Spričo pomanjkanja živih modelov, posebno ženskih, je Dürer spisal razne tehnične razprave, bodisi o razmerju teles, o

Fr. Goya: Ustrelitev upornikov tekem pouličnih bojov dne 3. maja 1808 (Madrid)

perspektivi in sličnem, ki so bile delj časa dokaj merodajne.

Sliki, ki jih mi prinašamo, so si tehnično in vsebinsko dokaj različni. «Lastni portret» je nastal pred bivanjem v Benetkah in očituje še močno globoko mističnost srednjeveškega človeka. «Obraz otroka» pa je nastal veliko pozneje, ko se je kult človeškega telesa, kot cilj sam zase, že mogočno razbohotil.

Francisco Goya

se je rodil v Fuentetodosu 30. marca 1746. Njegov oče je bil navaden kmet, a se je pozneje preselil v bližnje mesto Saragozo in izvrševal poklic zlatarja. Mladi Goya je preživel svojo mladost brezskrbno in prosto v naravi. Potepal se je po rojstni vasi, pretepal se s tovariši in risal prve stvore svoje plodne domišljije v pesek na cesti. Ob neki taki priliki ga je opazil o. Feliks Salcedo iz Sa-

Fr. Goya: Lastni portret.

ragoze in spoznal nadarjenost mladega slikarja. Vzel ga je s seboj v mesto in ga dal v šolo k slikarju Martinezu. Goya ni bil vzoren učenec. Do svojega tridesetega leta se je rajši potepal po svetu brez miru in brez prestanka. Zdaj je v Saragozi, zdaj v Madridu, zdaj v Rimu, pa spet v Saragozi, vsepovsod kot vročekrvnen in razpaljen španski ljubimec, ki pleza ponoči po zidovih in si išče pravice z nožem v roki. Ko pa se vrne 1774. v Madrid, se tok njegovega življenja izpremeni. Odlo-

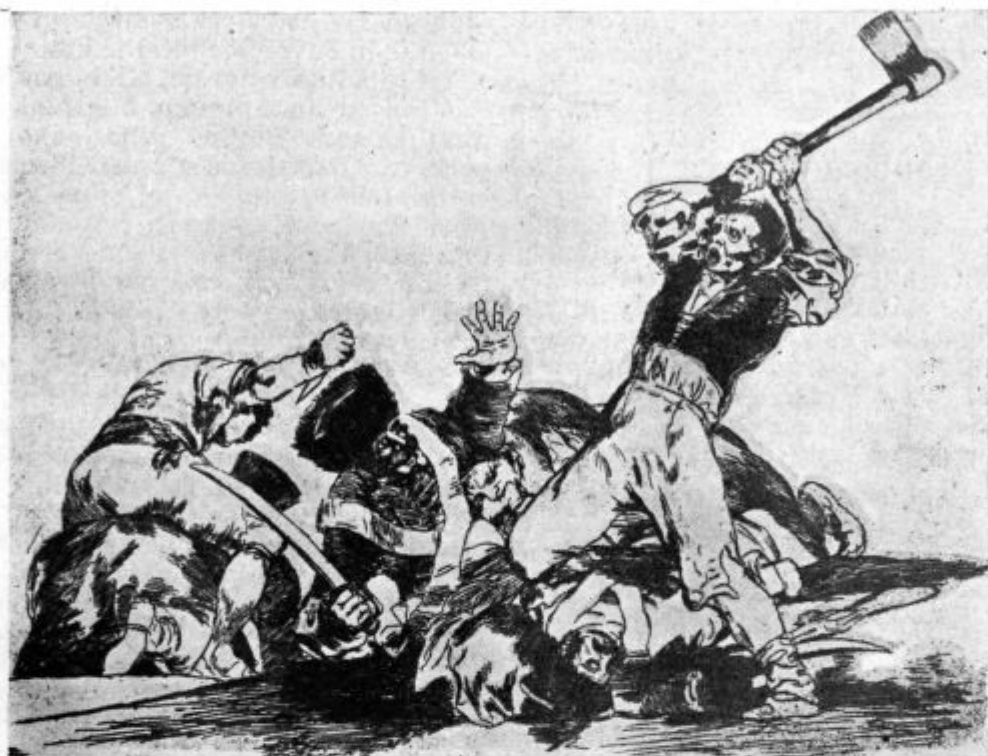
čilnega pomena so bila pri tem naročila kr. opnarne sv. Barbare. Goyo je bil namreč poklical tedanji visokočislani slikar Mengs in mu poveril nalogo, da izdela osnutke za opna ali stenske preproge. Goya se je lotil dela z vsem svojim mladeniškim navdušenjem in izlil v te prizore iz španskega narodnega življenja vse svoje najplemenitejše občutke in čuvstva. Slikal je kmete na polju, slikal mladino v naravi, slikal gospodo, ki si išče razvedrila s plesom, z igrami, z nedolžnimi šalami. Povsod diha pokoj in zadovoljstvo. Opnarji sicer z deli niso bili zadovoljni, ker so bila precej sitna v izvedbi, a javnost ni sodila tako in prisodila Goyi ime in sloves, ki ga je bil vreden. Vojvoda D'Osuna mu je naročil, naj mu poslika v istem slogu dvorec, in leta 1785. je bil imenovan za podpredsednika akademije. Čez nekaj časa postane predsednik akademije, koj za tem pa dvorni slikar. Življenje na dvoru je za Goyo pravo zmagoslavje. Vsi so želeli imeti sliko z njegovim podpisom. To navdušenje nam bo razumljivo, če pomislimo, da se je tudi kralj dal slikati od Goye. Iz njegovih pisem te dobe izvemo, da se ni dobro počutil v tej družbi. A Goya ni bil človek, ki bi se zlepa zmedel. Njegovo preprosto poreklo ga je tem bolj usposabljal, da se je postavil nad to neiskreno množico kot odkrit sodnik, ki ima nalogo, da jo zaznamuje. Tako si je mogoče razlagati slike iz te dobe, ki diha iz njih pritajeno Goyevo omalovaževanje in pomilovanje. Evo vam, kako pride do one slovite slike «Rodbina kralja Karla IV.». Ves dvor je na njej naslikan v groteskni stoji, ki se ujema s stališčem, katerega je dotična oseba v življenju zavzemala. Goya se v obsodbi teh nestvorov človeške družbe ni zmotil. Zadostovalo je par let, da se je človek lahko prepričal, kako brezmočen, da celo, kako podel je bil španski dvor. Kralj je svojo deželo Napoleonu enostavno prodal, samo da reši svoje življenje. Ko je narod videl, da ga je kralj izdal, je sam prijel za orožje in se z vso silo uprl osvojujoči francoski vojski. Goya je temu razsulu in temu razpadu domovine prisostvoval in srce mu je krvavelo. Ovekovetil je te mračne dni v zgodovini svojega naroda.

«Prizor 3. maja», ki ga prinašamo, je ena izmed njegovih najslovitějšíh slik. 2. maja 1808. se je ljudstvo v Madridu uprlo in napadlo Muratovo konjenico. Boj je bil krvav, a Murat se je znal kruto maščevati. Naslednjega dne je dal upornike poloviti in jih postreliti zunaj mesta. Temu prizoru je Goya osebno prisostvoval, zato nam ga je znal tudi prikazati v svoji najrealističnejši luči. Na sliki vidimo skupino upornikov, ki jo francoski vojaki brez usmiljenja pokončajo ob medlem svitu velike svetiljke. Goya je rezko obsodil vojno in izdelal zbirko ujed-

kovin, ki nosi naslov «Strahote vojne». Sploh se Goya v tem času popolnoma izpremeni. Njegova tehnika, ki je nekoč ljubila živahne in sočne barve, ki je iskala večkrat sijaja v pestrih in bogato vdelenih oblačilih, se sedaj poenostavi, da z jezno in rezko potezo iz-

nand VII., se Goya odpravi v Bordeaux, kjer najde še nekaj tovarišev. V domovini je pu- sto zanj in ni nikogar, ki bi ga razutnel in upošteval. Sicer mu kralj odpusti, da je bil med francosko okupacijo še vedno na dvoru. in ga potrdi v naslovu dvornega slikarja, a

Francisco Goya: Strahote vojne.

razi ves gnus. Z dvora se umakne gluh in star v svoj двореc ob Menzanaresu, ki zadobi ime «La Quinta del Sordo». V njej da duška svoji mračni domišljiji in slika fantazme in privide po stenah, po platnu, po papirju, sploh kamor pride, privide, ki bi jim še sam ne znal ne imena ne utemeljenosti.

Tako dovrši tudi svoje poslednje zbirke ujedkovin «Hudomušja», «Pregovori» in «Bikoborbe». Ko se iz Španske umaknejo Francozi in se na dvor povrne Ferdi-

Goya je tej novi okolici že popolnoma tuj, da se rajši preseli v Bordeaux, kjer umre 16. aprila 1828. Njegovo truplo je bilo položeno v grobnico prijatelja; ko so ga pozneje hoteli prenesti v domovino, so morali prenesti obe trupli, ker ni bilo mogoče natančno ugotoviti, katero je njegovo.

«Lastni portret», ki ga prinašamo, je iz dobe, ko je bil Goya na dvoru in nam ga kaže v vsej moški dozorelosti.

h. š.

Rabeljsko jezero

Sv. Janez v Šebreljah

Lijaško močvirje na Vipavskem. (Fot. Sturolo -- Gorica.)

Vojna spominska cerkvica nad Pologom

Bukovo (Fot. Seljak)

Opatjeselo na Krasu po obnovitvi

Rojstvo povesti

Stavil bi, da nihče izmed čitateljev ne pomisli, kakšno pot je naredila povest, preden je prišla v obliki knjige v njegove roke. Če pa na to pomisli, si morebiti tega jasno predstavljati ne more. Veliko je pisateljev, ki svojih povesti dolgo vrsto let več ne vzamejo v roke. Ne le radi tega, ker so razočarani nad seboj, tisto zopernost jim vzbudi fizični napor, mnogostransko popravljanje, branje povesti in korektura. Mislim, da ne trdim napačno, če rečem, da tudi tisti, ki povest stavijo, tiskajo in vežejo, ne uživajo umotvora tako kakor čitatelj, ki se je naročil na knjige «Goriške Matice», plačal pet lir in ki se v prostem času ves potopi v njihovo uživanje.

Čitatelj je nekak tiran, ki zahteva užitka, bere, se namrdava nad vsebino in nad obliko knjige, pri tem pa ne ve, koliko možganskega napora in gibov rok je bilo treba, da je naročnik «Goriške Matice» lahko lagodno sedel in bral.

Oglejmo si pot, ki jo napravi katerakoli povest iz pisateljevih možganov v čitateljeve roke.

Pri pisatelju je zadeva najtežja. Pri urednikih, v tiskarni, v knjigovoznici gre delo, odkar pomnimo, po nekem preizkušnem vzorcu naprej. Vsak pisatelj pa ima svoj poseben način umetniškega ustvarjanja. Le težko je dognati neko skupno pravilo. Poleg tega še to: v tiskarno ali knjigovoznico lahko stopimo kadarkoli hočemo in si ogledamo, kako se vrši delo, ali kako naj stopimo v pisateljeve možgane in v njegovo srce? Poleg tega so pisatelji čudaški ljudje, ki ne zaupajo radi svojih tajnosti.

Le s težavo smo prodrli v delavnico nekoga pisatelja, na katerega se bomo opirali pri sestavi tega spisa. Ta pisatelj sicer ne nosi dolgih las in črne kravate in tudi trdi, da vino ni neobhodno potrebno za lepo povest, kot hočejo vedeti vsi rodoljubni čitatelji, ki se naivno pridušajo, da Ivan Cankar sploh ni mogel pisati, če ni pil. Bodi povedano na tem mestu, da je resnica le to, da Ivan Cankar sploh ni pil, če je pisal. Tudi našega pisatelja sem vprašal, kako vendar piše, če nima literčka na mizi. Skoraj me je klofutnil, tako je bil hud. «Ali še ne veste tega», je dejal, «da pijanec dela in govori same neumnosti? Kako torej hočete, da bo umetnik v vinjenem stanju ustvarjal večne umotvore in pisal besede, o katerih nato kritiki čečkajo cele knjige in jih ne izčrpajo. Da so nekateri pisatelji preveč pili, jim je pomagalo v grob, ne pa do pisateljske slave. Ko bi bili morali dozoreti in ustvarjati

najboljša dela, jih nikjer več ni bilo. Poglejte Bernarda Shawa, pogledajte Ivana Tavčarja! Sedemdeset let sta imela, ko sta napisala svoje najlepše stvari.»

To je resnica!

Vprašal sem: «Kako pridete na idejo nove povesti?»

«Na idejo!» se je zavzel pisatelj omalovaževalno. «Vi mislite na snov. Ob sličnem vprašanju se vselej spomnim na pesnika Medveda, ki je zapisal:

Pisatelj, ki misli
da nima snovi,
podoben je možu,
ki v vodi stoji,
v roke si pljuje,
da ribe lovi.

Spomnim se tudi na Dostojevskega, ki je zelo pridno prebiral dnevne notice in kriminalno kroniko. Vsaka sodna razprava nam nudi snovi za en sodobni družabni ali socialni roman. Snov je treba le pravilno zgraditi in izoblikovati. Poleg tega je treba, da pisatelj hodi z odprtimi očmi po svetu in

Povest se „kuha“ v pisateljevih možganih.

gleda, kaj se godi okrog njega. Koliko je konfliktov, ki nam jih nudi življenje! Kadar človeka katerakoli stvar zaboli v srce, je vredno, da si jo zapomni. Glejte, tako si naredim to ali ono kratko notico in jo vržem v svoj predal, da se o primernem času zopet laže spomnim nanjo. Če bi vse to napisal...» je pisatelj zamahnil z roko.

«Kdaj pa se odločite za kako snov?»

«Ta ali ona snov mi pride pogosto v spomin. Vzplava na površje in zopet izgine.

Nekatere snovi zorijo hitreje, druge počasneje, nekatere sploh ne bodo vzzorele. Včasih me zbode kaka ideja tako nenadoma in tako živo, da je ne morem več nositi s seboj. Čas prihaja, da jo je treba napisati. Snov sama na sebi pa ne zadostuje, treba jo je vsestransko premisliti in preživeti. Veste, kaj se to pravi? Toliko misliti nanjo, jo tehtati, ljubkati, da vas obide strahovita strast do nje. Konflikt se veča, osebe rastejo pred očmi, dobivajo določnejšo obliko, snov raste, kipi, dozoreva....»

«Oprostite,» sem ga prekinil, «ali si osebe, ki jih ne poznate, ustvarite sami?»

«Ustvarim si jih, izmed ljudi pa si izberem tiste modele, ki so zanje najbolj pripravljeni. Ljudje so enostavni. V eni sami mestni ulici lahko najdete vse vrline in slabosti vsega sveta. Saj ljudje niti sami ne vedo, kdaj in kako se razodevajo.»

«In nato začnete pisati?»

«Nato začnem pisati,» je dejal pisatelj kratko in me gledal s takim pogledom, kakor da bi najrajši videl, če izginem.

«Kako se to vrši?»

«Pisanje? To je težko povedati. Po tednu omotice, ko stoje osebe in dogodki v glavnih obrisih pred človekom, pritiska človeka nevidna sila k pisalni mizi. Vselej naredim kratek obris vsebine, ki se ga pa ne držim natančno. Nehote se značaji med pisanjem drugače razvijajo, zato moram izpreminjati tudi dejanje. Sicer se tega še zavedam ne, to raste samo iz sebe. Nekoč sem bral, da je pisatelj, kadar piše, napol v podzavestnem stanju. Tega prepričanja sem tudi jaz. V tako stanje se ni treba vživljati z umetnimi sredstvi; kadar je človek čustveno in miselno za povest dozorel, pade nenadoma vanjo. Mene se tako stanje drži teden ali dva. Telo je mrzlično, človeka vse moti, vse ga razburja, jed in spanje. Rad bi delal naprej po dvanajst in več ur na dan, dokler delo ni končano. Natančno vam tega stanja ne znam popisati, a naj zadostuje, da rastejo pred človekom pokrajine in osebe v tako popolni krasoti, da je ves zadivljen nad njimi. Kopičijo se in vas hočejo zadaviti, pri tem pa se duh bori z izrazom, ki je preneroden, da bi mogel vse tako povedati kot človek vidi. Ne sramujem se priznati, a še danes lahko pokažem s prstom na tista mesta, pri katerih sem nezavedno jokal, ko sem jih pisal. Rad bi vam še več povedal, a ne znam. Rečem samo še, da bi užitka, ki ga imam pri pisanju, ne dal za vse druge užitke na svetu...»

«Pravite, da traja to do dva tedna? Ali vas to utruji?»

«Več bi ne mogel prenesti. To je vzrok, da pišem zelo naglo. Izčrpa me živčno.»

«Svojih del ne prepisujete?»

«Nobene stvari ne napišem samo enkrat. Prepisujem ali narekujem na stroj. Moja pisava v konceptiji je strašna, nečitljiva. Če pišem počasi in lepo, me silno moti. Enkraten prepis, pri katerem popravljam delo stilistično in jezikovno, mi zadostuje. Bistvenega ne izpreminjam. Po navadi vsi pisatelji prepisujejo, nekateri celo po večkrat, so pa tudi taki, ki pišejo svoja dela samo po enkrat.»

«Vendar, ko je povest napisana, vam napravi to veselje?», sem ga vprašal.

«Nikoli. Takrat začne izpraševanje vesti. Osebe povesti se mi režijo ko spake, dejanja se mi vidijo premalo motivirana. Obupan sem pogosto do dna duše. Najrajši bi pisal vse skupaj še enkrat. Navadno me šele mnenje kakega človeka, ki je povest bral, pomiri.»

«In potem?» sem vprašal.

«Potem? Rokopis še enkrat prečitam, ga zavijem v papir in ga nesem uredniku, oziroma založniku in sem iz srca vesel, da povesti več ne vidim.»

Torej povest je pri uredniku, pisatelja smo izprašali, on nam ničesar več ne pove. Potrudimo se k blagorodnemu gospodu, ki ima po navadi brado in naočnike, sedi med učenimi papirji in grize konec cigare.

Pri uredniku

On nam prijazno ponudi stol, prekriža roke na trebuhu in gleda, kaj mu hočemo. Baš ima povest pred seboj, ki jo je prebral do konca; na njegovi desnici leži Breznikov «Slovenski pravopis», na levicí ga straži Koštišalov «Brus».

«Kakšna je vaša sodba o najnovejši povesti našega pisatelja?»

Urednik, ki je že po svojem poklicu vseveden gospod, pogladi z roko po svoji črni bradi in pravi:

«Povest bi bila dobra... Povest je tako rekoč dobra. Živo pisana, z ognjem, snov napeta... tu pa tam kak slovniški pogrešek... Ali se vam ne zdi, da naš pisatelj prenašlo piše?»

Seveda, mi na to ne moremo ničesar odgovoriti. Mi gledamo v blagorodnega gospoda urednika, čigar sveta dolžnost je, da ugotovi, če povest odgovarja političnim, moralnim in založniškim interesom, če ni pisatelj zagrešil kake vejice proti Brezniku, poleg tega še, če v svoji naglici ni pozabil, kako se junaki njegove povesti imenujejo in je Janez v začetku knjige postal v zadnjem poglavju Peter. Končno, ko je vse to ugotovljeno, je treba dobro premisliti, ali bo povest «vlekla za preprosto ljudstvo»; slednjič je važna tudi ugotovitev, če ni predolga ali prekratka, kakor da so vse dogodivščine na tem božjem svetu natančno nekaj čez sto strani dolge.

O vsem tem se lahko z urednikom pogovorimo. Dal nam bo blagohotnih odgovorov, celo za svet nas bo vprašal, zakaj njegovi nazori koncem koncev niso docela trdni.

«Kaj bo s povestjo?» ga vprašam.

«Kaj bo s povestjo? V tiskarno jo ponesem. Ali greste z menoj?»

Tiskarnar vzame rokopis v roke, ga najprvo potežká, kakor da ga ceni na kilogramme, nato oslini palec in kazalec in ga začne listati. Obraz mu spreleti zadovoljen smeh, zakaj rokopis je čeden, pisan na stroj. Ko prešteje in preudari, reče:

«Nekaj nad sto strani bo.»

To sicer ni nič novega. Nato vpraša:

«Kako bomo stavili? Katere črke?»

«Garmond.»

Beseda garmond pomeni črke, s katerimi je stavljen članek, ki ga cenjeni čitatelj pravkar čita. Nekoliko drobnejše črke se imenujejo borgis, najdrobnejše pa petit.

«Širina?»

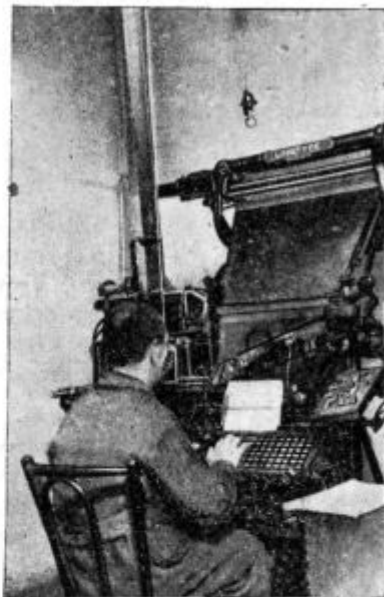
«Kakor po navadi. Osemnajst cicero.»

Cicero je posebna tiskarska mera za širino stavka, ki znaša približno pol centimetra. Ravna se po velikosti knjige.

Zadeva s tiskarjem je opravljena. Založnik se je bil glede cene in papirja že poprej zmenil, podpisana pogodba je v žepu.

Rokopis roma k črkostavcu. Ta človek sedi pri stroju, ki je zelo podoben sprednjemu delu žirafe. V tem stroju, ki ga goni električna sila, se topi na plinu svinec s cinkovino, ki je potreben za vlivanje črk. Da bi vam stroj natančno opisal, je nemogoče. Če ga ne vidite, si ga ne morete predstavljati. Povedati pa vam moram že naprej, da se za knjige in časopise ne stavijo več črke ena k

drugi kot nekdanje čase, ampak so nas Amerikanci osrečili z iznajdbo stroja, ki se imenuje «linotype» (lajnotajp); ta stroj sproti vliiva črke. Pomislite, za vsako knjigo, za vsak časopis vlijejo novih črk in jih po uporabi zopet raztopijo. To pa se vrši zelo naglo.

Stavec pri linotype-u

Pred strojem sedi črkostavec, ki vzame s stolice ob strani polo rokopisa, ga pritrdi pred seboj pod posebne vilice, ki mu tudi kažejo vrsto, da ne išče z očmi, in tipka. Kako tipka? Ali ste že videli pisalni stroj? Seveda, v vsakem uradu ste že lahko opazili, kako pišejo nanj. S prsti tolčejo na gumbe, ki imajo napisane črke. Isto je tudi pri tem stroju. Stavec dela tako nekako kot bi pisal na stroj. Stroj pa hrešči, šklepeta, od vrha padajo negativni sproženih črk in se postavljajo v vrsto kot vojaki. Ko je vrsta polna, se vlije raztopljeni svinec pred njo, tako nastane pozitiven odlitek. Pomislite dobro, ne vliivajo se posamezne črke, ampak cela vrsta ob enem. Stroj porine vrsto, ki je podobna svetli srebrni ploščici, iz svoje notranjosti in jo postavi k ostalim. Pa še tako peče, da je ni mogoče prijeti v roko. Ko stavec postavi celo polo rokopisa, jo obesi na kavelj poleg stroja in vzame drugo.

Kadar je podstavek, na katerega se nizajo vrste, poln, ga položi stavec na posebno mizo. Tako dobimo kolono stavka. Približno toliko, kolikor znaša ena kolona v dnevnikih, za kake tri strani navadne knjige. Kolone pomažejo s črnilom, nanje položijo ovlažen papir, čezenj leti valjar, da se črke odtisnejo na papir.

To je prva korektura v kolonah.

«Zakaj pa to?» boste vprašali.

Tudi črkostavec je človek in se lahko zmoti. Namesto «vse» napravi «sve», namesto «mož» naredi «gož» in še hujše stvari. Časnikarji pravijo temu «tiskarski škrat», v resnici pa je le slabo opravljena korektura.

To prvo korekturo opravljajo ponekod tiskarne, drugod uredništva in založništvo. Črkostavec postavi znova vse tiste vrste, ki so imele pogoške. Stare vrste vržejo v stran, nove denejo na njihova mesta. Seveda je tudi tiskarski škrat kriv, če vržejo napačno vrsto proč, tako da imamo dve enakj vrsti, ena pa manjka. Manjkajočo vrsto je treba nato izvohati iz rokopisa.

To delo je opravljeno. Metèr, ki je nekak poveljnik stavcev, pobere nekega dne kolone in jih lomi pod svojimi rokami v posamezne strani. Vsaka stran dobi svojo številko, knjiga polagoma nastaja.

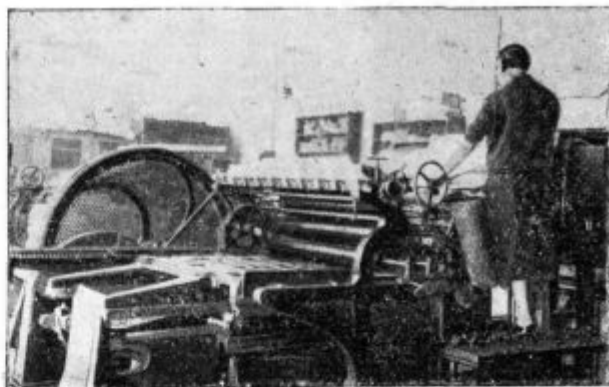

Metèr pri slaganju naslovov

Kadar je sestavljenih šestnajst strani t. j. ena pola, jih znova odtisnejo z valjarjem. Vsako stran posebej. To je druga korektura v straneh, ki jo navadno opravi pisatelj. Ne mislite, da je pisatelj sam dober korektor. Prav nasprotno. Tiskovne napake rad prezre, kvečjemu opazi, da so mu stavci izpuštili kako besedo ali stavek, ali pa so jo napačno brali in ji spremenili zmisel.

Ta popravek ni zadnji. Ko stavci izčistijo še tiste pogoške, ki jih je opazilo pisateljevo oko, odnesejo šestnajst strani v tiskarski stroj. Tudi tega stroja vam ne morem popisati. Z eno besedo, tako je narejen, da pritrdijo na jekleno ploščo tistih šestnajst strani na tak način, da plešejo ob pogonu stroja pod črnilnim valjarjem tja in sem, stroj požira pole papirja, ki jih poklada

gospodična v njegovo žrelo in jih pritiska na črke, ki so namazane od črnila, natisnjene pole pa padajo na drugi strani v poseben prostor.

Povest se tiska

Ko je prva pola v stroju odtisnjena, jo zganejo in nesejo v pisarno, da vidi tiskar, če so bili pogoški pravilno popravljeni, če je tisk čist, ali če je opaziti kak drug nedostatek. Če je vse v redu, na dano znamenje stroj zašumi, tiskanje se prične... Kup potiskanega papirja, dva tisoč pol, deset tisoč pol, kakor je naklada knjige visoka, se veselo gromadi.

Tiskane pole nesejo v poseben prostor, kjer se smehljajo same mlade, vesele deklice, ki imajo nalogo, da zgibajo pole. To ni lahko delo. Treba je paziti, da si strani sledijo po vrsti, tudi ne sme ena stran štrleti preko druge — kakšna knjiga pa bi bila to?

Zgibanje pol

Precej časa traja, da je povest postavljena, očiščena tiskovnih pogoškov, natisnjena in da so vse pole zgibane in zložene v lepe kupce. Zdajci jih je treba še sešiti, da se ne sesujejo. Če ima knjiga osem pol, 10 osem pol skupaj; da se delavci ne zmotijo, kako si pole sledijo, ima slednja na spodnji strani zaporedno številko. Knjiga je narejena, le nekaj še manjka.

Sešivanje knjige

Tiskar plane kar na lepem k založniku in vzklikne že na vratih:

«Knjiga je dotiskana! Kaj pa ovitek? Ali niste rekli, da prinesete sliko?»

Založnik se nasloni na stolico, očitno je zadet. Le počasi se izvije iz njega: «Ti lenuh, ti!»

Ta «lenuh» gotovo ne velja tiskarju, ampak slikarju, pri katerem je naročil risbo. Brž vzame slamniki in leti na ulico.

Hvala Bogu, slikar je doma. Njegov podstrešni ateljé dremlje v vzornem neredu, založnik dobi le s težavo prostor na tleh, kamor položi noge, sestri pa mora na starinski leksikon in na kup risb, ki leže na stolici.

«Kje je naslovna stran za povest?»

Slikar misli, misli, slednjič se spomni.

V slikarjevem ateljéju

«Seveda je narejena. Kdaj je že narejena!»

In vendar ni docela prepričan, da je že narejena. Prepričan pa je, da je polovico honorarja že prejel in ga porabil.

Začne iskanje, ki se vrši s tako trdovratnostjo, da se dvigne oblak prahu pod nizkim stropom. Čudne stvari pridejo na dan. Karikatura odličnega sodnega svetnika v sami srajci, ženski akti, obraz pijanca, zaljubljeni maček na strehi, stvari, za katere slikar že sam ni več vedel, in se čudi, da so njegove.

«No, slednjič!» Izpod visokega kupa risb je potegnil slikar zmečkan papir, zatisnil eno oko in dejal: «Tu je.» Nato je pogledal: «Evo tu je...»

Risba je romala v klišarno, da naredijo iz nje klišej. Kaj pa je zopet to? Klišarna je zavod, v katerem vsako sliko fotografirajo in priredijo njen posnetek z različnimi kemičnimi sredstvi tako, da jo tiskarna more natisniti. Natančno tega ne moremo opisovati, zašli bi predaleč. Omenimo le, da so taki posnetki zelo dragi.

Knjiga je dobila ovitek, končana je. Tiskar izbere kak posebno posrečen izvod in ga pošlje z računom vred založniku.

Ta knjigo pregleduje, jo obrača na vse strani, slednjič je vendarle zadovoljen. Pisatelj pride po deset izvodov, ki jih razda svojim prijateljem, kateri knjig nikoli ne kupujejo, zato pa so njegovi prijatelji. Eno si morda pridrži, si jo ogleda od zunaj, tu pa tam pokuka tudi vanjo na eno stran, na drugo, da vidi, če stavki lepo tečejo, če so besede zvočne.

Toda s tem pisatelj še ni odpravljen. Ne mislim honorarja, ampak kritike. Kaj pravi Kette?

«Kritiki so hudi možjé,
oni imajo sive glavé,
oni imajo nazore...»

Da, oni imajo nazore. Vzamejo knjigo v roko, jo berejo, zmajajo z glavo in napišejo svoje nazore. Ne rečemo, kritikovanje je res težka zadeva. Neredko se zgodi, da eno in isto povest eni hvalijo, drugi pa grajajo. Pisatelju ne preostaja drugega, kot da se smehlja.

Pa tudi s tem pisatelj še ni opravil. Knjige pridejo v ekspedicijo. Gospodične zavijajo knjige in pišejo naslove. Knjige se pretakajo na deželo, vsepovsod nastane velik vrvež. Poverjeniki imajo polne roke dela, od hiše do hiše gre glas, da so knjige prišle.

«Kakšne so?»

Nekdo, ki je v enem večeru požrl povest, pove svoje mnenje. To mnenje ni tako, da bi pisatelju pognalo kri sramote v obraz, če bi ga slišal.

Godi se tisto, kar je za pisatelja razen trenutkov ustvarjanja najlepše. Njegova povest gre skozi tisoč rok, njegova beseda se pretaka v tisočere duše, njegova čustva se prebudijo v tisočerihih srcih v novo življenje, njegovi junaki, prizori, pokrajine ožive na svoj poseben pester način v domišljiji tisočerihih ljudi. Na tistih mestih, na katerih je tekla pisateljeva solza, teče tudi njihova solza. Skoraj nihče ne misli na pisatelja. Vendar pisatelj misli na svoje čitatelje, podzavestno se pretaka vanj potisočerjeno ugodje, ki ga je napravila njegova povest.

To je tedaj pot povesti iz pisateljeve domišljije, iz njegovega razuma in čustva skozi založniške, tiskarske in knjigoveške roke v vaše duše. Pisatelj in čitatelj sta na dveh skrajnih koncih tega snovanja, a sta si vendar najbližja; vsi drugi so le posredniki. Občinstvo je dalo pisatelju snov in like za povest, da jo sprejme od njega in si ogleda skozi steklo njegove duše svoj lastni obraz.

France Seljak.

Jesenska pesem.

Jesen... Noč se k zemlji stiska,
grozna kakor smrt molči;
brez gromenja in brez bliska
kakor mrtvec v grobu spi.

Joj, kaj tam ječi v samoti?
Hrast je, plaka debeluh,
ker mu v vejah sanje moti
vničujoči smrtni duh.

Joj, kaj tam gre skoz grmovje?
Jok globok je, išče sled
ptičkov naših skoz grmovje,
ki so šli v široki svet...

Kaj v temo ječi tam blazno?
Joj, to moje je srce.
Plaka, da bi neizrazno
izsolzilo vse gorje.

Fran Žgur.

Stara romarska cerkev Marija Snežnica nad Avčami.

Staroslovanski pogreb

Ko človek umre, se morajo njegovi zemski ostanki iz znanih razlogov odstraniti. Vemo iz zgodovine, da so se mrličji postavljali že pred mnogo tisoč leti v grobnice, od faraonskih grobnic in egiptovskih piramid do zadnjega skromnega kotička na modernem velikomestnem pokopališču. Ta veličanska uganka konca zemeljskega človeškega življenja, ta nepojmljivi prehod od zavesti v neznan temo, je od nekdanj napolnjeval ljudski rod z grozo. Zato ni nič čudnega, da so se ob priliki odstranitve človeškega telesa s solne svetlobe že od nekdanj ustalili gotovi pogrebni običaji. Mi si hočemo danes na kratko ogledati staroslovanski pogreb in njegove običaje; poseči moramo torej najmanj tisoč let nazaj.

O teh običajih imamo celo vrsto gotovih zgodovinskih poročil. Poleg zgodovine nam tu priskoči izdatno na pomoč arheologija, to je nauk o starinah. Po vsem svetu se izkopljujejo stare naselbine in grobišča, iz katerih se da sklepati na takratno kulturo in običaje.

Stari slovanski pogrebni običaj je bil v poslednjih stoletjih pred sprejetjem krščanstva (torej pred približno tisoč leti) zelo zamotan. Šele krščanstvo je pri Slovanih vpeljalo pokopavanje mrličev, dočim so prej Slovani svoje mrličje sežigali. Pepelnata grobišča se pri Slovanih v predkrščanski dobi lahko zasledujejo nazaj do V. in IV. stoletja po Kr. Kakor je znano so Slovani sprejeli oziroma morali sprejeti krščanstvo med VII. in IX. stoletjem po Kr.. Vkljub temu pa so še nadalje sežigali svoje mrličje, sledeč svojim starim navadam, tja do XIV. stoletja. Pod pritiskom cerkve je sežiganje potem počasi izginjalo in nastopalo je na njegovo mesto pokopavanje mrličev, ki še danes prevladuje na svetu.

Oglejmo si na kratko potek staroslovanskega pogreba. O tem poteku imamo ohranjen zelo važen dokument. Arabec Ahmed ibn Fadlan je leta 922. prisostvoval ruskemu pogrebu nekje na Volgi in ga je podrobno opisal. Umrl je ugleden mož. Postavili so ga v začasen grob za dobo 10 dni in nad grobom napravili streho. Teh 10 dni so šivali in pripravljali za mrtvega obleko. Če namreč umre ubog človek, mu napravijo ladjico, postavijo ga v njo in sežejo z njo vred. Če gre za bogataša, razdelijo najprej njegovo premoženje na tri dele: prva tretjina je za njegove sorodnike, za drugo tretjino nakupijo za mrliča oblek, za tretjo pa kupijo vina, da se vse napije na dan pogreba, t. j. ko se usmrti sama gospodarjeva sužnja in se-

že z gospodarjem vred. Ob tej priliki potrjuje Fadlan staroslovansko navado, da so Rusi strašno vdani pijači, da pijejo noč in dan, tako da marsikdo umre celo s kozarcem v roki.

Navada je bila, da je šla v smrt z veljakom tudi njegova žena, ki ni mogla prenesti vdovskega stanu, oziroma njegova zvesta sužnja. Reкло se je, da se je to zgodilo iz ljubezni do pokojnika in da je ta smrt bila prostovoljna. Toda ta prostovoljnost je bila najbrž precej relativna in bo najbrže res, da se je radi pogrebne običaja kdo moral žrtvovati in umreti z gospodarjem. Takratni Slovani niso poznali v splošnem tako velike žalosti in tako intenzivne ljubezni, ker so bili precej sirovi kakor pač vsa ljudstva onega časa. Taka prostovoljna smrt je bila gotovo velika izjema. Fadlan pripoveduje, da vprašajo veljakovi ljudje, ko veljak umre, njegove sužnje in sluge, kdo hoče umreti z njim. Če se kdo priglasí, ni mogoče več odstopiti od besede, obkolijo ga in varujejo. Po večini se pripravljajo v tako smrt z gospodarjem sužnje. V slučaju, ki ga opisuje Fadlan, se je prijavila v smrt njegova sužnja, kateri so nato druge sužnje umivale roke in noge. Pokojniku pa so med tem časom drugi šivali in pripravljali obleke in vse, kar je bilo treba, dočim je v smrt namenjena sužnja neprenehoma popivala in prepevala, kakor da bi pričakovala veselo novico. Ko so bile pripravljene obleke za mrliča in vse drugo, so povlekli ladjico na suho, jo podprli z drevjem in postavili ob njej lesene figure, človeku podobne. Potem so prinesli neke vrste prestol, katerega je okinčala stara žena z bizantinskim brokatom in blazinami. To staro ženo so nazivali sla smrti, ker je imela nalogo skrbeti za obleko mrtvega in je potem umorila v prostovoljno smrt namenjeno sužnjo. Na ta pripravljeni prestol je pa sedla stara debela ženska, sel smrti.

Potem so šli po mrliča v začasni grob. Dvignili so ga v rjuhi, v kateri je umrl. Telo je bilo že radi mrzrote in časa črno. Ker je bilo v začasnem grobu tudi vino, sadje in tamburina, so tudi vse to vzeli ven. Oblekli so nato mrliča v hlače, nogavice in brezpetnike ter v zlatimi gumbi našivan kaftan. Na glavo so mu dali kožuhasto čepico. Nesli so ga nato v nad ladjico pripravljeno kupolo, kjer so ga položili na blazine. Prinesli so mu vina, sadja, mesa, dišav, kruha, čebule in drugih jedil ter položili vse zraven trupla. Nato so prinesli psa, ga razrezali na dvoje in ga vrgli v ladjico, potem orožje in končno dva osla, katera so pognali in spotili ter jih z meči pobili in njih meso vrgli v ladjico.

Tudi kokoš in petelina so zaklali in vrgli v njo.

Ko je potem nastopil popoldan tega dne, je v smrt namenjena žena z določenimi obredi govorila, na pol omamljena, da vidi svojega gospoda v krasnem vrtu v prijazni družbi, ki jo kliče. «Pospešite, da pridem k njemu». Tedaj so prišli k nji, snela si je naramnice in jih podala stari ženi, slu smrti. Posadili so jo na ladjico in ji ponudili kozarec vina, nad katerim je zapela in ga izpila. Nato so ji ponudili drugi kozarec vina, starca jo je naganjala, naj ga izpije. Bila je omamljena, da ni skoraj več vedela, kaj dela. Baba jo je zgrabila in povlekla v kupolo. Zunaj stoječi možje so začeli delati ropot s tem, da so tolkli po ščitih in sicer zato, da ne bo slišati krika in vika, ko jo bo stala žena davila in spravljala na oni svet, in da se ne bi prestrašile druge deklice. Položili so jo zraven mrtvega gospodarja, dva moža sta jo prišla za noge in dva za roke, dočim ji je dala stara žena vrv okrog vratu, jo zadrgnila, in dva moža sta z nasprotnih strani vlekla za vrv ter jo davila. Sel smrti pa ji je zasadila pod rebra velik handžar, da je izdihnila. Končno je kak sorodnik prižgal prvo poleno, drugi so mu sledili in so vse skupaj zažgali, mrliča, sužnjo in ladjico s kupolo. — Zapihal je strašen veter in v eni uri je vse zgorelo. Pobrali so pepel, napravili gomilo, nanjo zasadili kos klenovega drevesa, napisali nanj ime umrlega ruskega kneza, ter odšli,

Tako se je izvršil ruski pogreb leta 922., kakor ga je opisal Fadlan. Del poročil trdi, da so dajali mrliču v grob tudi ubite sužnje in druge osebe knežjega spremstva kakor n. pr. knezovega zdravnika, v veri, da bo služil gospodu tudi na drugem svetu.

Arheoloških dokazov imamo pa zelo malo. Večkrat se najdejo skupni pepelnati grobovi tako, da se ne more ugotoviti, ali gre za skupno smrt radi nesreče, nalezljive bolezni ali za kak pogrebni običaj, kjer je kdo moral umreti nasilne smrti. Lepše bi se ugotovilo vse to v kostelih grobeh, ampak tudi tu nastajajo težkoče gledè narodnosti teh grobov. Zato so danes najboljši viri zgodovinske vesti kakor je ona zgoraj omenjenega Fadlana.

Iz teh zgodovinskih dokazov vidimo, da so se javile žene bodisi prostovoljno v smrt z možem, bodisi da so bile izbrane. Toda, ko se je žena enkrat za to odločila, se ni bilo več mogoče premisliti. Ženo so takoj začeli opajati z opojnimi pijačami, omamili so jo z kajenjem opojnih rastlin, s petjem, igranjem godbenih instrumentov, z ropotanjem orožja; utrujena in zbita je šla resignirana na drugi svet. Smrt je nastopila radi zadušenja ali pa so jo še povrh prebodli z

nožem ali ji pa tudi odsekali glavo. Potem so jo položili k mrliču in z njim skupaj spalili oziroma pokopali. Kakor trdijo nekateri viri so Bolgari žene pokopavali žive v možev grob.

Treba pa pripomniti, da so na ta način pokopavali mrliče tudi drugi sosedni narodi, ki so stali še na primitivni kulturni stopnji. V starem veku je ta obred dokazan pri Germanih, Litovcih, Prusih, Trákih, Skitih, Grkih in Indih. Indi imajo še danes navado sežigati vdove.

Zelo dvomljivo je, da bi se bili ti običaji vršili iz same ljubezni in strahu pred vdovsko opuščeno, kakor trdi cela vrsta pisateljev. Mogoče je, da so te okolnosti odločevale v kakem slučaju, toda v splošnem je tvorila podlago temu običaju sirova potreba, naslanjajoča se na tradicije in na ljudsko vero v posmrtno življenje. Družina oziroma družba se je trudila, dati umrlemu na podlagi starih tradicij v nadaljno rabo ne samo obleko in orožje, katere je v življenju potreboval, ampak tudi ženo s sužnji, da bi mu služili še na drugem svetu. Vse to je spadalo k pogrebemu slavnostnemu običaju.

Soroden obred je ženitev mrtvih. Žena ni šla samo s svojim možem v grob, ampak tudi kadar je umrl mladenič, so mu žrtvovali deklo na podoben način. Ker ni mladenič mogel imeti v svojem življenju še žene, so ga oženili naknadno po njegovi smrti in mu na ta način preskrbeli ženo vsaj za drugi svet. Vse to je dokaz vere v posmrtno življenje, ki je pa razširjena tudi drugod kakor izraz enotne osnovne animistične ideje. Sledove tega običaja vidimo še danes pri Rusinih, Srbih, Bolgarih, na Slovaškem in drugod. Znani so obredi oziroma običaji, da se obleče umrlo deklo v poročno belo obleko, da se ji da venec na glavo, nastop mladeničev in deklic pri pogrebu v svatbeni obleki itd. Vse to kaže na svatbo bolj kakor na pogreb in je ostanek navade ženiti mrliča. Na Moravskem se imenuje gostija po pogrebu mladeniča svatba. Pri Čehih in tudi marsikje pri nas se pa gre po pogrebu v gostilno na ples.

Na nekaterih krajih na severu nese za dekličino krsto fant venec, katerega fanta smatrajo starši umrle deklice za zeta, in sam se imenuje vdovec. V Galiciji gre za fantovo krsto družica, ki spominja na ženo, ki je šla v starih časih za možem v smrt.

Umrlemu pa ni sledila v grob samo njegova žena ali sužnja, ki mu je bila v življenju ljuba, ampak dajale so se v grob tudi druge stvari, ki jih je pokojni potreboval v svojem življenju. Tako najdemo v grobovih konje in pse, ki so ga spremljali na njegovih lovih. Ta običaj je dokazan skoraj pri vseh indoevropskih in pri turkotatarskih naro-

dih. Seveda se najdejo konji v grobovih samo tam, kjer je bilo dosti konj na razpolago, torej po navadi pri bogataših. Zato so konji v ubogih slovanskih grobovih bolj redki in so dokazani le pri Rusih in v bližini Bolgarov in Hazarov. Neki pisatelj trdi isto o Srbih in še danes naletimo v Srbiji na navado, da spremlja konj pri pogrebu svojega gospodarja. Najbrž pa je bil ta običaj razširjen samo za pogreb moških, ki so se odlikovali z bogastvom ali s svojim stališčem v vojski.

Poleg konja in psa najdemo v starih grobovih tudi druge živali kakor osla, bika, ovco, petelina, kokoš, orla, jastreba in najrazličnejše ribe. Seveda se ne more na podlagi v grobovih našlihi kosti z vso gotovostjo trditi, so li bile te živali dane v grob, da bodo služile umrlemu na drugem svetu, ali pa so samo ostanki živali, ki so jih ob priliki pogrebnih slavnosti pojedli nad grobom. V slovanskem folkloru imata petelin in kokoš veliko simbolično funkcijo in nastopata pri najrazličnejših obredih kakor pri porodu, pri šestem tednu, pri poroki in tudi pri smrti. Pri Srbih baje še danes zakopavajo v grob živo kokoš ali živega petelina. Pomen petelina pri teh obredih je dokazan tudi pri Grkih, ker je bil posvečen Solncu in Mesecu in katerega so žrtvovali podzemskim bogovom. Kakor buditelj dneva in solnca je ohranil petelin svoj pomen tudi pri Slovanih.

Zanimiva podrobnost slovanskega pogreba je bila posebna pogrebna slavnost in z njo združena pojedina, staroslovenski zvane trizna in strava. Zgoraj omenjeni Fadlan trdi, da so plemena Radimičev, Vjatičev, Severjanov in Krivičev slavila trizno nad mrtvim, preden so ga sežgali, in tudi ruska kneginja Olga je slavila nad Igorjevim grobom trizno združeno s pitjem, toda sama je za svoj pogreb prepovedala vsako slavnost. Pri Jugoslovanih ni dokazana trizna; imamo samo zanimivo vest o podobni gostiji, katero je leta 593. napravil nekje v Valahiji knez Mužok svojemu umrlemu bratu. Tudi pisatelj Jordanis omenja stravo nad Atilovim grobom. Beseda strava je brezdvomno slovanskega izvora in ker je imel Atila v svoji armadi mnogo slovanskih vojakov in ker je Atila gotovo vladal tudi nad slovanskimi plesemi v ogrski nižini, se da soditi, da je bila ta slavnost prirejena po slovanskih običajih.

Staroslovenska trizna pa ni bila navadna pojedina ali gostija. Zgodovinarji na glas su so mnenja, da je trizna obstojala iz iger in plesa okrog krste umrlega. Vse to pa je bilo divjaški urejeno. Kričalo in plesalo se je čez mero, jokalo in žalovalo. Veselje je prešlo po navadi v prave orgije. Udeleženci so obkroževali in ogražali preživele. Sploh

ima maska tudi pri drugih narodih določen pomen.

Trizna ni bila torej prav za prav prava pogrebna pojedina, četudi se je ob tej priliki tudi pilo in jedlo, ampak je obstojala v prvi vrsti iz pogrebnih iger in plesov. Prava gostija je bila pa strava. Strava se je vršila na gomili ali vsaj blizu nje. Del pijače in jedače je spadal naravnost v obred sam, dočim se je po pogrebu začelo piti in jesti v občje. Tu se je pa po navadi pilo čez mero, da so bili vsi pogrebci pijani. Pilo se je na čast umrlega. pa tudi na čast raznim demonom, ki so imeli vpliv na ljudsko usodo, posebno na smrt. Pila se je medica.

Gostija je bila vedno kričeča in udeležili so se je vsi navzočni. Ob taki priliki so bili vojaki zgoraj imenovanega podonavskega kneza Mužoka, ko so slavili spomin njegovega umrlega brata, tako pijani, da so jih Rimljani pod vodstvom Priska I. 593. napadli in z lahkoto vse pobili.

Kaj se je ob tej priliki jedlo, je težko dognati. Očividno se je vršila pojedina tako, da se je del jedi položil mrtvem v grob, večino pa so zaužili pogrebci. Postregli so torej tudi mrtvem. Pogoščeni pa so bili pred vsem sorodniki umrlega kakor tudi vsi udeleženci. Brez te gostije si stari Slovani niso mogli pogreba niti predstavljati.

Bolgarski pogreb.

Vse to, kar nam o pogrebnih običajih starih Slovanov dokazuje zgodovina in arheologija, se je v mnogih slučajih in krajih še danes ohranilo pri slovanskem ljudstvu, naj pa bo to katoliške ali pravoslavne vere. Na nekaterih krajih živi še danes staroslovensko poganstvo, posebno pri Slovanih pravoslavne vere, ki je po cerkvenem razkolu bila z poganskimi običaji tolerantnejša. Tako najdemo še danes običaj, da se mrlič postreže s hrano in pijačo za drugi svet. Postavi se mu namreč na okno ali mizo blizu rakve kruha in soli, kozarec ali pa steklenica s pijačo, ali pa se vse to postavi v grob. Ali pa se pri «zadušnici» spomnijo mrtvega s tem, da mu položijo na grob jedi in vina, kvasa ali žganja, popolnoma vse v duhu po-

ganskih predstav. Še danes je pri Belorusih običaj, da moli oče v krogu pri mizi sedečih s svečo v roki, nakar se obrne k dušam svojih umrlih prednikov in jih zove, kakor jih je zval pred tisoč leti, vprašujoč jih, kaj jim je še treba.

Že v starih časih so poznali osmine, to je spominjanje živih na mrtvega na osmi dan njegove smrti. Bile so pa v navadi tudi tretjine, šestine, sedmine (sedmice), četrdesnica, polugodišnica, godišnica, obletnica, ugodki, godovšina, zadušnica, dáca, opijelo itd. Ob taki priliki se je napravila gostija. O taki gostiji na rusko-litovski meji nam pripoveduje neki zgodovinski vir iz XVI. st., da so zbrani pri mizi sedeli in jedli ter vsako toliko časa vrgli nekaj jedi pod mizo in razlili pijače, da se napase in napije duša proslavljenega pokojnika. Po končani pojedini pa je vstal gospodar in pometel hišo ter govoril: «Jele in pile ste dušice, sedaj ven, le ven!»

Proti tem navadam se je cerkev dolgo borila, ker so bile poganskega izvora. Pri pravoslavni verniki pa je popustila in celo določila pri cerkvah poseben prostor, kjer so se imele slaviti pogrebne gostije. Na Balkanu se še danes imenuje ta prostor crkvena trpezarija ali tudi pritvor. Pri Bolgarih se pogrebna gostija vrši na grobu ali pa doma, ali pa tudi v cerkveni veži, ravno tako v stari Srbiji in v Bosni (v sarajevski kape-li). Murko pripoveduje, da daje v Srbiji in na Bolgarskem še danes duši sam pop pijače in jedače. Še pred nekaj desetletji je baje v okolici Dibre zaklinjal sam pop s knjigo v roki (gromovnikom) nad grobom dušo mrtvega, o katerem je ljudstvo sodilo, da je volkodlak, z besedami: «Izidi nečisti duše, izidi! Zaklinjem te tri sta sedamdeset puta; idi, prokleti demone, u bezdan!» (Glej M. Miličević, Život Srba I.). Katoliška cerkev je dopustila samo maše zadušnice, dočim so se pri pravoslavni Rusih, Srbih in Bolgarih ohranile do danes pogrebne slavnosti na pokopališču.

Ko so odnašali mrliča iz hiše, je bila navada, da so ga eni na vse pretege hvalili, ženske pa so morale jokati in cviliti. To jokanje se je včasih stopnjevalo v praskanje lic in ranjenje telesa. Seveda ni bilo to jokanje znak žalosti, ampak samo navada, pogrebni obred. Še danes najdemo na Balkanu najete žene, ki morajo pri pogrebu jokati. Imenujejo jih pokajnice, v Dalmaciji narikače, drugod jaukalice, tužbalice. Na kakšnem kraju jih je pri pogrebu do 400, katerim treba za njihov jok plačati. Pri Bolgarih je to jokanje nujno potreben obred, brez tega ni pogreba,

Motiv iz cvetočih Brd (Fot. Sturolo - Gorica)

dočim je možen pogreb brez cerkvenega ceremonijela.

Še en obred se je ohranil iz prve krščanske dobe, ki ima svoj izvor v slovanskem poganstvu, in to je paljenje ognja na grobovih. Ker je krščanstvo prepovedalo sežiganje mrličev, je ljudstvo v spomin na stari običaj še nadalje napravljalo ogenj na grobu. Mogoče je pri tem tudi vplivala vera, da ogenj očisti dušo, ki ne more potem postati vampir in se vrniti iz groba med žive ostale. Poganskega izvora je dalje odpiranje oken, da bi duša mogla odleteti, potem varovanje mrtvega, zapiranje stanovanja in nošnja mrtvega iz hiše tako, da se ni dotaknil praga, navada metati kamene in vejice za seboj, ne da bi se smelo ozreti nazaj, navada tepsti mrtvo telo s kolcem kakor tudi običaj oblačiti se v drugo («žalno») obleko, posebno v narobe obrnjeno, kar je vse najbrž nastalo na podlagi vere, da bi se pospešil odhod duše in da bi se ji zabranil povratek v hišo.

Ni tu prostora, da bi opisovali obliko groba in pokopališča. Omenjamo samo, da so se v stari dobi polagali mrliči v jamo, katero so obložili z deskami. Še le pozneje se je napravila rakev. Prej se je položila samo kaka deska pod telo, potem tudi nad njega, končno še ob straneh. Od tu je bil samo korak do sestave rakve, ki se da ugotoviti od XI. stoletja naprej. Proti koncu prvega tisočletja se da ugotoviti, da so Slovani postavljali mrliče v grob tako, da so bili obrnjeni z nogami proti vzhodu, z glavo pa proti zapadu, da so mogli gledati vzhajajoče solnce.

V deželah, kjer so bivali Slovani, so vsi grobovi zelo ubožni, kakor je bil ubožen narod, ki je tam prebival. Zato je bil tudi pogreb ubogega človeka ubožen; malo slavnosti, malo pojedine ali pa nič. Sužnjem se je po navadi pogreb odrekel. Pri Rusih pa so po Fadlanovem poročilu mrtve sužnje vrgli kar psom.

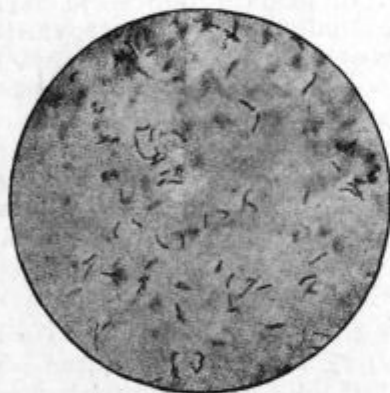
Napisal dr. J. R.

Jetika, naše največje zlo

Jetika je ena izmed tistih bolezni, ki je bila in je še vedno tesno spojena z zgodovino človeštva; ono zlo, ki postaja, mesto da bi izginilo ali se vsaj omililo z napredkom in civilizacijo, vedno hujše. Neznana je bila jetika črncem v Afriki in indijanskim rodovom širne Amerike dotlej, dokler niso ti narodi prišli v dotiko z Evropci. Ljudski pregovor pravi, da je jetike devet in devetdeset vrst. Res, ni ga dela človeškega telesa, o katerem bi lahko rekli, da ga jetične kali ne morejo napasti. Vendar najbolj pogosto in najlaže obole za to boleznijo ravno pljuča. Lahko računamo, da je približno izmed sedmih umrlih eden podlegel smrti ravno radi pljučne jetike. Če hočemo izvedeti, kateri so vzroki smrti pri delazmožnih ljudeh od 15. do 60. leta, vidimo, da nam jih je prištevati dobro tretjino na rovaš jetike.

Jetika, kužna bolezen, ima svojega povzročitelja v obliki drobne in tanke paličice, ki ji pravimo bacil; ta bacil lahko opazimo samo pod drobnogledom, kajti njegova dolžina znaša komaj nekako 1/300 milimetra.

Bacil jetike

To bi pomenilo, da bi komaj nepretrgana vrsta treh sto bacilov dala dolžino enega milimetra. Vsakemu živemu bitju je dala mati narava nalogo, da ustvarja iz sebe sebi enaka stvorenja in prav pri bacilu jetike kot pri vseh drugih povzročiteljih kužnih bolezni, je ta lastnost razvita do neverjetne meje in možnosti. Vsaka paličica doseže gotovo dolžino, nato se razcepi na dvoje; iz teh dveh bacilov nastajajo štirje itd. do neskončnosti. Ako pomislimo, da se to razmnoževanje vrši dokaj hitro in v razmeroma kratkem času, tedaj si lahko predstavljamo, kako ogromno mora biti število bacilov, seveda v zanje ugodnih življenjskih razmerah, v onem delu človeškega telesa, kamor so te klice dospele.

Večina ljudi si z vsakdanjim delom in trudom služi svoj pošteno zaslužni kruh. Najdemo pa med njimi tudi take, ki jim delo

nič kaj preveč ne diši, ki pa vkljub temu bodisi na ta ali oni način, seveda nepošten, žive in se redijo na škodo svojega bližnjika. Med take zajedavce spadajo tudi bacili jetike, ki najdejo vsepovsodi v človeškem telesu pravi zemeljski raj za svoje nadaljnje bivanje in razmnoževanje. Seveda gre ta zemeljski raj na škodo dotičnika, ki teh požrešnih in nezaželjenih gostov ni povabil prostovoljno v svojo sredo. Človeško telo, v katero so se zajedli in zagrizli ti zajedavci, hira pod neugodnimi razmerami iz dneva v dan, medtem ko se oni nepovabljeni gostje na njegov račun debelijo in neprestano razmnožujejo. Seveda, o kaki hvaležnosti z njihove strani ni govora, ampak nasprotno. Bacil izpodkopuje človeku ne samo zdravje, ampak izločuje tudi vse polno strupenih snovi, ki bolnika še bolj slabijo.

Jetiki ni podvržen samo človek, tudi nekatere živali so sprejemljive za to bolezen, in kar je za nas najbolj važno je to, da so to vprav domače živali, med njimi posebno govedo, ki večkrat oboli na tej bolezni. Sicer je bacil, ki povzročuje jetiko pri govedu, različen od onega, ki tare človeški rod. Omenjene klice goveje jetike so sicer za človeka manj nevarne, vendar izključiti že vnaprej vsako možnost okužitve pri človeku s kravjim mlekom — bolna krava izločuje namreč z mlekom te zajedavce — je vsaj po današnjem stanju znanosti povsem nespametno in neumestno.

Da je bacil jetike navezan bodisi na človeško ali živalsko telo, vidimo že iz tega, da mu dober zrak in toplo solnce nič kaj preveč ne prijata. Posebno solnce mu je neizprosen sovražnik, kajti ono ga uniči v najkrajšem času. Kako moč ima solnce, ki izžareva tople žarke, lahko spoznamo že iz tega, da v hribovitih krajih ne srečujemo tako zlepa ne jetike ne njenih kali, to pa ne morda samo radi tega, ker so gorati kraji manj obljudeni, ampak se ravno v tem, poleg drugih činiteljev, kaže tudi moč solnca in njegovih žarkov, ki nepovoljno vpliva na bacile jetike. V prahu, v zatohlih sobah in prostorih, kamor solnčni žarek nikdar ne prisije in kjer vladata nered in nesnaga, tam gotovo ne manjka teh drobnih povzročiteljev jetike, in kdo neki bi mogel prešteti njihovo število! Tam se ohranijo pri življenju mesece in leta in čakajo ugodnega trenutka, da zamenjajo svoje trenutno bivališče z boljšim, ki ga najdejo v človeku samem.

Jetika je torej kužna bolezen, ki se prenaša na človeka posredno in neposredno. Večinoma je jetičen človek vzrok, da se okužijo drugi ljudje, ki se nahajajo v njegovi

bližini ali prihajajo z njim v dotiko. Tako se prenaša bolezen od žene na moža, od bratov na sestre, od bolne matere na otroka itd. V vseh teh navedenih slučajih se prenaša bolezen po tako zvani zračni poti. Z govorjenjem namreč in posebno s pokašljevanjem spravljamo skozi svoja usta na dan vse polno drobnih kapljic, ki lahko dotičniku, ki se nahaja v naši bližini, zaidejo v usta ali nos in odtod v pljuča. Če pomislimo, da tiči pri jetičnem človeku v teh kapljicah ogromno število bacilov jetike, nam bo dovolj jasno, kako lahek in enostaven je ta način okuževanja. Kdor poljublja jetičnega človeka, ta je skoraj gotov, da ne uide okuženju. S kašljanjem, s kihanjem in s pljuvanjem trosi na pljučah bolni človek okoli sebe vse polno bacilov jetike, ki skupno z omenjenimi kapljicami lahko dalje časa ostanejo v zraku; ta postane na ta način nevaren za druge osebe. Izmečki, ki jih jetičen človek spravlja s kašljanjem na dan, se na tleh ščasoma osuše in nič ni lažjega od tega, da te suhe pljunce veter razprši na drobne delce, ki potem v obliki prahu nekaj časa vise v zraku, ki ga vdihava zdrav človek. Redkejša je okužitev po hrani in pijači. V nezavretem mleku na jetiki bolnih krav se nahaja polno bolezenskih klic, ki sicer niso v toliki meri strupene kot človeške, so pa vendar zmožne vcepiti jetiko posebno pri otrocih. Le dobro zavreto mleko nam more nuditi gotovost, da so se uničile v njem morebitne jetične kali. Vsako živo bitje se namreč razvija in uspeva samo v določeni gorkoti, vsako bitje je zapisano neizprosni smrti, kakor hitro se ta gorkota poveča ali zniža. Tako tudi klice jetike ne morejo prenesti temperature, pri kateri voda vre, ampak morajo poginiti.

Nihče ne prihaja na svet jetičen, kajti jetika se ne podeduje od staršev na otroke, s to boleznijo se otrok okuži šele pozneje. In ako le malo otrok jetičnih staršev uide temu zavratnemu sovražniku, tiči vzrok v tem, da se tako dete nahaja vedno in povsod v stikih z okuženo okolico, ki obdaja njegove starše.

Sprejemljivost za jetiko ni pri vseh ljudeh enaka. Marsikdo, ki je v večkratnih stikih z okuženo okolico, ostane obvarovan pred to boleznijo. Ali slabo misli ta, ki računa na svoje doslej še neomajano zdravje in na svoje korenjaštvo. Izkušnja nas uči, da se je moral že marsikdo, ki je slepo zapupal svoji lastni moči in podcenjeval tega nevidnega nasprotnika, moral prepričati baš o nasprotnem. Zdravi, močni kmečki ljudje, katere je borba za vsakdanji kruh privedla v velika mesta, v katerih ne primanjkuje nevarnosti okuženja, obole večkrat mnogo preje in tudi hitreje za pljučno jetiko kakor tiste «mestne podgane», ki so navajene že z mlada na pokvarjeni zrak, na prah in na vse

neprijetnosti, ki jih v zdravstvenem oziru na žalost nudi vsako večje mesto.

Ne da se torej tajiti, da obstoja neka različna sprejemljivost, ali učeno povedano dispozicija okuženja s klicami jetike. Ta sprejemljivost prihaja posebno do izraza pri otrocih jetičnih staršev, kajti od bolnih ljudi pač ne moremo pričakovati zaroda, ki bi se mogel trajno in uspešno braniti pred okuženjem. Ni pa s tem še rečeno, da je usoda takega človeka že v naprej neusmiljeno zapečatila z znakom jetike. Nespametno bi bilo tudi, če bi se v tem slučaju izgovarjali z rekom: «Moja usoda je pač taka, da je vsaka borba zaman in brezuspešna». Naš pesnik Gregorčič pravi nekje: «Usoda — to si ti!» To velja tudi za take ljudi. Ta, ki se ne more bahati s trdnim zdravjem, ki ne beži proč od okužene okolice in ne krepi svojih duševnih in telesnih moči, ne bo smel pričakovati dolgega življenja.

Velika sprejemljivost za jetiko se opaža pri otrocih, ki so bolni na ošpicah, dušljivem kašlju in pri onih ljudeh, pri katerih se nahajajo njihovi dihalni organi v neprestanem vnetju in so radi tega le malo sposobni za boj proti jetičnim klicam. Ljudje, ki trpe na večnih prehladih, se ne morejo šteti med one, ki jim jetika ne bi mogla do živega. Sprejemljivost za jetiko je večja pri ljudeh z nezadostno prehrano, kar vidimo posebno pri mestnih otrocih, pri katerih se pomanjkanju zraka in solnca pridružuje še nezadostna prehrana. Vse pravkar navedeno slabi že odraslega človeka, kaj pa šele tako nežno bitje kot je otrok.

Sprejemljivost do pljučne jetike je pod enakimi pogoji večja v deželah z ostrim, mrzlim in vlažnim zrakom, kjer vladajo ostri vetrovi, kakor v onih krajih, ki so obdarjeni po naravi s toplim in zmernim podnebjem. Zato ni nič čudnega, da je v naših pokrajinah mnogo več jetike kakor v onih, ki leže bolj na jugu.

Čim bolj na gosto je kak kraj obljuden, tem obilnejša je tu žetev, ki jo leto za letom žanje jetika, tem manj jo je najti tam, kjer le malo ljudi prebiva skupaj, kot se to dogaja v goratih krajih, kjer poleg solnca in nepokvarjenega zraka prihaja v poštev še navedena pičla obljudenost, radi česar je tudi manjša možnost okužitve.

Vsak, bodisi žival ali človek, ki je napaden od sovražnika, se skuša braniti; tako naj tudi klice jetike ne najdejo onega, v katerega so prodrle, brez sleherne obrambe. Jetika je kot vsaka druga bolezen boj med našim telesom in onim sovražnikom, ki nam hoče uničiti zdravje. Gre za to, kdo je močnejši in spretnejši v tej medsebojni borbi na življenje in smrt. Naše telo ima na razpolago vse polno obrambnih sredstev, s kate-

rimi lahko uniči sovražnika v podobi bacilov jetike. Sluznica, s katero je pokrita pot, ki vodi iz zunanjega sveta v pljuča, nato pljuča sama, postavljajo vse polno ovir na pot prodirajočemu sovražniku. V naši krvi se nahajajo snovi, s katerimi bacili jetike ne prihajajo nič kaj radi v dotiko, zavedajoč se opasnosti, ki jim pri tem srečanju preti, posebno tedaj, ko so jetične kali prodrle že do pljuč samih. Zdravo, krepko in nepokvarjeno telo se bo z vsemi svojimi razpoložljivimi silami branilo sovražnika in to delj časa nego tisto, ki je samo na sebi že oslabiljeno. Vendar tudi v tem slučaju ne moremo pričakovati čudežev od svojih telesnih moči. Morje, ki buta uro za uro, dan na dan svoje valove v trdo skalo, jo sčasoma razjè, tako more podreti jetika tudi najbolj krepko telo, če telo ne negujemo in ga ne delamo vsak dan bolj odpornega in ako se ne izogibamo priložnosti okuženja.

Od smotrene obrambe smemo pričakovati padanje slučajev jetike in od nas samih je večinoma odvisno, da se obvarujemo te bolezni, ki razjeda v toliki meri današnji rod. Naša obramba mora obstajati prvič v tem, da svoje telo krepimo in ga vsak dan telesno in duševno izpopolnjujemo, in drugič, da se varujemo okužene okolice, oziroma da podvzamemo vse one mere, ki so potrebne za kar najbolj uspešno borbo proti temu nevidnemu sovražniku.

Tisti, ki s svojim nerednim življenjem, z večnim «lumpanjem», izpodkopuje podlago svojemu zdravju, ne more pričakovati, da bo njegovo telo toliko odporno, da se bo moglo trajno in za dalje časa upirati okuženju z jetičnimi klicami. Alkohol ne utrjuje našega telesa, pa naj taki pijančki navajajo še vse polno raznih dvomljivih razlogov, s katerimi opravičujejo svoje neredno življenje. «Saj alkohol uničuje bakterije in vse mogoče bolezenske kali,» pravi tak človek v svoji nespameti, «in končno je treba vendarle, da rešimo vinsko krizo naše dežele.»

Po vojni razdejana bovška trdnjavnica
(Fot. Sturolo - Gorica)

Pri vsem tem pa tak človek ne pomisli na bedo, v katero pada bolj in bolj njegova morebiti številna družina, ne izprevidi niti tega, da mu popivanje slabi telo in dušo, ki sta mu potrebni za njegov življenski obstanek in za blaginjo njegove družine.

Mestni ljudje, ki morajo po ves ljubi dan vdihavati slab in morda še okužen zrak, naj se vsaj ob nedeljah in praznikih umaknejo mestnemu okolišu in naj pohite na deželo, da si z nepokvarjenim zrakom uravnovesijo svoja pljuča, in da pridobè na zdravju to, kar so med tednom izgubili.

Ljudje, ki so bodisi po svoji dednosti, ali pa po svojem posebnem telesnem ustroju nagnjeni za jetična obolenja, morajo svoje telo krepiti telesno in duševno z namenom, da se ubranijo okuženja. Obilna in tečna hrana in mnogo svežega zraka so prvi pogoji za vsako uspešno borbo proti okuženju. Takim ljudem je odločno odsvetovati vse one poklice, ki nepovoljno delujejo na pljuča, kot se to dogaja na primer pri delavcih v tobačnih tovarnah, pri kamnosekih, mlinarjih, žagarjih itd., povsod tam, kjer mora delavec dan na dan, uro za uro vdihavati ne samo slab zrak zatohlih prostorov, ampak je prisiljen pri tem svojem delu požirati obilico škodljivega prahu.

Otrokom jetičnih staršev moramo posvetiti vso svojo skrb in nego, da postane njihovo telo odpornejše za vse nadaljnje borbe, ki ga čakajo v življenju. Ako že ni večkrat mogoče iz gospodarskih razlogov ločiti popolnoma dojenčka od jetične matere, je pa skrajno potrebno podvzeti vse one mere, da se prepreči bolezen pri takem otroku, ki živi v stalno okuženi okolici. Mati, ki boleha za jetiko, naj ne doji svojega otroka, preden ni vprašala zdravnika za svet, naj opušča vsako poljubovanje in naj bo tako previdna, da ne kašlja v otroka.

Največja opasnost, da se okužimo z bacili jetike, tiči, kot omenjeno, v neposredni okolici na pljučih bolnega človeka. Če bi bili oni, ki so bolni na jetiki, večkrat malo bolj obzirni do svojcev in do drugih oseb, bi bilo mnogo manj jetike. Največja nevarnost okuženja obstoji prav pri bolnikih, ki s svojimi izmečki spravljajo na dan in med ljudi vse polno bacilov jetike. V enem samem pljunku je že lahko toliko bacilov, da lahko oboli v neugodnih razmerah za jetiko nešteto drugih oseb. Človek, ki je bolan na pljučih, naj ne pljuva po vseh kotih, ampak naj uporablja v ta namen pljuvalnik, ki bodi po možnosti napravljen iz kovine in napolnjen s kako razkuževalno tekočino. Lesene pljuvalnike, napolnjene z žagovino, je težko osnažiti, zato niso preveč priporočljivi, toda vedno je še tak pljuvalnik boljši kakor pa pljuvanje po podu. Žagovino treba seveda se-

žigati, ne pa vreči med smeti, kajti s tem bi le metalni jetiko skozi vrata, da bi mogla potem zopet priti skozi okno v hišo.

Neznansko žalosten je pogled v nekatere družinske izbe, kjer je zbrano staro in mlado, kjer se pljuva po podu kakor za stavo in z nekakim veseljem, tolažeč se v svoji nespameti celo mogoče z mislijo, da kdor dolgo kašlja, tudi dolgo živi. Da, morda imaš prav! Dolgo boš ti še lahko kašljaj in krehal, ali pri tem ne pomisliš na svojega otroka, sestro, vnuka itd., ki se poln življenja igra po tleh, na istem mestu, katerega ti v svoji nerazsodnosti neprestano okužuješ. Ako tako ravnaš, bodi gotov, da ne bo prizanešeno tvojemu otroku, če že tebe, ki si že v letih, jetika ne more tako hitro streti.

Prideš v gostilno, se pelješ z vlakom neznan kam, stopiš v električni voz, povsod vidiš in opaziš brezbrizne ljudi, izmed katerih gotovo niso vsi zdravi na pljučih, ki meni nič tebi nič pljuvajo, kamor pač nanese, in še hvaležen jim moraš biti, da ti ne pljunejo v obraz ali pa vsaj na tvojo obleko. Tablice z napisom «Ne pljuvaj po podu», so menda samo za to, da krasijo stene, železniške vozove itd. Mesto da bi se ravnal po skromni želji svojih bližnikov in shranil svoj pljunec v žepni robec, delaš prav nasprotno in s tem nevede širiš jetiko.

Baš tako kot se lahko okužimo z izmečki jetičnega človeka, prav tako je v tem pogledu nevarno za nas vse, kar prihaja od bolnika, ki boleha na pljučih, kar velja pred vsem za njegovo perilo. Zato moramo prav njegovo perilo razkužiti in ga ločiti od onega zdravih ljudi. Če kuhamo tako okuženo perilo četrt ure v vreli vodi, kateri je dobro primešati malo luga, postane to neškodljivo, kajti bacil jetike pogine pri tej vročini. Tudi druge predmete, s katerimi bolnik prihaja v dotiko, moramo napraviti z različnimi razkuževalnimi sredstvi neškodljive. Eno tako razkuževalno sredstvo, ki je poceni in celo zastoj, je naše solnce, ki v dokaj kratkem času uniči vse jetične klice na predmetih, ki jih ne moremo ne skuhati, ne opariti, ne sežgati.

Izmed vseh bolezni, kar jih poznamo, je jetika najbolj izrazita predstavnica današnje povojne socialne bede. Delavstvo po velikih mestih je večkrat navezано na stanovanja, ki se ne skladajo niti z najbolj enostavnim zdravstvenim predpisom. Ozki prostori, napolnjeni s slabim zrakom, brez solnca, v njih številna družina, to ne more povoljno vplivati na zdravje stanovalcev. Nasprotno pa vidimo, da tudi tam, kjer svežega zraku ne primanjkuje, ni vedno najti pravega zmisla, da bodi stanovanje kar najbolj zračno. Marsikateri kmet, ki se giblje po ves ljubi dan na prostem zraku, je ponekodi

toliko nemaren, da mu ni mari, kakšen je prostor, v katerem spi.

Od nas samih je mnogo odvisno, da tudi ono borno stanovanje, na katerega smo v svoji revščini navezani, uredimo in vzdržujemo v takem stanju, da ni preveč škodljivo za naše zdravje. Red, snaga in pogosto zračenje, to se da izvesti povsod. Neumna je bojazen, radi katere se ljudje boje nočnega zraku, češ, ta škodi njihovemu zdravju. Vsak bi moral izprevideti, da je zdravju koristneje spati pri odprtem oknu, kakor pa iskati nočnega počitka v zaprtem in zato hlem prostoru, in morda še celo v taki zaprti sobi, kjer spi po več ljudi, ki drug drugemu kradejo zrak.

Čeprav so družabne razmere, v katerih živimo, slabe in čeprav moramo skoraj vsi posvečati več ali manj vse svoje razpoložljive moči boju za svoj obstanek, nam je vendar mogoče z resno voljo preprečiti in zatreti mnogo zla, ki tare človeški rod. Vsak posameznik se mora zavedati, da je obramba proti jetiki krvavo potrebna in edino možna rešitev, da omilimo to zlo.

Dr. Josip Potrata

Soča pri Sv. Luciji

Naše osolnčje

Zemlja

Živimo na Zemlji in vendar nam je Zemlja silno malo znana. Že v prvih razredih ljudske šole so nas učili, kako lahko ugotovimo, da ima Zemlja obliko krogle, ne sicer popolne krogle, temveč ob tečajih nekoliko oploščene krogle, elipsoida. Ob zemeljskem ravniku znaša polumer 6378 km, polumer do tečajev je za $\frac{1}{300}$ ali natančneje za $\frac{1}{297}$ krajši. Obseg poldnevnik, to je kroga (pravilneje pakroga), ki gre skozi oba tečaja, meri precej natančno 40.000 km. Površina Zemlje brez ozira na neenakomernosti v površju znaša 510.000.000 kvadratnih km, njena prostornina pa 1.084.000.000 (t. j. nad 1 bilijon) kubičnih km (1 kub. km je kocka, čije rob meri 1 km.) Njena teža je 5977 trilijonov (5.977.000.000.000.000.000.000) ton po tisoč kilogramov. Zemljina gostota je potemtakem 5,5, to se pravi, da je Zemlja 5 in pol krat težja od enako velike vodne krogle.

Zemeljsko površje je po dobrih dveh tretjinah pokrito z vodo in le slaba tretjina je kopne zemlje. Zemljo obdaja zrak (atmosfera), ki jo tvorita predvsem plina dušik in kisik; razun tega se nahaja v njem nekoliko ogljikovega dvokisa ter takozvani žlahtni plini: helij, argon, neon in ksenon, v višjih plasteh prevladuje pa silno lahki vodik. Atmosfera sega razmeroma precej visoko, saj so opazili gotove svetlobne pojave, ki se odigravo v ozračju že v višini nad 200 km.

O sestavi zemeljske krogle pa vemo borno malo, saj sega naše znanje kvečjemu 2000 metrov globoko v njeno notranjost. V onem delu, ki je dostopen našemu opazovanju, to je v zgornji trdni skorji, v morju in zraku je skoro polovica vsega kisik. Poleg kisika tvorijo še sledeče prvine zemeljsko skorjo, in sicer porazvrščene po množini: kremik (silicij), aluminij, železo, kalcij (apnik), ogljik, magnezij, natrij, kalij in vodik. Na ostale prvine odpade komaj ena stotina.

Gostota zemeljske skorje je manjša od 3; ker je celotna gostota večja, morajo prevladovati v notranjosti Zemlje težje snovi. Kakšno je jedro Zemlje, pa nam je docela neznan. Gotovo je, da vlada tam silna vročina. Da-li pa so tam vse snovi ognjeno tekoče, je danes manj splošno priznano kakor kdaj prej. Verjetno je, da tvorijo jedro težje kovine, o katerih stanju pa ne moremo ničesar izreči, ker so podvržene silnemu pritisku. To kovinsko jedro pa loči od trdne skorje, ki sega morda 1500 km globoko, razmeroma tanka gnetljiva plast.

Zemlja ne miruje v prostoru. Predvsem se vrti okoli lastne ose in sicer v dobi, ki jo imenujemo *zvezdni dan*. Ako položimo skozi temenišče, to je točko, ki leži nad našim temenom, ravnino proti jugu, seče ta nebesni svod v kro-

gu, ki ga imenujemo poldnevnik ali meridijan. Pri enkratnem vrtenju Zemlje gredo skozi meridijan vse zvezde stalnice, ki so pač vidne za dotični kraj. Doba med dvema zaporednima prehodoma skozi poldnevnik je za vse zvezde stalnice in skozi vse leto enaka in se imenuje zvezdni dan. Tudi Solnce, po katerem se ravna vse naše življenje, gre z ostalimi zvezdami skozi poldnevnik, toda nekoliko bolj počasi, kakor zvezde stalnice. Solnce se zakasnuje vsak dan približno za 4 min. Sicer pa tudi ta zakasnitev ni skozi vse leto enaka, temveč se spreminja od dneva do dneva. Naše časovno štetje pa se ravna po Solncu. Ker se pa pravi solnčni dan spreminja v teku leta, smo sprejeli takozvani *povprečni solnčni dan*, ki je skozi vse leto enak. Ta povprečni solnčni dan je za 3 minute 56,5 sekunde krajši od zvezdnega dne.

Zemlja pa kroži tudi okoli Solнца in sicer je tir, po katerem se suče, elipsa ali pakrog, v čigar enem gorišču miruje Solnce. Radi tega ni Zemljina razdalja od Solнца vedno enaka; po zimi je najmanjša, poleti največja. Povprečna razdalja znaša 149.501.000 ali okroglo 150 milijonov kilometrov. Največja razdalja je 1,9168, najmanjša 0,9832 kratna povprečna razdalja.

Doba, ki v njej Zemlja enkrat obhodi Solnce, od začetka ene pomladi do naslednje, traja 365,24220 povprečnih solnčnih dni ali 365 dni 5 ur in 48 minut 45,98 sekunde. Ker šteje meščansko leto 365 povprečnih solnčnih dni, nastajajo tiste težkoče v časovnem štetju, o katerih smo govorili v lanskem koledarju.

Solnce

Solnce je središčno telo, okoli katerega se suče Zemlja. Je to ogromna žareča krogla, ki daje Zemlji svetlobo in toploto in življenje sploh.

Solnčni polumer je 109 krat večji od Zemljinega in znaša 695.500 km. Njegova površina je 11.900 Zemljinih površin; prostornina pa kar 1.297.000 Zemljinih prostornin, v kub. km izražena znaša 1.409.000.000.000.000 km³.

Dasi je Solnčna prostornina več nego milijonkrat večja od Zemljine, je njena masa le 333.432 krat večja. Gostota Solнца je torej le četrtnina Zemljine gostote. Ako jo primerjamo z gostoto vode, ni povprečna Solnčna gostota niti poldrugičkrat večja.

Telo na Solnčnem površju tehta 28 krat toliko kakor na Zemlji.

Tudi Solnce ne miruje povsem, temveč se vrti okoli lastne osi in sicer se, kakor se da ugotoviti po solnčnih pegah, zavrti enkrat v 25 dneh.

Od Solнца dobiva, kakor je splošno znano, Zemlja stalno ogromno množino energije v obliki toplotnih in svetlobnih žarkov. Tako pre-

jema vsak kvadratni centimeter na površju Zemlje vsako sekundo povprečno po dve gramski kaloriji, torej toliko toplote, da bi ž njo lahko segreti dva grama vode za eno stopinjo. Velika je torej množina energije, ki jo pošilja Solnce na Zemljo, toda ta energija je le neznamen del celotne energije, ki jo izžarjuje Solnce na vse strani. Ž njo bi lahko segreti vsako sekundo 10.000.000.000.000.000 (t. j. deset trilijonov) ton vode po 1000 kg za 100 stopinj. Ako bi bila vsa masa Zemlje le voda, kakor je vsaj v velikem delu na površju, bi se s toploto, ki jo oddaja Solnce, v manj nego desetih minutah segrela od ledišča do vrelišča.

Solnčne pege in granulacija

Odkod pa izvira ta ogromna množina toplote?

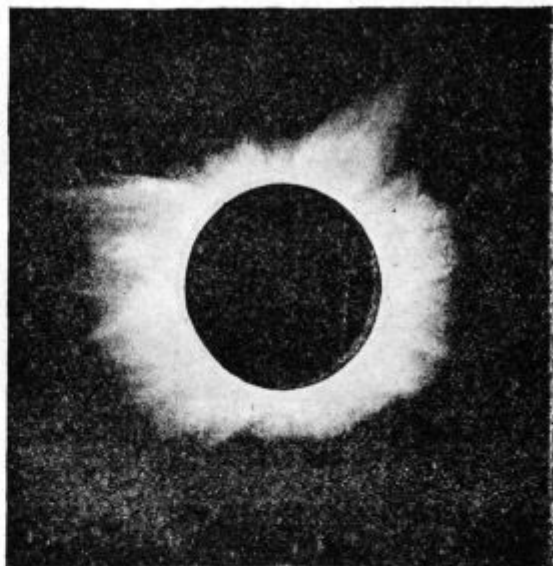
Ako bi bilo Solnce nekdanj močno segreto in bi se od tedaj le ohlajalo, ne da bi na katerikoli način sproti nastajala toplota, bi bilo njegovo življenje dokaj kratko; v poteku nekaj tisočletij bi popolnoma ugasnilo.

Nič daljše, da celo krajše bi bilo njegovo življenje, ako bi izvirala njegova toplota od pojavov gorenja. Kajti tudi ako bi bilo Solnce iz najboljšega premoga, bi ta zalegel k večjemu za 2000 let.

Bolj izdatna bi bila razlaga, da izvira toplota Solнца od padca ogromnega števila utrinkov (meteoritov) na njega površje, toda ta razlaga je že radi tega neverjetna, ker bi sicer tudi na Zemljo neprestano deževalo meteoritov, kar pa se v resnici ne dogaja, ker bi sicer morali hoditi okoli s silno močnimi dežniki, da obvarujemo svoje glave.

Najbolj verjetna je vsekakor teorija, po kateri se Solnce polagoma krči, kar je po fizikalnih zakonih nujno združeno s postankom toplote.

Po odkritju radija pa vidijo v njegovih prečudežnih svojstvih rešitev vprašanja, odkod

Solnčna korona

izvira solnčna toplota. Radij in z njim druge radioaktivne snovi so prvine, ki same od sebe razpadajo in se pretvarjajo v druge lažje prvine. Pri tem razkrajanju pa se razvija stalno toplota. Tako razvije n. pr. en gram radija 122 gramski kaloriji na uro. S to toploto bi torej lahko segreti 122 grama vode za eno stopinjo. Zadostovalo bi, da bi bilo nekaj več kakor milijonski del vse Solnčne mase radij in Solnce bi lahko neprestano izžarjevalo potrebno množino toplote.

Po novejših nazorih fizike pa ni razkroj omejen na radioaktivne snovi. Verjetno je, da v razvojni stopnji, v kakoršni se nahaja Solnce, razpadajo tudi druge snovi, morda celo v večji meri kakor radij, in da se pri tem osvobaja ogromna energija v obliki toplote.

Naj bo torej ena razlaga ali druga bolj pravilna, to nas manj zanima; glavno je, da je pojav sploh dostopen razlagi, še bolj važno pa, da ni znaka, da bi Solnčna energija v doglednem času pojemala.

Sicer pa bore malo vemo o sestavi Solнца, saj še pri Zemlji, na kateri živimo, je naše znanje silno omejeno.

Svetlo Solnčno površje, ki ga vidimo s prostim očesom ali z daljnogledom, imenujemo fotosfero (svetlobno kroglo). Njena svetlost od daleč prekaša vsa umetna svetila. Temperatura, ki vlada v teh plasteh, mora biti silno visoka, okoli 6000 stopinj.

Prostemu očesu se prikazuje fotosfera kot enakomerna svetla ploskev. Pri proučevanju z boljšim daljnogledom pa opazimo, da je površje

zrnato in da spominja na riževo ali ječmenovo kašo. Ta zrnatost (granulacija) je posebno izrazita v sredini solnčne ploskve.

Razen tega je omadeževano svetlo solnčno površje po solnčnih pegah. To so ogromne temnejše plasti, čijih premer doseže velikost do 90.000 kilometrov. Po obliki bi bile to globoke

Solnčne protuberance

vdrtine v fotosfero; po vsej verjetnosti pa gre za vrtnice naelektrenih snovi.

Ob popolnih solnčnih mrkih se prikazuje zunaj solnčnega roba nežno rožnato barvana korona, iz katere bruhajo ogromne ognjene mase do višine 500.000 kilometrov. Imenujemo jih protuberance.

Luna

Kakor kroži Zemlja okoli Solнца, tako kroži Luna okoli Zemlje. Doba, ki preide, da gre Luna z isto zvezdo stalnico skozi poldnevnik, imenujemo siderski mesec in traja 27 dni 7 ur 43 minute in 11 sekund. Da gre istočasno s Solncem zopet skozi poldnevnik, potrebuje Luna daljšo dobo, ker se je Solnce medtem navidezno pomaknilo napram zvezdam stalnicam. Ta doba šteje 29 dni 12 ur 44 minute in 3 sekunde. Imenuje se sinodski mesec ali lunacija.

V teku vsakega sinodskega meseca izpremeni Luna svoje lice popolnoma. Ko je Luna ravno med Solncem in Zemljo ali kakor pravimo v konjunkciji s Solncem, nam kaže temno lice; tedaj imamo mlaj. Po mlaju vidimo Luno v obliki ozkega svetlega srpa z vzbočenim robom proti zahodu. Čez okroglo 7 dni 9 ur je ravno polovica Luninega površja osvetljena; tedaj je prvi krajec. Čez nadaljnih 7 dni 9 ur je Luna na nasprotni strani od Zemlje kakor Solnce ali kakor pravijo astronomi v opoziciji s Solncem: kaže nam vso osvetljeno ploščo; imamo polno luno ali ščip.

Nato se začne Luna na zahodnem robu temniti in čez zopetnih 7 dni 9 ur je le ena, takrat njena vzhodna polovica, osvetljena: imamo zadnji krajec.

Lunina razdalja od Zemlje znaša okroglo 60 zemeljskih polumerov ali povprečno 384.400

km. Ker ni Lunin tir okoli Zemlje krog, temveč malo oploščena elipsa, je razdalja sedaj večja, sedaj zopet manjša od navedene povprečne vrednosti. Najmanjša razdalja znaša 357.000 km, največja 407.000 km.

Lunin polumer je $\frac{2}{7}$ zemeljskega polumera in znaša 3470 km; površina je tedaj $\frac{1}{15}$ zemeljske površine, prostornina pa približno $\frac{1}{50}$. Ako bi bila Luna zgrajena iz enake snovi kakor Zemlja, bi morala biti tudi Lunina masa $\frac{1}{50}$ zemeljske mase. V resnici pa je le $\frac{1}{81}$. Iz tega sledi, da je gostota snovi, iz katere sestoji Luna, le $\frac{2}{3}$ zemeljske gostote.

Luna nam kaže vedno isto lice; mi poznamo torej le eno polovico njenega površja. To pa radi tega, ker se zavrti Luna okoli svoje osi v enaki dobi, v kateri se enkrat zasuče okoli Zemlje.

Lunino površje ni ravno, temveč močno gorato, da, gore so razmeroma mnogo višje nego na Zemlji. Posebno značilne so one okrogle tvorbe, ki spominjajo na vulkanska žrela in jih tudi tako imenujejo.

Po vsej verjetnosti ne obdaja Lune ozračje. Enako sklepajo, da ni na Luninem površju voda;

Luna

kajti ako bi bila, bi močno izhlapevala in bi tvorila vsaj prehodno oblake, ki bi zakrili pogled na površje, kar pa se ni doslej nikdar opazilo.

Luna ni samosvetlo telo, temveč dobiva svojo svetlobo kakor Zemlja od Solнца. Tuptam je videti v prvih dneh po mlaju poleg močno svetlega srpa tudi ostali del luninega površja v medli luči. To ni nič drugega kakor od Zemlje odbita solnčna svetloba.

Planeti

Kakor Zemlja obkrožuje še sedem velikih nebesnih teles Solнца. Imenujemo jih planete. Porazvrščeni po razdalji so to: Merkur, Venera, Zemlja, Mars, Jupiter, Saturn, Uran in Neptun.

RAZPREDELNICA

PLANET	Polutniški premer (Zemlja = 1)	Prostornina (Zemlja = 1)	Masa (Zemlja = 1)	Težnost na polutniku (Zemlja = 1)	Vrtilna doba			Siderska doba*) kroženja okoli Solнца	
					ur	min.	sek.	let	dni
Merkur	0,57	0,050	0,056	0,41		?			87,9695
Venera	0,966	0,90	0,817	0,88					224,7008
Zemlja	1	1	1	1	23	56	4	1 l.	0,0064
Mars	0,54	0,157	0,108	0,37	24	37	23	1 l.	331,7288
Jupiter	11,14	1295	318,56	2,53	9	55		11 l.	314,839
Saturn	9,4	745	95,22	1,06	10	14		29 l.	166,98
Uran	4,0	63	14,58	0,92		?		84 l.	7,45
Neptun	4,5	78	17,26	0,95		?		164 l.	280,3

*) To je doba, v kateri pride planet zopet v isto lego napram Solncu.

Oba notranja, to je Solncu bližja planeta kot Zemlja, Merkur in Venera, nimata nobenega trabanta, ki bi ju obkroževal. Zemlja ima samo enega, namreč Luno.

Ze naslednji planet, Mars, dasi je manjši od Zemlje, ima dva spremljevalca: Febos in Deimos. Največji planet Jupiter ima deset trabantov; zadnji je bil odkrit l. 1914. Zaznamovani

Uran ima štiri trabante ali satelite, ki nosijo visoko doneča imena: Ariel, Umbriel, Titania in Oberon.

Zadnji planet Neptun ima samo enega trabanta, Tritona.

Oba notranja planeta kažeta na svoji poti okoli Solнца opazovalcu na Zemlji slično izpreminjanje svojega lica kakor Lunine mene.

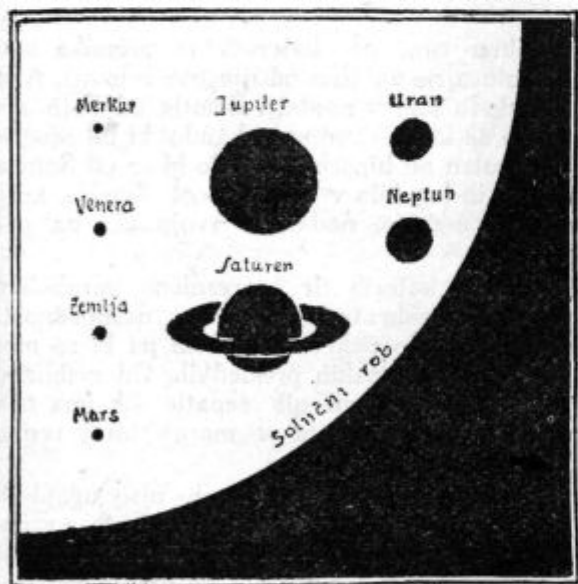
Merkur je preblizu Solncu, da bi bil dostopen natančnejšemu opazovanju.

Tudi *Venera*, ki je kot Danica ali Večernica znana kot najsvetlejša zvezda na nebu, nam je še malo znana. Vsekakor pa obdaja tudi Venero ozračje.

Še najbolj poznamo *Marta*, ki ima največjo sorodnost z Zemljo. Tudi Marta obdaja zračna plast kakor našo Zemljo, dasi neprijetno redkejša. Po vsej verjetnosti je na Martu tudi voda. Končno so ugotovili na Martovem površju gotove pojave, ki spominjajo na spremembo letnih časov na Zemlji. Znani Martovi kanali, o katerih se je svoječasnno silno veliko razpravljalo in v katerih so hoteli nekateri videti dela nam podobnih bitij, so se izkazali kot optiška prevara.

Tudi drugače ne kaže, da bi mogla živeti na Martu nam podobna bitja. Neutemeljene in prazne so torej želje, da bi stopili z njimi v zvezo. Kajti, ako so tam bitja, morajo biti docela različna od nas in tudi življenje na Martu mora biti povsem različno od tega, kar imenujemo na Zemlji življenje.

Jupiter je največji planet na nebu in tekmuje glede sijaja z Venero. Vrta se okoli lastne osi silno hitro; radi tega je močno oploščen. Od

Velikost planetov v primeru s Solncem

so z rimskimi številkami od I. do IX. Trije od teh trabantov so večji od Lune, eden celo dvakrat tako velik.

Naslednji planet, Saturn, je sicer manjši od Jupitra, ima pa enega trabanta več; tudi ti trabant so običajno zaznamovani s številkami od I. do X. Največji izmed njih ima poldrugi krat Lunino maso.

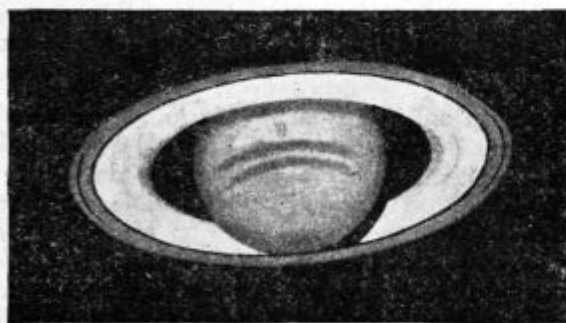
nobenega planeta nimamo tako jasnih slik kakor od Jupitra. Tudi Jupitra obdaja zračna plast in gosti oblaki krijejo njegovo površje. Že z navadnim boljšim daljnogledom vidimo na njem nekake proge, ki gredo vzporedno z rav-

Jupiter z dvema trabantoma
(Črna pegica na Jupitrovi ploskvi je senca levega trabanta)

nikom. Ravnik sam krije precej širok svetlejši pas, ki ga tvorijo nedvomno debele plasti oblakov. Proti tečajema se vrstijo temnejše proge rjavkaste barve. Razun tega so odkrili na Jupitrovem površju ogromne pege, ki so nekaki ostanki mogočnih izbruhov iz notranjosti še ne docela ohlajenega planeta.

Saturen je po velikosti neposredno za Jupitrom. Znan je pred vsem po obročasti plošči, ki ga obdaja v polutniški ravnini in ki je razde-

Saturen

ljena v dva ločena obroča. Zunanji obroč je zopet razklan v dva dela. Ti obroči sestojijo iz velikega števila majhnih teles, ki obkrožujejo Saturna.

Planetoidi

Med Martom ni Jupitrom je ogromno število malih in najmanjših nebesnih teles, ki krožijo okoli Solнца kakor planeti. Imenujemo jih *planetoide*. Danes poznajo že nad 1300 takih teles. Največji planetoid je *Ceres*; njegov premer meri 779 km.

Repatice

K osolnčju moramo prištevati tudi repatice, ki so bile od nekdanj in so deloma še danes velika uganka. V časih, ko so iskali vzročno zavisnost med nebesnimi pojavi in pojavi na Zemlji, so naravno zlasti repaticam pripisovali posebno moč. Prikazen repatice je napovedala vojno, kuge in druge nadloge.

Da so ravno repaticam naprtili krivdo vseh nadlog, je do gotove meje tudi razumljivo, dasi ne utemeljeno.

Dočim je namreč pot drugih nebesnih teles jako redna in strogo urejena in se njih obličje v kratki dobi, ki je dana človeku in tudi celemu človeškemu rodu, vsaj zaznatno ne izpremeni, je stvar pri repaticah vsa drugačna. Pri njih namreč vidimo, kako nastaja v par dneh iz neznatne meglene kroglice ogromna svetlobna prikazen z glavo in repom, ki zasiže močno v bližini Solнца in potem zopet ugasne in izgine v prostor.

Danes sicer nam ni več tako nenavadna prikazen repatic in tudi ne pot, ki jo opisujejo.

Medtem ko se planeti gibljejo v pakrožnih (elipsnih) tirih okoli Solнца, je pot kometov, ki se nahajajo vsaj za časa največjega sijaja v enaki razdalji od Solнца kakor planeti, tudi parabolna ali celo hiperbolna. Elipsa je zaprta, obe ostali krivulji pa segata v neskončnost. Repatice, vsaj nekatere, prihajajo torej navidezno iz neskončnosti k nam in izginejo zopet v neskončnost.

Oblika tira, po katerem se premika telo okoli Solнца, je zavisna od njegove hitrosti. Ako bi se sukalo telo v razdalji Zemlje od Solнца s hitrostjo 42 km ali več na sekundo, bi bil njegov tir parabolni ali hiperbolni; telo bi se od Solнца oddaljilo in izgubilo v neskončnost. Zemlja, koje hitrost je manjša, nadaljuje svojo pot na pakrožnici.

Kometi, katerih tir je resnično parabolni, izginejo po enkratnem pojavu v neskončnost; kometi z izrazito pakrožnim tirom pa bi se morali povračati v enakih presledkih. Od približno 1000 do sedaj proučenih repatic jih ima ena osmina elipsni tir: ti bi se morali torej redno zopet prikazati.

Toda pri vseh teh kometih niso ugotovili pričakovanega povratka. Pri nekaterih je obhodna doba prevelika, pri drugih je verjetnost velika, da jih planeti odvrnejo od prvotnega tira. Razen tega pa se marsikateri komet razprši na poti v ogromno število manjših teles.

Pravih povratnih kometov poznamo kakih 25; med temi so čitateljem najbolj znani Enckejev, Pons-Winneckejev in Halleyev komet.

Repatice, ki jih vidimo s prostim očesom, kažejo v bistvu tri različne dele, ki pa niso strogo ločeni drug od drugega: jedro, njega obdajajoči plašč in rep.

Jedro je podobno navadnim zvezdam ali planetom in ne kaže nobene posebnosti, ki bi obrnila pozornost nase.

Plašč ali koma je meglena ali parasta masa, ki obdaja jedro okoli in okoli in koje svetlost se izgublja od jedra navzven. Koma je veliko večja od jedra in doseže tudi lahko velikost Solнца. Sicer se pa koma manjša, ko se bliža komet Solncu, in se zopet večja, ko se oddaljuje.

Jedro in plašč tvorita repatično glavo.

Rep je pravzaprav podaljšek kome in se prikazuje kot medlobel svetlobni trak, ki se širi z naraščajočo razdaljo od glave. Posebno značilno je, da je rep pri vseh kometih z malimi izjemami obrnjen od Solнца proč. Rep je tudi lahko razcepljen v več delov. Dolžina njegova pa je lahko različna: so kometi s komaj zaznatnim repom, pri drugih pa se razteza rep kar po celi polovici nebesnega svoda.

Kometi, ki so vidni samo z daljnogledom, po večini ne kažejo te značilne oblike; največkrat prevladuje pri teh koma na račun jedra in repa.

Ko se bliža repatica Solncu, postane meja med jedrom in plastjo, ki jo obdaja, bolj izrazita. Jedro bruha svetla žarkovja proti Solncu, ki se pa kmalu zakrivijo in obrnejo od Solнца stran in tvorijo znani repatični rep. Ves pojav spominja na oblake dima, ki se dvigajo iz dimnika in ki jih zanaša veter, z razliko seveda, da so ti oblaki ogromni. Opazili so že repatice, čijih rep je bil večji od razdalje med Solncem in Zemljo in ta znaša vendar 150 milijonov kilometrov. Toda ta ogromna telesa so skoro brez mase. Saj letijo kometi mimo planetov, ne da bi jih niti najmanje motili v njihovem gibanju. Kljub velikemu siju, tako da jih tuptam vidimo celo podnevu poleg Solнца, so repatice skrajno prozorne. Iz vsega tega smemo sklepati, da so repatice slično kakor dim ali oblaki zgrajene iz ogromnega števila malih teles, ki pa so v velikih medsebojnih razdaljah. Tako stvorjeno telo je lahko ogromno, obenem pa tudi silno lahko in prozorno.

Utrinki

Popis osolnčja bi bil nepopoln, ako ne bi omenili tudi utrinkov, saj so ti poleg repatic že

Doberdobsko jezero (Fot. Sturolo - Gorica)

od nekaj vzbujali splošno zanimanje in pozornost. Kakor da bi se kje utrgala kaka zvezda, švigne svetla točka po nebu in po krajši ali daljši poti, vsekakor pa običajno po preteku le dela ene sekunde docela izgine. Pojavu odgovarjata prav dobro oba naša izraza: utrinki ali kresnice. V ljudstvu je razširjeno mnenje, da se z vsakim utrinkom loči ena duša od telesa.

Utrinki priletijo z ogromno hitrostjo nad 70 km na sekundo v zemeljsko ozračje. Že v višini 120 km se zasvetijo. Dasi je tam zrak že silno razredčen, nudi vendarle tako hitro letelim telesom silen upor. Radi tega pojema utrinkova hitrost, njegova gibalna energija se pretvori v toploto: utrinek močno zažari, tuptam celo s takim sijajem kakor najbolj svetel planet: Venera. Ko utrinek ugasne, se razblini tudi njegovo telo.

Pri natančnejšem proučevanju tirov, ki jih vpisujejo utrinki, so ugotovili, da izvirajo navidezno iz določenih mest na nebu. Taka izhodišča utrinkov imenujemo radijante. Do sedaj so ugotovili nad 3000 takih radijantov. Najbolj znani so v ozvezdju Lire, Perzeja, Leva in Andromede. Roji kresnic, ki izvirajo iz njih, nosijo temu primerno ime Liridi, Perzeidi in Leonidi. Le utrinki iz zadnjega ozvezdja nosijo ime po Bielovem kometu, Bielidi.

Odkod pa izvirajo utrinki?

Po mnenju astronomov odgovarja vsakemu roju ogromen obroč utrinkov ali meteorov, ki obdaja Solnce približno kakor obdaja znani obroč planet Saturna.

Kadar leti Zemlja na svojem tiru skozi tak obroč (in to se ponavlja vsako leto enkrat), zažarijo oni meteori, ki gredo skozi zemeljsko ozračje, kot utrinki ali kresnice.

Ugotovili pa so prečudežno vzporednost med roji kresnic in repaticami. Zelo verjetno je, da so ti obroči meteorov nastali iz repatic.

Ogromen je svet našega osolnčja in poln čara in ugank. In vendarle je le silno majhen del vsega vesoljstva.

Lavo Čermelj.

Staragora pri Čedadu
Romarska božja pot slov. Benečanov

Kdo je prebival v naših krajih do Kr. rojstva?

Domneve o prebivalcih daljne dobe.

Kakor pri vsakem izrazitem kmetiškem ljudstvu, ki je stalno vezano z določeno zemljo, je tudi pri nas zanimanje za preteklost naših krajev zelo veliko. Kakega plemena so bili prvi prebivalci naših krajev, kako so se tod prerivala in vrstila razna ljudstva, smo li mi tu prvobitni ali priseljenci? Kdaj in odkod smo se tu sem naselili? Kup vprašanj je, ki nas mikajo. Odgovori na ta vprašanja niso enotni, večkrat nejasni, negotovi in celo sporni med seboj. Z gotovostjo in primerno jasnostjo nam odgovarja delno le starinoslovje, ki sklepa iz sledov predzgodovinskih bivališč, grobov in različnih izkopanin na življenje, običaje, vero in duševni razvitek prvih prebivalcev naše dežele. Človeški sledovi v kraških in gorskih jamah pričajo, da so se naselili prvi ljudje radi prijetnih življenjskih razmer in ugodne zemljepisne lege naših krajev v njih že zelo zgodaj. Zgodovinarji menijo, da kmalu potem, ko so našli pot v Evropo. Z letnicami se da tu le domnevati, nič gotovega ni mogoče dognati. V naši deželi so našli sledove predzgodovinskega človeka vseh dob: od kamene dobe, ki se cepi v starokameno in novokameno, pa tja do prehodne bakrene dobe, ki preide v bronasto in kovinsko dobo.

Najprej so živeli ljudje v podzemskih jamah. Ko so se razmnožili, so se izselili na griče, gradišča, kjer so živeli združeno kot živinorejci ali pastirji. Vse to se dožene lahko iz vidnih sledov naših prednikov, ki so živeli v naših krajih že dva ali tri tisočletja pred nami. Po tem, kar je bilo najdenega, sklepamo na njihovo življenje in kulturo. Tako izvemo n. pr., da so verovali v posmrtnost duše, zato so ohranjevali sežgana ali nesežgana trupla mrličev, katerim so včasih dajali v grob tudi živeža, da bi jim na onem svetu ne bilo treba trpeti lakote. Še marsikatero drugo podrobnost o njihovem življenju nam ve povedati starinoslovec.

Če se pa vprašamo, kakšnega plemena je bilo tisto ljudstvo, odkod in kdaj se je naselilo po naših krajih, nam starinoslovje odpove, zato so tudi odgovori na taka vprašanja nejasni in negotovi. Odgovor na vprašanje, odkod so se naselili ljudje pri nas, najdemo pri zgodovinskih jezikoslovcih in narodoslovcih, ki sodijo z večjo ali manjšo

gotovostjo, da so že v novokameni dobi, priložno v drugem tisočletju pr. Kr., prišli iz Azije v srednjo Evropo Pelazgi in pomnožili takratno redko prebivalstvo. Šli so preko balkanskega poluotoka, na katerem se je naselila ena betva tega plemena, Heleni. Drugi roji pa so se razcepili na sever in na zahod. Pelazgi, ki jih imenujemo tudi Azijce ali Indogermance, so govorili najprej skupen jezik, a so se razcepili pozneje v več plemenskih in jezikovnih vej, v Slovane, Germane, Romane, Grke, razna keltska in ilirska plemena, ki jih srečamo danes le še v večjih ali manjših ostankih.

S temi plemeni se komaj začenja evropska zgodovina. Kako so se ta plemena preganjala in menjavala po različnih krajih, je težko dognati. Pisanih sporočil ni. Stari pisci so spregovorili o tem prebivalstvu precej pozno, komaj v petem stoletju pr. Kr. Takrat pa je bilo azijsko ljudstvo že ločeno v plemena, razširjeno že skoraj po vsej Evropi, torej tudi po vzhodnih alpskih deželah, čez balkanski in apeninski poluotok, ki sta bila najprej obljudena v Evropi.

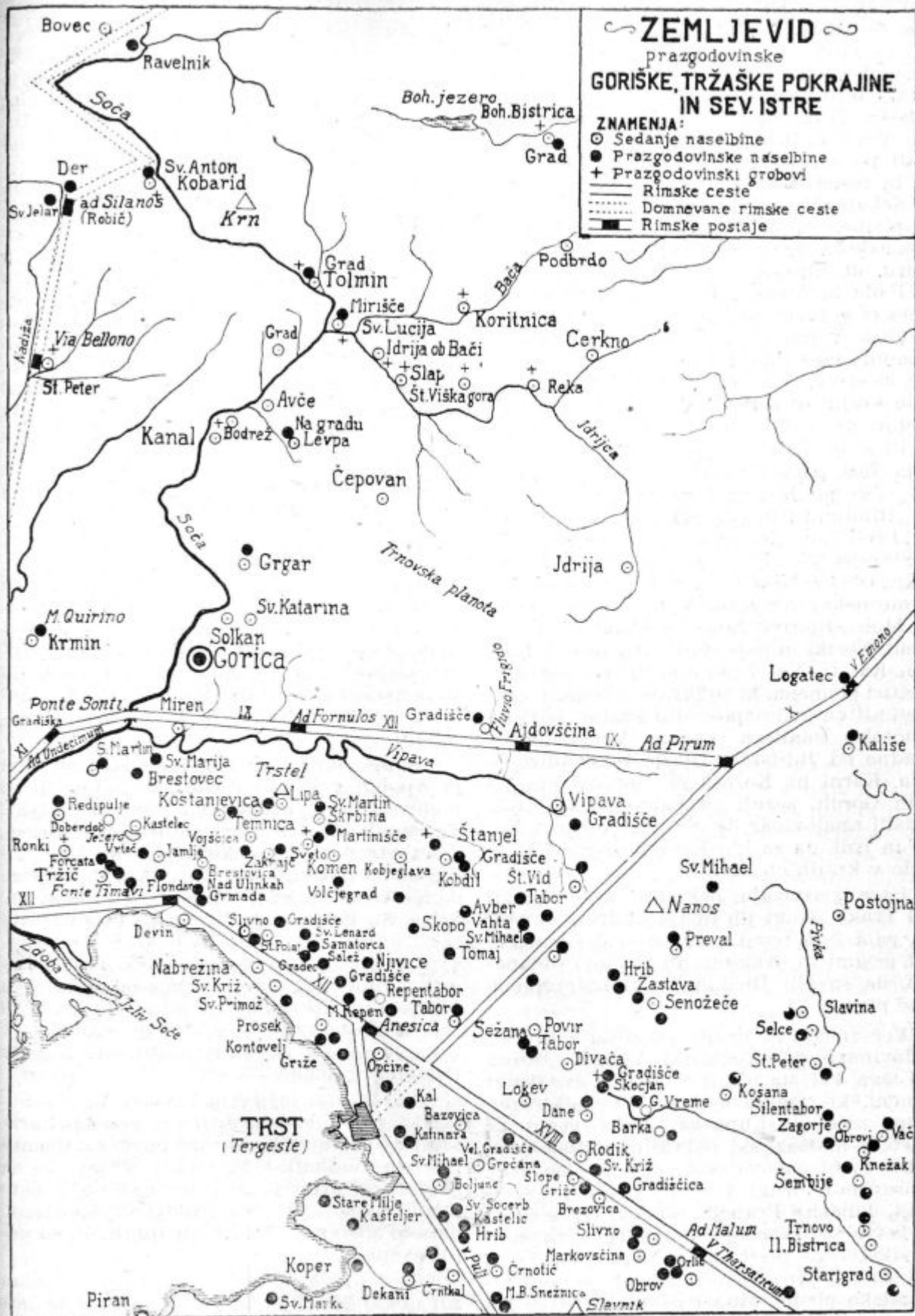
Ilirska in traška plemena po Istri, Veneti in Karni

Prve vesti o naših krajih in njihovih prebivalcih moramo iskati pri raznih grških in rimskih piscih, ki omenjajo v svojih spisih in popisih vojen raznih vojskovodij mimo grede tudi naše kraje in njihove prebivalce. Sicer te vesti niso le dokaj pozne, redke in nejasne, ampak tudi jako nezanesljive, ker so Grki kakor tudi Rimljani poznali dobro le svoj narod, vsi drugi so jim bili barbari, katere so podjarmili, a ne proučevali. Jezikoslovje in zemljepisje sta bili takrat še primitivni vedi, zato se večkrat tudi motita v svojih domnevah, katere si neredko nasprotujejo. Ko sta bili ob koncu preteklega stoletja v cvetu zgodovina in narodoslovje, so se zgodovinarji mnogo prerekali o izvoru, plemenu in jeziku raznih zgodovinskih ljudstev, ki so bivala v današnjem severnem delu beneške ravnine, v Furlaniji, po Julijskih Alpah, Krasu, Istri, Kranjskem, Dalmaciji in drugod.

Grk Herodot (l. 484.—406. pr. Kr.), oče zgodovine, ki je prvi namenoma beležil vesti o Grkih, Perzijcih, Egipčanih, Babiloncih, Skitih i. dr., ve le malo o naših krajih, ki so bili grškemu svetu precej oddaljeni in odročni. Med Dravo in Donavo pozna le Sigine,

PRIPOMBE K ZEMLJEVIDU

Razlika med obljudenostjo Krasa, Istre, Vipavske in Soške doline ter Brd je prevelika, da bi bila verjetna. Jasno je le, da je severna polovica naše dežele v tem oziru manj raziskana. Pri označbi predzgodovinskih naselbin na tem zemljevidu sem se naslanjal na Simon Rutarjeve spise, na „Note sopra i Castellieri o rovine preistoriche dell'Istria“ od A. Burtona, angleškega konzula v Trstu, ki je dal prvi pobudo za raziskovanje predzgodovinskih naselbin pri nas, dalje na raziskovanja dr. Marchesettija in njegovo knjigo „I castellieri preistorici di Trieste e della Ve-

nezia Giulia". Ceste sem začrtal po vseh treh rimskih cestopisih: Itinerarium Antonini, Itinerarium Hierosolymitanum in tako zvano Tabula Peutingeriana. Vsak izmed omenjenih cestopisov ima manj postaj, kot je označenih na zemljevidu. Cesta ob Nadiži, mimo Robiča, Kobarida, po zgornji Soški dolini na Predil je začrtana po Rutarju, ni pa dokazano, da je vočila tod; nekateri jo iščejo po Furlanski nižini in čez Pontebo.

ki so se odevali v platneno obleko, južno od njih pa Trake in Ilire. O prvih nimamo do- ločnejših vesti in zgodovinarji sodijo, da so morali biti medijsko, drugi trdijo ilirsko ljudstvo. Trake ima Herodot za jako razšir- jeno ljudstvo. Dognano je z gotovostjo, da so bivali po današnji Bolgariji, Srbiji, Romu- niji in Erdeljskem. Iliri, ki so bili po mne- nju nekaterih zgodovinarjev s Traki eno sam- o pleme, so prebivali v severnem delu balkanskega poluotoka, do Podonavja na severu, do alpskih dežel na zahodu in do rek Pada in Adiže v Italiji na jugozapadu. Danes je to pleme ohranjeno le še v okrnelih ostankih, v Skipetarih ali Albancih, nekoč pa je bilo mogočno in se je cepilo v številne veje, ki so važne za nas zato, ker so živela po naših krajih in ker je do nedavnega veljalo mnenje, da so bili Iliri Slovani.

Ilire in njihove posamezne veje ome- njajo šele poznejši pisci: Grka Ptolomej (306.—285. pr. Kr.) in Polybij (210.—128. pr. Kr.), Rimljani Strabon (60. pr. Kr. — 14. po Kr.), Livij Tacit (50. pr. Kr. — 17. po Kr.), Pli- nij Starejši (23.—79. po Kr.), Appian v 2. stol. po Kr., Dio Cassij in še nekateri drugi. Od teh izvemo nekaj več o ilirskih plemenih, ki so bila Moisi, Epiroti, Japodi, Subokrini, Meno- kaleni, Noriki in baje tudi Istri, Veneti, Kar- ni in Kátati. Nas zanimajo pred vsem zad- nja štiri plemena, ki so bivala deloma v naši deželi ali v njeni neposredni bližini: Istri na poluotoku enakega imena, Veneti jugo- zapadno od Julijskih Alp do reke Adiže in Pada, Karni na Koroškem, Gorenjskem, po naših Gorah, segali so baje celo na Kras. Tržaški zgodovinar dr. Kandler omenja Ka- tale in trdi, da so bili karnsko pleme, ki je živelo v krajih ob Pivki.

Istre prištevajo nekateri zgodovinarji med Trake, drugi jih imajo za Ilire, omenil sem pa že, da tretji zopet ne vidijo razlike med prvimi in drugimi, ali pa vsaj domne- vajo, da so bili Iliri in Traki najprej eno samo pleme.

Več zmede in hrupa so povzročili med zgodovinarji gorenjeitalski Veneti. Morda radi tega, ker sta nosili to ime še dve drugi plemeni, ki nimata z našimi Veneti razen imena ničesar skupnega. Tako vemo za Venete v maloazijski pokrajini Paflagonija, o katerih ni mogoče ugotoviti, kaj so prav za prav bili; drugi Veneti so živeli v stari Galiji, današnji Franciji, ob reki Loire in so bili betva keltskega plemena. To je zavedlo marsikaterega pisca, n. pr. Appiana, da je imel tudi gorenjeitalske Venete za keltsko ali galsko pleme. Mnogi učenjaki pa so jih imeli za Slovane, tako Schlötzer, Suro- wiecki, Mannert, Šafařik, Springsguth, zla- sti pa Davorin Trstenjak, ki je vztrajal vse svoje življenje pri tej domnevi.

Trstenjak ni edini slovenski zgodovi- nar, ki dokazuje, da so sedanje slovenske dežele njihova pradomovina ali vsaj da pre- bivajo v njih že iz dobe pred Kr. rojstvom; tudi Simon Rutar upošteva to možnost. Dr. Henrik Tuma je istega mnenja in skuša do- kazati to s krajevnim imenoslovjem.

Prav tako prištevajo nekateri zgodovi- narji Karne k ilirskemu plemenu, drugi pa hočejo dokazati v njih Slovane. Zgodovi- narji jih redkeje omenjajo, živeli so pač v goratem svetu in niso prišli toliko v stike s tujimi narodi. Nanje spominjajo le še ime- na gorovja: Karnske Alpe, Karavanke; imena hribov: Krn (iz Karn). V tolminskih Gorah je mnogo Karnic in Krnic, malih hribčkov ali vzožij hribov. Imeni dežel Kranjsko (Kranjc-Karne) in Koroško imata tu svoj izvor in se imenujeta v starih pismih Karnija in Karantanija.

Kakšne prebivalce iščejo zgodovinarji še v naših krajih?

Splošna označba prebivalcev naših krajev za Karne ni zadovoljila zlasti tistih zgo- dovinarjev, ki so videli v njih Slovane, hoteli so prodreti globje in jih spoznati podrob- neje. Tako tudi že omenjeni Davorin Trste- njak. On loči po naših krajih bivajoče karn- sko pleme v več vej in se pri tem naslanja na nepojasnjene vesti rimskih piscev o Sa- laših (Salassi), Naharcih in karnskih Tau- riskih.

Salaše omenjata rimska pisca Strabon in Appian v bližini ilirskih Japodov, ki so prebivali v jugozapadnem delu Hrvatske. Trstenjak jih išče na vzhodnem delu Krasa, v severni Istri in na Notranjskem. Meni to- rej, da so bila njihova sela v krajih, kjer so danes vasi Gaberče, Volče, Ležeče, Slavina, Selce, Št. Peter, Kal, Bitinje na desni strani ceste, ki pelje iz Postojne v Reko, zahodna pa, kjer so sela: Vatovlje, Brezovica, Tuble, Ma- terija, Brdo itd., torej okrožje od Rakitnika na cesti od Postojne v Reko pa do ceste, ki drži iz Trsta skozi Herpelje in Materijo v Rupo, kjer se zveže s prej omenjeno cesto iz Postojne v Reko.

Najde tudi primerno razlago besede Sa- laš, ki je po njem slovanska in pomeni v srb- ščini dvorišče za živino ter pove, da imenu- jejo na Radhoti v Moravi, v Tatrah in na Slovaškem ovčje pastirje danes Salaše. Zato meni, da so bili Strabonovi in Appianovi Salassi slovanski Salaši ali ljudje, ki so go- jili ovčjerejo.

Trstenjakova razlaga Salašev se nam zdi dokaj pravilna in posrečena, da bi nas skoraj navdušila; nasprotno je njegova raz- laga Naharcev, ki se omenjajo v Iguvinskih tablah, staroitalskih spomenikih, najdenih blizu mesta Gubbio (nekdanjega Iguvium) v

Umbriji, precej presiljena in iskana. Ker se imenujejo skupno z Japodi (Jabusci) in Tauriski (Taurisci), vidi v Naharcih Nagarce ali Nagorce, ki bi bili po njem predniki Goričanov. Naharci bi bili torej prebivalci nižjih gor in v krajih severno od Jadranskega morja, torej od Devina po zapadnem Krasu, Brdih in Goriškem.

Tretje ljudstvo, ki se imenuje v Iguvinskih spomenikih so Tursci. Trstenjak meni, da so Tauriski, katere omenjajo tudi Plinij, Polybij, Strabon in dr., in katere išče v krajih okrog Vrhniko, slovansko pleme, kot sploh o Karnih, katerih betva so bili.

Kaj je s Kelti?

Preostane nam še, da prodremo v skrivnost Keltov ali Galcev, o katerih čitamo v zgodovinskih knjigah, da so od šestega do drugega stoletja pr. Kr. navalili v naše kraje in izpodrinili prvotne prebivalce, o katerih smo baš govorili.

Poglejmo, kaj je na tej vesti. Starinoslovje, ki je v nekem oziru neomajna opora zgodovine, odločno zanika, da bi se bila izvršila taka razdoba izprememba med prebivalstvom naših krajev v latenski, ilirski ali hallstadtski dobi, t. j. v času pred prihodom Rimljanov v naše kraje, in sicer zato, ker niso nič takega izkopali med predzgodovinskimi ostanki, kar bi kazalo na to izpremembo. Ne smemo pozabiti, da je imelo vsako, še tako primitivno ljudstvo svojevrstno miselnost, svoje običaje, neko prirodno kulturo in vero, ki se kaže v izkopaninah, v načinu pokopavanja mrličev, v obliki grbov in žar, v nakitu in predmetih, ki so jih devali umrlim v grob. V tem pogledu pa so izkopanine po naših krajih enotnega značaja in se njihova različnost lepo razlaga le s postopnim napredovanjem istega prebivalstva.

S tem nočem trditi, da Keltov sploh nikoli pri nas ni bilo, razločevati je treba le značaj razcepljenega in prehodnega keltskega naseljevanja, ki je ostalo za naše kraje in prebivalce brez velikega vpliva.

Zgodovina nam pač poroča, da so se trgali iz Galije (današnje Francoske) posebno okoli l. 400. pr. Kr. roji Galcev ali Keltov in se pomikali skozi naše alpske dežele, kjer so ob ustju Save zgradili mesto Singidunum, današnji Beograd.

To priseljevanje galskih Keltov se je še nekajkrat ponovilo. L. 186. pr. Kr. se jih je naselilo v Furlanski ravnini baje nad dvanajst tisoč, ki so bili vsi oboroženi, če smemo verjeti temu številu. Mislím pa, da so zašli v naše kraje le stranski roji Galcev, njihov glavni roj je tiščal neprestano s severa v Italijo. L. 387. pr. Kr. so si upali pod vodstvom divjega Brena celo pred Rim, ki so ga premagali.

Med galskimi ali keltskimi plemeni v

severni Italiji so znani zlasti Boji, ki so nadlegovali prebivalce poluotoka, v naših krajih pa se omenjajo le noriški Tauriski in Skordiski, manjši betvi keltskega plemena, ki so zašli v naše kraje istočasno, ko je peljal Bren njihove keltske brate pred Rim. Razumljivo je, da so bili karnski, venetski in japonski prebivalci s keltskimi priseljenci v vednih bojih, vendar pa slednji ne začelnjajo nove dobe v zgodovini naših krajev, kot bi hoteli nekateri zgodovinarji, ker je njihov odmev kakor odmev vsakega nekulturnega ljudstva le prehoden. Polagoma so se začeli potapljati v premoči prvotnega prebivalstva in izginili še prej kakor ostala keltska plemena, katerih zadnje ostanke najdemo danes še med Irci.

Sklep.

Omenili smo vsa važnejša plemena, ki imajo kakršnokoli zvezo z zgodovino naših krajev v stoletjih pred Kr., pred vsem v latenski, ilirski ali hallstadtski dobi, ki sega prav do dobe rimskega gospodstva. (L. 183. do 181. je bila ustanovljena rimska naselbina Oglej.) Na koncu naj poudarim le še, da ta ljudstva kulturno niso bila prav tako ubožna kot bi se zdelo na prvi hip; predzgodovinski grobovi izkazujejo precejšnjo kulturo. Poznali in uporabljali so v manjši meri baker, v večji pa trpežnejši bron. Lončevino so žgali že v novokamni dobi. Ob koncu latenske dobe je nastopilo tudi že železo.

Ne smemo pozabiti cest, ki so bile gotovo že takrat več ali manj razpredene po naših krajih, da si se običajno omenjajo rimske ceste kot prve. Ne mislimo, da jih prej ni bilo, rimske ceste so gotovo le sistematizacija prejšnjih slabih in zasilnih poti. Na to misel pridemo, če pogledamo na zemljevid, na katerem sem nalašč načrtal rimske ceste, da si ne spadajo v dobo predzgodovinskih naselbin, da se vidi, kako so strnjena ob njih bivališča po Krasu in po Istri, ki sta v tem oziru najbolj raziskana. To si razlagamo tako, da so Rimljani krajše krajevne ceste zvezali, razširili in jih tako daleč speljali. Da niso propadle, so jih stalno oskrbovali in postavili ob njih postaje, na katerih so prenočevali potniki in zamenjavali konje.

Če se slabe krajevne poti ali steze niso ujemale z njihovimi vojaškimi nameni, jih gotovo niso popravljali; pozneje so propadle, sledovi za njimi so izginili. Če ogledujemo zemljevid predzgodovinskih naselbin, si n. pr. ne moremo misliti, da bi ne bila vezala kaka pot Starega gradu v Istri, Ilirske Bistrice, Trnovega, Šembij, Zagorja, Št. Petra, Slavine in druge kraje čez ves severni Kras. Že obstoj cest in razvitek trgovine nam pojasni kulturo tiste dobe in dejstvo, da najdemo med izkopaninami nakit, ki je bil prenešen v te kraje od drugod.

A. Š.

Bela miška

Pravljica.

V samotnem gozdu je živela uboga mamica, ki je imela dva sina: Peterčka in Pavelčka. Prebivala je v leseni koči poleg razvalin mogočnega gradu. Ker je bila revna, je bila češče lačna kakor sita. Trudila se je od zore do mraka, delala v gozdu in na njivi, a vse, kar je prislужila, ni zadostovalo.

Peterček je bil že velik in bi si bil lahko sam služil kruh, a ni hotel delati. Vse ljube dni se je potepal po gozdu, razdiral ptičja gnezda, lovil veverice in kradel Bogu čas in materi kruh. Kjerkoli se je pokazal, so bežale pred njim živali, le seničice, ki so sedele v košatih vrhovih smrek, so ga zmerjale in zasmehovale.

«Fuj, Peterček, cici-fuj, fuj!» so kričale za njim. Peterčka je njihovo zasmehovanje hudò jezilo, pograbil je kamen in ga zalučal v vrhove, toda seničice so bile hitrejše. Naglo so odletele in se poskrile in že so se zopet oglasile zasmehljivke:

«Fuj, Peterček, cici-fuj, fuj!»

Pavelček je bil še majhen in slaboten. Kadar je bila mati na delu in se je Peterček potepal po gozdu, je moral varovati kočò. Ker je bil miren in dobrosrčen, so ga ljubile vse živali. Ko je bil sam in ni bilo blizu ne daleč nikogar, so priletele ptičice in se igrale z njim kot najboljše prijateljice. Iz gozda so pritekale veverice in mu prinesle lešnikov in orehov, a včasih so ga obiskale tudi hitronoge srnice. Dovolile so mu, da jim je sedel na hrbet in jih zajahal kakor konjička.

«Hupa-hop!» je rekel Pavelček in srnice so dirjale okrog kočò, da so se smejale ptičice in so se veverice prijemale za svoje male trebuške.

Peterček je slišal nekega dne, kako so si drvarji pripovedovali prečudno zgodbo o zakladu v razvalinah gradu poleg vdovine kočò.

«Da, prijatelji,» je rekel najstarejši drvar, «če bi imeli zlato in drago kamenje, ki se nahaja zakopano v kletih tistega gradu, ne bi bilo nam treba tako trpeti in se mučiti za vsakdanji kruhek. Kdor bi mogel dvigniti tisti zaklad, bi bil bogatejši od samega kralja naše dežele. O, mnogi so že poizkusili priti do njega, posrečilo pa se še nikomur ni.»

Peterček si je dobro zapomnil drvarjeve besede in se naglo vrnil domov. Brž je splezal v razvaline starega gradu in iskal poti, ki bi ga privedla do kleti s skritimi bajnimi zakladi. Iskal je ves popoldan, poti pa le ni našel. Povsod je ležalo golo kamenje, porastlo z mahom in grmičevjem. Ko je bil po dolgem iskanju že truden in lačen, je sedel na bližnji kamen, potegnil iz žepa kos kruha in ga pričel jesti. Tedaj je nenadoma nekaj zavrisalo v suhem mahu in iz nevidne luknje je pokukala prekrasna, srebrno-bela miška. Peterček se je začudil, ko jo je zagledal, kajti take miške še nikoli ni bil videl, in brž se mu je porodila želja, da bi jo ujel. Pograbil je svoj oguljeni klobuk in ga bliskovito poveznil nad miško. Toda miško je bil pokrtil samo napol. Ta je zbrala hitro svoje moči in — smuk! — že je bila zopet zunaj. Peterček jo je poizkusil ujeti še večkrat, a vselej mu je miška pobegnila...

Naposled se je Peterček razjezil, pograbil je velik kamen in ga zalučal proti miški. Bil je trdno prepričan, da jo je ubil; ko je pa dvignil kamen, da bi pogledal, kaj se je z njo zgodilo, se je izvila izpod njega velika ostudna kača. Siknila je proti dečku, da je preplašen odskočil in zbežal; kamorkoli pa je bežal, povsod so mu sikale nasproti velike in ostudne kače. Njihovo število je bolj in bolj naraščalo in nazadnje jih je bilo toliko, da so pokrile vse velikanske razvaline. Peterček še sam ni vedel, kako je tisti večer prišel domov. Ves upehan je bil in preplašen in še vso noč se mu je sanjalo o ogromnih in ostudnih kačah; vendar ni nikomur povedal, kaj se mu je bilo zgodilo.

Dan pozneje ga je poslala mati v dolino po sol, a preden je odšel, je stopil k Pavelčku

in mu zašepetal: «Pavelček, dragi bratec, pojdi danes v razvaline starega gradu; tam rasejo čudovite, kakor med sladke jagode.» Nato je odšel in si je mislil: «Če pojde v raz-

valine, ga bodo požrle kače; potem mi vsaj ne bo treba deliti kruha z njim.»

Pavelčku se je zdela bratova naklonjenost zelo čudna, ker mu še nikdar ni bil povedal, kje raste sladke jagode. Neki tajen glas mu je šepetal, naj ne hodi v razvaline, toda njegova radovednost je bila prevelika. Zlezel je s postelje, še preden je posijalo solnce in se napotil proti gradu. Spotoma je srečal krdelo ptičic, toda tega dne se mu niso približale; milo so začivkale in odletele, kakor bi se ga bale. V bližini razvalin sta se igrali dve črni veвериčki.

«Dobro jutro, skakački!» ju je pozdravil Pavelček. Veverički, ki sta mu sicer vselej sami pritekli naproti, sta prestrašeni zbežali in se skrili.

«Čemu se me neki danes boje ptičice in veveriče?» se je začudeno vprašal Pavelček in znova se je oglasil v njegovem malem srcu tajen glas in mu zašepetal: «Zato, ker si poslušal Peterčkov nasvet!»

Pavelčka je obšel prečuden strah; že se je mislil vrniti, toda radovednost, kakšne so tiste jagode, o katerih mu je govoril Peterček, ga je premamila in šel je dalje. Opogumil se je, stopil med razvaline in pričel stikati za jagodami, ki jih ni mogel najti. Utrujen od dolgega iskanja je sedel na velik kamen. Ker se mu je oglasil glad, je poiskal v žepu drobtinic ter jih pričel zobati. Tedaj je nenadoma zašumelo v suhem mahu in iz prej nevidne luknje je pokukala prekrasna srebrno-bela miška. Pavelček se je zelo začudil, kajti take miške še nikoli ni bil videl. Čarobna živalica pa je pritekla prav do njega, postavila se na zadnji nožici, prvi dve pa je dvignila, kakor da bi prosila: «Daj mi kruha, deček!»

«Lačna je,» si je mislil Pavelček, segel v žep in ji ponudil drobtinico suhega kruha. Naglo jo je miška pojedla in prosila dalje in Pavelček ji je metal in metal svoje suhe drobtinice, dokler ji ni zmetal vseh.

«Joj, kako je lačna; vse mi je pojedla!» je vzkliknil Pavelček. Sočutno jo je pogledal in jo vprašal ljubeznivo:

«Si li sita, bela miška?»

Živalica se je postavila na svoji drobni zadnji nožici, prikimala z malo glavico in se mu zahvalila.

«Vidiš, vidiš, kako prijazna in ljubezniva si!» je vzkliknil Pavelček in jo mehko pogladil po drobni glavici in majcenem hrbtku. Tedaj se je pa nenadoma dogodilo nekaj neverjetnega: silna, strašna tema je zagrnila ves razdrti grad, nebo je potreslo mogočno grmenje in vsa zemlja se je zamajala. Gnani od nevidne sile so se pričeli dvigati in urejevati raztreseni kamni, postavljati se v zidove, ki so rasli v mogočno grajsko stavbo; in še preden se je Pavelček zavedel, kaj se godi, je stal sredi čarobne, z zlatom in dragim kamenjem okrašene dvorane. Pred njim je stala prekrasna mlada deklica, s kraljevsko krono v prelepih laseh; sladko se mu je nasmehnila in mu podala svojo drobno belo ročico.

«Hvala ti, dobri Pavelček,» je rekla, «hvala ti, da si me rešil. Tri sto let sem bila zakleta v tem razdrtem gradu; tri sto let sem čakala mladeniča, ki bi nasitil belo miško in ki bi jo ljubeznivo pogladil. Prihajali so mnogi, toda vsi so jo hoteli ujeti ali pa ubiti;

samo ti edini nisi imel zlih namenov. V zahvalo ti darujem ta grad in vse njegove neizmerne zaklade, jaz pa sem tvoja najbolj vdana služabnica.»

Kraljične besede so Pavelčka ganile do solz. Vdano se ji je zahvalil za darove in jo poprosil, naj mu dovoli, da odide po svojo

mamico in po brata Peterčka, da bosta tudi onadva deležna njegove sreče.

Kraljična se ni protivila, samo to mu je rekla: «Kogarkoli hočeš lahko pripelješ v grad, tvoja last je, le eno si zapomni: če pripelješ vanj hudobneža, mu tu ne bo ob- stanka.»

Pavelček se je zahvalil in vesel stekel domov pravit mamici in Peterčku, kaj se mu je zgodilo v skrivnostnih razvalinah starega gradu. Vsi trije so se odpravili k prelepi kraljični in njenemu dvoru. Mamica in Peterček se nista mogla načuditi lepoti in bogastvu. Peterčka je ob pogledu na vso to prelest obšla silna ošabnost, a tudi kruta zavist; koval je najtemnejše načrte.

Po ogledovanju gradu in njegovih kra- sot jih je deklica povabila v obednico, kjer so bila na zlati in z diamanti posuti mizi nakopičena najboljše in najslastnejša jedila. Najprej je posadila za mizo mamico, nato Pavelčka; ko je hotela po- saditi še Peterčka, se je stol kar sam odmaknil, da je Peterček padel po tleh. Po- bral se je in znova poizkusil sestti, a vselej se je stol odmaknil! Ker je bil lačen, je hotel jesti stoje, ali groza: vsaka jed, katere se je dotaknil, je izgnila, še preden jo je prinesel do ust. Prestrašen je pobegnil iz jedilnice v spalnico, da bi se odpočil na zlati postelji. Ko je hotel leči, se je postelja izmaknila iz- pod njega. Obupan se je pobral s trdih tal in hotel zbežati v jedilnico, ni se mu posre- čilo. Vsaka vrata so se odpirala samo proti grajskemu izhodu, nobena v notranjost. Pe- terček je bežal in bežal, dokler ni pribežal na grajski vrt. Tu je zorelo najslajše sadje; ko ga je pa hotel utrgati, so se veje umak- nile pred njegovimi rokami. Sredi čarob- nega vrta je žuborel studenček, ko se je pa hotel napiti, je nenadoma usahnil. Peterčka je obšla nepopisna groza; zbežal je v gozd. Seničice so se mu rogale z visokih vrhov:

«Fuj, Peterček, cicifuj, fuj!»

Toda ni se zmenil za njihove zbadljivke; bežal je v tuje, neznane kraje in se nikoli več ni vrnil. Izginil je v širokem svetu, ka- kor izgine kaplja v neskončnem morju.

Pavelček pa je živel s svojo mamico v prekrasnem gradu; bil je brez skrbi in po- manjkanja in ko je dorasel, se je oženil s prelepo kraljično in postal moder in mogo- čen kralj tiste prostrane dežele.

Modro je vladal, da je v deželi rastlo blagostanje. Srečni so bili njegovi podložni- ki, zakaj bil jim je pravičen gospod. Niko- mur ni storil zlega in pomagal je vsakomur, ki se je v stiski obrnil nanj. Zato so ga vsi spoštovali in ljubili.

Radivoj Rehar.

Voda življenja

Živel je kralj, ki je bil tako bolan, da ni dal nobeden več počenega groša za nje- govo ozdravljenje. Imel je pa tri sinove, ki jim je šla očetova bolezen zelo k srcu. Šli so na grajski vrt, da se izjočejo. Na vrtu so srečali starčka, ki jih je sočutno vprašal po vzroku njihove žalosti. Odgovorili so mu, da jim je oče zbolel in da mu bo gotovo umreti, ker mu noben lek ne pomaga več.

«Jaz pa vem za sredstvo,» je dejal nato starček, «in to sredstvo je voda življenja. Kdor pije to vodo, ozdravi. Težko jo je pa dobiti.»

Najstarejši je stopil k bolnemu očetu in ga prosil, naj mu dovoli, da gre po vodo življenja, ki ga edina more izlečiti.

Oče sprva ni hotel dovoliti, ponovnim prošnjam se je pa le vdal. Kraljevič si je mislil: «Če prinesem vodo, se prikupim očetu in jaz postanem njegov naslednik na prestolu.»

Odpravil se je z doma in ko je tako jez- dil po široki poti, je vstal pred njim nena- doma palček.

«Kam pa tako naglo?» je vprašal palček jezdeca.

«Budalsto človeče,» je ponosno odgo- voril kraljevič, «kaj ti je treba to vedeti?» Spodbodel je konja in odjezdil.

Pričlikavca je pa ta nevljudnost uža- lila. Uklet je jezdeca, da je prišel kmalu nato v žlebinu. Čim dalje je jezdil, tem bolj so se tesnile gore in končno je bila pot tako

ozka, da ni mogel več dalje. Kraljevič ni mogel ne konja obrniti niti stopiti s konja, visoke stene so ga bile zaprle.

Bolni kralj je čakal dolgo časa na svo- jega prvorojenca, ki ga pa ni hotelo biti. Stopil je drugi sin pred očeta in ga prosil, naj mu dovoli, da gre po zdravilno vodo. V srcu si je rekel: «Če je moj brat mrtev, po- stanem jaz kralj.»

Oče se je obotavljajal, dokler se ni dal preprositi in poslal je sina v svet. Tudi temu se je na cesti isto pripetilo kakor starejšemu bratu; neznan pritlikavec ga je vprašal, kam se mu tako mudi, nakar ga je prav tako nevljudno nagnal kakor njegov brat. Zato ga je pa čakala ista usoda, prišel je v sotesko, iz katere se ni mogel več rešiti.

Ko je izostal tudi drugi sin, si je izprosil najmlajši, da sme na pot po zdravilno vodo. Tudi njemu se je moral kralj vdati.

Ko je najmlajši sin srečal pritlikavca, mu je na njegovo običajno vprašanje odgovoril: «Iščem vode življenja, kajti oče mi leži na smrt bolan, ne vem pa, kje mi jo je iskati.»

«Ker si bil vljuden z mano,» je dejal pritlikavec, «in ker se nisi tako ošabno vedel kakor tvoja brata, ti dam potrebna pojasnila in ti povem, kje dobiš vodo življenja. Teče iz studenca na dvorišču zakletoga gradu. Brez te železne šibice in brez teh dveh hlebov pa ne prideš v grad. S šibico

udari trikrat po železnih vratih gradu, nakar si ti odprejo. Za vrati boš opazil dva leva z odprtim žrelom. Vrzi v vsako žrelo hlebec, pa ti postaneta leva krotka. Ti se pa podvizaj in stopi po zaželjeno vodo, preden odbije dvanajsta ura, sicer se vrata zopet zaprejo, ti pa ostaneš v zakletem gradu.»

Kraljevič se mu je zahvalil, vzel šibico in hleba in nadaljeval svojo pot. Ko je došel do cilja, se je v resnici tako zgodilo, kakor mu je bil povedal pritlikavec.

Vrata so se na tretji udarec odprla in ukrotivši zveri s hleboma, je stopil kraljevič v grad in došel do velike lepe dvorane: tu so sedeli zakleti kraljeviči. Z mize je vzel meč in kruh.

Šel je dalje, zopet lepa dvorana, v njej lepa devojka, ki se je razveselila, ko ga je bila opazila, poljubila ga in izjavila, da jo je odrešil in da dobi vse kraljestvo, če se vrne ponjo čez leto dni. Povedala mu je

tudi, kje je studenec, in mu zabičala, da mora zajeti vodo pred dvanajsto uro.

Šel je dalje in prišel v krasno spalnico. Legel je truden na posteljo in kmalu prav sladko zaspal. Ko se je zbudil, je manjkala samo še ena četrt do dvanajstih. Ves prestrašen je vstal, skočil k studencu, zajel z vrčem, ki je stal ob studencu, vodo in hitel k izhodu. Prav ko je stopal skozi vrata, je bila dvanajsta ura, vrata so se zaprla s tako silo, da so mu odnesla še nekaj mesa na desni peti.

Ves vesel se je vračal z vrčem proti domu. Prišel je zopet do pritlikavca. Ko je ta videl, da nosi kraljevič tudi meč in kruh s seboj, je rekel: «Dobro si napravil, kajti s tem mečem lahko poženeš vse sovražne vojske v beg, kruha pa ne bo nikoli zmanjkalo!»

Kraljevič ni hotel brez svojih bratov priti k očetu in je vprašal pritlikavca: «Dragi palček, ali mi lahko poveš, kje sta moja brata. Šla sta bila pred mano po vode, a se nista več vrnila.»

«Med dvema gorama sta zaprta,» je dejal pritlikavec, «uklel sem ju, ker sta bila ošabna in objestna»

Kraljevič je pa le silil v pritlikavca, ki se je končno dal omeščati in mu izročil brata. Še prej ga je pa svaril, naj jima ne zaupa, ker sta oba zločestega srca.

Takoj je povedal bratoma, kaj se je bilo dogodilo, da je dobil vodo življenja, da si je z njo napolnil vrč, da je rešil lepo kraljično, po katero pojde čez leto dni, da se vzameta.

Nato so vsi trije jezdili skupno in dospeli do države, kjer je vladala vojna in lakota. Najmlajši kraljevič je stopil h kralju dotične države, izročil mu meč, da poseče sovražno vojsko, in mu izročil kruh, da nasisi vse državljane, kar se je tudi res zgodilo. Po zmagovitem pohodu in po prestani lakoti je vzel kraljevič zopet svoj meč in kruh in vsi trije bratje so potovali dalje.

Potovali so tako še skozi dve deželi, kjer sta vladali lakota in vojna. Z mečem in kruhom je rešil kraljevič tudi ti dve deželi.

Nato so se vsi trije vkrcali na ladjo in se peljali po morju. Med vožnjo sta se pomenkovala starejša brata: «Najmlajši je dobil vodo življenja, zato mu bo dal oče kraljestvo, ki gre prav za prav nama, in brat nama odjè vso srečo.» Maščevalnost se ju je lotevala in sklenila sta, da ga ugonobita. Počakala sta, da je brat zaspal, nato sta izlila iz vrča vodo v drugo posodo, v vrč pa nalila grenko morsko vodo.

Ko so se vrnili, je podal najmlajši sin bolnemu očetu vrč, da pije iz njega in ozdravi. Komaj je pa pokusil kralj dano mu pijačo, mu je postalo še huje. Zastokal je, starejša sinova sta prihitela in obtožila svojega najmlajšega brata, da je hotel zastru-

piti očeta. Ponudila sta očetu pravo zdravilo, ki je na hip ozdravilo kralja, da se je čutil mladeniško silnega in zdravega.

Oba sta pa šla k najmlajšemu bratu in se mu rogala: «Dobil si sicer vodo življenja; ti si se trudil, midva žanjeva. Na morju, ko si spal, sva ti zamenjala vodo in čez leto

dni pojde eden izmed naju po lepo kraljičino. Toda čuvaj se, ne izdajaj ničesar, sicer pa ti oče tako nič ne verjame. Če zineš le eno samo besedo, izgubiš življenje, če boš pa lepo molčal, ostaneš živ!»

Stari kralj se je hudoval na svojega najmlajšega sina, uverjen, da mu je stregel po življenju. Sklical je skupaj svoj dvor, da izrečejo razsodbo. Ta se je glasila, da treba sina skrivaj ustreliti.

Ko je kraljevič jezdil nekoč na lov, ga je spremljal kraljev lovec. Ko sta bila sama v gozdu, je vprašal kraljevič svojega spremljevalca, ki se mu je zdel tako otožen in žalosten: «Kaj pa ti je, lovec?»

«Rad bi povedal, a ne smem,» je odgovoril nato lovec.

«Kar ven z besedo, in bodi še tako huda, odpuščena naj ti bo že v naprej!»

«Ah,» je zastokal lovec, «ustreliti vas moram, tako je kralj ukazal.»

Kraljevič se je ustrašil in dejal: «Dragi lovec, pusti me živega!»

«Saj vas tudi ne bi mogel ustreliti!» se je tolažil lovec, ki je odšel domov, kraljevič je pa šel v gozd.

Čez nekaj mesecev so došli staremu kralju trije vozovi, polni zlata in dragocenosti za najmlajšega sina. Vozove so poslali kralji onih držav, ki jim je pomagal kraljevič s svojim čarobnim mečem premagati sovražne vojske, s čudežnim kruhom pa nasititi lačne državljane.

Ob tej pošiljki je šinila kralju v glavo misel, da bi utegnil biti njegov sin le nedolžen. Obžaloval je, da ga je bil dal usmrtiti. Ko je opazil lovec, globoko žalost svojega gospodarja, mu je priznal, da mu sin še živi, ker ni imel poguma izvršiti grozno povelje.

Kralju se je odvalil kamen s srca in dal je povsod razglasiti, da se sme njegov sin vrniti domov, kjer bo sprejet z največjo milostjo.

Kraljična je pa dala zgraditi cesto do svojega gradu iz samega zlata. Svojim ljudem je rekla: «Kdor pride po tej zlati cesti, ta je pravi, temu odprite vrata, kdor bo pa hodil ob cesti, ne bo pravi, tega ne pustite v grad!»

Leto, ki se ga je bila namenila čakati kraljična, da pride njen rešitelj ponjo, je potekalo. Najstarejši kraljevič se je požuril, da pride prvi do kraljične in da dobi njo in še kraljestvo po vrhu. Jezdil je proti gradu, ko je pa došel do zlate ceste, se mu je zdela škoda, jezdit po njej, zato je vodil konja ob desni strani zlate ceste. Ko je prišel do gradu, so mu dejali, da ni pravi. Niso mu odprli. Tudi njegov drugi brat ni imel večje sreče.

V tem je minilo leto. Najmlajši se je napotil iz gozda, da pojezdi do svoje izvoljenke. Vso pot je mislil le na njo, tako da ni videl niti zlate ceste pod sabo. Kar po sredi ceste je jezdil. Ko je došel do vhoda, so se vrata odprla, kraljična mu je prihitela naproti, sprejela ga vsa radostna in izjavila, da je to njen rešitelj in odslej tudi vladar v njenem kraljestvu. Sledila je poroka, poroki gostija in ko je minila gostija, je povedala ženinu, kar je bil razglasil njegov oče, da mu je odpustil in da bi ga rad imel v svoji bližini.

Odpravil se je nato k svojemu očetu in mu povedal vse, kako sta ga bila ukanila brata in kako je moral o vsem tem molčati, sicer bi ga bila onadva kratko malo usmrtila. Kralj ju je hotel kaznovati, toda sinova sta zavohala, kaj jima preti, zato sta skrivaj zapustila dom in državo in se nista nikdar več vrnila.

Slastna kaša

Živela je ubožna, poslušna deklica sama s svojo materjo. Obema je predla huda, ker nista imeli nič kaj jesti. Deklica je šla v gozd, da si nabere jagod in da uteši lakoto materi in sebi. Tu je srečala staro ženico. Tej je bila že znana revščina, v kateri sta živeli mati in hči. Ker je imela usmiljenje z dobro in pridno deklico, ji je darovala lonček, ki je bil prav posebne vrste. Če se je reklo lončku: «Lonček, kuhaj!» že je začelo vreti v lončku in kuhala se je slastna kaša, če se mu je pa reklo: «Lonček, nehaj!», je pa nehalo vreti v lončku.

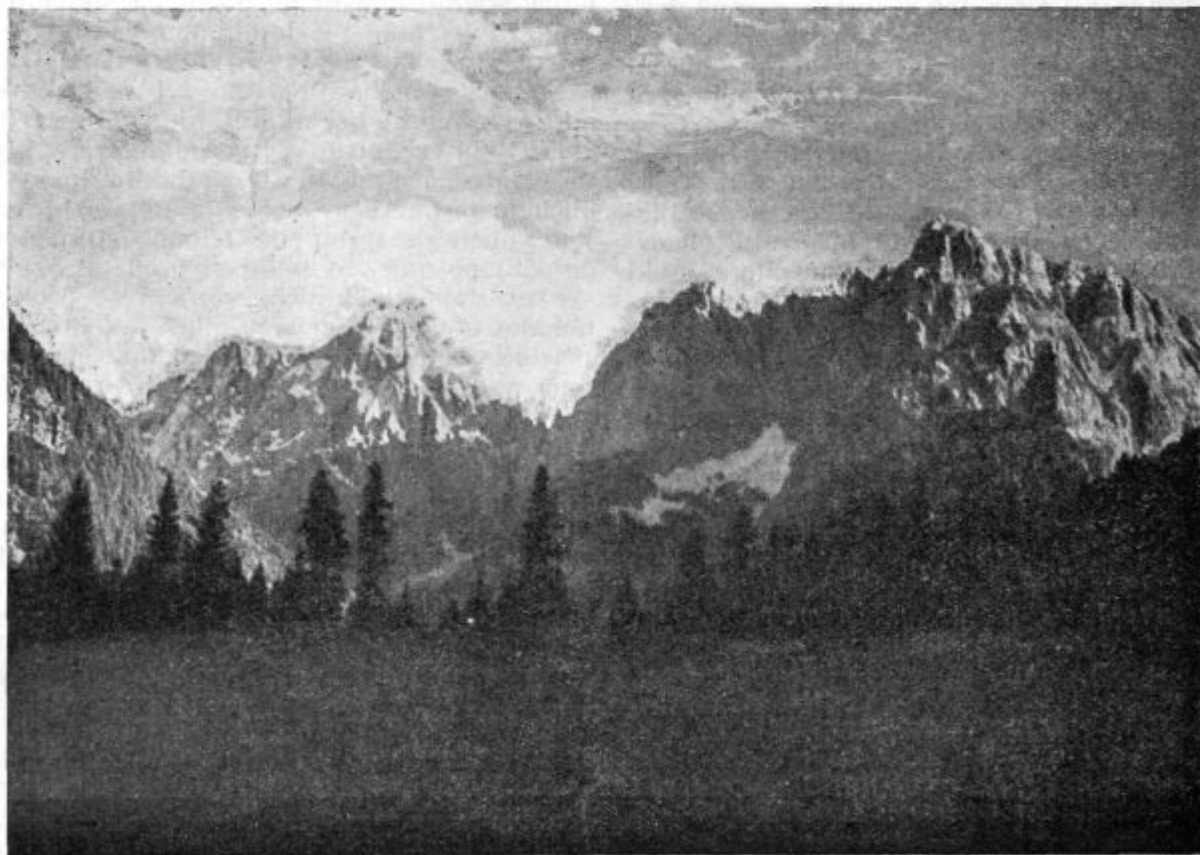
Deklica je prinesla čarobni lonček svoji materi domov in odslej nista poznali več ne revščine ne lakote, jedli sta kašo, kadar koli se jima je zljubilo.

Nekoč je odšla deklica od doma. Mati je rekla lončku: «Lonček, kuhaj!» in že je začelo vreti v lončku. Mati se je že veselila dobrega in slastnega kosilca. Ko se ji je zdelo, da je kaša kuhana, je pozabila na besedo, s katero naj bi se ustavilo vrenje. V lončku je vrelo in vrelo, prekipevala je kaša, vedno več je je uhajalo iz lončka, kaša je napolnila kuhinjo, hišo, sosednjo hišo, prišla je na ulico, vedno več je bilo te kaše. Kaša

je prihajala v vse hiše, kakor bi hotela vse nasititi. Toda tega blagoslova je bilo le preveč in ljudje so vsi prestrašeni bežali pred valečo se kašo. Nobeden si ni znal pomagati.

Slednjič, ko je prišla kaša že do zadnje hiše, je prišla deklica domov. Zavpila je «Lonček, nehaj!» In res, vrenje se je ustavilo, kakor bi trenil. Kdor je pa hotel one dni priti v vas, se je moral do dotične hiše prejesti skozi kašo.

Razor - Prisojnik

Postopanje pri pristojbinskih poviških

I.

Kaj so pristojbine in njih poviški?

Kadar proda Anton zemljišče, ki je kupi Blaž, se smatra z narodno-gospodarskega in državno-finančnega stališča, da napravita pri tem vsak svoj dobiček. Iz pogodbe proizhaja sicer, da je zemljišče kupljeno za toliko in toliko in da sta zemljiška vrednost in njegova cena izenačeni, toda v resnici je za Blaža zemljišče gotovo vredno nekoliko več, za Antona pa je več vredna pogojena protivrednost, izkupljeni denar. Ko ne bi bilo temu tako, bi sploh ne prišlo do sklenitve pravnega opravila, čemu neki? Mar zato, da si pogodnika nakopljeta kup sitnosti in stroškov? Bi bil doma ostal, pa bil bi zdrav!

Tudi tedaj, ko prodajalec oddaja v lastno izgubo ali če kupec ponuja posebno visoko ceno, je smatrati, da s svojega stališča že varuje lastne koristi. Kaj vemo mi, kakšne silne potrebe ima tisti, ki prodaja za slepo ceno, in kakšne strasti bičajo dušo človeku, ki se je zagledal in zaljubil v kako posebno stvar. Nimajo torej le stvari same na sebi svoje vrednosti, ampak tudi promet ustvarja svojo vrednost ali vrednostni prirastek; to smo posebno jasno videli v vojni in prvi pojni dobi v obliki verižništva.

Vrednostni prirastek v zvezi z razmotrivanjem, da je država tista, ki ustvarja pogoje za redni promet in daja pravnim opravilom trdno veljavo in pravno zaščito na sodnji in izven nje, je prava podlaga, na kateri država pravna opravila taksira, obdavči, in sicer v obliki kolkovin in taks ali pristojbin. To je zelo važna panoga državnih financ, kolkovine in registrske pristojbine so velik vir državnih dohodkov in se lahko merijo z davki na premično imetje (*ricchezza mobile*). Vkljub temu se malo, mnogo premalo bavimo z njimi, morda zato, ker jih plačujemo le od slučaja do slučaja in ne vsaka dva meseca kakor direktne davke. To nezanimanje ni na mestu in vem, da ustrezem marsikom, če načnem vsaj najvažnejše pristojbinsko poglavje t. j. poglavje o pristojbinskih poviških. Gre za vprašanje, kako naj se pristojbinski obvezanec ali kontribuent vede, ko mu registrski urad poviša odstotno (*tassa proporzionale*) ali odtisočno (*tassa graduale*) pristojbino.

V največ slučajih gre za prenosne pristojbine (*tassa di trasferimento*) t. j. za pristojbino od pravnih opravil, s katerimi se prenese lastninska pravica z osebe na osebo, torej od pogodb, zapuščin, vknjižb i. t. d. Tu so pristojbine najvišje, navadna prenosna in vknjižbena pristojbina pa znaša 6.75%. Če prineseš registrirat kupno pogodbo, s katero

kupuješ zemljišče za tisoč lir, ti registrski urad zaenkrat odmeri pristojbino v znesku 67 lir 50 st. Ta pristojbina se imenuje **prvotna** ali **glavna** pristojbina (*tassa principale*). Plačaš pristojbino in akt se ti registrira.

S tem pa pristojbinska dolžnost navadno še ni opravljena. Registrski urad nikakor ne more v prvem hipu pristojbine natančno likvidirati, mogoča je pomota, službujoči uradnik lahko ob likvidaciji kaj prezre, sledeča kontrola iztakne pomanjkljivo odmero ali drugačno uvrstitev pravnega opravila z višjo pristojbino — v vseh teh slučajih registrski urad predpiše na podlagi istega spisa nadaljno pristojbino, ki jo imenujemo **naknadno pristojbino** (*tassa complementare*). To ni nič drugega ko uradni popravek, ki za obdačenca ne more imeti nobenih drugih zlih posledic.

Vse drugačnega pomena pa je **dopolnilna pristojbina** (*tassa suppletiva*). Tu je v igri pomanjkljiva pristojbinska napoved stranke, uradu se zdi, da vrednost, ki proizhaja iz pogodbe ali zapuščinskega izkaza, ne odgovarja pravi prometni vrednosti, zato išče višjo vrednost in uveljavlja pravico do večje pristojbine ali do pristojbinskega poviška. Po starem je zadostovalo, da je bila napovedana vrednost resnično pogojena, dandanes temu ni več tako, pristojbinski oblasti je resnično pogojena cena precej postranska stvar, ali navedeš ceno pravilno ali nepravilno, oblasti s tem ne boš ukanil, njo zanima tista cena, tista vrednost, ki jo prodana, zamenjana ali drugače oddana stvar lahko doseže v občnem prometu n. pr. na javni dražbi. Pojem občnega prometa bomo natančneje določili pozneje, za sedaj si predstavljajmo srednje-dobrega kupca, v njem se promet nekako steka in izenačuje in vsa določila pristojbinskega zakona so nekako prikrojena nanj.

II.

Pcravnavno postopanje.

Kakor hitro sloni prenosna pristojbina na načelu, da jo je treba odmeriti in plačati od splošne prometne vrednosti, je jasno, da se bo ta redkokdaj skladala s pogojeno ceno ali napovedano vrednostjo. Ta vrednost je s pristojbinskega stališča samo približna, le medla podoba prave vrednosti in vrhu tega pogodniki včasih prave cene niti ne povejo. Zato ima pristojbinska oblast pravico in dolžnost, da uradno poižve in določi pravo, prometno vrednost dotičnega prenosa in z mnogoterimi uradnimi pripomočki napovedano vrednost zviša. Predhodno pravično ocenjevanje prometne vrednosti je ena izmed

najdelikatnejših uradniških nalog in zato je v pristojbinskem pogledu koristno in za uradnika trud olajšan, če se v pogodbah napove mera zemljišč in specifična cena, razne izpremembe, ki ne proizhajajo iz katastra in vse one stvarne okolnosti, ki vrednost zemljišča zmanjšujejo; zgolj osebne okolnosti, ki so vplivale na nizko pogojeno ceno, ostanejo v pristojbinskem sestavu, ki temelji na občni prometni vrednosti, seveda neupoštete. Tako se večkrat primeri, da kdo prodaja pašnik, ki je bil nekoč vinograd, ali travnik, ki je bil poprej njiva, in v katastru še ni prepisana izprememba obdelovanja; če pogodba izpremembe ne omenja, se bo urad držal pri odmeri pristojbine katastra. Pomotna katastrska mera, lega ob vodi, ki odnaša plodno zemljo, do tal posečen gozd, s starimi trtami zasajen vinograd, ki kliče po obnovitvi, zabaredena njiva, ki je še celo vrsto let ne bo mogoče prav očistiti in podobne okoliščine zmanjšujejo zemljiško rento in z njo vred zemljiško vrednost za vsakega lastnika, so torej stvarne in se upoštevajo. Pri poslopljih služi istemu namenu stavbni popis in navedba, v kakšnem stanju se poslopje nahaja in če je kmečkega ali mestnega značaja. Registrski urad poizve te okolnosti in ni mi treba še posebej poudarjati, da morajo biti resnične.

Kakšni predpisi veljajo za določevanje vrednosti v občnem prometu? Ne išče se v tem postopanju ravno sedanja vrednost, ki bi jo bilo težko določiti kar tako brez cenitve, ampak povprečna cena v zadnjih petih letih z ozirom na prodaje, najeme in sodne cenitve v tej dobi, ki se tičejo tega zemljišča ali zemljišč, ki spadajo v enako vrsto v tistem kraju. S tem nam je pojem občne vrednosti mnogo bolj določen in pozoren čitatelj izprevidi takoj, da ustvarjajo občno vrednost v prvi vrsti občani sami z vsem svojim gospodarskim in pravnim prometom. Prezreti pa ne smemo dalekosežnih pravic finančne uprave in sodnije, ki odredi cenitev.

Če tekom enega leta pristojbinska uprava ne vpraša po pristojbinskem povišku, je znamenje, da je napovedana vrednost sprejeta ali pa tako neznatno zvišana, da bi vrednostna razlika znašala pri kupnih in drugih podobnih pogodbah in prenosih komaj osminko, pri daritvah pa komaj desetinko uradno ugotovljene vrednosti. Tako majhna razlika ne prihaja v poštev in se prezre; sedemosminska oziroma devetdesetinska vrednostna napoved pomeni torej največjo pomotno mejo, ki je še dopuščena. V vseh drugih slučajih se uvede poravnavno postopanje.

Registrski urad pozove obdačenca, da se v določenem roku zglosi pri njem in tu mu predoči, da je njegova napoved prenizka in

da se bo prometna vrednost določila sporazumno ali z drugo besedo, da sklepe z njo konkordat in plača dogovorjeni pristojbinski povišek brez vseh nadaljnjih formalnosti.

Konkordat je mogoče skleniti vsak čas od prvega poziva preko vseh pogajanj in celo tudi po vložitvi utoka in cenilnega postopanja, če le ni še cenitev predložena sodnji. Pogajanja za določitev pristojbinskega poviška so najvažnejša, z njimi se dajo uveljavljati vse stvarne okolnosti, ki prometno vrednost zmanjšujejo, kajti tudi pristojbinska uprava ima svoj interes na tem, da posamezne pristojbinske zadeve hitro in gladko zaključi, varujoč pri tem seveda svoje finančne koristi. Zgolj osebni momenti kakor križi in nadloge, ki tarejo tebe in tvojo družino, so brez pomena in je bolje, da z njimi uradnikov ne mučiš. Če pa lepo in stvarno obrazložiš in utemeljiš napovedano vrednost z navedbo, da si plačal zemljišče, ki spada v ta in ta razred, po tej in tej ceni kvadratni meter in da je ta cena v tvojem kraju običajna, opozoriš na morebitno prejšnjo cenitev ali prodajo, omeniš, da si zemljišče med tem že zboljšal, postaviš par primerov iz tvoje občine, ki so pristojbinsko obravnani in ni bilo višje takse, se boš s pristojbinsko upravo najbrž lepo pobotal in plačal kvečjemu kak majhen povišek ter si morda celo izprosil odlog plačila ali plačevanje v več obrokih. Prezreti ne smeš uradnikovega stališča in njegovih uradnih dolžnosti. Na uradu se moraš vesti mirno in dostojno; uradnik, ki stojiš pred njim, opravlja eno izmed najtežjih in najsitnejših opravil in bo vesel, če mu prideš z razumevanjem nasproti. Pomni pa tudi, da delaš ne samo zase, ampak tako rekoč v občnem interesu. Pristojbina, za katero se pogodiš, ni merodajna samo zate; če zemljišče prodaš ali izročiš, bo enako pristojbino moral plačati tudi tvoj pravni naslednik. Občni promet ni nič drugega ko vsota pravnih opravil, ki jih izvršite občani drug za drugim. Pridi torej k pogajanjem pripravljen, posvetuj se poprej z izvedencem ali izkušenim človekom, poizvej za mero, razred, običajne cene in druge okolnosti, ki ti bodo pri pogajanjih prav prišle. Poznati meje, v katerih je konkordat mogoč, to je v poravnavnem postopanju prva modrost in prihranil si bodeš mnogo sitosti in stroškov, rešiš se spora s finančno oblastjo, uradu in sodnji pa prihraniš mnogo zamudnega poslovanja.

III.

Cenilno postopanje.

Če je med tvojo napovedjo in uradnim ocenjevanjem prometne vrednosti nepremostljiva razlika, pogajanja ne morejo do-

vesti do konkordata in ostaja edini izhod — sodna cenitev.

V to svrhu registrska uprava izda svojo pismeno ugotovitev vrednosti (avviso di accertamento di valore), proti kateri je cele tri mesece odprt rekurz ali utok. Utok se napiše na kolkovni poli za dve liri in v njem ni mogoče uradno ugotovljene vrednosti izpodbijati drugače ko z zahtevo, da naj pristojbinska uprava uvede sodnijsko cenitev. Tekom nadaljnjih treh mesecev mora biti njen predlog na deželni zborni sodnji, če pristojbinska uprava tega ne stori, je njena uradno ugotovljena vrednost propala in v veljavo stopi zopet vrednost, kakor je navedena v pogodbi ali proizhaja iz tvojih pogajanj.

Navadno izvrši cenitev en sam zaprisežen cenilec in sicer velja predpis, da naj se v prvi vrsti (preferibilmente) imenujejo cenilci, bivajoči v kraju cenitve. Če pa znaša napovedana vrednost več ko 50.000 lir, tedaj morajo ceniti nepremičnine trije zapriseženi cenilci, izmed katerih je prvi sodno-uraden, drugega in tretjega pa predlagata prizadeti stranki, t. j. obdačenec in pristojbinska uprava vsak po enega. Cenitev je pismena in zaprisežena, za njeno položitev sme deželna zborna sodnija delegirati preturo. Dokler cenitev ni položena, je še vedno mogoča poravnava. Proti cenitvi je dopuščen utok na sodno oblast, pristojec obema strankama, toda ne radi previsoke ali prenizke cenitve same na sebi, temveč le radi stvarnih pomoč v računu ali hudih in očitnih napak v cenitvi.

Stroške cenitve likvidira sodišče in je proti temu sklepu dopuščen utok v roku 14 dni. Plača jih obdačenec ali pristojbinska uprava, kdor pač podleže v pristojbinskem sporu. Pomniti pa je tole: Pristojbinski spor predstavlja tvoja napovedana vrednost, ki je register ne sprejme, in ne uradno ugotovljena vrednost, ki se ji ti ne podvržeš. Ti podležeš v pristojbinskem sporu, če tvoja veljavno podana napoved ne dosega sedmih osmink cenitvene vrednosti pri odplatnih t. j. kupnih in drugih sličnih pogodbah in devetih desetink cenitvene vrednosti pri čistih daritvah. Samo tedaj, če tvoja napoved dosega ali presega to vrednostno mejo, nosi stroške pristojbinska uprava ali erar. Da se je uprava s previsokim ocenjevanjem še bolj motila ko ti, ne prihaja v poštev, ker gre le za tvojo napoved in tvojo pristojbinsko dolžnost. Glavna stvar je, da se ti ne smeš s svojo napovedjo zmotiti v škodo erarja za več ko osminko oziroma desetinko prave vrednosti.

Kaj pa je veljavno podana napoved? V prvi vrsti vrednost, ki proizhaja iz pogodbe same; toda v poravnavnem postopanju se ta znesek izpreminja, viša in naposled do-

spe do mrtve točke, radi česar se pogajanja razbijejo. Dobro je torej, da se v rekurzu povzame bistvena vsebina pogajanj in navede končni vrednostni znesek, ki naj se smatra za veljavno podana napoved (valore validamente dichiarato). V smislu čl. 39. registrskega zakona je smatrati namreč za veljavno podan tisti znesek, ki proizhaja iz pogajanj (contrattazioni), napovedi (denunzie) ali prvotnih izjav (dichiarazioni originarie). Šele sedaj vam more biti povsem jasno, kako važno je poravnavno postopanje tudi v slučaju, da ne vede do konkordata, v njem se šele prav spočne in izobličijo pristojbinski spor. Pogodba sama, od katere je glavna pristojbina že plačana, stopi pri tem v ozadje, spor teče le za pristojbinski povšek, ki ga imenujemo drugače dopolnilno pristojbino.

Obdačenec, ki podleže v pristojbinskem sporu, plača:

a) cenitvene stroške, ki so znatni zlasti tedaj, ko gre za cenitev celih posestev ali poslopij, ki jih cenilca izvedenec — inžener;

b) pristojbinsko razliko ali dopolnilno pristojbino v razmerju vrednostnega povška;

c) posebno pristojbinsko globo za napačno napoved, ki znaša v smislu člena 100. reg. zak. 120% pristojbine. Katera pristojbina je tukaj mišljena, zakon ne pravi izrecno, mišljena je gotovo neplačana, t. j. dopolnilna pristojbina. To se sklepa tudi iz tega, da v poravnavnem postopanju ali konkordatu ne zadene obdačenca nikaka globa, čeprav je njegova prvotna napoved manjša ko ona, ki proizhaja iz konkordata. Kar se tiče pristojbinskih glob, imajo civilni značaj in se dajo znižati, vendar pa nikdar ne pod dve liri.

Nauk, ki sem ga nameraval dati, ponaime lahko vsakdo sam. Varujte se prenizkih napovedi in lahkomišelnih rekurzov, na drugi strani pa pomagajte ustvarjati s svojimi konkordati pravično občno prometno vrednost. V prvih petih letih registrskega zakona nismo bili dovolj pozorni ne na to ne na drugo stran.

Jes. Jurca.

Dobrovski grad v Brdih.

Sejmi v Julijski Krajini

Ajdovščina: 10. januarja, 10. februarja, 10. marca, 10. aprila, 10. maja, 25. maja, sv. Ivan (24. junija), 10. julija, 10. avgusta, 10. septembra, sv. Terezija (15. oktobra), 10. novembra in 10. decembra. Če je ta dan nedelja, se vrše sejmi in trgi dan pozneje. — **Avče:** nedelja po Mariji Snežnici (5. avgusta). — **Bazovica:** 20. dan vsakega meseca. — **Bistrica:** prvi pondeljek po sv. Juriju (24. aprila), v juniju, po malem Šmarnu (8. septembra) in po sv. Martinu (11. novembra). Navadni trgi: 16. januarja, 16. marca, 16. maja, 16. julija, 16. septembra in 16. novembra. — **Bitinje:** sv. Ana (26. julija). — **Boljunec:** 24. dan vsakega meseca in 1. septembra. — **Bovec:** sv. Jožef (19. marca) in sv. Mihael (29. septembra). — **Breginj:** prvi četrtek v aprilu in oktobru. — **Brezovica:** 28. aprila, 3. julija in 17. oktobra. — **Buje v Istri:** nedelja po 17. januarju (Sv. Antonu), vse kvaterne nedelje, veliki (15. avgusta) in mali (8. septembra) Šmaren. Navadni trgi vsak zadnji torek v mesecu. — **Buzet v Istri:** nedelja po 24. aprilu (sv. Juriju), po 13. juniju (sv. Antonu) in po 8. septembru (malem Šmarnu). — **Cerkno:** živinski sejmi: sredpostni pondeljek, zadnji pondeljek v maju, prvi pondeljek v septembru in novembru. Ako je ta dan praznik, je sejem naslednji dan. Za mlade prašiče: vsaka nedelja in vsak praznik od 15. marca do konca maja. — **Cerovo:** 25. aprila, 16. maja, 26. junija, 12. julija in 16. avgusta. — **Cres:** Marija Snežnica (5. avgusta) tri dni. — **Čedad:** v februarju (dan se določijo konjski sejmi, sv. Martin (11. novembra) za živino, vozove in konjsko opravilo. Drugo in zadnjo soboto v mesecu za živino. vsako soboto za blago. — **Čepovan:** 15. septembra. — **Červinjan:** pondeljek po sv. Martinu (11. novembra). Trg vsak prvi četrtek v mesecu. — **Črnič:** prva nedelja po 15. juniju (sv. Vidu). — **Črni vrh:** sv. Jurij (24. aprila), nedelja po sv. Marjeti (13. julija), pondeljek po malem Šmarnu (8. septembra), nedelja po sv. Martinu (11. novembra). — **Dekani:** 9. marca, 9. junija, 9. septembra in 9. decembra živinski sejmi. — **Devin:** 16. februarja, 16. maja, 24. junija (konjski sejem) in 16. novembra. Če te dneve nedelja, je sejem drugi dan. — **Divača:** 26. dan vsakega meseca. Če ta dan nedelja, je sejem drugi dan. — **Dolina (Doberdob):** 4. julija. — **Dol-Otlica:** prva nedelja v septembru. — **Dornberg:** 15. septembra trgatveni sejem. — **Dutovlje:** sv. Blaž (3. februarja), vsak četrty dan v mesecu razen v februarju. Če ta dan praznik, sejem drugi dan. — **Goče:** sv. Andrej (30. novembra) kramarski in prašičji sejem. — **Gorica:** vsak drugi in zadnji četrtek v mesecu. Če ta dan praznik, je trg drugi dan. Sv. Hilarij (16. marca) osem dni, sv. Jernej (24. avgusta), štirinajst dni, pondeljek po sv. Mihaelu (29. septembra) osem dni in pondeljek po sv. Andreju (30. novembra) štirinajst dni. — **Gorjansko:** sv. Mohor (12. julija). — **Gradišče v Furlaniji:** sv. Boštjan (20. januarja), vsak drugi in zadnji torek v mesecu. — **Herpelje:** drugi dan v vsakem mesecu. — **Hrastovlje:** sv. Trije kralji (6. januarja). — **Idrija:** velikonočna sreda kramarski sejem sv. Janez Nepomučan (16. maja) kramarski in živinski sejem, sv. Terezija (15. oktobra) kramarski in živinski sejem, sv. Barbara (4. decembra) kramarski sejem in 21. decembra kramarski sejem. — **Ivanjigrad:** sv. Križ (14. septembra). — **Jelšane:** 1. aprila. — **Kanal:** sv. Jožef (19. marca) in pondeljek pred 11. novembrom (sv. Martinom). — **Klana v Istri:** sv. Rok (16. avgusta), sv. Hijeronim (30. septembra). — **Kobarid:** 9. marca, sv. Anton (13. junija), 9. septembra in pondeljek po zahvalnici (prva nedelja po vseh Svetih). — **Kojsko:** pondeljek po sv. Juriju (24. aprila), pondeljek po posvečevanju cerkva (tretja nedelja v oktobru). — **Komen:** sv. Jožef (19. marca) živinski in kramarski sejem, cvetna nedelja kramarski sejem, nedelja pred sv. Jurijem (24. aprila) in nedelja po sv. Martinu (11. novembra) živinski in kramarski sejem. — **Koper:** sredipostna nedelja, sv. Nazarij (19. junija) in sv. Matevž (21. septembra). — **Krmin:** sv. Janez (24. junija) dva dni, pondeljek po prvi nedelji v septembru. Tržni dnevi vsak prvi petek v mesecu. — **Kubed v Istri:** drugi pondeljek po roženvenski nedelji (prva nedelja v oktobru), pondeljek po sv. Marti-

nu. — **Labinj v Istri:** kvatre (pomladanske, poletne, jesenske in zimske), cvetna nedelja, sv. Peter (29. junija), prvo in tretjo nedeljo v mesecu navadni trgi. — **Log pod Mangartom:** prva nedelja v avgustu, sv. Štefan. — **Log pri Vipavi:** veliki Šmaren (15. avgusta) in mali Šmaren (8. septembra). — **Logaršče (Ponikve):** nedelja po sv. Lavrencu (10. avgusta). — **Lokev:** velikonočni pondeljek in 9. novembra. — **Lokovec:** sv. Peter in Pavel (29. junija) in roženvenska nedelja (prva nedelja v oktobru). — **Lovran:** sv. Jurij (24. aprila) tri dni. — **Matenja vas:** sv. Janez (24. junija). — **Marezige v Istri:** 4. februarja, 4. maja, 4. avgusta in 4. novembra. — **Materija:** 14. dan vsakega meseca živinski in kramarski sejem. Če ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem naslednji delavni dan. — **Milje pri Trstu:** 26. junija, 7. oktobra tri dni. — **Moščenice:** 2. februarja in 29. novembra. — **Nabrežina:** 5. aprila, 17. septembra in 27. oktobra. — **Oglej (Akvileja):** velikonočni pondeljek, sv. Mohor (12. junija) in pondeljek po božiču. **Opatija:** sv. Jakob (25. julija). — **Osp:** zadnja nedelja v juniju in prva nedelja v novembru. — **Pazin:** 10. aprila in 2. avgusta, prvi torek v mesecu razen v juliju in avgustu, pondeljek po sv. Mihaelu (29. septembra). — **Pečine:** nedelja po sv. Mohorju (12. julija). — **Piran:** sv. Jurij (24. aprila) in 15. septembra po dva dni. — **Planina:** sv. Jurij (24. aprila), sv. Mohor (12. julija), sv. Rok (16. avgusta) in sv. Andrej (30. novembra). — **Podgrad:** osmega vsakega meseca, le v novembru 27. (sv. Andreja sejem). Ako ta dan praznik, sejem prvi delavnik po prazniku. — **Podraga:** nedelja po sv. Mohorju (12. julija) za kramarijo. — **Police (Št. Viška gora):** vnebohod. — **Ponikve:** nedelja po obiskovanju Marije Device (2. julija). — **Poreč:** 21. novembra osem dni. — **Postojna:** prvi dan vsakega meseca, če ta dan nedelja ali praznik, se vrši sejem naslednji dan, pondeljek po vnebohodu, sv. Jernej (24. avgusta), sv. Luka (18. oktobra), sv. Frančišek (3. decembra). — **Povir:** pondeljek po sv. Antonu (13. junija), pondeljek po sv. Frančišku Ksav. (3. decembra). — **Prem:** pondeljek po sv. Gregorju (12. marca), pondeljek pred malim Šmarnom (8. septembra), pondeljek po sv. Uršuli (21. oktobra). — **Prosek:** sv. Martin (11. novembra). Če ta dan nedelja, je sejem dan pozneje. — **Rakitina:** pondeljek pred sv. Gregorjem (12. marca), četrtek po sv. Juriju (24. aprila), sv. Medard (8. junija), pondeljek pred sv. Simonom in Judo (28. oktobra). — **Renče:** prvi pondeljek v septembru. — **Ricmanje:** sv. Jožef (19. marca) dva dni. — **Rihemberg:** vse štiri kvaterne nedelje in nedelja po sv. Urhu (4. julija). — **Ročinj:** sv. Andrej (30. novembra). — **Rovinj v Istri:** sv. Evfemija (16. septembra), sv. Martin (11. novembra), oba sta kramarska sejma. — **Senožče:** četrtek po binkošti, pondeljek po kvaterni nedelji v septembru. — **Sežana:** 12. in 22. vsakega meseca (živinski sejem). Ako je ta dan nedelja ali praznik, je sejem dan pozneje. 3. maja in 3. novembra. — **Slap pri Vipavi:** pondeljek pred veliko nočjo, sv. Cecilija (22. novembra) in sv. Lucija (13. decembra). — **Šlivje:** 15. aprila in 26. septembra. — **Spodnja Idrija:** 17. marca, 3. maja, sv. Rok (16. avgusta), pondeljek po nedelji cv. rožnega venca (prva nedelja v oktobru), sv. Martin (11. novembra). — **Sv. Anton pri Kopru:** pondeljek po sv. Antonu (13. junija), 20. oktobra. — **Svevo pri Komnu:** sv. Tilih (1. septembra). — **Sv. Križ pri Ajdovščini:** živinski in kramarski sejmi: 5. februarja, pondeljek po sv. Rešnjem Telesu, Porcijunkula (1. avgusta), Povišanje sv. Križa (14. septembra) in 5. novembra. Ako ta dan nedelja, je sejem dan pozneje. Samo kramarski sejem: 1. avgusta in 26. decembra (božični sejem) dva dni. — **Sv. Lucija:** nedelja po sv. Valentinu (14. februarja), velikonočni pondeljek, binkoštni pondeljek, nedelja po sv. Jakobu (25. julija), nedelja po sv. Simonu in Judi (28. oktobra) in sv. Lucija (13. decembra). — **Šmihel:** sv. Andrej (30. novembra). — **Šmarje:** sv. Blaž (3. februarja), v tednu po jesenskih kvatrah, sv. Cecilija (22. novembra). — **Šmarje (Koper):** sv. Jurij (24. aprila) dva dni, mali Šmaren (8. septembra) dva dni. — **Štanjel:** 9. januarja, 21. februarja živinski in kramarski sejem, 21. maja, 30. junija, 22. av-

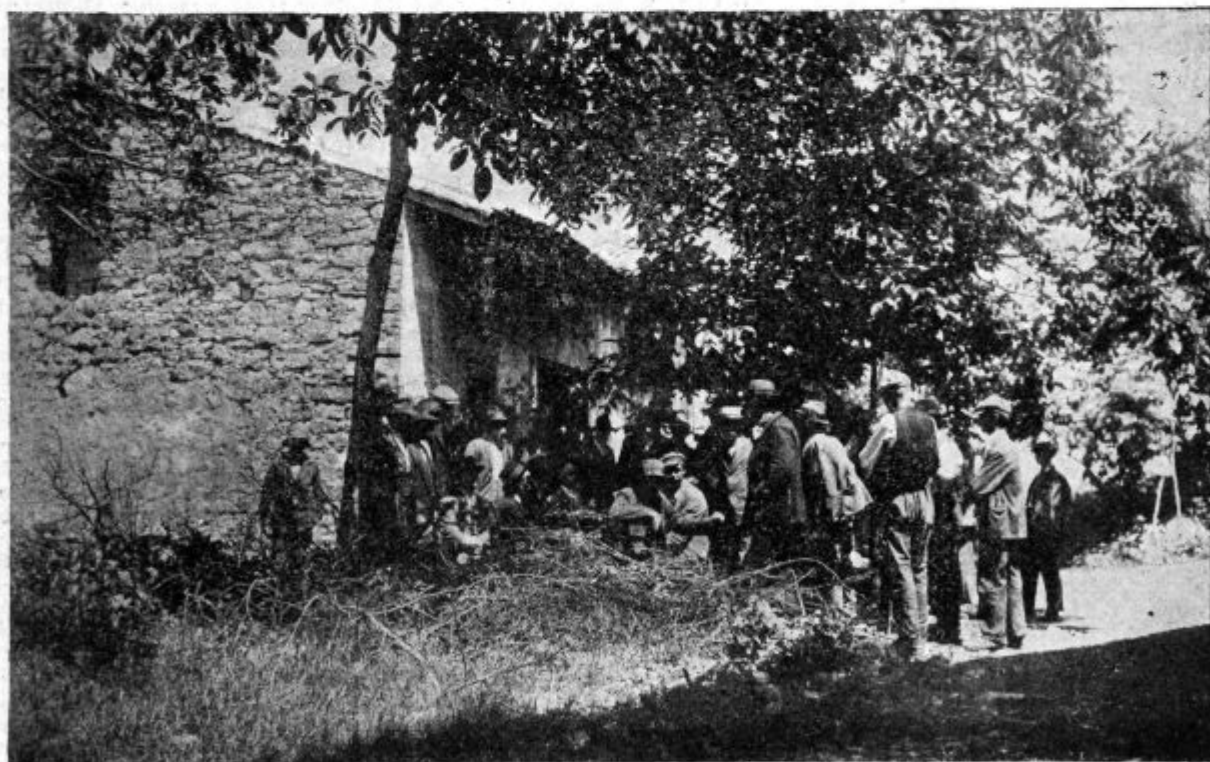

gusta in 21. oktobra živinski in kramarski sejem. Od nedelji se preloži živinski sejem na naslednji ponedeljek. — **Šturje**: 1. februarja, ponedeljek po beli nedelji, sreda po roženvenski nedelji (prva nedelja v oktobru). — **Št. Peter na Krasu**: sv. Peter (29. junija). Tržni dan je deseti dan vsakega meseca za živino in kramo. Ako ta dan nedelja ali praznik, je sejem drugi dan. — **Št. Vid pri Vipavi**: 14. marca, sv. Vid (15. junija). — **Št. Viška gora**: sv. Jožef (19. marca), sv. Vid (15. junija), sv. Peter in Pavel (29. junija). — **Tolmin**: 23. aprila (Jurjev sejem), nedelja po sv. Rešnjem telesu, 21. septembra (Matevžev sejem). Ako 23. aprila in 21. septembra nedelja, je sejem drugi dan. — **Tomaj**: sv. Peter in Pavel (29. junija). — **Tomaževica (Komen)**: mali Šmaren (8. septembra). — **Trebuša Dolenja**: sv. Jakob 25. julija). — **Trenta**: sv. Ana (26. julija) in mali Šmaren (8. septembra). — **Trnovo (Bistrica)**: ponedeljek po sv. Treh kraljih, 16. februarja, 16. aprila, 16. junija, ponedeljek po sv. Petru in Pavlu (29. junija), 16. septembra in sv. Luka od 16. do 19. oktobra. — **Trst**: 4. decembra (Miklavžev sejem) štiri dni. — **Tržič**: sv. Mihael (29. septembra) in sv. Miklavž (6. decembra). Tržni so tretja sreda vsakega meseca. — **Unec**: prvi ponedeljek v marcu (živinski sejem). — **Videm**: sv. Anton (17. januarja) dva dni, sv. Valentin (14. februarja) dva dni, zadnja tretjina v marcu (sejem za bike in junce), sv. Jurij (24. aprila) dva dni, sv. Lovrenc (10. avgusta) pet dni, 25. septembra (sejem za bike in junce) in sv. Katarina (24. novembra) dva dni. — **Vipava**: vsaki 20. dan v mesecu, velikonočni ponedeljek, prvi ponedeljek v septembru in 29. oktobra. — **Vodnjan**: sv. Lovrenc (10. avgusta) in sv. Lucija (13. decembra). — **Volče**: sv. Ivan (24. junija). — **Volčji grad (Komen)**: sv. Ivan (24. junija). — **Volosko**: sv. Rok (16. avgusta). — **Vremski Britof**:

veliki Šmaren (15. avgusta). — **Vrhopolje**: 22. januarja. — **Zagorje**: 10. marca, torek po binkoštih, 17. septembra in kvaterni ponedeljek pred božičem.

Log pri Vipavi na dan semnja

Zalosten dogodek v kmetovem življenju
Javna dražba na licu mesta

Seznam občin in pošt

V Koledarju za l. 1926. smo objavili podoben seznam, ki je pokazal tedanjo ureditev naših krajev po občinah. Od tedaj se je pa mnogo izpremenilo. Namen vlade, skriti število občin z združitvijo več občin v eno, je po večini dosežen. Slika naših občin je popolnoma drugačna, kakor je bila leta 1925., ko smo sestavljali prej omenjeni seznam. Zato podajamo sedaj našim ljudem v boljše razgledbo novi, po kr. ukazih iz let 1926., 1927. in 1928. popravljeni oziroma izpopolnjeni seznam. Glede nekaterih občin se še niso izjavili tozadevni kr. ukazi.

Tam, kjer je usoda vseh sosednjih občin že rešena, lahko smatramo, da ostanejo samostojne, tako Grahovo, Kal, Trnovo in Vrtojba. S temi štirimi občinami bi pa bila goriška pokrajina popolnoma urejena.

Več občin pa čaka ureditve v tržaški pokrajini. To so Bukovje, Košana, Postojna, št. Mihelj in št. Peter iz postojnskega, Hrenovice iz senožanskega, Lokev, štjak Veliki Repen in Zgonik iz sežanskega, Dobe:dob iz tržiškega in Dolina iz tržiškega okraja.

V pulski kakor v reški pokrajini je, v kolikor prihajati v pošte, ureditev posameznih občin dovršena. Občini Materija in Podgrad nista še z ukazom priklopljeni reški pokrajini, a pričakuje se dan na dan tozadevni ukaz.

Imena občin so se tiskala z velikimi črkami. O = občina, p = pošta, ap = avtom. postaja, žp = železniška postaja. Kratice za podpičjem brez spremstva kraja značijo, da je dotični kraj v začetku vrste sam ali pošta, ali postaja, ali oboje skupaj.

A. Goriška pokrajina.

Ajba = Aiba; o in p Kanal
 AJDOVŠČINA = Aidussina; p, ap in žp
 Anhovo = Anicova Corada; o Salona, p Plave
 Avče = Auzza; o Kanal, p in žp
 Bača = Baccia; o Grahovo, p Podbrdo
 Bača = Baccia di Modrea; o in p Sv. Lucija; ap
 Banjšice = Santo Spirito della Bansizza; o in p Grgar
 Barbana = Barbana nel Collio; o in p Dobrovo
 Bate = Battaglia della Bansizza; o in p Grgar
 Batuje = Battùglia; o in p Črniče; žp
 Bela = Bella di Vipacco; o in p Col
 Bela pristava = Bella Prestava; o in p Dolenje
 Biljana = Bigliana; o in p Dobrovo; ap
 Bilje = Biglia; o in p Renče; ap
 Bodrež = Bodres; o in p Kanal
 Bogu = Bogo; o in p št. Vid pri Vipavi
 Borjana = Boreana; o in p Kobarid
 BOVEC = Plezzo; p in ap
 Brdice = Brizza; o in p Dolenje
 Brdice = San Lorenzo di Brizza; o in p Dobrovo
 BREGINJ = Bergogna; p
 Brestovica = Brestovizza in Valle; o Opatjeselo, p Trzič (Monfalcone)
 Brezovk = Bresovico; o in p Dolenje
 Brje = Boriani; o in p Komen
 Brje = Bria dei Furlani; o in p Rihemberg
 Budanje = Budagne; o in p Vipava
 Bukovica = Boccavizza; o Vrtojba, p Volčjadra (Valvolciana)
 Bukovo = Pieve Buccova; o Cerkno, p Grahovo
 Ceglo = Castelletto Zeglo; o in Dobrovo
 CERKNO = Circhina; p
 Cerovo dol. = Cerò di sotto; o Kojsko, p Števerjan
 Cerovo gor. = Cerò di sopra, o Kojsko, p Števerjan
 COL = Zolla; p in ap
 Coljava = Zolliava; o in p Komen
 Čadrg = Ciadra; o in p Tolmin
 Čekovnik = Ceconico; o in p Idrija
 ČEPOVAN = Chiapovano; p in ap
 Čezsoča = Oltresonzia; o in p Bovec
 Čezsoški log = Loga di Oltresonzia; o Bovec, p Srpenica
 Čiginj = Cighino; o Tolmin, p Volče
 Čipi = Cippi; o in p Štanjel
 Črna = Cerna d'Idria; o in p Idrija

ČRNIČE = Cernizza Goriziana; p in ap
 ČRNI VRH = Montenero d'Idria; p in ap
 Deskle = Descla; o Salona, p Plave
 Doblar = Doblari; o Kanal, p Ročinj
 Dobravlje = Dobraule di Santa Croce; o in p Sv. Križ, ap in žp
 DOBROVO = Castel Dobra; p in ap
 Dol = Vallone; o Opatjeselo, p Miren; ap
 Dol = Dol; o in p Ajdovščina
 Dole = Dole; o in p Idrija
 DOLENJE = Dolegna; p in ap
 Dolenje = Dolegna di Vipacco; o in p Vipava
 Dolenje = Dolegna; o in p Ajdovščina
 Dolga poljana = Campolongo di Vipacco; o in p Vipava
 Dolje = Döllia; o in p Tolmin
 DORNBERG = Montespino; p, ap in žp
 Dreženca = Dresenza; o Kobarid; p
 Drnovk = Dornovico; o in p Dobrovo
 Duplje = Duple San Tommaso; o in p Vipava
 Dvor = Dor di Plezzo; o in p Bovec
 Erzelj = Ersel in Monte; o in p Vipava
 Fojana = Fleana; o in p Dobrovo
 Gaberje = Gabria; o in p Štanjel
 Gabrije = Gabria al Vipacco; o in p Miren
 Gabrije = Gabria di Tolmino; o in p Tolmin
 Gabrovica = Gabrovizza; o in p Komen
 Goče = Gozze; o in p Vipava
 Godovič = Godovici; o Črni vrh; p
 Gojače = Goiaci; o in p Črniče
 Golobrd = Collobrida; o in p Dolenje
 Gorenja vas = Goregna di Canale; o in p Kanal
 Gorjansko = Goriano; o in p Komen; ap
 Gorje = Goriani di Circhina; o in p Cerkno
 Gozd = Bosco; o in p Col
 Gradišče = Gradiscutta; o Renče, p Prvačina
 Gradišče = Gradiscutta di Lucinico; o Gorica, p Ločnik
 Gradišče = Gradischie di Vipacco; o in p Vipava
 GRAHOVO = Gracova Serravalle; p in žp
 Grant = Grandi; o in p Grahovo
 GRGAR = Gargaro; p in ap
 Griže = Grise; o in p št. Vid pri Vipavi
 Hlevnik = Clauinico; o in p Dolenje
 Homec = Comes; o in p Breginj
 Hruševica = Crussevizza di San Daniele; o in p Štanjel
 Huda južna = Villa Iusina; o Grahovo; p in žp
 Hudi log = Boscomalo; o Opatjeselo, p Komen
 Idersko = Idresca d'Isonzo; o in p Kobarid; ap
 Ideršček = Idresca di Dole; o in p Idrija
 IDRİJA = Idria; p in ap
 Idrija = Idria di Canale; o in p Kanal
 Idrija = Idria della Baccia; o in p Sv. Lucija; ap
 Idrijska bela = Bella d'Idria; o in p Črni vrh
 Idrijski log = Loga d'Idria; o in p Črni vrh
 Ivanjigrad = Casteljovanni; o in p Komen
 Javornik = Giavornico; o in p Črni vrh
 Jakovice = Giacozze; o in p št. Vid pri Vipavi
 Jelični vrh = Ielicini Val Zala; o in p Idrija
 Jesenice = Gessenizza; o in p Cerkno
 Jezerca = Geserza; o Kobarid, p Dreženca
 KAL = Cal di Canale; p Avče
 Kal = Cal di Plezzo; o in p Bovec
 Kal = Cal di Gracova; o Grahovo, p Hudajužna
 Kamnje = Camigna; o in p Črniče; ap in žp
 Kamno = Càmina; o in p Kobarid; ap
 KANAL = Canale d'Isonzo; p, ap in žp
 Kanji dol = Canidòl; o in p Črni vrh
 Kanomlja dol. = Canomla bassa; o in p Idrija
 Kanomlja gor. = Canomla alta; o in p Idrija
 Kanomlja sred. = Canomla media; o in p Idrija
 Klanc = Clanzi in Valle; o Opatjeselo, p Komen
 Kneža = Chiesa San Giorgio; o Grahovo, p Podmelec
 KOBARID = Caporetto; p, ap in žp
 Kobjilj = Cobidil San Gregorio; o Štanjel; ap

- Kobjeglava = Còbbia; o in p Štanjel
 Koboli = Cobolli; o in p Štanjel; ap
 KOJSKO = Quisca; p in ap
 KOMEN = Comeno; p in ap
 Koritnica = Coritenza di Plezzo; o in p Bovec
 Koritnica = Coritenza; o in p Grahovo
 Kosec = Cossis; o Kobarid, p Dreženca
 Kosovelje = Cosovella; o in p Komen
 Kostanjevica = Castagnevizza del Carso; o Temnica, p Komen
 Kostanjevica = Castagnevizza di Canale; o in p Kanal
 Kovk = Cucco; o in p Col
 Kovk = Cucco; o in p Ajdovščina
 Kozana = Cosana del Còllo; o Kojsko; p
 Kozarno = Cosarna Santo Spirito; o in p Dobrovo
 Kozaršče = Cosarsa; o Tolmin, p Volče
 Kožbana = Cosbana nel Còllo; o in p Dolenje
 Krasno = Cràsena Furlana; o in p Kojsko
 Kred = Creda; o Kobarid, p Robič
 Kregolišče = Cregolischie; o in p Komen
 Krizna gora = Montecroce di Tarnova; o in p Col
 Krn = Montenero di Caporetto; o in p Kobarid
 Krnice = Carnizza d'Idria; o in p Idrija
 Kronberg = Moncorona; o Gorica, p Solkan
 Kuk = Cucco di Gracova; o Grahovo, p Podbrdo
 Labinje = Labigna; o in p Cerkno
 Ladra = Ladra; o in p Kobarid
 Lazna = Lasna Valfredda; o Trnovo, p Čepovan
 Ledine = Ledine; o in p Idrija
 Levpa = Pieve di Lèupa; o Kal, p Avče
 Lipa = Lippa di Comeno; o Temnica, p Komen
 Lisjaki = Lissiacchi; o in p Štanjel
 Livek = Luico; o Kobarid; p
 Ljubušnje = Libüssina; o in p Kobarid
 Ločnik = Lucinico; o Gorica, p, ap in žp
 Logaršče = Logarsca; o Sv. Lucija, p Podmelec
 Logje = Longo; o in p Breginj
 Log spodnji = Bretto di sotto; o Bovec; p Log srednji
 Log srednji = Bretto di mezzo; o Bovec; p
 Lokavec = Locavizza di Aidüssina; o Ajdussina; p
 Loke = Locca; o Gorica, p Solkan
 Lokovec = Locavizza di Canale; o in p Čepovan
 Lokve = Crocera Loqua; o Trnovo, p Čepovan; ap
 Lokvica = Loquizza Seghetti; o Opatjeselo, p Miren
 Lome = Lome in Monte; o in p Črni vrh
 Lom kanalski = Lom di Canale; o Kal, p Sv. Lucija
 Lom tolminski = Lom di Tolmino; o in p Sv. Lucija
 Loze = Lose; o in p Vipava
 Ložice = Losizze di Zuanutti; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Lubinj = Lubinio; o in p Tolmin
 Lukovec = Locavizza di San Daniele; o in p Štanjel
 Mažozd = Mažosti; o in p Dreženca
 Mahničiči = Machinici Comparetti; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Mali dol = Dol piccolo; o in p Komen
 Malo polje = Pogle piccolo; o in p Col
 Manče = Mance; o in p Vipava; ap
 Medana = Medana; o in p Dobrovo
 Medvedje brdo = Montorso; o Črni vrh, p Godovič
 Mihalji = Micali; o in p Komen
 MIREN = Merna; p in ap
 Mirnik = Mernico; o in p Dolenje
 Mlinsko = Molin d'Idresca; o in p Kobarid
 Modreja = Modrèa; o in p Sv. Lucija
 Modrejce = Modreuza; o in p Sv. Lucija
 Morsko = Villa Morsca; o in p Kanal
 Mrzli log = Loga di Montenero; o in p Črni vrh
 Nadrožica = Villa Nadrosizza; o in p Komen
 Neblo = Nèbola; o in p Dolenje
 Nemci = Casali Nenci; o in p Trnovo
 Nemški rut = Rutte di Gracova; o in p Grahovo
 Novaki dol = Novacchi di sotto; o in p Cerkno
 Novaki gor. = Novacchi di sopra; o in p Cerkno
 Nova vas = Novavilla; o Opatjeselo, p Miren
 Novelo = Novello; o Temnica, p Komen
 Nozno = Nòsena; o in p Dolenje
 Obloke = Oblocca; o Grahovo, p Hudajužna
 OPATJESELO = Opacchiasella; p Miren; ap
 Orehek = Orecca di Circhina; o in p Cerkno
 Orehovica = Oreccovizza; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Orehovlje = Raccogliano; o in p Renče
 Orešje = Orèssia; o in p Col
 Osek = Ossecca; o in p Šempas
 Otalež = Ottales; o in p Cerkno; ap
 Otlica = Ottelza; o in p Ajdovščina
 Ozeljan = Ossegliano; o in p Šempas; ap
 Peč = Peci; o in p Miren
 Pečine = Pècine; o Sv. Lucija, p Slap ob Idriji
 Petrovo brdo = Colle Pietro; o Grahovo, p Podbrdo
 Pevma = Piuma; o Gorica; p in ap
 Planina = Planina; o Ajdovščina, p Vipava
 Planina = Planina di Circhina; o in p Cerkno
 Plave = Plava; o Salona; p in žp
 Plešivo = Plessiva di Medana; o in p Dobrovo
 Pliskovica = Pliscovizza della Madonna; o in p Komen
 Plužne = Plusina; o in p Bovec
 Plužne = Plusina; o in p Cerkno
 Plužne = Plusina; o in p Čepovan
 Podbela = Sant'Elena Natisonè; o in p Breginj
 Podbreg = Piediriva; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Podbrdo = Piedicolle; o Grahovo; p in žp
 Podbrje = Podibosco; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Podgora = Piedimonte del Calvario; o Gorica; p
 Podgrič = Pogricci; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Podklanec = Piediriva; o in p Idrija
 Podkraj = Podicrai del Piro; o in p Col
 Podmelec = Piedimelze; o Tolmin; p in žp
 Podpozničnik = Poggio Pèsinò; o in p Dolenje
 Podraga = Podraga; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Podzabotin = Poggio San Valentino; o Gorica, p Pevma
 Polje = Pogle grande; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Poljice = Poglizze di Monte Sanvito; o Sv. Lucija, p Cerkno
 Poljubinj = Polubino; o in p Tolmin
 Ponikve = Paniqua; o Sv. Lucija, p Slap ob Idriji
 Poreče = Porecci di Vipacco; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Porzen = Porsen; o Grahovo, p Podbrdo
 Potok = Potocco del Confine; o in p Idrija
 Potoki = Potocchi di Creda; o Kobarid, p Robič
 Prapretno = Pràpeno; o in p Tolmin
 Prapretno brdo = Prapeno del Monte; o Sv. Lucija, p Slap ob Idriji
 Predel = Predil; o Bovec, p Log; ap
 Predgrize = Pregrise in Montenero; o in p Črni vrh
 Preserje = Presserie; o in p Komen
 Prvačina = Prevàcina; o Dornberg; p, ap in žp
 Puštala = Pustalla; o in p Čepovan; ap
 Rakovec = Racovizza; o Sv. Lucija, p Podmelec
 Ravna = Ràuna del Castello; o in p Črniče
 Ravne = Ràuna di Sàbbice; o in p Tolmin
 Ravne = Ràuna di Gargaro; o in p Grgar
 Ravnica = Raunizza di Gargaro; o in p Grgar
 Reka = Recca San Giovanni; o in p Cerkno; ap
 RENČE = Ranziano; p in ap
 RIHEMBERG = Rifembergò; p, ap in žp
 Robedišče = Robedischis; o in p Breginj
 Robič = Robis; o Kobarid; p in žp
 Ročinj = Ronzina; o Kanal; p
 Rubija = Rùbbia; o in p Komen
 Rubije = Castel Rùbbia; o in p Miren; ap in žp
 Rupa = Ruppa di Merna; o in p Miren
 Rute = Rutte di Volzana; o Tolmin, p Volče
 SALONA = Salona; p in žp
 Sanabor = Senabör Val Bella; o in p Col
 Sedlo = Sèdula; o in p Breginj
 Sela = Sella delle Trincee; o Opatjeselo, p Tržič (Monfalcone)
 Sela = Sella; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Selce = Selze di Caporetto; o in p Kobarid
 Selišče = Sellischie di Tolmino; o in p Tolmin; ap
 Selo = Sella del Bivio; o in p Črniče; ap
 Selo = Sella di Volzana; o Tolmin, p Volče
 Senik = Senico; o in p Dolenje
 Skrilje = Scrilla; o in p Sv. Križ

Slap = Slappe d'Itria; o Sv. Lucija; p
 Slap = Slappe Zorzi; o in p Vipava
 Slapnik = Slapenico; o in p Dolenje
 Smast = Smasti; o in p Kobarid
 Snežeče = Solesèncchia; o in p Dobrovo
 SOČA = Sònzia; p
 Solkan = Salcano; o Gorica; p in ap
 Sovodnje = Savogna d'Isonzo; o in p Miren; ap
 Spodnja Idrija = Idria di sotto; o in p Idrija; ap
 Srpenica = Serpenizza; o Bovec; p
 Stanovišče = Stanovischis Serpentina; o in p Breginj
 Staroselo = Sella di Caporetto; o in p Kobarid
 Strmec = Bretto di sopra; o Bovec; p Log; ap
 Strmec = Stermizza di Montenero; o in p Črni vrh
 Stržišče = Sant'Osvaldo; o Grahovo, p Hudajužna
 Sužid = Susida; o in p Kobarid; žp
 SVETA LUCIJA = Santa Lucia di Tolmino; p, ap
 in žp
 SVETI KRIŽ = Santa Croce di Aidussina; p, ap in žp
 Sveto = Sutta; o in p Komen
 Svino = Villa Svina; o in p Kobarid
 Šebrelje = Sebrèglie; o Cerklno, p Slap ob Idriji
 ŠEMPAS = Sambasso; p in ap
 Šent Macer = San Mauro all'Isonzo; o Gorica, p
 Pevma
 Šent Mihel = San Michele; o in p Šempas
 Šent Peter = San Pietro di Gorizia; o Gorica; p, ap
 in 2 žp
 Šent Tomaž = San Tommaso di Scilla; o in p Sv. Križ
 ŠENT VID = San Vito di Vipacco; p in ap
 Šent Viška gora = Monte Sanvito; o Sv. Lucija, p
 Slap ob Idriji
 šibelji = Sibèglia; o in p Komen
 škofi = Scoffi; o in p Komen
 škrbina = Skerbina; o in p Komen
 škrljevo = Scriò; o in p Dolenje
 šlorenc = San Lorenzo di Nèbola; o in p Dobrovo
 šmarje = Samària; o Ribemberg, p Štanjel
 smartno = San Martino; o in p Kojsko; ap
 šandrež = Sant'Andrea di Gorizia; o in p Gorica; ap
 ŠTANJEL = San Daniele del Carso; p, ap in žp
 Števerjan = San Floriano del Collio; o Kojsko; p in ap
 šturje = Sturie delle Fusine; o in p Ajdovščina
 TEMNICA = Temenizza; p Komen
 TOLMIN = Tolmino; p in ap
 Tomaževica = Tomasovizza; o in p Komen
 Trenta = Trenta d'Isonzo; o in p Soča
 Tribuša gor. = Tribussa sup.; o in p Čepovan
 Tribuša spod. = Tribussa inf.; o Sv. Lucija, p Slap
 ob Idriji
 TRNOVO = Tarnova della Selva; p in ap
 Trnovo = Ternova d'Isonzo; o in p Kobarid; ap
 Trtnik = Tertenico; o Grahovo, p Podbrdo
 Tublje = Tuble di Boriàno; o in p Komen
 Tupelče = Villa Tupelce; o in p Štanjel
 Ukanje = Ucagna dei Marchi; o Salona, p Kanal
 Ustje = Ustie; o in p Ajdovščina
 Vale = Valle di Brestovica; o Opatjeselo, p Trzič
 (Monfalcone)
 Vedrijan = Vedrignano; o in p Kojsko
 Velike žablje = Sable grande; o in p Sv. Križ
 Veliki dol = Dol grande; o in p Komen
 VIPAVA = Vipacco; p in ap
 Vipolže = Vipulzano; o Kojsko, p Kozana
 Višnje = Visne; o in p Col
 Višnjevik = Visnovico; ž in p Kojsko
 Vitovlje = Vittùglia; o in p Šempas
 Vodice = Vodizze in Selva Piro; o in p Col
 Voglarji = Carbonari; o in p Trnovo pri Gorici
 Vogrsko = Ville Monte vecchio; o Dornberg, p Volčja-
 draga (Valcolcianà)
 Vojsko = Vòschia; o in p Idrija
 Vojsčica = Voissizza di Comeno; o Temnica, p Ko-
 men; ap
 Volarje = Volària; o in p Tolmin
 Volče = Volzana; o Tolmin; p in ap
 Volčji grad = Volci; o in p Komen
 Vrabče = Monte Uràbice; o in p Št. Vid pri Vipavi
 Vrh kanalski = Verco di Canale; o in p Kanal

Vrhovlje = Vercòglia di Quisca; o in p Kojsko
 Vrhovlje = Vercòglia di Cosbana; o in p Dolenje
 Vrhpolje = Verpogliano; o in p Vipava
 Vrh sv. Mihaela = S. Michele del Carso; o Opatjeselo,
 p Miren
 Vrsno = Ursina; o in p Kobarid
 Vrtoče = Vertozza; o in p Miren
 Vrtoče = Vertouce; o in p Štanjel
 VRTOJBA = Vertoiba in Campisanti; p Št. Peter pri
 Gorici
 Vrtovin = Vertovino; o in p Črniče
 Zadlaz = Villa Grotta di Dante; o in p Tolmin
 Zadlog = Salloga d'Itria; o in p Črni vrh
 Zakriž = Sacris; o in p Cerklno
 Zalibreg = Salimbergo; o in p Dobrovo
 Zatolmin = Sottolmino; o in p Tolmin
 Zavrac = Saurazzi; o in p Idrija
 Zemono = Zemono; o in p Vipava
 Znojile = Monte Snòile; o Grahovo, p Hudajužna
 žabče = Sàbbice; o in p Tolmin
 žaga = Saga; o Bovec, p Srpenica; ap
 žapuže = Šapuse; o in p Ajdovščina
 žirovnica = Serovenza; o in p Idrija

B. Tržaška pokrajina.

Avber = Alber di Sesana; o in p Tomaj
 Bane = Banne; trž. okolica, p. Opčine
 Barka = Barca; o Divača-Škocijan, p Britof
 Barkovlje = Barcola; trž. predm.; p
 Bazovica = Basovizza; trž. okolica; p in ap
 Belsko = Oblisca di Postumia; o in p Postojna
 Betanija = Bettania; o Divača-Škocijan, p Divača
 Boljunec = Bagnoli della Rosandra; o Dolina, p Boršt
 Boršt = Sant'Antonio in Bosco; o Dolina; p
 Brestovica = Brestovizza di Poverio; o in p Sežana
 Brezje = Brèsie; o Hrenovice, p Hrašče
 Brežec = Brese; o Divača-Škocijan, p Divača
 BRITOF = Cave Auremiane; p
 Brje = Bèrie di Sesana; o in p Dutovlje
 Brišče = Bristie; o Zgonik, p Prosek
 Briščiki = Borgo Grotta Gigante; o Zgonik, p Prosek
 Buje = Buie del Timavo; o in p Košana
 BUKOVJE = Bucùie; p Postojna
 Cerovlje = Ceròglie dell'Ermada; o Devin-Nabrežina,
 p Devin
 Col = Zolla di Monrupino; o Veliki Repen, p Opčine
 Čarbola spodnja in zgornja = Chiarbola inferiore e
 superiore; trž. predm., p Trst
 Čehovini = Cecovini; o Štjak, p Sežana
 Čepno = Cèppeno; o in p Košana
 Čermelice = Cermelizze; o Hrenovice, p Hrašče
 Dane = Danne di Sesana; o Divača-Škocijan, p Divača
 Dane = Danna; o in p Sežana
 Devin = Duino; o Devin-Nabrežina; p in žp
 Devinsčina = Devincina; o Zgonik, p Prosek
 DIVAČA = Divaccia; o Divača-Škocijan, p, ap in žp
 DOBERDOB = Doberdo del Lago; p Ronchi
 Dobravlje = Dobraùle di Tomadio; o in p Tomaj
 Dolenja vas = Villa bassa di Senosecchia; o in p
 Senožeče
 Dolenje = Dolegna di San Giacomo; o Štjak, p Sežana
 Dolenje Vreme = Auremo di sotto; o in p Britof
 DOLINA = San Dorligo della Valle; p in ap
 Draga = Draga Sant'Elia; o Dolina, p Boršt
 DUTOVLJE = Duttogliano; p, ap in žp
 Famlje = Fàmie; o in p Britof
 Filiplje brdo = Filippi; o in p Tomaj
 Gabrče = Gaberce Auremiano; o in p Senožeče
 Gabrovec = Gabrovizza S. Primo; o Zgonik, p Prosek
 Godnje = Godignano; o in p Dutovlje
 Gorenje = Goregna di Poverio; o in p Sežana
 Gorenje = Goregna di Bucùie; o Bukovje, p Postojna
 Gorenje Ležeče = Lesece Auremiano; o in p Britof
 Gorenje Vreme = Auremo di sopra; o in p Britof
 Goriče = Goricce del Timavo; o in p Britof
 Goriče = Goricce Carentano; o Hrenovice, p Hrašče
 Gradec = Grazza; o in p Št. Peter na Krasu
 Gradinje = Gradigne di Sesana; o in p Tomaj

Gradišče = Gradischie di San Canziano; o Divača-Škocijan, p Britof
 Gradišče = Gradišca di San Giacomo; o Štjak, p Sežana
 Grahovo brdo = Gracovo di Tomadio; o in p Tomaj
 Grljan = Grignano; o in p Prosek
 Greta = Grelta; trž. predm., p Barkovlje
 Grobišče = Grobisce; o Slavina, p Prestranek
 Gropada = Gropada; trž. okolica, p Bazovica
 Hrastje = Crastie di San Pietro; o in p Št. Peter na Krasu
 Hrašče = Crastie di Postumia; o Postojna; p in ap
 HRENOVICE = Crenovizza; p Hrašče
 Hruševje = Cruscevie; o Hrenovice, p Razdrto; ap
 Jamlje = Iamiano; o Devin, p Tržič (Monfalcone)
 Kačice = Cacitti; o Divača-Škocijan, p Divača
 Kačja vas = Caccia; o in p Postojna
 Kal = Cal di San Michele; o Šmihel, p Št. Peter na Krasu
 Kazlje = Casigliano di Sesana; o in p Sežana
 Kjadin = Chiadino; trž. predm., p Trst
 Klenik = Clenico; o in p Št. Peter na Krasu
 Koče = Cocce; o Slavina, p Prestranek
 Kolonja = Cologna; trž. predm., p Trst; ap
 Koludrovica = Colludrozza; o Zgonik, p Prosek
 Konkonej = Conconello; trž. okol., p Opčine
 Kontovel = Contovello; trž. okol., p Prosek
 Kopriva = Capriva nel Carso; o in p Dutovlje; ap
 KOŠANA = Cossana; p
 Krajna vas = Villa Cargna; o in p Dutovlje
 Kreplje = Crepigliano; o in p Dutovlje; ap
 Križ = Croce di Tomadio; o in p Tomaj; ap
 Krtinovica = Cartinozza; o Štjak, p Sežana
 Landol = Landolo; o Hrenovice, p Hrašče
 Laže = Lase; o in p Senožeče
 Ležeče = Lesece di San Canziano; o Divača-Škocijan, p Britof
 Lipica = Equile Lipizzano; trž. okol., p Bazovica
 OKEV = Corgnale; p in ap
 Lonjer = Lôngera; trž. predm., p Katinara
 Mačkolje = Caresana d'Istria; o in p Dolina
 Majceni = Mäizzeni; o in p Sežana
 Mala pristava = Prestava piccola; o Šmihel, p Nadanje selo
 Mali otok = Ottocco piccolo; o in p Postojna
 Mali Repen = Rupin piccolo; o Zgonik, p Prosek
 Malo brdo = Berdo piccolo; o Hrenovice, p Razdrto
 Malo Ubelsko = Obisca piccola; ž Hrenovice, p Razdrto
 Matavun = Mattauno; o Divača-Škocijan, p Divača
 Matenja vas = Matteгна; o Slavina, p Prestranek; žp
 Mavhinje = Malchina; o Devin-Nabrežina, p Devin; žp
 Medja vas = Medeazza; o Devin-Nabrežina, p Devin
 Merče = Merciano; o in p Sežana
 MILJE = Muggia; p in žp
 Miljski hribi = Monti di Muggia; o in p Milje
 Miramar = Miramare; trž. okol., p Prosek; žp
 Misliče = Villa Mislice; o Divača-Škocijan, p Britof
 NABREŽINA = Aurisina; o Devin-Nabrežina; p, ap in žp
 Nadanje selo = Nadagna; o Šmihel; p
 Naklo = Nacla San Maurizio; o Divača-Škocijan, p Divača
 Nemška vas = Villa Santandrea; o in p Št. Peter na Krasu
 Neverke = Neverche; o Šmihel, p Nadanje selo
 Nova Sušica = Sussizza nuova; o Šmihel, p Nadanje selo
 Noca vas = Villanova di San Giacomo; o Štjak, p Sežana
 Opčine = Villa Opicina; trž. okol.; p in žp
 Orehek = Orecca di Postumia; o Slavina, p Prestranek
 Orlek = Orle; o in p Sežana
 Ostrožno brdo = Monforte del Timavo; o Košana, p Št. Peter na Krasu
 Otošče = Vitozza; o in p Senožeče
 Padriče = Padriciano; trž. okol., p Bazovica

Palčje = Palci; o in p Št. Peter na Krasu
 Petelinje = Petteline; o in p Št. Peter na Krasu
 Plavija = Plavia; o in p Milje
 Plešivica = Plessiva di Poverio; o in p Sežana
 Podbreže = Villa Podibresce; o Štjak, p Sežana
 Podgrad = Nigrignano; o Divača-Škocijan, p Divača
 Poljane = Marcottini; o Doberdob, p Ronchi
 Poljane = Pollane; o Štjak, p Sežana
 Ponikve = Poniqua di Sesana; o in p Tomaj
 POSTOJNA = Postumia; p, ap in žp
 Potoče = Potoce di Villabassa; o in p Senožeče
 Povir = Poverio; o in p Sežana
 Praprot = Prepotto di San Pelagio; o Šempolaj, p Nabrežina
 Prebeneg = Prebenico; o in p Dolina
 Prečnik = Precenico di Comeno; o Slivno, p Nabrežina
 Predjama = Castel Lueghi; o Bukovje, p Postojna
 Prelože = Prelose di Corgnale; o in p Lokev
 Prestranek = Prestrane; o Slavina; p in žp
 Prosek = Prosecco; trž. okol.; p, ap in žp
 Radohova vas = Radoccova; o in p Št. Peter na Krasu
 Rakitnik = Rakiteni; o Slavina, p Prestranek
 Rakulik = Raccolico; o Hrenovice, p Hrašče
 Raša = Rassa; o in p Tomaj
 Ravne = Ràune di San Giacomo; o Štjak, p Sežana
 Razdrto = Prevál; o Hrenovice; p in ap
 Razguri = Rasguri; o Štjak, p Sežana
 Ricmanje = San Giuseppe della Chiusa; o Dolina, p Boršt
 Rocol = Rozzòl; trž. predm., p Trst; žp
 Rodik = Roditti; o Divača-Škocijan, p Kozina (Cosina)
 Rojan = Roiano; trž. predm., p Trst
 Sajevče = Saiecce Castelvechio; o Hrenovice, p Razdrto
 Sajevče = Saiecce di Lase; o in p Senožeče
 Salež = Sales; o Zgonik, p Prosek
 Samotorca = Samatorza; o Zgonik, p Prosek
 Selce = Selze di San Pietro; o Št. Peter, p Prestranek
 Selo = Sella di San Giacomo; o Štjak, p Sežana
 Senadole = Senadole; o in p Sežana
 SENOŽEČE = Senosècchia; p in ap
 Sesljan = Sistiana; o Devin-Nabrežina, p Devin; žp
 SEŽANA = Sesana; p, ap in žp
 Sinadole = Sinadole; o in p Senožeče; ap
 Skopo = Scoppo; o in p Dutovlje; ap in žp
 SLAVINA = Villa Slavina; p Prestranek
 Slavinje = Slavigne; o Hrenovice, p Razdrto
 Slivno = Slivia; o Devin-Nabrežina, p Nabrežina
 Stara Sušica = Sussizza vecchia; o Šmihel, p Nadanje selo
 Stara vas = Stara di Postumia; o in p Postojna
 Strane = Strane; o Hrenovice, p Razdrto
 Strmca = Stermizza Mater Dei; o in p Postojna
 Studenec = Studenza; o Hrenovice, p Hrašče
 Studeno = Studeno; o in p Postojna
 Suhorje = Succòria; o in p Košana
 Sveta Marija Magdalena spodnja in zgornja = Santa Maria Maddalena inf. e sup.; trž. predm., p Trst
 Sveti Križ = Santa Croce di Trieste; trž. okol.; p in žp
 Šempolaj = San Pelagio; o Devin-Nabrežina, p Nabrežina
 Šepulje = Seppuglie; o in p Tomaj
 Škeđenj = Servola; trž. predm.; p
 Škocijan = San Canziano della Grotta; o Divača-Škocijan, p Divača; žp
 Škoflje = Scoffe; o Divača-Škocijan, p Britof
 Škorklja = Scorcòla; trž. predm., p Trst
 Šmarje = Santa Maria di Sesana; o in p Sežana
 ŠMihel = San Michele di Postumia; p Nadanje selo
 Šmihel = San Michele di Senosècchia; o Hrenovice, p Hrašče
 ŠTJAK = San Giacomo in Colle; p Sežana
 Štorje = Storie; o in p Sežana; ap
 ŠT. PETER = San Pietro del Carso; p, ap in žp
 Št. Tomaž = San Tommaso della Rassa; o Štjak, p Sežana

TOMAJ = Tomadio; p
 Trebče = Trebiciano; trž. okol., p Bazovica
 Trebižani = Trevisani; o Štjak, p Sezana
 Trnje = Tergni; o in p Št. Peter na Krasu
 Trnovica = Ternova piccola; o Šempolaj, p Nabrežina
 Utovlje = Uttòglie; o in p Tomaj
 Vareje = Varèa; o Divača-Škocijan, p Divača
 Vatovlje = Vattòglie; o Divača-Škocijan, p Britof
 Vččkoti = Vescotti; o Štjak, p Sezana
 Velika pristava = Prestava grande; o Šmihel, p Nandanje selo
 Veliki otok = Ottocco grande; o in p Postojna
 VELIKI REPEN = Rupin grande; p Opčine; žp
 Veliko brdo = Berdo grande; o Hrenovice, p Razdrto
 Veliko Ubeljsko = Oblisca grande; o Hrenovice, p Razdrto
 Vižovlje = Visogliano; o Devin-Nabrežina, p Devin
 Voglje = Vogliano; o Veliki Repen, p Opčine
 Vovče = Volce Auremiano; o in p Košana
 Vrdela = Guardiella; trž. predm.; p Sv. Ivan pri Trstu (San Giovanni di Guardella); žp
 Vrhovlje = Vercogliano di Monrupino; o Veliki Repen, p Opčine
 Zagrdec = Sagrado di Sgonico; o Zgonik, p Prosek
 Zagon = Zagèn; o in p Postojna
 Zalog = Saloga di Postumia; o in p Postojna
 Zavrhek = Zaverco; o Divača-Škocijan, p Britof
 ZGONIK = Sgonico; p Prosek
 Žeje = Zeie; o Slavina, p Prestranek
 Žirje = Sirie; o Povir, p Sezana

C. Pulska pokrajina.

Bošte = Boste; o Marežige, p Koper
 Crnotič = Cernotti; o Herpelje-Kozina, p Klanec
 Črnikal = San Sergio; o Dekani; p
 DEKANI = Villa Decani; p, ap in žp
 Gabrovica = Gabrovizza d'Istria; o in p Dekani
 Herpelje = Erpelle; o Herpelje-Kozina, p Kozina; ap in žp
 Hrastovlje = Cristòglie; o Dekani, p Črnikal
 Klanec = San Pietro di Madrasso; o Herpelje-Kozina; p
 KOPER = Capodistria; p in žp
 Koštabona = Costabona; o in p Šmarje
 Kozina = Cosina; o Herpelje-Kozina; p
 Krkavci = Carcase; o in p Šmarje
 Kubed = Còvedo; o Dekani, p Črnikal; ap
 Loka = Lonche; o Dekani, p Črnikal
 MAREŽIGE = Marèsego; p Koper
 Osp = Ospò; o Dekani, p Črnikal
 Podgorje = Piedimonte del Tiaiano; o Herpelje-Kozina; p in žp
 Podpeč = Popècchio; o Dekani, p Črnikal
 Pomjan = Pagnano; o Šmarje; p
 Prešnica = Bresenza; o Herpelje-Kozina, p Klanec; žp
 Rižana = Lazzaretto Risano; o Koper, p Dekani; žp
 Rožar = Rosariò; o Dekani, p Črnikal
 Socerb = San Servolo; o Herpelje-Kozina; p Dolina
 Sveti Anton = San Antonio di Capodistria; o in p Dekani; ap
 Škofije = Albaro Vescovà; o Dekani; p, ap in žp
 ŠMARJE = Monte di Capodistria; p Koper
 Tinjan = Antignano d'Istria; o Dekani, p Škofije
 Truške = Tuiscolo; o Marežige; p Koper
 Zazid = Sasseto; o Dekani, p Črnikal

D. Reška pokrajina.

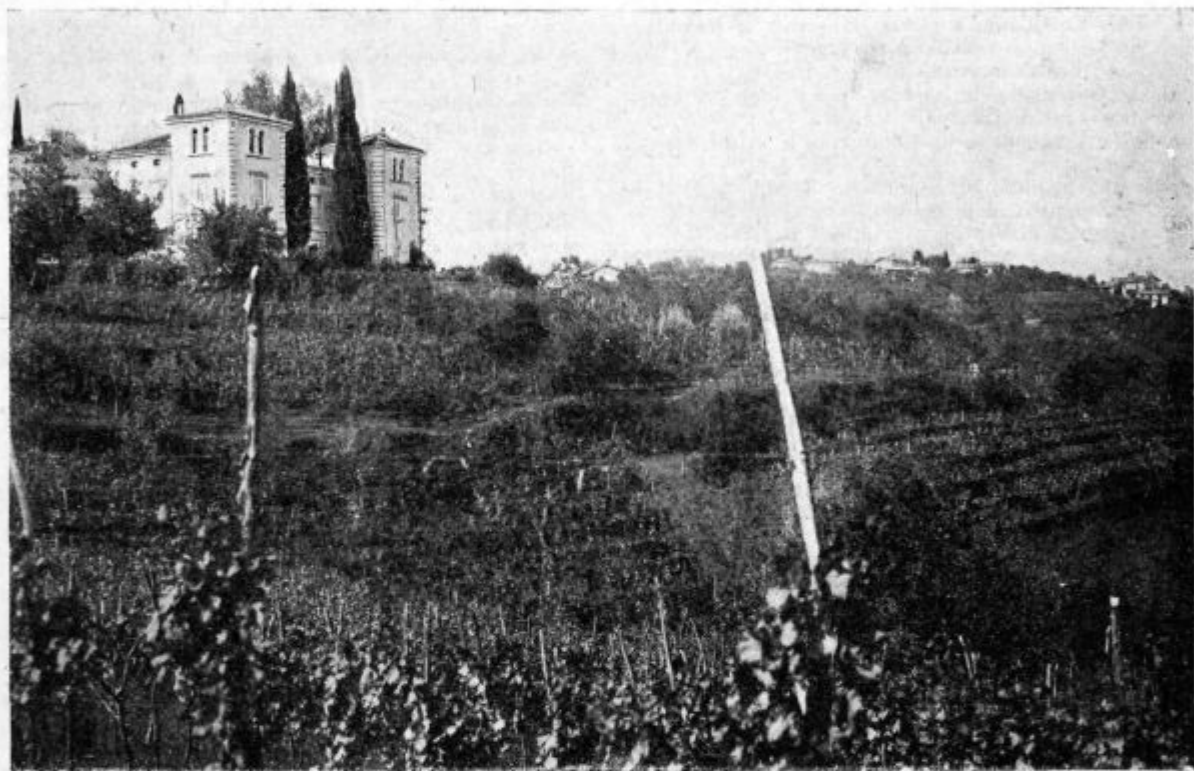
Artviže = Artuise; o in p Materija
 Bač = Baccia di Bisterza; o in p Knežak
 Bistrica = Bisterza; o Villa del Nevoso; p in žp
 Brdce = Berze di Torrenova; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Brdce = Berze; o in p Jelšane
 Brdo Veliko = Berdo di Elsane; o in p Jelšane
 Brezovica = Bresovizza Marenzi; o in p Materija
 Celje = Cèglie; o in p Prem
 Dobro polje = Pogle di Torrenova; o Villa del Nevoso, p Trnovo

Dolenje = Dolegna di Elsane; o in p Jelšane
 Dolenji Zemon = Zemòn di sotto; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Drskovče = Drescozze, o Knežak, p Zagorje
 Erjavče = Eriacci; o in p Podgrad
 Gaberk = Gábrega; o in p Podgrad
 Golac = Golazzo; o Materija, p Obrov
 Gorenje Bitinje = Bittigne di sopra; o in p Prem
 Gorenji Zemon = Zemòn di sopra; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Gradišče = Gradischie di Castelnuovo; o in p Podgrad; ap
 Harije = Carie; o in p Villa del Nevoso
 Hotičina = Coticcina; o in p Materija
 Hrušica = Crussizza di Castelnuovo; o in p Podgrad; ap
 Huje = Cùie; o in p Podgrad
 JABLANICA = Castel Jablanizza; p Villa del Nevoso
 Janežovo brdo = Berdo San Giovanni; o in p Prem
 Jasen = Jàsen di Bisterza; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Javorje = Giavòrie; o in p Podgrad
 Jelovice = Gelovizze; o in p Materija
 JELŠANE = Elsane; p
 Juršče = Giürsici; o in p Knežak
 Kilovčo = Monte Chilovi; o in p Prem; žp
 KNEŽAK = Fontana del Conte; p
 Koritnica = Coritenza; o in p Knežak
 Koseze = Cossese; o in p Villa del Nevoso
 Kovčice = Calcizza; o in p Materija
 Kozjane = Cosiane; o in p Materija
 Kutežovo = Cottèsevo; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Lipa = Lippa di Elsane; o in p Jelšane
 Mala Bukovica = Bucovizza piccola, o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Male Loče = Locce piccole; o in p Podgrad
 Male Mune = Mune piccole; o Podgrad, p Vele Mune
 Markovščina = Marcòssina; o in p Materija; ap
 MATERIJA = Matteredia; p in ap
 Mejrečje = Merecce; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Nove Kračina = Craccina nuova; o in p Jelšane
 Obrov = Obrovo Santa Marija; o Podgrad, p in ap
 Parje = Parie; o Knežak, p Zagorje
 Pasjak = Passiaco; o in p Jelšane
 Podbeže = Pobese; o in p Podgrad
 PODGRAD = Castelnuovo d'Istria; p in ap
 Podgraje = Villa Podigràie; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Podstenje = Postegna; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Podstenjšček = Postegnesca; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Podšabor = Tabor di Sembie; o in p Knežak
 Poljane = Pogliane; o Podgrad, p Obrov
 Pregarje = Pregara; o Podgrad, p Obrov
 Prelože = Prelose Sant'Egidio; o Podgrad, p Obrov
 PREM = Primano; p
 Račice = Racizze; o Podgrad, p Brzet (Pinçuente); ap
 Račevo brdo = Ratècevo in Monte; o in p Prem
 Ritomeče = Rittomece; o in p Podgrad
 Rupa = Ruppia di Elsane; o in p Jelšane; ap
 Slivje = Slivia; o in p Materija
 Smerje = Smèria; o in p Prem
 Sobonje = Sobogna; o in p Podgrad
 Soze = Sose; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Spodnje Bitinje = Bittigne di sotto; o in p Prem
 Štarad = Starada; o in p Podgrad; ap
 Studena gora = Studena in Monte; o in p Podgrad
 Sušak = Sussa; o in p Jelšane
 Šapjane = Sappiane; o in p Jelšane; ap in žp
 Šembije = Sembie; o in p Knežak
 Šilen Tabor = Tabor grande; o Knežak, p Zagorje
 Tatre = Tatre; o in p Materija
 Tominjne = Tomigna; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Topolec = Topolza; o Villa del Nevoso, p Trnovo

Trnovo = Torrenova di Bisterza; o Villa del Nevoso;
 p in žp
 Trpčane = Terciane; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Vele Mune = Mune grande; o Podgrad; p
 Velika Bukovica = Bucovizza grande; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 VILLA DEL NEVOSO (Bistrica + Trnovo); p
 Vodice = Vodizze di Castelnuovo; o Materija, p
 Cbrev

Vrbica = Verbizza; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Vrbovo = Verbovo; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Žabice = Sàbice Castelveccchio; o Jablanica, p Villa del Nevoso
 Zagorje = Sagòria San Martino; o Knežak; p
 Zajelšje = Zaielse di Castelnuovo; o in p Podgrad
 Zarečica = Sarecizza; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Zarečje = Sarecce; o Villa del Nevoso, p Trnovo
 Zejane = Seiane; o Podgrad, p Vele Mune

Vipolški grad v Brdih. - (Fot. Sturolo - Gorica)

Čebelnjak g. Laharnarja na št. Viški gori

Jutro na planini

O pristojbinah

S kr. dekretom 30./12. 1923. št. 3263. so se spremenile pri nas s 1. julijem 1923. registracijske pristojbine starih provinc. Te pristojbine se plačujejo počeniši z navedenim dnevom pri registracijskih uradih (Ufficio di registro), ki so se ustanovili pri nas 1. julija 1923. in uradujejo za kolkovine in pristojbine.

S kr. dekretom 30./12. 1923. št. 3269. so se spremenile nekatere določbe gled goriomenjenih pristojbin. Nov kr. odlok z dne 12. avg. 1927. št. 1463 je pa uvedel nekatere olajšave pristojbin.

Spisi v javni in privatni obliki, civilni in trgovski, sodni in izvensodni, ki vsebujejo prenos lastninske, užitne in zastavne pravice do nepremičnin in premičnin, so podvrženi registracijskim pristojbinam, ki so koj plačljive.

Tudi ustne pogodbe, tičoe se najemnin in zakupnin so podvržene registracijskim pristojbinam.

Važno je vedeti, da dobe ti spisi pravno moč še le po registraciji.

Spise, podvržene tem pristojbinam, ki niso bili prijavljeni registracijskemu uradu, sodnja odklanja. Radi tega se mora vsaka taka listina registrirati pri dotičnem uradu v teku 20 dni po podpisu, da se izognemo kazni in drugim posledicam.

Listine se predložijo registracijskemu uradu v izvorniku, pisanem na kolkovnem papirju za 3 L in na poverjenem prepisu na kolkovnem papirju za 2 L.

Prepis ostane uradu, izvornik s potrdilom plačila pristojbin dobi stranka.

Listine podvržene registraciji so:

Kupnoprodajne pogodbe, darilne pogodbe, menjalne pogodbe, preživninske pogodbe, ženitne pogodbe, združne pogodbe, najemne (nakupne) pogodbe, pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice in druge listine, razzodbe, vknjižbe i. dr.

Registracijske pristojbine so progresivne, sorazmerne (proporcionalne), postopne ali stalne.

Podlaga odmere teh pristojbin je cena ali vrednost pravnega posla.

Registracijske pristojbine so sledeče:

A) za kupne pogodbe:

200 L	4%
b) od kupne vrednosti nepremičnin do 200 do 400 L	5.20%
c) od kupne cene (vrednosti) nepremičnin nad 400 L dalje	6%
d) če se kupljene nepremičnine spet prodajo v teku treh let, znaša pristojbina pod a) b) c) eno četrtino manj.	

Dovoljeno je plačati polovico pristojbine pri registraciji, polovico pa šele v šestih mesecih.

Za kupne pogodbe glede novih stavb veljajo olajšave. (Čl. 11. zakona 13.-4. 1911. št. 509.)

e) od kupne cene (vrednosti) premičnin	4%
f) od kupne cene (vrednosti) živine in poljskih pridelkov	1%
g) od kupne cene (vrednosti) za navadne predmete med trgovci	1%
h) od kupne cene za razkošne predmete med trgovci	2%
i) od kupne cene za šumeča vina, mineralno vodo v steklenicah, medicinske specialitete in dišave md trgovci	3%

B) Za darilne pogodbe, sklenjene med bližnjimi sorodniki 10 L in event. vpisnina, med dru-

gimi osebami po kr. dekretu od 20. avg. 1923. št. 1802.

C) Za najemne (zakupne) pogodbe	½%
D) Za zadolžnice	1.30%
E) Za pobotnice nanašajoče se na zadolžnice in druge listine	½%
F) Za pobotnice posebej izdane, ki se nanašajo na kupno-pogodbene cene	0.30%

Pristojbine za zemljiško - knjižne vpise znašajo:

1. za vpis lastninske pravice za vsakih 100 L 0.75% (ta pristojbina ni všeta pod A) a, b, c.
2. za vpis zastavne pravice:
  - a) na prvih 10.000 L, za vsakih 100 L 1%
  - b) za vsak višji znesek, za vsakih 100 L 1%

Kolkovine.

S kr. odlokom z dne 18. marca 1923. št. 550. so bile odpravljene kolkovne pristojbine, uvedene s kr. dekretom 16. junija 1921. št. 795 za razkošne predmete, na dragulje in dragocenosti, na proizvajanje razkošnih tkanin in rokavic in namesto teh so stopile v veljavo s 1. aprila 1923. znižane kolkovne pristojbine. Te pristojbine so se spremenile s kr. odlokom od 30. dec. 1924. št. 3273.

Tej pristojbini je podvržena vsaka kupčija (prenos - scambio) blaga in predmetov med obrtniki, trgovci itd.

Računi (fakture) se morajo napraviti v dveh izvodih, drugi izvod lahko nadomesti vpis v knjigi, ki mora biti zaznamovan s tekočimi številkami. Prepise fakture treba hraniti 5 let in zaznamovati s tekočimi številkami.

Vse kolkovine plača kupec.

Pristojbine se plačajo s kolki, ki obstojijo iz dveh delov. Izdajatelj računa prilepi del kolka, ki nosi kraljevo podobo, na račun (fakturo), namenjen kupcu, drugi del pa se prilepi na prepis fakture ali v knjigo «prima nota» zraven dotičnega vpisa.

Kolki se razveljavijo s prebodom ali pa, da se prepiše na oba dela kolka s črnilom datum dneva izdajanja ali pa, če se datum pritisne z masnim črnilom.

Za kupčijo (prenos — scambio) najnujnejših življenjskih potrebščin, kakor pšenice, turščice, ječmena, riža, moka, navadne festenine, zelenjave, suhe in konzervirane, sadja svežega in suhega, paradižne konzerve, mesa (svežega, zmrzlega in v zabojčkih), mesnega ekstrakta, kondenzirane juhe (tekoče ali v kockah), zabele za juhe, rib, jajc, mleka, masla, skute, sira, prekajenine, slanine, prašičje in druge jedilne masti, oljčnega in drugega jedilnega olja, oljk, oljnatih semen, kisa (ne v steklenicah), sladkorja in melase, kave, kuriva (tudi petroleja in bencina), pralnega mila, luga vode za proizvajanje sile in pitne vode in predmetov državnega monopola med trgovci in obrtniki je treba kolkovati račune (fakture) kakor sledi:

Nad 1 do 100 lir	L 0.10
Nad 100 do 1000 lir	L 0.50
Nad 1000 lir dalje	L 1.—

Kr. dekret 30. dec. 1923. št. 3268: Fakture, računi, izdane ob trgovcev in obrtnikov za prodano blago komplementom in navadne pobotnice, ki se nanašajo na zadolžnice, razzodbe in druge obvezne listine, kakor tudi pobotnice, note, računi med zasebniki (privatniki), zasebniki in trgovci, med trgovci in zasebniki je treba kolkovati z navadnimi kolki kakor sledi:

Poštne pristojbine

Do Nad	L.	1.—	do	L.	100	L.	0.10
"	"	100.01	"	"	1000	"	0.50
"	"	1000.01	"	"	3000	"	1.—
"	"	3000.01	"	"	6000	"	2.—
"	"	6000.01	"	"	10000	"	3.—
"	"	10000.01	"	"	13000	"	4.—
"	"	13000.01	"	"	16000	"	5.—
"	"	16000.01	"	"	20000	"	6.—
"	"	20000.01	"	"	23000	"	7.—
"	"	23000.01	"	"	26000	"	8.—
"	"	26000.01	"	"	30000	"	9.—
"	"	30000.01	"	"	33000	"	10.—
"	"	33000.01	"	"	36000	"	11.—
"	"	36000.01	"	"	40000	"	12.—
"	"	40000.01	"	"	43000	"	13.—
"	"	43000.01	"	"	46000	"	14.—
"	"	46000.01	"	"	50000	"	15.—
"	"	50000.01	"	"	53000	"	16.—
"	"	53000.01	"	"	56000	"	17.—
"	"	56000.01	"	"	60000	"	18.—
"	"	60000.01	"	"	63000	"	19.—
"	"	63000.01	"	"	66000	"	20.—
"	"	66000.01	"	"	70000	"	21.—
"	"	70000.01	"	"	73000	"	22.—
"	"	73000.01	"	"	76000	"	23.—
"	"	76000.01	"	"	80000	"	24.—
"	"	80000.01	"	"	83000	"	25.—
"	"	83000.01	"	"	86000	"	26.—

i. t. d. do 200.000 L. za vsakih 1000 ali odlomke 1000 L. — 30 st. Odlomki pod 1 liro pristojbine se zaokrožijo na 1 liro. — Za zneske nad 200.000 L. ali nedoločene vsote znaša kolek 60 lir.

Kolki so navadni in se prepisejo kakor do sedaj.

Trgovske knjige: hranilne knjižice, dnevnik, inventar, knjige za prepise pisem in knjige knjigovodstva je treba predložiti registrskemu uradu, da prepečati pripljene kolke preden se začnejo knjige rabiti.

—:—

LESTVICA

pristojbin (kolkov) za menice, plačljive v kraljestvu v teku štirih, šestih mesecev in po šestem mesecu (kr. dekret 30. dec. 1924. št. 3268. spremenjen po kr. odloku 10. avg. 1927. št. 1463.

PLAČLJIVE			
Znesek menice	po 4	po 4	po 6 mesecih
	mesečih	do 6 mesecev	ali in bianco
Pristojbine			
do L. 200	L. 0.20	L. 0.40	L. 0.80
od „ 200 do L. 400	„ 0.30	„ 0.60	„ 1.20
„ 400 „ 600	„ 0.50	„ 1.00	„ 2.00
„ 600 „ 800	„ 0.60	„ 1.20	„ 2.40
„ 800 „ 1000	„ 0.90	„ 1.80	„ 3.60
za svote višje od L. 1000 ali pa del tisoča.	L. 0.90 na tisoč.	L. 1.80 na tisoč.	L. 3.60 na tisoč.

Poleg pristojbin, navedenih v lestvicah, se mora plačati za vsako menico še stalna pobotniška pristojbina L. 0.10.

VLOGE.

Prošnje, naslovljene na upravne oblasti, je treba pisati na kolkovno polo za 2 L.; one, naslovljene na ministrstva pa na kolkovno polo za 3 L.

FRANC SIRK, davčni upravitelj v pok.

	V Italiji in beloni.	V inozemstvu
1. Navadna pisma ali zalepke v notranjem prometu Italije za vsakih 15 g ali vlomke (najvišja teža 2 kg) a) v kraju samem	0.25	
b) iz kraja v kraj	0.50	
c) aktivno služočim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti) do 15 g	0.25	
d) v inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogrsko) za prvih 20 g ali vlomke		1.00
e) za drugo inozemstvo		1.25
f) za vse inozemstvo vsakih nadaljnjih 20 g ali vlomke		0.75
2. Dopisnice uradne ali tudi zasebne v kraju samem ali naslovljene služočim vojakom (častniki in podčastniki izvzeti) iz kraja v kraj	0.15	0.75
V inozemstvo (Nemško Avstrijo, Ogrsko)	0.30	0.60
3. Dopisnice uradne s plačanim odgovorom v kraju	0.30	
Iz kraja v kraj	0.60	1.50
4. Razglednice:		
a) s samim podpisom in datumom	0.10	0.25
b) s petimi voščilnimi besedami	0.20	0.25
c) z dopisi iz kraja v kraj	0.50	0.75
d) z dopisi v Nemško Avstrijo, Ogrsko		0.60
e) z dopisi v kraju samem, oziroma vojakom (kakor zgoraj)	0.15	
5. Posetnice s kvečjemu 5 voščilnimi besedami (tudi v kraju)	0.20	0.25
6. Obvestila: rojstva, smrti poroke in slična	0.15	0.25
7. Trgovski računi brez dopisov in le posamezni do 15 g	0.25	
8. Rokopisi v obliki pisma 45×45 in valja 10×75 cm, katerim lahko priložimo pismo, ki se nanaša na rokopis a) do 200 g	0.60	
b) za vsakih nadaljnjih 50 g ali vlomke, do 2 kg	0.20	1.25
c) v inozemstvo za prvih 250 g		0.25
d) v inozemstvo za vsakih nadaljnjih 50 g ali vlomke do 2 kg		0.10
9. Navadne tiskovine za vsakih 50 g ali vlomke do 2 kg	0.10	0.25
Navadne tiskovine, ki presegaajo 25 cm v dolžini ali širini, doplačajo	0.10	
Navadne tiskovine, ki presegaajo 45×45 ali 10×75, se izključijo		
10. Bukvarski listi (naročila knjig v komisiji)	0.05	
11. Perijodične tiskovine (časopisi in druge) potom Conto corrente		
a) dnevnik do 50 g	0.008	
b) dnevnik do 25 g	0.004	
c) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 50 g	0.011	
d) časopisi, ki izhajajo vsaj vsakih 15 dni do 100 g	0.02	
e) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno do 50 g	0.014	
f) časopisi, ki izhajajo vsaj mesečno za vsakih nadaljnjih 50 g	0.09	
g) trgovski katalogi in druge listine, ki izhajajo polletno do 50 g	0.048	
h) trgovski katalogi in druge listine, za nadaljnjih 50 g do 2 kg	0.018	
i) računski izvlečki uprav časopisov	0.10	

	V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo
12. Zavoji s knjigami do 1/2 kg, odposlani iz založbe oziroma knjigarne:		
a) za vsakih 50 g ali vlomek	0.075	
b) priporočanje takih pošiljatev	0.50	
c) odškodnina za priporočene, izgubljene pošiljateve	7.50	
d) poštno potrdilo za nepriporočene pošiljateve	0.10	
13. Pisma z vbočenimi prikastimi črkami za slepec:		
a) za vsak kg (največ 4 kg)	0.02	
b) priporočanje istih	0.10	
c) odškodnina za priporočeno, izgubljene pošiljateve	5.00	
d) inozemstvo za vsakih 500 g do 3 kg		0.05
14. Vzorci brezvrednostni:		
a) do 100 g	0.35	0.50
b) vsakih nadaljnjih 50 g	0.15	0.25
Teža vzorcev v Italiji je dovoljena do 350 g, a v inozemstvo do 500 g.		
15. Vzorci z zdravili, odposlani po proizvajateljih in naslovljeni zdravnikom, klinikam, bolnišnicam ali zdraviliščem do teže 500 g:		
a) za prvih 100 g	0.25	
b) za vsakih nadaljnjih 50 g	0.10	
c) priporočanje istih	0.30	
d) odškodnina izgubljenih priporočenih pošiljatev	7.50	
16. Poštno naročanje časopisov (v inozemstvo) za vsak časopis (lahko več izvodov) poleg naročnine še	1.00	3.00
17. a) Priporočanje — (Baccomandazione) poštne pošiljateve stane poleg navadne pristojbine še	1.25	1.25
b) odškodnina izgubljenih priporočenih pošiljatev	25.00	125.0
c) priporočanje dopisnic, tiskovin ali vzorcev	0.60	1.25
d) za periodične tiskovine je dopuščen specialni Conto corrente za priporočanje istih po ministerijal. pooblastilu		
18. Ekspresne pošiljateve, doplačilo k zgoraj omenjenim	1.25	2.50
Pripomba — pisma, ki so označena ekspresno, a niso znamkovaná zadostno, pošiljajo in dostavljajo se kakor navadna. Za dostavljanje ekspresnih pisem izven dostavljivega območja, plača naslovljenec ali pošiljatelj v slučaju odklonitve dostavljanja, še sledeče pristojbine za dolžino poti:		
a) za razdaljo do 500 m	0.70	
b) za vsak kilometer ali razliko istega, ki presega 500 m	0.60	
c) za dostavljanje po noči ali ob slabem vremenu se povisajo te pristojbine do 100%.		
19. Poštne povratnice (Ricevute di ritorno)	0.50	1.25
20. Poštne ležeče (fermo-posta) naslovljena pisma (izvzemši ekspresna) doplačajo. Ako ni plačal odpošiljatelj te pristojbine, plača naslovljenec (tudi za pisma iz inozemstva)	0.15	
Poštne ležeča pisma se morajo nasloviti s polnim imenom in priimkom in se izročijo samo odraslim nad 18 leti.	0.25	0.25
21. Povzetna pristojbina (diritto di assegno) pri vzorcih le do 15 lir, pri drugih pošiljalah do 1000 lir kakor pri priporočenih z doplačilom	0.50	

	V Italiji in kolon.	V ino- zemstvo
v inozemstvo poleg pristojbine 1.— še za vsakih lir 100 ali vlomek povzete svote		0.50
22. Zavarovanje (assicurazione) denarnih pisem, poleg pristojbine priporočenih, še zavarovalnino:		
a) za prvih 200 lir ali vlomek	8.80	
b) za vsakih nad. 100 lir ali vlomek. Doplačilo proti višji sili znaša:	0.30	
c) za prvih 200 lir ali vlomek	0.50	
d) za nadaljnjih 100 lir	0.25	
V inozemstvo: poleg pristojbine za priporočanje:		
e) za vsakih 300 lir ali vlomek		1.25
f) zavojčki z navedeno vrednostjo (scatoletta con valore dichiarato) poleg pristojbine za navadne, priporočene in zavarovane pošiljke do 250 g.		5.00
g) isto a za nadaljnjih 50 g ali vlomek		1.00
h) za zavojčke z navedeno vrednostjo iz inozemstva — za manipulacijo carinarne		2.50
23. Pnevmatična pošta za pisma do 15 g in dopisnice še	0.15	
Pnevmatična pošta za pisma do 30 g (poleg navadne) še	0.35	
24. Kreditni račun (conti di credito) provizija za vsakih 100 lir ali vlomek (za inkaso)	5.00	
25. Poštni predalčki, mesečna pristojbina za:		
a) odprte predalčke (v notranj. urada)	6.00	
b) zaprte predalčke z ključem male	8.00	
c) zaprte predalčke z ključem srednje	12.00	
d) zaprte predalčke z ključem velike	16.00	
Pripomba: Za uporabo zaprtega predalčka vplačati se mora kavcija (ki se vrne po uporabi)	40.00	
26. Legalizacija listin, katero oskrbi pošta. Poleg navadne pristojbine in priporočanja	1.00	
27. Poštne legitimacije stanejo	5.00	5.00
28. Plačilni nalogi za vnovčenje listin (menic) na račun drugih (riscossioni per conto di terzi) poleg navadne priporočene in zavarovalne pristojbine:		
a) do 10 lir	0.25	
b) do 200 lir	0.50	
c) do 1000 lir	1.00	
d) za vsakih nadaljnjih 1000 lir	1.00	
a največ	5.00	
e) s protestom do 2000 lir poleg protestnih stroškov še	2.00	
f) če nad 2000 lir	5.00	
g) inozemstvo poleg drugih		2.00
29. Poštne nakaznice (vaglia postali), ki stanejo 10 st.		
za zneske do lir 25	0.40	
za zneske nad 25 lir do lir 50	0.80	
za zneske nad 50 lir do lir 100	1.20	
za zneske nad 100 lir do lir 200	2.00	
za nadaljnjih vsakih 100 lir ali vlomek, nad 200 lir	0.50	
Nakaznice do 25 lir naslovljene moštvo vojaštva	0.20	
30. Brzojavne nakaznice plačajo poleg navadne in brzojavne pristojbine še	0.50	
31. Poštne nakaznice v inozemstvo; pristojbina je sledeča:		
a) 50 st. za vsakih 100 lir vlomek istih poleg tega še stalna pristojbina za vsako nakaznico		0.50
		1.50

	V liralj in kolon.	V ino- zemstvo
b) Izvzete pa so države, ki so uredile pogodbenim potom pristojbino za nakaznice in sicer poleg stalne pristojbine 0,25 L, še za vsakih 25 lir ali vlomek istih 25 st. Te države so: Angleška, Irška, Kanada, vzhodno angleška Indija, otok Malta, republika Kostarika, Združene države Severne Amerike in zveza Avstralijanska.		
32. Brzjavne nakaznice v inozemstvo. Pristojbine kakor za navadne vštrevši pristojbino brzjavke besedila nakaznice v dotično državo.		
33. Obnovljenje poštne nakaznice (rinovazione), katero je stranka izgubila oziroma, da je zapala. Poleg pristojbine za jednako nakaznico še doplačilo:		
a) do 10 lir	0,10	
b) do 100 lir	0,30	
c) do 1000 lir	0,50	
Te pristojbine so izvzete nakaznice do 25 lir naslovljene vojaštvu po znizani pristojbini in one iz inozemstva		
34. Reklamacije, priporočenih in zavarovanih pisem, zavojev in nakaznic	0,40	2,50
35. Pismene zahteve za vrnitev ali spremembo prvotnega naslova oddanih pošiljatev, poleg poštne ali brzjavne stroškov za to ureditev še doplačilo	0,60	2,50
36. Poštni zavoji ali paketi (pacchi postali) brez označbe vrednosti do 1 kg	2,50	
isto od 1 kg do 3 kg	5,00	
isto od 3 kg do 5 kg	7,50	
isto od 5 kg do 10 kg	12,50	
(pripomba) zavoji nad 5 kg se pošiljajo le v večje kraje.		
37. Zavoji s knjigami, odposlani iz založbe oziroma knjigarn do 1 kg	1,20	
nad 1 kg do 2 kg	2,00	
nad 2 kg do 3 kg	2,40	
nad 3 kg do 5 kg	3,60	
nad 5 kg do 10 kg	6,00	
38. Za zavoje z navedeno vrednostjo, ki morajo biti zapečateni, doplačilo k zgoranji pristojbini do 200 lir	1,00	
za vsakih nadaljnjih 100 lir ali vlomek	0,50	
39. Prazne posode, ki se vračajo (za olje, vino, itd.)	3,00	
40. Pristojbina povzetta (pacchi con assegno)	0,60	
41. Zavoji izredne obsežnosti doplačajo 50% pristojbine		
42. Odškodnina navadnih (zgubljenih) zavojev	25,00	

43. Poštni zavoji v inozemstvo:

posebno skrbno zaprti in zapečateni se sprejemajo in pošiljajo v vse kraje sveta. Pristojbina istim je odvisna od razdalje in tudi števila držav skozi katere vozi zavoj, dokler ne prispe do cilja.

Skoraj v vse države se sprejemajo zavoji do 10 kg. Pristojbina za take zavoje se spreminja od časa do časa radi nestalnosti valut. Kdor želi odposlati zavoje v inozemstvo, naj vpraša pri poštnem uradu radi potrebnih listin in radi pristojbine.

Tekoči račun (Conti correnti).		Lir
Poštno čekovni promet.		
44. Za vplačila po poštni položnici pri poštah v glavnem mestu province — brezplačno.		
44.a V drugih krajih:		
Za vplačila po poštni položnici do lir 50	50	0,15
za vplačila po poštni položnici do lir 100	100	0,20
za vplačila po poštni položnici do lir 500	500	0,40
za vplačila po poštni položnici do lir 1.000	1.000	0,60
za vplačila po poštni položnici do lir 5.000	5.000	1,00
za vplačila po poštni položnici do lir 10.000	10.000	2,00
in za vsakih nadaljnih lir 5.000 ali vlomek		1,00
do najvišje pristojbine		20,00
45. Za izplačila odpuvedanih vsot pri poštah v glavnem mestu province brezplačno		
45.a V drugih krajih:		
do lir 50	50	0,20
do lir 100	100	0,50
do lir 200	200	0,40
do lir 300	300	0,50
do lir 400	400	0,60
do lir 500	500	0,70
do lir 1.000	1.000	0,90
in vsakih nadaljnih 1.000 lir ali vlomek		0,25
do najvišje pristojbine		25,00
46. Izplačila z bankogiro se izplačajo brez vsake pristojbine.		
47. Računski izvlečki (izvzemši polletnega, ki je zastoj)		0,50
48. Prepisi računov (za vsako stran)		1,00
49. Zračna pošta:		
Navadna in ekspresna pisma, ki se pošiljajo z zračno pošto, se morajo frankirati z navadno pristojbino in še:		
a) za pisma do 15 gr		0,50
b) za tiskovine ali vzorce		0,80
Opozarja se, da ekspresna pisma v Turčijo niso dovoljena.		
—:—		
Dodatne pristojbine za poštne pošiljatve po zraku in z avtomobili, odposlane iz Italije v Maroko in Irak, so sledeče:		
Za v Maroko, zračna služba Toulouse-Casablanca:		
do 10 gramov		1,20
nad 10 gramov do 20		2,00
nad 20 gramov do 50		2,50
nad 50 gramov do 100		3,50
nad 100 gramov za prvih 100 gramov		3,50
več lir 2,50 za vsakih nadaljnjih 100 gramov ali odlomek;		
za v Irak, zračna služba Kairo-Bagdad: za vsakih 20 gramov ali odlomek 20 gramov		2,00
Po progi Toulouse - Orano se bodo lahko pošiljala pisma tudi v Alžirijo. Pristojbine so sledeče:		
do 10 gramov		1,00
nad 10 gramov do 20		1,50
nad 20 gramov do 50		2,00
nad 50 gramov do 100		3,00
nad 100 gramov za prvih 100 gramov		3,00
več lir 2.— za vsakih nadaljnjih 100 gramov ali presegajoči odlomek.		
Pošiljatve, ki naj gredo z avtomobilom, morajo imeti na vidnem mestu pripombo: Par automobile Haffa-Bagdad.		
Pošiljatve, ki naj gredo dalje zračnim potom, pa pripombo po slučaju:		
Par avion Toulouse-Casablanca		
Par avion Toulouse-Orano		
Par avion Caire-Bagdad.		

prevzame vloge v poljubni višini. Obrestuje pa vloge le do lir 10.000.—. Obrestna mera znaša nekaj manj nego 3%. Vložne knjižice poštne hranilnice se izdajo na ime vložnika, kateri edini razpolaga z vlogami ali pa se vpiše namesto imena vložnika; ta, ki se glasi (al portatore). V zadnjem slučaju dvigne oziroma vloži denar, kdor prinese knjižico. Omenjeno bodi, da nagradi poštna uprava vsako leto nekaj vložnih knjižic z dobitki od 100, 500, 1.000, 10.000 in tudi več lir, ki se letno žrebajo po številkah vložnih knjižic.

51. Poštne vrednostnice (buoni postali fruttiferi).

Take vrednostnice izdajajo vsi poštni uradi v kraljevstvu in kolonijah na ime imejtelja in sicer v zneskih po lir 100, 500 in 1.000. Teh vrednostnic pa ne moremo odstopiti drugim in to v oled dejstva, ker jih tudi sodnija ne more zapleniti. V slučaju zgube istih, napravi uprava duplikate. Te vrednostnice so tudi vsakega sedanjega in bodočega davka proste ter jih imejtelj vnovči o poljubnem času pri poljubnem poštnem uradu.

Obresti teh vrednostnic so postopne in napredne, tako n. pr. je vrednostnica:

- od 100 lir izplačljiva po 1. letu v znesku lir 103.50
- od 100 lir izplačljiva po 5. letih v znesku lir 124.60
- od 100 lir izplačljiva po 10. letih v znesku lir 156.60
- od 100 lir izplačljiva po 15. letih v znesku lir 199.30
- od 100 lir izplačljiva po 20. letih v znesku lir 252.90

Isto sorazmerje velja tudi za vrednostnice po 500 in 1.000 lir.

Splošne pripombe k pristojbinam.

Pisemske pošiljatve kakor pisma, dopisnice, razglednice, posetnice, trgovski računi in rokopisi, ki so nezadostno ali neznamkovane, plačajo pri vročitvi dvojno pristojbino oziroma dvojni primanjkljaj. Izvzeti so le dopisi državnih uradov na zasebnike in pisma službečih vojakov svojcem, ako jih oddajo potem svoje komande; za taka pisma plačajo naslovljenci navadno pristojbino.

Vse tiskovine, tudi razglednice s samim podpisom, ki sploh niso znamkovane, se ne odpošljejo. Tu tiči vzrok mnogim govoricam, da se zgubljajo časopisi.

Iz inozemstva dole pošiljatve, ki so premalo ali nič znamkovane, plačajo dvakratni primanjkljaj, vendar najmanj 60 stot.

Casopisom in drugim pošiljtkam, ki plačajo nižje pristojbine, ne smemo prilagati ali pripisati nikakršnih sporočil, ker se take pošiljatve ne dostavijo naslovljencu, ampak finančni prokuraturi, ki kaznuje take prestopke z denarnimi globami oziroma zaporom.

Na naslovni strani pisma mora biti čitljiv odtis uradnega pečata v ovalni obliki s sledečim besedilom: R. R. Poste — Il Podestà del comune di — (S. Andrea). V slučaju, da manjka omenjeni odtis, smatra pošta taka pisma za navadna, drugače pa imajo županstva naslednje pristojbinske olajšave:

1. poštnine proste so dopisnice ali pisma brez prilog pa odprta in iz kraja: dopisi na vse državne urade, ki se bavijo s plačili v račun erarja (Agenti Imposte Erariali) kakor: davkarje (agenti tasse del bollo), državno odvetništvo (avvocatura erariale), pošta, telegraf, telefon, kaster, sodnija (cancellieri giudiziarj), hipotečni zavodi, občinske kakor tudi društvene blagajne, inspektorji in overovitelji utež in mer, finančni inspektorji, gozdna uprava, carinski uradi (vsi Ricevitori), finančna intendantca, komisija priziva davkov in občinski uradi, vojaško in orožniško poveljstvo (Comandanti, Distretti Militari e Carabinieri), državne zakladnice (Delegati Tesoro), prefekti in podprefekti, magistrati (tribunal, porota, prizivno sodišče, kasacijsko sodišče, pretura, državno pravdnštvo in sodnije), deželna volilna komisija, kvestorji (komisarji in vodje uradov javne vrnosti), centralne državne administracije (ministrstvo), poveljstvo vojske in mornarice.

2. poštnine prosti so tudi dopisi s prilogami v zadevi osebne dohodarine in hišnega davka poslani odprti pod ovojem: s pristojnimi uradi, s statistično glavno direkcijo in z županstvi.

3. polovico poštne pristojbine plačajo za vsa zaprta pisma, ki so naslovljena zgoraj omenjenim uradom izvzemši: centralni državni administraciji, poveljstvu vojske in mornarice, komisiji priziva davkov, generalni direkciji statistike, županstvom, obrtnim in trgovskim zbornicam izven okraja zbornice (za zaprta pisma tem uradom morajo plačati navadno poštno pristojbino).

5. za uradne brzojavke so prosti pristojbine le tedaj, ako župani uradujejo v oblasti javne varnosti v zadevi varnosti miru in v zdravstvenem pogledu. Vsi drugi uradni brzojavi plačajo navadne pristojbine, a se pošiljajo kakor državni brzojavi, ki plačajo.

4. v zadevi: nabora, statistike, civilnega in anagrafskega stanja plačajo tudi polovično pristojbino za pošiljatve tudi s prilogami a odprte oziroma pod zavojem na: poveljstva vojske in mornarice, statistično glavno direkcijo in županstva.

Uradno dopisovanje šolskih vodstev je omejeno za brezplačno dopisovanje vodstev s svojimi didaktičnimi predstojniki, kateri edini smejo pošiljati morebitne dopise na šolska vodstva.

Vsebina

Koledarski podatki in meseci	Str. 1—16	Oton Župančič: Sveti trije kralji (pesem)	Str. 59
Desetič se osiplje cvetje	" 17	Silvin Sardenko: Santa Cecilia (pesem)	" 59
Deset let knjig «Goriške Matice»	" 20	L. N. Tolstoj: Justični umor	" 60
Giovanni Verga: Tolovajeva ljubica	" 26	Maksim Gorki: Iz knjige spominov «Med tujimi ljudmi»	" 63
Janko Samec: Ob jezu (pesem)	" 28	Jules Verne: Atlantis	" 65
Renato Fucini: V Maremno gredo	" 29	Albert Širok: Štiri teme naših slikarjev	" 70—74
Janko Samec: Zimska pesem (pesem)	" 31	hš: Dvoje slikarskih jubilejev	" 75—79
Radivoj Rehar: Moja punčka (pesem)	" 31	Frančelj Seljak: Rojstvo povesti	" 80
Grazia Deledda: Skriti otrok	" 32	Fran Žgur: Jesenska pesem (pesem)	" 85
Renato Fucini: Cvetka	" 37	Dr. J. R.: Staroslovaški pogreb	" 86
Jaroslav Hašek: Trgovina s krestami	" 42	Dr. Josip Potrata: Jetika, naše največje zlo	" 90
Josip Jurca: Očetom mojim (pesem)	" 43	Lavo Čermelj: Naše osolnje	" 94
F. Starovaški: Moj prvi zajec	" 44	A. Š.: Kdo je prebival v naših krajih do Kr. rojstva?	" 100
Fran Žgur: Kubanski kazaki (pesem)	" 45	Kotček za otroke	" 104—109
Ch. Andersen: Vse je gola renička	" 46	Jos. Jurca: Postopanje pri pristojbinskih po- viških	" 110
Radivoj Rehar: Kuharica (pesem)	" 46	Sejmi v Juljski Krajini	" 113
Bela srafca	" 47	Seznam občin in pošt	" 115
Fran Žgur: Neusmiljena grofica (pesem)	" 49	O pristojbinah	" 121
Radivoj Rehar: Pesem jezdecov (pesem)	" 50		
Fran Žgur: Umirjeno je prei valovanje (pesem)	" 50		
Jubileji odličnih mož	" 51—58		

Desetič med svet!

Desetič gredo knjige «Goriške Matice» med svet; obhajamo jubilej, ki smo se ga v letošnjem koledarju po možnostih spomnili. Upamo, da je «Goriška Matica» letos kot ni-

koli prej zadostila v polni meri pričakovanju svojih prijateljev in naročnikov. Za pet lir bo dobil vsakdo pet knjig, in sicer:

1. Koledar za leto 1929.
2. Just Ušaj: **Kmečko branje**.
3. Janko Furlan: **Danska in Danci**.
4. Vl. St. Reymont: **Pravica**, povest.
5. **Iz starih časov**, zgodovinske bajke in povesti iz domačih krajev.

Za doplačilo L 5— za posamezno knjigo dobi vsaka

1. France Bevk: **Škorpijoni zemlje**, druga knjiga romana „Znamenja na nebu“.
2. France Bevk: **Črni bratje in sestre**, tretja knjiga prej omenjenega romana. (Izide za božične praznike).
3. France Bevk: **Krvavi jezdeci**, ki so lansko leto pošli in so se ponatisnili v drugi izdaji.

Ker ni mogel pisatelj zdravniške knjige radi nepremagljivih ovir pravočasno dokončati III. zvezek prekoristnega dela «Zdravje in bolezen v domači hiši», smo za letos dali vsem naročnikom v nadomestilo «Kmečko branje», spisano od g. Justa Ušaja. To nadomestilo pomeni za G. M. novo žrtev, ker je knjiga obširna in obsega mnogo več strani nego je po navadi določeno za obvezne knjige. Prenesli smo pa to novo žrtev z zavestjo, da je prav ta knjiga praktične vsebine jako potrebna v sedanjih časih našemu kmečkemu ljudstvu v njegovem skrbnem obdelovanju zemlje.

Oni naročniki «Goriške Matice», ki posebno radi berejo povesti, se bodo letošnjih knjig še prav posebno razveselili. Mnogo lepih pripovednih spisov dobe v letošnjem bogatem koledarju, dalje bodo kar v eni sapi preleteli napeto povest «Pravico» ter se s težkim srcem in s težko zadržanim pričakovanjem lotili nadaljevanja «Krvavih jezdecev» v «Škorpijonih zemlje». Komaj bodo opravili s «Škorpijoni», bodo dobili čez dober mesec še zaključno knjigo «Črne brate in sestre». Kdor ni lansko leto dobil «Krvavih jezdecev», jih lahko dobi letos, ker so se nanovo ponatisnili v še lepši izdaji.

V prihodnjem letu.

Tekom desetletnega romanja med ljudstvom je Goriška Matica natanko spoznala njegove potrebe, njegovo žejo po naobrazbi, njegovo veselje do čitanja. Žato je uravnala vse svoje delovanje na tak način, da izpolni

svojo nalogo in zadovolji v polni meri pričakovanja svojih naročnikov.

V letu 1929. bo poslala med svoje naročnike tale bogat književni dar:

1. Koledar za leto 1930.

Kot je jubilejni koledar za leto 1929. razgrinjal lepoto naših krajev, tako bo v koledarju za leto 1930. v številnih slikah živo predloženo naše ljudstvo pri delu na polju, v gozdu, v kamnolomu, v obrtniški sobi, v visokih lazih Soške doline, v okroglih dolinah Krasa in solčnih brajdaš Brd, VI-

pave itd. Slike naših znanih umetnikov bodo porazdeljene med pripovedno snovjo domačih in tujih pisateljev. Ves bo zanimiv, raznoličen in privlačen tudi ta koledar, tako da se bo rado na njem ustavilo oko vsakega člana družine, od otroka pa do starca.

Dr. Just Bačar:

2. Zdravje in bolezen v domači hiši.

Zvesti naročniki si bodo nabrali z zvezki o zdravju celo domačo zdravstveno knjižnico, v kateri bodo o priliki potrebe dobili nasvete za raznovrstne bolezni, ki večkrat

ogražajo zdravje naših družin. Otroške bolezni, ki pokose toliko naših rojenčkov, ženske bolezni, ki grene življenje našim ženam in materam, razne ljudske bolezni, kot na pr.

rak, reumatizem, jetika in dr., vse bodo natančno obrazložene, za vse bodo navedeni različni načini zdravljenja. Napram sebi in

Ciril Drekonja :

3. Pod domačim krovom.

Dr. Bačarjevi zvezki prinašajo nasvete za telesno zdravje v družini. Knjiga «Pod domačim krovom» bo pa prinesla nasvete za duševno zdravje družine, kajti ne pomaga

Slavko Slavec :

4. Čigava si ?

Predobro pozna tega mirnega pisatelja vsaka hiša že po njegovih povestih «Ubogi Uštin» in «Župan Žagar». Tudi z novo povestjo korenini ta pisatelj v novejši dobi, v času, ko so Nemci gradili most do Adrije, pa

5. Slike iz prirode.

Prirodoslovec Franc Erjavec, ki je poznal vsak kamen, bilko in stezico Krasa, Vipavske doline in Gor, bo o večini oni verodostojni

svoji družini bi zagrešil težko krivdo vsakdo, ki bi ne narcčal in shranjeval teh zvezkov o zdravju in bolezni.

samo zdravo telo, tudi duh mora biti zdrav. Še kočljivejše so bolezni duha in zato mora biti odpomoč v duševnem oziru tem bolj na mestu.

se jim je zgradba v zadnji uri porušila. Na tem političnem ozadju se bo v ljubezni in sovraštvu gibalo nekaj domačih in nekaj tujih oseb, kakor jih je pač usoda takrat natresla v malomeščanski okvir naše dežele.

opisni slikar v tej knjigi. Vse tiho žitje, bitje in prenavljanje mrtve in žive prirode bo zadihalo v mlada in tudi stara srca bravcev.

Neobvezne knjige za doplačilo L 3 za posamezno knjigo:

Gizela Majeva :

1. Knjiga za gospodinje.

V «Kmečkem branju» dobe posebno gospodarji obilico praktičnega čtiva za svoje delo. Gospodinjska knjiga pa hoče priskočiti na pomoč prav gospodinji pri njenem podpira-

France Bevk :

nju treh hišnih voglov tako, da bi bila vsaka hiša trdna, čista in neporušna stavba, v kateri domuje duševno in telesno zdrava družina.

2. Mrtvi vstajajo. (Roman.)

Prav gotovo ni ljudstvo v naših krajih nobenega pisatelja toliko čitalo kot Bevka. Ne dobiš je hiše, v kateri bi ne bila ta ali ona izmed njegovih knjig. «Smrt pred hišo», «Kresna noč», «Vihar», obsežna trilogija «Krvavih jezdecev», «Škorpionov zemlje», «Črnih bratov in sester» in tolike druge njegove knjige, vse ljudstvo z enakim veseljem prebira.

V novem obsežnem romanu ne bo Bevk posegel več v stare čase, temveč bo obravnaval problem sedanjega časa iz svetovne

vojne: Med svetovno vojno se je zgodil na gališki fronti zločin. Nekdo je ubil na bojišču tovariša, ki mu je bil znanec že od doma. Ko se vrne domov, se poroči z ženo ubitega. Po desetih letih uzre človeka, ki je na las podoben ubitemu, tudi njegovo ime nosi. Ali je v resnici on? Kaj sledi iz tega? Vse to nam bo pisatelj razrešil in povedal v mnogih tragičnih in komičnih pripetljajih, ki prepletajo roman. Dostj sodobnih slučajev smo imeli med nami. Roman bo v enem zvezku zaključen.

3. Po možnosti in na željo naročnikov izda Goriška Matica še prevod nekega svetovno znanega romana.

V GORICI, novembra 1928.

Goriška Matica.

Kdor ni še vpisan kot član «Goriške Matice» pri kakšnem poverjeniku, naj se obrne naravnost na upravništvo v Gorici, via S. Giovanni šte. 6 ali pa na podupravnštvo v Trstu, via S. Francesco d'Assisi šte. 20.

LEKARNA

CASTELLANOVICH

Lastnik F. BOLAFFIO

Trst - Via Giuliani 42 (Sv. Jakob)

(v bližini slovenske šole) Telefon 64-85.

Najboljše specialitete za domačo rabo:

Voda dell' Alabarda Castellanovich

Prepreči izpadanje las
ter je priporočljiva po-
sebnost proti prhljaju in
za ojačenje korenin, ker
vsebuje kinin. — V
Gorici se prodaja pri
FIEGLU, Via Giosuè
Carducci šte. 9.

Pri sestavljanju vseh
naših specialitet se
poslužujemo v naj-
večji meri rastlin-
stva, kar je rezultat
dolgoletnih izkušenj
najboljših zdravilnih
izvedencev. Jamči-
mo za čistoto vsa-
kega posameznega
primeska!

GLYKOL

Izredno učinkovito
brezalkoholno sred-
stvo proti oslabiljenju
živcev, splošnemu o-
slabiljenju teka in za
ženske v slučajih ne-
rednosti v čiščenju.
Za popolno zdravlje-
nje je treba 6 steklenic.

TRŽAŠKA POSOJILNICA IN HRANILNICA

reg. zad. z om. poročtvom uraduje v lastni hiši
v TRSTU, ulica Torre bianca šte. 19, I. nadst.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge za čekovni promet, ter jih obrestuje po 4%, večje in stalne vloge po dogovoru. — Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. — Obrestna mera po dogovoru.

Uradne ure za stranke od 9. do 13. ure in od 16. do 18. ure.
Ob nedeljah in praznikih je urad zaprt. — Telefon št. 35-89.

FRANC KRALJ

edina odlikovana tovarna kisa
v Gorici, Via Cappuccini št. 9,
ki izdeluje najboljši alkoholni kis
po novi odredbi. — Priporoča se
slavnemu občinstvu in trgovcem
na deželi.

Blago prvovrstno. Cene zmerna.

Ne pozabite na staro
domačo trdko

JAKOB ŠULIGOJ

Gorica, Via Carducci 18
(Gospodna ulica)

Najfinejše švicarske ure
vseh vrst, zlatenine in sre-
brnine po najnižjih cenah.
Kupuje in zamenjuje vse
stare ure. Ziato in srebro
plačuje po najvišji ceni.

Popravila precizna in točna.

Kmečka banka

reg. zad. z omejj. zav.

v Gorici, Piazza de Amicis, (prej Koreni) 12

Sprejema hranilne vloge ter jih obre-
stuje po 4 $\frac{1}{2}$ %, večje in na daljšo od-
poved vezane vloge po dogovoru. —
Dovoljuje posojila na vknjižbo pod
ugodnimi pogoji.

Velika zaloga aluminijaste posode

ANDREJ GOLJA

v Gorici, Piazza della Vittoria (na Travniku) 22

Zaloga vsakovrstnih kuhinjskih lesnih iz-
delkov, kakor: škafov, orn, sil, rešet, stolic,
solnic, pletenih košev, jerbasesv, sejalnikov
i. t. d. i. t. d.

Cene zelo nizke. Cene zelo nizke.

BUDIHNA CIRIL

Gorica, Via S. Pietro 27

priporoča slavnemu občinstvu v mestu
in na deželi svojo dobro založeno

trgovino z jestvinami.

Postrežba točna.

SLOV. KMETIJSKO DRUŠTVO

s sedežem v GORICI ulica G. Carducci št. 7

levo na dvorišču ali S. Giovanni 6
desno na dvorišču, I. nadstropje
ima v zalogi, v ulici G. Carducci št. 7,
6, II. dvorišče, vedno različne kmetij-
ske potrebščine, kakor umetna gnojila,
sredstva zoper razne rastlinske škod-
ljivce, razno kmetijsko orodje.

BRIJTE SE Z REZILOM TEMIL
REZILO TEMIL
SE PRODAJA V GORICI - VIA CARDUCCI 6.

Odlikovana tvrdka

IVAN TEMIL

Gorica - Via Carducci

Trgovina št. 6 - Brusarnica in delavnica št. 4

BRUSAR IN NOŽAR

NOŽARNICA „SOLINGEN“

Prodaja toaletnih predmetov najboljših tovarn. •
Bergamaških osel za brušenje kos. - Delavnica
na električno gonilno silo z bogato zalogo nožev,
brivnih britev, najelegantnejših žepnih nožev ter
sploh vseh rezil. - Brusi brivne in žepne nože,
mesarske in knjigoveške nože kakor tudi vse
druge nože in rezila. Delo solidno.

Za izvršena dela jamči.

CENTRALNA POSOJILNICA

Corso G. Verdi 32, I. nadst. - GORICA - Corso G. Verdi 32, I. nadst.

Hranilne vloge se obrestujejo po 4 $\frac{1}{4}$ %, večje vloge po dogovoru. Davek plača posojilnica.

Posojila se dajejo na vknjižbo po 6 $\frac{1}{4}$ %, na menice po 6 $\frac{3}{4}$ %. — Od vseh posojil plača davek stranka.

Uradne ure: vsak dan razen nedelj in praznikov od 8-12, pop. od 3-5; ob sobotah popoldne je urad zaprt.

Trgovina z jedilnim blagom
Kodrič Angel
Gorica, Via Morelli št. 4

Priporoča se slavnemu občinstvu
v mestu in na deželi za obilen obisk

Blago vedno sveže - Postrežba prav dobra

Mirodilnica
A. MAZZOLI
Gorica, Via Carducci št. 6

Zaloga na debelo in na drobno: dro i,
oljnatih in navadnih barv, firnežev, čopičev, karbolija, katramina, špiritov itd.

IVAN KACIN
Gorica, Piazza Nicolò Tommaseo št. 29

(ex Pinzetta)

Trgovina Corso Verdi št. 25 „Stabilimento Musicale Verdi“.
Tovarna cerkvenih orgel, harmonijev in glasovirjev. — Zaloga vijolin, mandolin, kitar, strun za vse instrumente.

Izdelani harmoniji vedno v zalogi.

Popravilna-uglasuje vse omenjene instrumente.

Zahtevajte cenik! Plačila na obroke!

GOSTILNA
PRINČIČ

Gorica, Via Nazario Sauro št. 18
(prej ulica Dogana - nasproti sodniji)

toči pristna domača vina: vipavca, brica, teran
rizling. Domača kuhinja. Sobe za prenočišče

Priporočala se meščanom in deželanom vdana

KAROL in POLDA PRINČIČ.

Knjige, papir, pisarniške potrebščine, gramofoni, plošče in pritiskane k
gramofonom, slike in umetniški predmeti, kakor: goshi, mandoline, kitare,
čelo, pihala, klavirji, ter vse športne priprave se dobe pri staroznani tvrdki

WEHRLE & SIN - GORICA
CORSO VERDI ŠTEV. 30

Popravilalnica za sillografična peresa, godbene instrumente in tenis-rakete.

TVRDKA „VINOAGRARIA“

Piazza della Vittoria št. 4 (Travnik)

Prodaja: semena, vinogradniške, kletarske, čebelarke in kmetijske potrebščine priznane najboljši kakovosti. Popravlja: boina vina in daje nasvete iz celokupnega kmetijstva. — Posebnost: mali in veliki posnemaalniki za mleko. Mali in veliki posnemaalniki za mleko in drugi mlekarški stroji tovarne ROTH v Stuttgartu.

JUST UŠAJ, agronom.

Staroznana gostilna „Al Bon Furlan“

JOSIP ŠFILIGOJ

Gorica, ul. Sv. Ivana št. 8, Gorica

Izvrstno vipavsko, briško belo in črno vino, teran, Gorka jedila ob vsakem času.

Postrežba najboljša. — — Prenočišča.
Prostori novi. — Oprava snažna.

Ivan Kerže v Trstu

Via S. Giovanni šte. 1

ima v lastni zalogi vse kuhinjske potrebščine iz aluminija, emajla, kositra, porcelana, zemlje itd. itd. ter lesne izdelke t. j. sifa, škafe, krogle za igre. — Postrežba točna.

GOSTILNA

ČUBEJ

Gorica, Via Trieste št. 21
toči izvrstna vipavska in briška vina, kraški teran i. t. d.

DOMAČA KUHINJA

Hlev za živino, sobe za prenočišča
Priporoča se za obilen obisk.

Fotografični ateljé

Jordan Oblak

Gorica, Via XXX maggio 16

izdeluje in poveča kakršno si bodi sliko. — Slike za potne liste in le-
:: gitimacije izroči v eni uri. ::

Na željo pride slikat tudi na dom.

IVAN LUTMAN

trgovec z usnjem

GORICA — Raštelj šte. 25 — GORICA

priporoča svojo trgovino, založeno z najboljšim usnjem in s čevljarškimi potrebščinami. Družinski gospodarji dobe v zalogi prvovrstne podplate in zgornje usnje za vsakdanjo rabo kakor tudi najfinejše vrste. - - Kupuje kože kun, lisic, zajcev itd.

CENE ZELO NIZKE!

♦♦♦♦

CENE ZELO NIZKE!

Restavracija pri „MAKSU“

Gorica, Ulica Sv. Ivana št. 14

toči pristna domača vina: vipavca, brica, teran, rizling i t. d.

Izborna kuhinja. - Sobe za prenočišča. - Snaga vzorna.

Za obilen obisk se priporoča
Terezija Petrovčič, restavratorka.

RESTAVRACIJA „PRI ZLATEM JELENU“

Gorica, pred nadškofijo

Shajališče meščanov in okoličanov.
Toči najboljša črna in bela vina vipavska in briška vina, kraški teran in piv

IZBORNA KUHINJA.

Sobe za prenočišča. Snaga vzorna. Postajališče avtomobilov, ki vozijo v Bovec, Cerkno, Tolmin in Idrijo.

Za obilen obisk se priporoča

Alojzij Vida, restavratel.

Hočete zvestega prijatelja v družini?

Prijatelja, ki vas bo bodril, poučeval, razveseljeval?

Naročite se še danes na družinski list

„Naš glas“

Izhaja enkrat na mesec na 32 straneh. — Poleg uvodnega Bevkovega romana „Skriinja s srebrniki“ prinaša v leposlovnem delu povesti in črtice najboljših domačih in tujih pisateljev. Vsaka številka vsebuje tudi bogat mladinski kotiček, poučni in vzgojni del, listek ter kotiček za smeh in kratek čas.

Upravništvo ima v zalogi še nekaj izvodov vseh letošnjih števil „Našega glasa“.

Naročnina za celo leto L 15.—.

OBRNITE!

OBRNITE!

TEOD. HRIBAR nasled.

Corso G. Verdi 32 - GORICA - (Hiša Centr. Pos.)

Velika zaloga češkega platna iz znane tovarne Regenchard & Rymann, vsakovrstno blago za poročence, kakor tudi velika izbira moškega in žen. sukna.

**CENE ZMERNE!
BLAGO SOLIDNO!**

Če hočete imeti ves letošnji letnik „Našega glasa“, izrežite ta listič in ga pošljite še danes v odprtem pismu, na katero nalepite znamko za 10 cent. in napišite sledeči naslov:

„NAŠ GLAS“

Trieste, Casella postale 348.

Upravništvo „Našega glasa“
Trieste, Casella postale 348

Podpisani naročam „Naš glas“ letnik 1928. Naročnina v znesku 15.— lir poravnem, ko pošljete položnico.

Ime in priimek .....

Naslov .....

V ..... 1928.

.....
podpis.

Dobroznan domač steklar
A. KOTEN - nasl.
Gorica, Gosposka ulica 4

Velika zaloga: šip, kozarcev, steklenic, krožnikov, skled, petrolejke, šalice, srca, nožev, vilic, stekel, naložnih porcelanastih predmetov
Bogata izbora za podobe od preprostih do najfinjših
Lasna steklarška delavnica.
Postrežba točna. - Cene zmerno.

Mirodilnica (Drogerija)

„DIANA“

Gorica — Via Rastello št. 27

Telefon 402

Na drobno! Na debelo!

Kemični proizvodi - Barve, oljate in suhe - Firneži - Čopiči - Ščeti - Čistila in pripomočki za vino - Zamaški za sode in steklenice - Cevi in drugi izdelki iz kavčuka - Siroščee tekoče in v prahu - Bakrena in železna galica - Čilski soliter in amonijak - Quassia trske in zeleno milo
I. t. d. i. t. d.

Cenjeni odjemalci, ne pozabite, da so cene zmerno in blago prvovrstno.

RESTAVRACIJA

„CENTRAL“

v GORICI

v hiši „Centr. pos.“ - Corso G. Verdi št. 32

Izborna kuhinja, najboljša vina. Krasni saloni za goste
Za obilen obisk se priporoča
restavraterka

JOSIPINA PODGORNİK.

Goriška ljudska posojilnica

vpisana zadruga z omejenim jamstvom

Via Carducci št. 7, I. — GORICA — Lasno poslopje

Križišče tramway-a — Telefon št. 162.

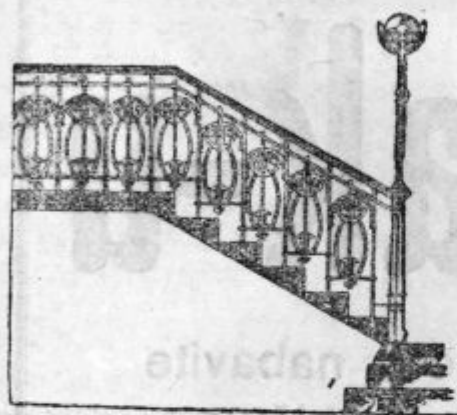
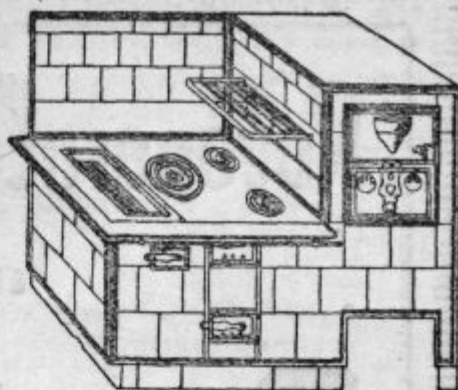
Najstarejši slovenski denarni zavod v Gorici. - Ustanovljen leta 1883.
Obrestuje navadne hranilne vloge po 4 1/2% davek plača zavod sam. - Na odgovad vezane vloge obrestuje po dogovoru najugodnejše. Sprejema vloge na tekoči račun. Daje svojim članom posojila na vknjižbe, menice in zastave ter jim odvarja pasivni tek. račun.

Uradne ure za stranke od 9-12 in od 15-17. — Ob nedeljah, praznikih in sobotah pop. je urad zaprt

Josip Štrukelj

Gorica — Piazza Cristo št. 1
priporoča slavnemu občinstvu
v mestu in na deželi svojo

stavbeno kijučavničarsko **DELAVNICO**

Izvršuje vsa v to stroko spada-
joča dela najsolidneje in po
najnižjih cenah.

VELIKA SKLADIŠČA

A. BASEVI & SIN

Corso Verdi 38 - GORICA - Corso Verdi 38

Takojšnje izvršitve po meri
za moške — ženske — otroke.

Obširna izbira dežnih plaščev in usnjatih jopičev.

Oddelek za kožuškovine s prodajo izgotovljenih kožuškov ter Renards
po meri kakor tudi naravnih kož.

Izbira srajc, maj, klobukov, dežnikov i. t. d. i. t. d.

Najugodnejše cene — Najizbranejše blago — Najelegantnejši modeli.

Novoporočenci, ne v Ameriko!

ampak k

Breščak-u

kjer si z majhno svoto nabavite
lepega in trpežnega pohištva,
bodisi masivnega ali for-
niranega, domačega,
lastnega izdelka.

Dobite tudi železne postelje, žimnice,
vzmeti, stolice, podobe itd. itd.

Pozor! Zamenjujem pohištvo za **suh**
les in kupujem domačo volno.

ANTON BREŠČAK

Gorica, Via Carducci (Gosp. ulica) 14

„GORIŠKA MATICA“

Knjige za leto 1929.

1. **Sledar** za leto 1929.
2. **Ušaj**: **Kmečko branje**.
3. **Jaško Furlan**: **Danska in Danci**.
4. **Vl. St. Reymont**: **Pravica**, povest.
5. **Iz starih časov**, zgodovinske bajke in povesti iz domačih krajev.

Fakultativne knjige (za vsako se doplačajo tri lire):

1. **France Bevk**: **Škorpijoni zemlje**, druga knjiga romana „Znamenja na nebu“.
2. **France Bevk**: **Črni bratje in sestre**, tretja knjiga romana „Znamenja na nebu“.
3. **France Bevk**: **Krvavi jezdeci**, prva knjiga prej omenjenega romana, ki je lansko leto pošla, sedaj v drugi izdaji.

Tri knjige za štiri lire!

KRESNICE

Književna družina „LUČ“ je izdala :
III. zvezek poljudno-znanstvenega zbornika „Luč“.

Roman Franceta Bevka „VIHAR“. Dejanje se vrši med ribiči pri Devinu.

Dve povesti znanega češkega pisatelja Karla Mat. Čapka-Choda „HOJKA“ in „NEDONOŠEN“ v prevodu Slavka Slavca in s pisateljevim življenjepisom.

Knjige so na prodaj v vseh knjigarnah in v tiskarni „Edinost“.

Kupujte „KRESNICE“!

Tri knjige za štiri lire!

PODRUŽNICA

LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE V TRSTU

Via XXX Ottobre šte. 11

Telefon šte. 64-41, 64-42. — Brzojavni naslov; BANCALUBIANA.

Delniška glavnica
in rezerve
Din. 60.000.000

CENTRALA :

LJUBLJANA

Delniška glavnica
in rezerve
Din. 60.000.000

PODRUŽNICE: Brežice, Celje, Černomelj, Kranj, Maribor, Metković, Novi Sad, Novo mesto, Ptuj, Rakek, Sarajevo, Slovenjigradec, Split, Šibenik, Trieste.
Sezonska ekspozitura Rogaška Slatina.

Sprejema hranilne vloge in jih obrestuje na vložne knjižice po čistih 4% (davek plača banka sama). - Na tekoči račun ter proti odpovedi najbolje po dogovoru. - Sprejema tudi dinarske vloge in jih obrestuje najugodnejše. - Izvršuje denarna nakazila na tu- in inozemstvo. - Nakupe in prodaja vsakovrstne valute, vrednostne papirje, obveznice vojne škode in srečke.

Izvršuje sploh vse v bančno stroko spadajoče posle najkulantnejše.

Blagajna je odprta ob delavnikih od 9^{1/2}-12^{1/2} in od 14^{1/2}-16

